Library of the Museum

OF

COMPARATIVE ZOÖLOGY,

AT HARVARD COLLEGE, CAMBRIDGE, MASS.

The gift of A. T. Gyngman,

No. 10,124.
Nov. 22, 1888

BOHUSLÄNSK

FISKERITIDSKRIFT.

LIBRARY
MUS. COMP. ZOOLOGY
CAMBRIDGE, MASS.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

IV.

1887.

N:o XXIV—XXXII.

GÖTEBORG.
GÖTEBORGS HANDELSTIDNINGS AKTIEBOLAGS TRYCKERI.
1888.

LIBRARY
MUS. COMP. ZOOLOGY.
CAMBRIDGE, MASS.

Redan från förstone uppstälde Bohuslänsk Fiskeritidskrift såsom målet för sin verksamhet att möjligast kraftigt söka främja bohuslänska skärgårdens utveckling till ett allt högre och varaktigare välstånd. En hufvuduppgift för tidskriften har alltså varit, dels att söka utreda hvilka de oundgängliga förutsättningarna äro för en sådan utveckling och dels att bidraga till åstadkommandet af dessa förutsättningar, då de saknades, eller till byggandet å dem, då de redan förefunnos. Från de främsta af utlandets fiskerier är det emellertid, på grund af särskildt innevarande århundrades rika erfarenhet, ett väl kändt förhållande, att intet i så hög grad främjar fiskerinäringen som god samfärdsel och goda fiskarehamnar samt en god ordning inom de fiskeidkande samhällena, och att man också just deri har att söka de allra vigtigaste förutsättningarne för fiskebedriftens och skärgårdens förkofran. Till följd af medvetandet härom har ock Redaktionen funnit sig manad att i större omfattning, än eljes skulle blifvit fallet, egna sig åt meddelandet af sådana handlingar, som visa i hvilken mon och på hvad sätt de offentliga sträfvandena till åstadkommandet af dessa sistnämnda förutsättningar eller önskemål för vår skärgårds höjande i välstånd skridit fram, och detta dess snarare som det ty värr icke saknats andra sträfvanden att för egennyttiga syftens tillfredsställande vrida hela den påbegynta utvecklingen på sned och möjligast hämma den ansats till det bättre, som egt rum under de senare åren. Redaktionen kan för öfrigt med afseende härå hän-

visa till hvad som yttrats i förordet till denna tidskrifts andra årgång.

Så snart emellertid det vigtigaste, rörande sträfvandena att åstadkomma utförandet af allmänna arbeten till förbättrandet af samfärdseln och fiskarehamnarne i skärgården, blifvit i tidskriften offentliggjordt, skall Redaktionen äfven i allt större omfattning egna sig åt fiskerinäringens praktiska utöfning såsom föremål för uppsatser och meddelanden inom tidskriften.

Tjörn i Januari 1888.

AXEL VILH. LJUNGMAN.

Meddelanden om Förenta Staternas och Canadas fiskerier

af

Filip Trybom.

I.

Fiskens användning.

Genom den för mig såsom innehafvare af det Letterstedtska resestipendiet af Kongl. Landtbruksakademien den 9 Nov. 1885 utfärdade instruktionen gafs mig bland annat i uppdrag att:

Arten af hithörande iakttagelser enligt reseinstruktionen, och hvarest de gjordes.

inom Förenta Staterna studera »de för fiskberedning och för tillgodogörande af sämre fiskslag och fiskaffall derstädes anlagda faktorierna» samt att

såväl inom Canada som i Förenta Staterna egna min uppmärksamhet åt »handeln med samt transport och förvaring af färsk eller lefvande fisk» och vidare åt »för oss främmande men användbara sätt att konservera fisk.» Jag har här ofvan i korthet kallat denna del af hvad jag i Amerika hade att studera »fiskens användning.» Att på en begränsad tid och vid sidan af de öfriga grenar af fiskerinäringen, åt hvilka jag hade att egna min uppmärksamhet, äfven något så när fullständigt sätta mig in i denna så vidt omfattande del af densamma, kunde icke vara möjligt. Såsom af den allmännare reseberättelse, jag haft äran till Kongl. Landtbruksakademien inlemna, framgår, gjorde jag emellertid längre eller kortare besök i Boston och Gloucester, Mass., Tiverton, R. J., Portland och Eastport, Me, Halifax, N. S., och S:t John, N. B., för att der göra iakttagelser beträffande den egentliga hafsfiskens användning, d. v. s. metoder för densammas saltning, rökning, hermetiska inläggning, beredning till gödningsämnen,

olja m. m. samt handeln med och transportsätt för hafsfisken, förnämligast i färskt tillstånd. Öfver fiskhandeln i allmänhet, såväl med produkter af salt- som af sötvattensfiske, gjorde jag vidare iakttagelser i de större städerna New-York, Baltimore, Chicago, Milwaukee, S:t Paul och Minneapolis, Montreal, Quebec m. fl. Specielt huru sötvattenfisk konserverades, försändes och förhandlades hade jag tillfälle iakttaga, förutom i de båda nämda städerna Chicago och Milwaukee, äfven i Detroit samt i Sandusky och Cleveland vid Eriesjön. För att studera laxens behandling besökte jag dessutom särskilt Astoria och Portland i Oregon samt några platser vid Ristigouchefloden i New Brunswick. Huru produkterna af det ännu helt nya amerikanska fisket i Stilla Hafvet användas, tog jag kännedom om hufvudsakligast i San Fransisco.

Då de södra staternas fiske vid Atlantens kuster och i Mexikanska bugten erbjuder så få jemförelsepunkter och så litet gemensamt med vårt, ansåg jag mig ej böra egna något af min äfven för öfrigt knappa tid deråt.

Det var fisket, som drog de första bebyggarne till New Englands kust, och under det »den stora republiken» sedan växt, medan dess folkmängd ökats med det ena tiotalet millioner jordbrukare, fabriks-, gruf- och handelsfolk efter det andra, har det allt jemt varit de nyengelska kuststaterna, som hufvudsakligast försett dessa millioner med hvad de behöft af hafvets produkter.

Hafsfiskets produkter.

Förenta Staternas styrelse låter endast hvart tionde år utföra en alla staterna omfattande census. Jag måste derföre gå tillbaka till 1880 för att kunna anföra några hela Unionen omfattande siffror*). Hela afkastningen af

*) De här närmast anförda siffrorna äro hemtade ur Förenta Staternas »Census Bulletin» N:o 176, 261, 278, 291, 295, 297 och 298 samt ur den öfversigt af Förenta Staternas fiskerier: »The Fishery Industries of the United States by Prof. G. Brown Goode», hvilken trycktes under fiskeriutställningen i London 1883.

dess samtliga fisken utgjorde då 43,046,053 dollars. Räknar man härifrån 20,644,035, eller hvad ostron-, hval-, säl-, menhaden-*) och svampfiskena jemte hafssaltindustrien inbringade, återstå 22,402,018 dollars såsom afkastning af alla de öfriga fiskena (»the general fisheries»). Af denna sistnämda summa kom ej mindre än 10,014,645 på New Englands del. I afkastningen af »the general fisheries» ingå omkring $6^1/_2$ mill. dollars för fisket i »de stora sjöarne», för laxfisket i de till Stilla Hafvet flytande floderna och för fångsten af »shad» och »alewives», hvilka fiskar lefva och fångas ungefär under samma förhållanden som laxen. Värdet af »the general *sea*fisheries», eller af hvad som närmast motsvarar våra hafsfisken, utgjorde således omkring 16 mill. dollars, en summa, hvaraf ej mindre än omkring $^5/_8$ stannade i New England.

Gloucester är utan jemförelse Amerikas första fiskehamn. Der är nära en tredjedel af hela New Englands torsk- och makrillflotta — efter tontalet beräknadt — hemmahörande, och 1886 landades der 46,000 tons fisk. Till Grimsby i England, verldens största fiskehamn, utgör den årliga tillförseln 80 à 100 tusen tons**). Den fångst, Gloucesters fiskare 1880 gjorde, uppgick i allo till ett värde af 1,948,406 dollars, beräknadt för fisken i färskt tillstånd eller sådan den togs upp ur vattnet. Detta var icke så obetydligt mera, än hvad som fiskades i hela staten Maine, hvilken dock näst Massachusetts är New Englands största fiskestat. Värdet af alla New Englands fiskerier, på samma sätt beräknadt (ej såsom förut efter det pris, de olika produkterna betingade i det tillstånd, i hvilket de utgå i handeln), var nämda år 7,800,218 dollars.

De fisksorter, som utgöra hufvudföremålet för Gloucesters fiske, äro torsk, hälleflundra och makrill. År 1885

*) En hos oss ej förekommande fisk, hvilken nästan uteslutande användes för tran- och guanofabrikation.

**) Se »The Fishing Industry and Annual Report of the American Fish Bureau by W. A. Wilcox», Gloucester 1887, sid. 13, 32 och 29.

landades vid stadens kajer 56,391,596 lbs (pounds eller am. skålpund) af den förra, 10,955,980 lbs hälleflundra och 134,256 barrels makrill*). 1886 — 54,048,684 lbs torsk, 11,886,135 lbs hälleflundra och 52,340 barrels saltad makrill.

I Fulton Market i New-York, Amerikas största egentliga fisktorg, såldes 1880 34,276,666 lbs fisk jemte bortåt 4 mill. stycken makrill och nära 1 mill st. shad**).

Canadas samtliga fisken afkastade 1885 17,722,973***) dollars eller i det allra närmaste samma summa som under föregående året. Häraf kommo 15,302,243 på de fyra östra kustprovinserna Nova Scotia, New Brunswick, Prince Edward Island och Quebec. Torsk, hummer, sill, makrill och kolja fiskades för 11,784,095 dollars †).

Färsk hafsfisk, dess behandling och afsättning.

Fastän man inom Förenta Staterna har en rik marknad för den färska hafsfisken från New England, blir den största delen deraf dock saltad. I Gloucester såg jag under den tid, jag der vistades, med undantag af hälleflundra ytterst litet fisk föras färsk i land, och med nämda undantag kommer der också äfven under andra årstider jemförelsevis blott helt litet, hvilken är ämnad att såsom färsk förbrukas. Många af Gloucesters fiskeskonare bruka dock föra torsk, kolja, makrill o. s. v. in till Boston eller andra hamnar, hvarifrån fisken i färskt tillstånd försäljes och försändes till konsumenterna; på våren och försommaren gå de in till New-York med sina makrillfångster. År 1880, då alla staten Massachusetts fiskare fångade 14,205,916 lbs hälleflundra, kommo deraf ej mindre än 13,836,716 lbs på Gloucesters del, och deraf försåldes i det närmaste

*) Enligt månadsuppgifterna för New Englands fiskena i »Bulletin of the United States Fish Commission», vol. V och VI.

**) Bull. of the U. S. Fish Comm., vol. III, sid. 426.

***) Annual Report of the Department of Fisheries. Dominion of Canada. For the year 1885, V och VI.

†) Häri ingår ock för bortåt 20,000 dollars sill och kolja från British Columbia; jemför sid. 297 i sistnämde report.

$^2/_3$ för att konsumeras såsom färsk. Under de senare åren har der proportionsvis ännu mera hälleflundra kommit färsk i hamn; 1886 — 13,394,694 lbs i hela Unionen. Samma år landades 19,726,433 lbs färsk torsk af 102,032,873 lbs fångad*).

Is ombord å fiskefartygen.

Alla de fartyg, som gå ut för att fånga och hemföra färsk fisk, medföra is i form af block, hvilken, då den skall användas ombord hos New Englands fiskrarne, vanligast söndersmulas med ett slags isgafflar (»ice-chisels»), försedda med ett träskaft, ungefär som en hötjuga och nedtill med 3 eller 4 taggar eller rättare sagdt skarpkantade sågtänder, hvardera en $1^1/_4$ à $1^1/_2$ inch breda, med hvilka isstyckena bearbetas. Sjelfva jerngaffeln brukar t. ex. vara en 8 inches lång eller hög och en 5—12 inches bred nedtill. En hälleflundreskonare medför på en 4 à 6 veckors tur ut till Grand Bank t. ex. en 30 à 40 tons is, något olika under olika årstider. Under den varmare årstiden smälter en del häraf — ofta omkring en 5 tons — bort, men återstoden räcker dock för en last af t. ex. 67,000 lbs, hvilken man stundom kan fånga på en tur under goda fiskeår. Sista sommaren ansågs t. o. m. en last af 25,000 lbs vara en någorlunda god fångst. Ombord fylles den krossade isen in i bukhålan (inelfvorna tagas ut genast efter fångsten) samt lägges temligen tjockt mellan fisklagren, som packas ned i af lösa bräder gjorda afdelningar i storrummet.

Handel med och behandling af färsk hälleflundra.

Allra största delen af de till Gloucester i land förda hälleflundrorna uppköpes numera af Atlantic C:o, ett stort bolag, som uteslutande drifver denna gren af fiskhandeln. I dettas magasin hugges först fiskens hufvud af**); derefter brukar man på de flesta spola bukhålan med färskvatten, men så mycket slem, som finnes utanpå, får sitta der, ty

*) Wilcox: »Ann. Rep. of the Am. Fish Bureau» för 1886, sid. 15.

**) Vid betalningen till fartygen räknas 14 % af det för fisken såsom hel öfverenskomna priset af för hufvudena.

— som man sade — det är ett tecken på, att flundrorna äro väl bibehållna. Oafsedt huruvida de äro färska, feta eller stora, urskiljer man här ock, hvad man kallar grå hälleflundror eller dem som på undersidan, i stället för att vara rent hvita, äro försedda med mer eller mindre stora eller talrika mörka flammor och fläckar. Dessa betinga alltid ett lägre pris, äfven om de, såsom fallet tyckes vara, oftast tillhöra de största. De sämre, d. v. s. icke de grå utan de minst färska, som man ej vill släppa ut i marknaden i färskt tillstånd, bruka säljas till rökerierna. De bättre, eller den stora mängden, packas i lådor, gjorda af 1 inch*) tjocka bräder och af dimensionerna $4 \times 2 \times 1^1/_3$ am. fot invändigt, en storlek och form, som synes vara mest lämplig för att rymma de här förekommande hälleflundrorna. Bukhålan fylles äfven nu med krossad is. I hvarje låda lägges så mycket fisk, att locket för att kunna tillspikas måste nedtryckas med en jernkrampa. Midt i lådorna, der fisken såsom tjockast måste mest hopklämmas, lägger man ingen is hvarken mellan, under eller öfver densamma. Han skulle deraf skämmas till sitt yttre utseende, hälst som han nu ej är fullt så fast i köttet, som då den först ispackades ombord. Vid ändarne deremot och äfven vid sidorna (vid fiskens rygg och buk), der rum finnes för is, packar man in så mycket, man kan. En låda af nämda storlek rymmer ungefär en 500 lbs fisk + 100 à 150 lbs is**). Så packad sändes hälleflundran under den varmare årstiden högst 48 timmars väg eller ett afstånd af 500 am. mil eller något mera. Den går då t. ex. till New-York, Philadelphia, städerna inne i staten New-York o. s. v. På grund af en särskilt öfverenskommelse får en godsvagn dagligen, mot en er-

*) För att slippa ständigt anföra bråk och ojemna siffertal, låter jag de amerikanska måtten stå qvar. Om deras storlek se nedan vid slutet af denna uppsats.

**) I Portland, Me, packades t. ex. 2 st. färska hälleflundor med is i en vanlig fiskbarrel. På dem höggos fenorna också af.

sättning af 16 dollars, för denna affärs skull gå med expresståget från Gloucester till Boston (31½ mil). Eljest sändes den färska hälleflundran alltid med godståg. Man har försökt att under sommartiden skicka den med expressbolagen (om dem se vidare längre fram) t. ex. till Chicago, men det har ej lönat sig. Vintertiden spridas emellertid de färska hälleflundrorna från Gloucester ända till S:t Louis, Kansas City, S:t Paul, Minneapolis o. s. v., men äfven då försändas de i vanliga godsvagnar.

Färskfiskhandel i Boston.

I årsrapporten från *Boston Fish Bureau* för 1879 säger herr W. A. Wilcox, att Bostons handel med färsk hafsfisk då gaf sysselsättning åt hundradetals farkoster och tusenden af män samt att Boston försåg de »ledande marknaderna» eller de förnämsta afsättningsorterna inom Förenta Staterna med deras dagliga behof af färsk saltvattensfisk. Det var då 35 större firmor, som drefvo denna affär, men enligt föregående årets rapport hade den några få år förut endast idkats af 3 en-gros-firmor samt hufvudsakligast varit inskränkt till New England. I de nämda rapporterna finnes visserligen icke någon fullständig statistik öfver i fråga varande gren af fiskhandeln, men den största och äldsta af de 35 firmor, som funnos 1879, omsatte t. ex. det året 134,195 lbs hälleflundra, 1,688,103 lbs torsk, 1,765,761 lbs kolja, 36,631 lbs nors, 283,468 lbs lax*), 439,090 lbs sej, brosme och »hake» (Phycis chuss), 68,241 lbs »bluefish» (Pomatomus saltatrix) och 21,271 lbs svärdfisk jemte betydliga mängder af sill och makrill. Bland andra, blott i mindre partier såsom färska sålda fisksorter märkas ål och »flundror», tillsammans endast omkring 2,500 lbs. För hvardera af åren 1880 och 1881 uppskattas omsättningen af färsk fisk öfver Boston till omkring 30 mill. lbs, för 1880 värda en 2 mill. dollars. Då spredos 75,000, 1881 — 70,000 tunnor (barrels) färsk makrill

*) Af lax omsätter denna firma helt visst omkring lika mycket som alla de öfriga tillsammans.

och 18,000 tunnor frusen sill från Boston ut öfver landet. Icke häller för de senare åren har Bostons Fish Bureau gjort upp några fullständiga tabeller öfver tillförseln af färsk fisk, men qvantiteterna sades 1885 vara »enorma» och hade helt visst i det hela stigit år efter år, om de också för vissa fiskslag t. ex. makrill förminskats. Makrilltillförseln (färsk) utgjorde sistnämda år 53,655 barrels, hvaraf 6,848 kommo med jernväg eller båtar från New-York och 2,964 importerades från Nova Scotia. Omkring 35 i Boston hemmahörande fartyg voro det året sysselsatta med att inbringa färsk torsk, kolja och hälleflundra, men dessa utgjorde endast en helt ringa del af den flotta, som från Gloucester och andra håll gick ut på fångst af färsk fisk för Bostons marknad. Vid det största för fiskefartyg afsedda »varfvet» landades 25,510,000 lbs färsk torsk, kolja och hälleflundra.

Behandling af torsk, kolja, makrill o. s. v. ombord och på land, packning och försändning.

De fiskeskonare, som gå ut för att inbringa färsk torsk, kolja, makrill o. s. v., bruka vanligen endast medföra en 10 à 15 tons is. Också är det äfven vanligt, att de under den varmare årstiden endast göra turen på en 14 eller 8 dagar eller ändå kortare tid. Äfven den härvid förbrukade isen krossas med de förut omnämda isgafflarne, och dessa föredragas i allmänhet i New England också i land framför de engelska isqvarnarne. Man säger sig kunna arbeta lika fort och lika lätt med gafflarne, hvilka dertill äro så mycket billigare.

Under den varmare årstiden (Maj—Okt.) tager man ombord bort både inelfvor och gälar på torsk, kolja, makrill o. s. v.; äljest vanligast endast sjelfva inelfvorna. På makrillen brukar detta ske genom sjelfva »ganen», utan att fisken sprättes upp. Ålen brukar man flå, »rensa» och skära hufvudet af, innan den packas i is och tunnor för försäljning. Från Boston försändes den ojemförligen största mängden af färsk fisk i tunnor eller fat. Man använder dem upprättstående, borrar hål i botten, för att isvatt-

net skall kunna rinna af, samt binder ett stycke bastmatta öfver i stället för lock. I en vanlig, 200 lbs väl packad fisk rymmande barrel inlägger man vanligen en 140 à 150 lbs fisk jemte 30 à 40 lbs krossad is; i ett sockerfat — sådana användas mycket — komma oftast en 170 lbs fisk och en 60 à 70 lbs is, stundom något mera, stundom mindre. Så packad står fisken sig godt under en 24, 36 ända till 48 timmars resa under sommaren. På vintern skall det vara vanligt att ej begagna någon is alls.

Emellertid packas också mycket fisk i vanliga, fyrkantiga trälådor af olika storlek och form allt efter de olika fiskslagen och de beställningar, som till partihandlandena ingå. Is begagnas äfven i dem i ungefär nyss nämda proportion. En vanlig form och storlek vid större försändningar äro dimensionerna 50×26×17 inches utvändiga mått, då lådorna äro förfärdigade af ungefär 1 inch tjocka bräder.

Sista sommaren, då makrillfisket i New Englands farvatten var synnerligen litet gifvande, sändes några mindre qvantiteter färsk makrill från Halifax med ångbåt (en 35 à 40 timmars färd) ned till Boston. Den var packad i vanliga 200 lbs' barrels på samma sätt, som ofvan nämts, men man hade ej gjort hål i botten. Vid framkomsten var isen i det allra närmaste smält; fisken hade stått sig godt, men den var icke så obetydligt »urlakad» och försämrad till smaken af det färska isvattnet.

Liksom den färska hälleflundran från Gloucester försändes äfven den från Boston gående färska saltvattensfisken till orter i de närmast liggande staterna också under sommaren vanligast med godstågen och i vanliga fraktvagnar. Under den kallare årstiden sker detta ända till Chicago, S:t Louis o. s. v. Då det är varmt, gå eljest längre försändningar (t. ex. till Chicago) nästan uteslutande genom de i Förenta Staterna talrika »expressbolagen.» Man har då visserligen att betala hög frakt, men man får sin fisk fram med snabbgående tåg och utan att behöfva om-

isa den på vägen. Från Boston till Chicago t. ex. sades expressbolagen i somras taga 2 dollars i frakt för 100 lbs fisk med 20 % förhöjning för is och emballage. Så t. ex. skulle 300 lbs fisk + 100 lbs is och låda vid fraktens erläggande räknas för 360 lbs. De för transport af färskt kött och smör till en synnerligen stor utsträckning använda *jernvägskylvagnarne* (»refrigerator cars») begagnas ytterligt sällan för färsk fisk, dels emedan de endast tagas med godstågen och således gå långsamt, dels för kostnadens och andra orsakers skull. I Boston hade man under sistlidne sommar endast tagit något litet färsk makrill från Canada; till Chicago tog man från hafskusten endast »skalfisk» eller musslor i dem. Mr J. W. Emerson — den Bostonfirma, som utsänder de största qvantiteterna färsk fisk mot vestern — hade också vid några tillfällen användt sig af kylvagnarne mellan Chicago och S:t Paul på grund af då på den sträckan för tillfället gjorda fraktnedsättningar.

De amerikanska godstågen äro mera oberäkneliga än våra. Man sade, att det ej sällan tager en tid af 6 dagar från det en vagn är lastad i Boston, tills man får börja lasta ur den i Chicago. Det stora transportbolaget Merchants Despatch (ej expressbolag) får visserligen fram sina godsvagnar på en icke så obetydligt kortare tid, men för nämda afstånd behöfva äfven de en 4, stundom en 5 dagar eller omkring dubbelt den tid, på hvilken fisken kommer fram med expressbolagen, och derföre sändes också med detta bolag ytterst sällan någon färsk fisk sommartiden. Merchants Despatch eger ej mindre än omkring 2,000 kylvagnar. I en sådan är fraktpriset för sistnämda vägsträcka 75 cents för 100 lbs färsk fisk (is och emballage medräknade i fraktvigten) samt en tillökning för iskostnaden à 5 dollars per vagn*). Isen brukar nemligen

*) För salt fisk (i vanliga fraktvagnar) var fraktpriset för samma väg endast 25 cents per 100 lbs.

i Boston liksom i Gloucester kosta $2^1/_2$ dollars per ton och för en vagn skola 2 tons räcka från denna stad till Chicago. De nyaste och nu mest använda kylvagnarne äro Wickes patent. De lasta 40,000 lbs kött. De äldre, enligt Davis patent förfärdigade, hvaraf man nu ej vidare lär tillverka några, voro betydligt mindre. De hade upptill omkring 1, nedtill omkring $^1/_2$ fot breda (från väggarne inåt vagnen till) isbehållare utefter långväggarnes hela yta. Derefter bygde man isbehållare vid vagnarnes gaflar och i taket, de senare 1 à $1^1/_2$ fot djupa. Dessa användes för kött-transport af Armours stora slagterifirma i Chicago. Isbehållarne göras af tunna bräder och äro inuti beklädda med galvaniserad jernplåt. De nya kylvagnarne efter Wickes patent hafva som vanligt en dörr på midten af hvardera sidan, äro en 34 fot långa, omkring 8 fot breda samt lika höga och försedda med en isbehållare utefter de motsatta ändarne af hvardera långväggen, hvilka isbehållare syntes vara ungefär af samma längd som vagnens bredd eller tillsammans en 14 à 16 fot, kanske något litet längre. Deras bredd var $1^1/_2$ à 2 fot. Öfverst utgjordes deras in mot vagnen vända vägg af flätade, 2 inches breda lister af galvaniserad plåt, så anbringade att vid hvarannan maska en 2 à 3 inches lång flik (deras fria ändar) stack ut inåt vagnen. Der nedanför bestodo behållarne som vanligt af tunna bräder och plåt. Nederst sneddade den inre väggen af utåt mot vagnsväggen, utefter hvilken fans en ränna på golfvet för det smälta isvattnets upptagande och aflopp. Men innan detta vatten hann ned i den, hade det i sjelfva den nämda afsneddade delen att droppa på och sprida sig utefter ett tätt system af långslöpande, galvaniserade ståltrådar, hvarvid en betydlig del afdunstade, ökande och spridande kylan likasom de nämda plåtflikarne uppe vid isbehållarnes öfre del. Sjelfva vagnsväggarne liksom dörrar, golf och tak voro 6 inches tjocka. Det upplystes, att de dubbla brädväggar, hvaraf de be-

stodo, på de inre (mot hvarandra vända) sidorna voro beklädda med papp. Huruvida mellanrummet är fyldt med t. ex. sågspån eller endast med luft, kan jag ej säga. Liksom på kylvagnarne af äldre konstruktion inlägges äfven här den krossade isen och saltet, då sådant vid köttförsändning begagnas, genom luckor på taket, dessa gjorda ungefär på samma sätt som väggarne. Nu begagnar man tjock segelduk för att täta dem med i kanterna i stället för kautschuk. Vid försändning af kött håller man temperaturen i vagnarne blott en eller ett par, vid smörtransport 4 à 6° Cels. öfver fryspunkten; i sistnämda fallet skall man sällan behöfva begagna salt bland isen.

Vid en 8 dagars transport, t. ex. mellan Kansas City och Boston, får man en gång fylla på ny is under vägen.

I Portland, Me, skola färskfiskhandlandena, på grund deraf att tillförseln är mindre och mera ojemn, hafva svårt att täfla med dem i Boston eller New-York. Under den varmare årstiden är det äfven här vanligt att sända färsk fisk med expressbolagen och ispackad samt ungefär till samma afsättningsorter som från Boston, om vintern utan is och såsom vanligt fraktgods, då ända till Chicago o. s. v. Kylvagnar användas ej häller härifrån. Till Boston begagnar man sig vanligast af de under nätterna gående ångbåtarne, till New-York omvexlande af ångbåts- eller jernvägstransport. En godsvagn brukar dit dagligen få medfölja ett af passageraretågen, och är frakten deri 50 cents per 100 lbs för färsk fisk.

De större canadiska städerna Montreal och Quebec förses till allra största delen med färsk saltvattensfisk från Portland. Till den förstnämda staden är fraktpriset med expressbolag 70 cents för 100 lbs fisk, hvarvid is och emballage gå fritt. Transporten dit tager på detta sätt endast $16^1/_2$ timmar*), och detta jemte den synnerligen

*) En del detaljhandlare i Montreal taga för billighetens skull äfven under sommaren sin fisk med godståg från kusten af Maine.

ringa och ojemna tillförseln af färsk fisk i Canadas egna hamnar vid Atlanten gör, att man, oaktadt en tull af 50 cents för 100 lbs, såsom nyss nämts tager färsk fisk från Portland. Synnerligen stor är emellertid denna import helt visst ej. Af Förenta Staternas statistiska byrås årliga rapport om utrikes handel o. s. v. framgår, att exporten till de canadiska provinserna Quebec, Ontario, Manitoba och de nordvestra territorierna af färsk fisk — deri således äfven sötvattensfisk inbegripen — t. ex. under året, som ändade den 30 Juni 1885 utgjorde 874,473 lbs, värderade till 25,475 dollars*).

»Färsk fisk, afsedd för omedelbar förbrukning» får allt fortfarande införas tullfri till Förenta Staterna. Den kommer, såsom naturligt är, med ytterst få undantag uteslutande från Canada och New-Foundland. Den ofvannämda Förenta Staternas statistiska byrås årsrapport för året 1884—85 (sid. 49) visar, att importen till Unionen af färsk fisk med undantag af lax det året utgjorde 17,913,742 lbs, värda 577,414 dollars. Men häraf voro endast 5,832,020 lbs från Canadas Atlanterhafs provinser (Nova Scotia, New Brunswick och Prince Edward Island), mängden af det öfriga utgjordes af sötvattensfisk. Allt sedan 1871, då hela färskfiskinförseln, här äfven färsk lax inberäknad, endast utgjorde 7,647,482 lbs (84,742 dollars), har den sedan jemt stigit, tills den 1885 med lax utgjorde 19,651,561 lbs (736,764 dollars)**). Det år, som slöts den 30 Juni 1886, hade införseln af färsk fisk, med undantag af lax, ytterligare ökats med bortåt 2 mill. lbs, men införselvärdet deremot minskats med omkring 52,000 dollars***). Enligt

---

*) Såväl i Canada som i Förenta Staterna sluta de officiella räkenskapsåren med den sista Juni.

**) Quarterly Rep. of the Chief of the Bureau of Statistics etc., relative to the Imports, Exports etc. of the U. S. for the 3 months, ending Dec. 31, 1885, sid. 382.

***) Summary Statement of the Imports and Exports of the U. S. for the Month, ending Juni 30 1886 etc., sid. 2.

de utförliga tabeller öfver Canadas fiskexport, som vår konsul i Quebec, herr W. A. Schwartz utarbetat, och hvaraf en afskrift lemnades mig*), gingo 1884 — 130,541 lbs torsk, kolja och annan torskartad fisk, 695,315 lbs makrill, 1,097,786 lbs sill och 344,520 lbs hälleflundra, allt färsk, och tillsammans värda 64,582 dollars, jemte »annan färsk hafsfisk» (hvaribland mycket nors) för ett värde af 211,306 dollars eller tillsammans »färsk hafsfisk» för 275,888 dollars från Canada till Förenta Staterna. Följande år hade denna export i värde minskats till 66,871 dollars, men samtidigt hade dock utförseln dit af färsk lax stigit med ett värde af 72,793 (från 152,035) och af öfrig eller mera egentlig sötvattensfisk med 106,394 (från 340,727) dollars.

Liksom förbrukningen inomlands är således äfven exporten af färsk hafsfisk från Canada jemförelsevis obetydlig. Från Nova Scotias och New Brunswicks hamnar går den i allmänhet, likasom den förut nämda färska makrillen, förvarad i is och mestadels med ångbåt ned till Boston.

Frusen färsk sill och nors.

Den genom Boston gående omsättningen af *färsk, frusen sill* är ännu ny, men stadd i en snabb utveckling. Den utgjorde år 1885 30,000 barrels**), kommande från norra Maine, New Brunswick, Nova Scotia och ända från New-Foundland. Det är om vintern denna »trade» är i gång och sjelfva frysningen försiggår då på ett mycket enkelt sätt, i det man utbreder sillarne på isen, ombord på däck eller på land, tills de bli genomfrusna, hvarpå de packas i lådor, i tunnor eller direkt i rummet. En god del användes visserligen till agn för torsk och kolja, men frusen sill går också i stora qvantiteter till föda »nästan öfver hela Unionen.»

---

*) För t. o. m. 1884 äfven aftryckta i »Trade and Commerce of Canada etc. for years 1877 to 1884.»

**) 11:th Annual Rep. of the Boston Fish Bureau, sid. 8.

På samma sätt som sillen, fryser man också in stora massor af *nors* under vintern, då den i trälådor sändes vida omkring till de större amerikanska städerna. Vid blidare väder packar man den i snö eller fryser den — såsom uppe i New Brunswick — i de der för lax mest använda fryshusen, det sista dock blott undantagsvis. Af Canadas hela norsfångst, för 1885 värderad till 359,030 dollars, komma ej mindre än 329,871 dollars på nyss nämda provins*). I New-York skola vissa vintrar en 40 jernvägsvagnslaster derifrån mottagas**). I Förenta Staterna fångades 1880 nors endast för omkring 48,000 dollars***).

Lefvande fisk för marknaden.

I *lefvande tillstånd* föres jemförelsevis helt litet fisk till de amerikanska städerna. Förutom hummer, som uppe i New England transporteras likasom hos oss (från S:t John, N. B., sändes den lefvande till Boston i stora, af glest sammanfogade bräder gjorda lådor med något is), är det, för så vidt jag kunde erfara, numera endast till New-York, som man kommer in med lefvande torsk i med sumpar likasom i England försedda segelfartyg (»welled smacks») af en 20 à 45 tons drägtighet. Dessa äro hemmahörande i New London†) och några andra platser vid Long Island Sound. Stundom skola de fånga torsken så långt ut som på Georges Bank. I New-York (East River vid Fulton Market, der vattnet är tillräckligt salt) flyttas torsken öfver i stora simmande brädsumpar (af dimensionerna $12^{1}/_{2} \times 9^{1}/_{6} \times 2^{5}/_{6}$ fot) med bugtig botten och ett mellanrum af 1 inch mellan de smala bräderna. Det är emellertid endast under den kallare årstiden (Okt.—April,

*) Ann. Rep. of the Dep. of Fisheries. Dom. of Can. 1885, sid. VI och 171.

**) The Fisheries and Fish. Ind. of the U. S. by G. Brown Goode Sect. I, sid. 543.

***) The Fishery Ind. of the U. S., sid. 29.

†) 1886 hade New London 34 »good-sized» fartyg, som deltogo i torsk- och hälleflundrefisket på Georges Bank och utanför Nantucket Shoals, af hvilka nästan alla voro sumpfartyg enligt »The F. Industry etc. of the Amer. Fish. Bureau 1886», sid. 19.

något in i Maj) man här håller torsk, och den sades kunna lefva en 2 à 3 veckor.

Stilla-hafskustens färskfiskhandel.

Vid Stilla-hafs-kusten existerar ännu icke någon egentlig grosshandel med färsk fisk. San Fransisco förses dagligen direkt från de dit inkommande fiskrarne med hvad som der förbrukas af färsk hafsfisk. Mycken fisk kommer också med de på morgnarna från Monterey afgående ångbåtarne. Hvad som sändes inåt landet är blott helt ringa.

Lax, handel med färsk sådan.

Den *lax, hvilken såsom färsk* förbrukas i Förenta Staterna och Canada kommer från Canadas östra provinser, efter Pacificbanornas öppnande från Columbiafloden och några andra i Stilla Hafvet utfallande floder samt till en mindre del från Maine. Fångsten i denna stat uppgick 1880 till 110,704 lbs, värda 21,859 dollars*). Införseln af färsk lax från Canada till Förenta Staterna har under åren 1877—85 varierat mellan 1,016,888 och 2,867,397; det sista af dessa år utgjorde den 2,161,854 lbs, värda 224,828 dollars**). Huru mycket färsk lax, som nu, sedan Norra och Canadiska Pacificbanorna blifvit öppnade, från Stilla Hafvets kust går mot öster, har jag ej sett några fullständiga uppgifter på. Hos den stora fiskhandelsfirman A. Booth and Sons i Chicago fick jag emellertid den upplysningen, att nämda firma tagit en 20 à 30 tons färsk lax från Columbiafloden hvarje af de sista somrarne. Det är att förutse, att denna transport af Pacificlax, som redan haft ett så stort inflytande på laxhandeln i östra Canada, i närmaste framtid kommer att i hög grad utvidgas.

Främst såsom laxproducerande bland de östra canadiska provinserna står New Brunswick, 1884—85 med 1,356,498 lbs, såld såsom färsk för 271,300 dollars. Därnäst kommer Quebec med 580,754 och Nova Scotia med

---

*) Census Bull. N:o 278, sid. 47.

**) Enligt konsul Schwartz.

395,973 lbs *). Nu går största delen häraf packad i is till Förenta Staterna.

En firma i staden Quebec, endast handlande med färsk lax, har vid fiskena nere vid yttre delen af St. Lawrenceviken förråd af snö och is upplagda i ishus (väggarne såsom vanligt dubbla och täta med sågspån eller luftrum emellan). Den i dem insamlade laxen hemtas med en särskild ångare upp till Quebec, hvarest en del omisas, dock ej alltid den, som t. ex. skall ned till Boston, och detta är den allra mesta. Transportlådorna, lika våra laxlådor, rymma en 125 à 150 lbs fisk förutom isen eller snön. Den, som skall ända ned till New-York, Philadelphia o. s. v. brukar man omisa under vägen, ofta i Boston. Inom Canada går laxen från Quebec med express-, sedan med godståg till Boston, och frakten för den sträckan brukar vara $1^1/_2$ dollar för 100 lbs. Från den laxrika Bay des Chaleurs på gränsen mellan provinserna Quebec och New Brunswick sändas laxlådorna ned till S:t John, N. B., i kylvagnar. Derifrån likasom från Halifax**), N. S., gå de nästan alltid med ångbåt till Boston (30 à 40 timmar). Den lax, som fångas i närheten af S:t John, sändes i 175 lbs fisk och 150 lbs is rymmande lådor, och är frakten till Boston 20 cents för 100 lbs bruttovigt.

Laxhandlandena i Förenta Staterna bruka göra upp årskontrakt t. ex. med den nämda firman i Quebec och med uppköpare vid Bay des Chaleurs, hvilka hafva is- eller fryshus för laxens förvaring eller infrysning. Det skall vid nämda vik (bay) finnas 15 stycken fryshus, men der likasom vid andra laxfiskeplatser i Canada begagnar man sig nu långt mindre än för några år sedan af att frysa fisken. Så länge laxhandlandena kunna få den endast förvarad i is (här till den 15 Aug.), föredraga de

*) Ann. Rep. of the Dep. of Fish. Dom. of Canada. 1885.

**) Från Halifax sändes färsk lax nästan endast tidigt på våren, då den ej sällan kostar ända till 1 dollars lb.

detta konserveringssätt, och detta gäller äfven om annan fisk. Frysningen är endast en nödfallsåtgärd, fast den såsom sådan har en stor betydelse, i Förenta Staterna, såsom vi skola se, i första hand för färskvattensfisk. Man skickar af så mycket lax isförvarad, man för tillfället möjligen kan sälja; hvad som ej går åt, fryses för att framdeles vid efterfrågan tagas fram såsom färsk. I östra Canada har man också fått allt mera lägga an på att sälja så mycket isad lax som möjligt, sedan konkurrensen med den så förvarade Pacificlaxen uppstod och då denna också fiskas längre på eftersommaren, än hvad i öster är tillåtet. Man kan derföre äfven först fram i Okt. och Nov. sälja den frusna laxen till priser, som ersätta omkostnaderna för fryshus och frysning.

Den omtalade firman i Quebec har årligen brukat infrysa en 50 à 100 tons lax. Ett af de *fryshus* vid Bay des Chaleurs, hvilket jag hade tillfälle att närmare taga kännedom om, rymde 50 tons, och detta torde i allmänhet vara storleken på hvart och ett af dem, som finnas vid nämda hafsvik, nere vid S:t John och på andra platser i New Brunswick. Den stora laxhandelsfirman Brown, Seavey & C:o i Boston eger derstädes inne i staden ett fryshus, rymmande en 25 tons — den lax, som man ej i tid kan afsätta såsom isad, jemte något makrill, »bluefish» o. s. v. Då dessa laxfryshus, om ock i vissa detaljer olika, dock i hufvudsak öfverensstämma med dem som användas för sik och annan sötvattensfisk vid »de stora sjöarne», behandlas de längre fram (sid. 23 och följande) tillsammans med dessa.

Handeln med färsk lax från Columbiafloden ligger mestadels i händerna på fiskhandlarne i Chicago. Man får den icke så mycket från de stora fiskena nere vid flodmynningen som från de en 32 timmars väg närmare Chicago liggande laxfiskena vid The Dalles. Maj, Juni, Juli är den egentliga tiden för dessa laxtransporter, hvilka

förmedlas af expressbolagen. Fraktafgifterna — man uppgaf 8 cents för ett lb till Chicago — äro så höga, att det endast är de ännu synnerligen låga inköpsprisen vid Columbia (se längre fram), hvilka möjliggöra denna handel. Expressbolagen ombesörja de vid varmare väder dagliga omisningarne. Som isen i Oregon är mycket dyr (till stor del konstgjord à 10 dollars per ton), är det vanligt att till en 125 lbs fisk endast använda 25 lbs is i lådor af dimensionerna 11 à 12×22×41 inches.

Shad, handel med och behandling.

Den i Förenta Staterna så talrika och högt skattade *shadfisken* (af sillfamiljen), hvilken liksom laxen går upp för att leka i floderna från Maine ned till Florida, fångas vårtiden i högst ansenliga qvantiteter — detta fiske uppskattas till omkring en mill. dollars årligen — och säljes färsk, antingen försänd såsom ispackad eller, då många af de största fiskeplatserna ligga i närheten af de stora atlantiska kuststäderna, inkommande till torgs utan is. Det är mycket vanligt att uttaga dess romsäckar, hvilka, särskilt sålda, betinga högt pris. Numera är shaden inplanterad i Stilla Hafvet och mycket vanlig bland färskfisken på torgen i San Fransisco.

Färsk sötvattensfisk, behandling och handel med.

Den egentliga sötvattensfisken har för Förenta Staternas *färskfiskmarknad* proportionsvis ungefär samma betydelse som för vår; den finnes färsk i massor öfver allt på de större fisktorgen. Foreller från bäckarne och flodfisk, hvaribland talrika arter af »kattfiskarne», tillhörande malfamiljen, fiskas mångenstädes i mängd *), men det är dock från »de stora sjöarne», man får de egentliga massorna af sötvattensfisk. Ej mindre än omkring $^2/_3$ af all den fisk, som 1879 **) fångades i de Förenta Sta-

*) Dessa fiskar, som af våra vanliga vid flyktigt påseende mest likna laken, fångas dock äfven mycket i sjöarne. Till Sandusky (se nedan) införas de sommartiden flådda samt med afskuret hufvud och uttagna inelfvor i is i de längre fram beskrifna stora transportlårarne. De väga, så behandlade, vanligen 1 à $1^1/_2$ lb.

**) Census Bull. N:o 261, sid. 6.

terna tillhörande delarne af »de stora sjöarne», kom såsom färsk ut i marknaden, eller något öfver 43 mill. lbs af de omkring 68½ mill. lbs, som fångades. Vigtigast är »hvitfisken» (the whitefish), liksom den s. k. insjösillen (the lake herring), en fisk af sikslägtet; 12,704,600 lbs (480,400 dollars) såldes färsk af den förra och 5,513,470 (36,200 dollars) af den senare. Dernäst kommo ett slags röding (»lake trout») och stör, hvardera med omkring 5 mill. lbs och sålda i färskt tillstånd, rödingen för 163,000, stören för 87,600 dollars. Af en i dessa sjöar förekommande gös (»walleyed pike») och en gäddart (»pickerel» eller »lake pike») fångas der också rätt mycket, och bland deras öfriga fisksorter må nämnas den i Amerika högt skattade »black bass.» Samtidigt med att fisket i sjöarne allt mera dragit sig mot norr, har införseln af färsk insjöfisk från Canada efter hand och jemt ökats. Den hade 1877 ett värde af 87,853, 1885 af 447,121 dollars*).

Sandusky vid södra stranden af Eriesjön, Detroit och Chicago äro de mest betydande omsättningsorterna för den färska sötvattensfisken.

Sommaren och ändå mera eftersommaren och hösten är tiden för det största fisket i sjöarne. Men gös och gädda fångas företrädesvis på våren; stör på sommaren, dock äfven vinter och vår. Tidigt på våren t. ex., då jemförelsevis helt litet färsk sötvattensfisk kommer in till Chicago, får man den ofta dit i tunnor och simplare trälådor med litet is i, äfven om den gått lång väg på jernväg eller ångbåt. Under den egentliga fisketiden hemtas den mesta fisken uppe ifrån nordligare delen af Michigansjön, från Huron- eller Öfresjön i stora, med mycken omsorg förfärdigade fraktlårar, som äro försedda med små

*) Enligt konsul Schwartz. Upptaget af honom under rubriken »all annan färsk fisk» utom hafsfisk och lax. Det torde derföre vara möjligt, att i dessa summor äfven ingå värdet för någon fisk, som ej fångades i »de stora sjöarne», men derifrån kom emellertid den allra största mängden.

jernhjul, vridbar frambanke och vid denne fastsittande dragtissel. Oaktadt storleken äro de sålunda i alla fall mycket lätta att lasta och lossa och blifva aldrig vända på sidorna eller upp och ned vid transporten. De rymma från 500 till 2,500 lbs fisk. I de största brukar man under sommaren packa t. ex. 1 ton fisk och 1 ton krossad is (eljest mindre is), hvartill kommer lårens egen rätt betydliga vigt. Till formen bruka de vara något aflånga; dimensionerna kunna t. ex. vara — höjd 3, bredd 4, längd $7^1/_2$ à 8 fot. Väggarne samt oftast äfven botten och lock äro alltid så täta som möjligt och dubbla med ungefär 1 inch mellanrum, ett blott af tvärribbor afbrutet luftrum. Bräderna bruka vara $^3/_4$ inch tjocka. På det fisken nere vid botten ej må tryckas för hårdt af den öfverliggandes och af isens tyngd, afdelar man de större lårarne på midten med lösa bräder. De något mindre, de som rymma 800 à 1,000 lbs fisk, anses merendels vara de mest praktiska, synnerligast då fisken, såsom ej sällan händer, t. ex. från Sandusky eller Detroit direkt sändes vidare till Cincinati, Louisville o. s. v. i samma lårar, utan att omisas. Den får då stundom ligga en 8 dagar med ens i samma lår. Isen lägges vid botten och locket samt hvarftals mellan fisken. Blott undantagsvis skall man begagna sig af att strö något salt öfverst, och detta aldrig för fisk, som ompackas i nämda städer.

Då fisket som bäst pågår, hafva många af de större fiskhandelsfirmorna egna, mindre eller medelstora ångbåtar, som gå upp till fiskeplatserna för att bringa den färska fisken direkt till Chicago, Sandusky o. s. v. Några af dessa göra ända till 18 knops fart. Jernvägen begagnas dock också mycket för denna transport, och den stora Chicagofirman A. Booth and Sons har t. o. m. egna kylvagnar för densamma.

På »lake trout» tagas inelfvorna ur. Vid Milwaukee, der numera så godt som endast denna fisk fångas, har

man brukat sända den ned till Chicago i lådor, liknande våra vanliga laxlådor, med is om sommaren. Då fisket här försiggår från mindre ångbåtar, som dagligen komma direkt in med fisken, använder man ej is alls ombord å dessa, annat än för agnets förvar.

Sedan den canadiska Pacificbanan under sista året blef färdig, har man också börjat taga färsk insjöfisk till de större canadiska städerna — en 40 à 50 timmars försändningstid med express.

Från Chicago, Sandusky o. s. v. sändes som nämdt en del färsk fisk vidare i de stora, förut beskrifna transportlårarna, men den mesta dock i mindre trälådor med storlek och ismängd, bestämda af beställningarnes storlek, tiden för transporten och efter årstiden. Från Sandusky packas den mesta fisken i ett slags billiga tunnor, föga täta och med hål i botten samt rymmande en 200 lbs fisk och 100 à 110 lbs is sommartiden. Der begagnar man sig för isens krossande af isqvarnar efter engelsk modell, drifna af vattenledningsvatten. Under sommarmånaderna, då de nämda tunnorna gå med expressbolagen, kosta de 4 dollars i frakt från Sandusky till New-York (22 timmar). F. o. m. Sept. gå de med godstågen i kyl- eller vanliga fraktvagnar. Man uppgaf, att fraktpriset i de förra, då man sänder hela vagnslaster à 100 till 120 tunnor, är 1 dollar, räknadt endast för fiskens vigt. I vanliga godsvagnar skall t. ex. frakten för salt fisk ej vara fullt hälften så dyr*).

Den största fiskhandelsfirman i Sandusky lär under fisktiden afsända en 7 à 8 vagnslaster färsk, isad fisk i veckan, mest till New-York och Philadelphia. En och annan gång har den skickat en 6 à 7 laster om dagen.

År 1879 *infrös* man vid det till Förenta Staterna hö-

*) Som bekant växla dock fraktprisen på de amerikanska jernvägarne både ofta och i stort. Hvad som anföres, är derföre mera tillfälliga exempel.

rande området af »de stora sjöarne» 2,821,650*) lbs fisk, hvaraf mest »hvitfisk» samt vidare »insjösill», »lake trout», gös, gädda och stör. Sedan dess har nog denna gren af fiskerihandteringen rätt betydligt utvidgats. Hos en firma i Sandusky uppskattade man den insjösill, som der under 1885 blef infrusen, till 1,500 tons (3 mill. lbs), under det att 400 à 600 tons jemte en 400 tons »hvitfisk» bortsändes isade. Det året var emellertid det rikaste »insjösillår», man någonsin haft vid Eriesjön. Sanduskys största fiskhandelsfirma kan i sina båda i denna stad belägna fryshus infrysa och förvara 375 à 380 tons fisk. De talrika *fryshusen* ligga dels spridda i närheten af sjelfva fiskeplatserne, och dessa användas, då så mycket fiskas, att man på förhand vet, det fisken ej kan säljas isad, dels har man bygt dem nere i de förut nämda större fiskhandelsplatserna, der företrädesvis fisk, som man mera mot beräkning ej kunnat sälja isförvarad, i dem infryses. Det händer derföre ej sällan, att man i Chicago också infryser öfverblifven makrill och annan saltvattensfisk för att rädda den från förstörelse. Hufvuduppgiften med fryshusen är emellertid att kunna förvara och försälja fisk såsom färsk på tider, då den ej kan fångas.

Fryshus för sötvattensfisk.

Ett *fryshus* innehåller än ett, än flera förvaringsrum för den frusna fisken, till storlek och form varierande rätt mycket. Deras längd brukar emellertid alltid vara några gånger större än bredden, hvilken ofta håller en 7 à 9 fot. Många af dem, jag såg, voro en 10 à 12 fot höga, allt invändigt. Ett sådant rum brukar kunna rymma en 40 à 80 tons fisk eller mera. Golf, väggar och tak äro konstruerade på samma sätt, och i det senare, som befinner sig långt under sjelfva husets tak, har man öppningar, en del för inläggandet af is och salt i derför afsedda behållare, andra, större, för att inlägga och uttaga de öfre

*) Census Bull. N:o 261, sid. 7.

lagren af den frusna fisken igenom. Hufvudmassan af denna går eljest genom en dörr, som befinner sig på den mot husets insida vettande kortväggen af förvaringsrummen. Taköppningarne bruka tilltäppas med dubbla, medelst flanell i kanterna väl tätade lock, det undre likt väggarne, fast ej så tjockt. Den på samma sätt tätade dörren är konstruerad på samma sätt som förvaringsrummens väggar i det hela. I de flesta äldre fryshus bruka dessa vara en 15 à 16, i några nyare ända till 24 inches tjocka. Ytterst och innerst bestå de af ihopfalsade, synnerligen väl tätade, vanligen 1 inch tjocka bräder, invändigt (mot förvaringsrummet) stundom fernissade, stundom helt och hållet beklädda af galvaniserad jernplåt. Mellanrummet är kanske oftast endast utfyldt med torr sågspån, stundom med temligen fin träkolstybb. I ett fryshus hade man en entums cementbeklädnad på den inåt sågspånet vettande sidan af den inre brädväggen. Ej sällan bekläder man båda brädväggarna inåt sågspånet till med tjock papp. Ett nätverk af brädribbor är spikadt på innerväggen, så att fisken ej må kunna staplas omedelbart intill den. Ett rum för luftens cirkulation må der alltid finnas. Ett sådant luftrum åstadkommer man också på ett eller annat sätt vid golf och tak.

Isbehållarne, hvilka, såsom sagdt, påfyllas genom öppningar i förvaringsrummens tak — derföre alltid åtminstone så högt mellan det och husets tak, att man beqvämt kan gå och arbeta på det förra — äro också af mycket varierande form. Än äro de placerade endast intill kort-, än endast intill långväggarne, eller också stå de alla fria inuti förvaringsrummen, än detta senare i förening med något af de föregående anbringningssätten, då de ej som eljest behöfva stå tätt intill hvarandra vid väggarne. Deras kortaste sidor*) hålla upptill 6 à 8, nedtill 3 à 4

*) I ett fryshus, rymmande en 150 tons fisk i tvänne förvaringsrum, hade man runda, fristående isbehållare, 12 st. i hvarje rum,

inches, de längre 2 till $3^1/_2$ fot. Oftast förfärdigas de helt och hållet af galvaniserad jernplåt; stundom är deras kortsidor af tunnare bräder. Vattnet (saltvatten) afrinner i en ränna nere vid golfvet samt ut genom detta i några få rör, hvilkas yttre ändar löpa *ned* i vatten i särskilta kärl eller i de kar, i hvilka vattnet samlas upp, på det icke varm luft genom dem må kunna inträngа i sjelfva förvaringsrummen.

Isen krossas ungefär till valnötters storlek och blandas hvarftals med salt, olika proportioner efter olika årstider och temperatur i luften, men ofta t. ex. $^1/_6$ salt och $^5/_6$ is. Temperaturen inne i sjelfva förvaringsrummen brukar man hålla i — 5 à $5^1/_2{}^0$ C. Under — 10^0 må den ej vara, ty då »torkar» fisken; ej häller öfver — 2^0 à — 4^0, ty då vill det blifva fuktigt. Kostnaden att frysa och såsom frusen förvara hvarje lb fisk uppgafs i Sandusky, der isen fås billigt, till $^3/_4$ cent, i Chicago till minst dubbelt så mycket.

Sjelfva infrysningen brukar försiggå i ett slags stora, täta lårar i ett utanför de nu beskrifna förvaringsrummen i samma hus varande större verkrum. I Sandusky t. ex. packar man en 20 st. »insjösillar» eller en 8 till 10 »hvitfiskar» tätt tillsammans i lådor af galvaniserad jernplåt och af dimensionerna $22\times8\times1^1/_2$ à 2 inches samt försedda med nästan lika djupa lock. För »lake trout», som är betydligt större, begagnar man längre och en 5 inches djupa infrysningslådor. För frysningen insättas lådorna, ombäddade med is- och saltblandning i de nämda lårarne för en tid af 4 ända till 12 à 16 timmar. I Sandusky skall man äfven härvid begagna $^1/_6$ salt och $^5/_6$ is, i Chicago hörde jag dock uppgifvas, att man der har ända till

fördelade närmare intill väggarne. Nedtill var dessa behållare en 16 inches i diameter, längst upp ungefär 3 gånger så vida. Inuti dem fans ett smalare rör, så att den härvid begagnade, mera finkrossade isen jemte saltet låg i det nedtill $2^1/_2$ inches breda mellanrummet de båda rören emellan.

1/3 salt till 2/3 is. Uttagen ur lådorna bildar fisken nu sammanhängande, frusna kakor. För att lättare få dessa att skilja sig från infrysningslådorna öfverspolar man dessa ofta med vatten. I Detroit brukar man vid en del fryshus sedan som allra hastigast neddoppa den tillsammanfrusna fisken i vatten, hvarefter det tunna vattenlagret, som stannat på den, får frysa, detta för att förekomma, hvad man kallar, att fisken rostar. Vanligast nedläggas de fyrkantiga, frusna fiskkakorna i en 18 inches höga och för öfrigt för dem afpassade trälådor, innan de insättas i förvaringsrummen (»the freezers»), och i dessa trälådor sändes sedan den frusna fisken vintertiden kring snart sagdt hela Unionen. Den bibehåller sig utan märkbar förändring åtminstone för ett halft år i fryshusen; den kan t. o. m. förvaras der åratal, men förlorar så småningom, likasom den, såsom förut nämts, redan från början i smak allmänt anses något underlägsen den fisk, som blott varit förvarad i is.

Frysningsmetodens betydelse.

En del fiskare t. ex. vid sydligare delarne af Michigansjön (Milwaukee) klaga öfver att frysningsmetoden nedtrycker fiskprisen för dem, i det så mycket frusen fisk nu kommer långt bortifrån. De säga också, att den bidrager till att de värdefullare fisksorterna förminskas i »de stora sjöarne», ty man kan nu under lektiden upptaga och använda långt mera fisk, än hvad som utan infrysningen skulle löna sig. Sant är nog ock, att fiskprisen till följd af frysningen utjemnas utefter dessa sjöars enorma strandsträckor, och äfven det sista påståendet torde vara värdt att beakta, såsom ej alldeles saknande sin grund. Men frysningen har ju i ekonomiskt afseende ett stort företräde framför insaltningen — det bör vara en stor vinst att kunna sälja färsk, frusen fisk i st. f. saltad. Funnes ej frysningen till, skulle nog mera fisk, än nu sker, blifva saltad under lektiderna, äfven om detta, såsom mindre lönande, ej då komme att föranleda ett så ifrigt fiskande.

Fryshus för lax.

De förut berörda *fryshusen för lax* (se sid. 17) afvika i ett och annat från de här nu beskrifna. I det Mr G. P. Mowat tillhöriga, uppe vid Bay des Chaleurs belägna, lägger man den lax, som skall infrysas, på ett slags träbrickor, ett 6 à 7 fot långt och 12 inches bredt bräde med lika breda och 10 inches höga, af en såsom handtag tjenande slå upptill sammanhållna brädgaflar i båda ändarne. Två, om de äro mycket stora, eljest 3 laxar läggas på en sådan frysbricka, hvilken derefter inskjutes, den ena öfver den andra i ett system af smala, för dem på längd och bredd afpassade frysrum med täta dörrar, der de få stå en 24 timmar. Dessa intill hvarandra på långsidorna gränsande, en 9 fot höga frysrum åtskiljas endast af $2^1/_2$ à 3 inches breda, också här af galvaniserad jernplåt gjorda isbehållare med en 12 à 14 inches bred och 12 inches djup (de tjocka locken oberäknade) reservoir för inläggandet af salt och is längs uppe vid taket. Derifrån sjunker isblandningen så småningom ned. När laxen sålunda blifvit väl infrusen, lägges den genom luckor i taket ned i förvaringsrummen (»the deadrooms»), hvilka, fastän en 5 fot breda (deras höjd är densamma, deras djup antingen densamma eller dubbelt så stor som frysrummens), dock endast hafva samma smala isbehållare sins emellan (eller vid de yttre långväggarne) som frysrummen. Sågspånsrummet inuti väggarne är 1 fot bredt. Laxarne staplas alltid in i »the deadrooms» en och en särskilt, utan att vara sammanfrusna. De kunna få ligga der från en sommar till frampå följande vår, men säljas dock fortfarande kanske mest i Aug., Sept. och Okt. eller de månader, som följa i början af den för laxfisket förbjudna tiden.

Inuti det från Boston omtalade laxfryshuset har man 6 st. förvaringsrum, 3 på hvardera sidan af en mellangång, med hvilken de stå i förbindelse medelst dörrar. I deras tak finnas öppningar endast för isblandningens inläggande i behållare lika dem och på samma sätt anbragta

som de här senast beskrifna fast omkring dubbelt så breda. De betäcka här också rummens inre kortväggar. Hvarje rum är 6 fot bredt, 8 högt och 10 djupt inåt. Utefter deras väggar stå först vertikala och på dem äro sedan horisontela spjelar fastspikade, hvilka tjena till stöd för lösa bräder, hvarpå laxen — och äfven annan fisk — lägges, då den skall frysas. Makrill hänges dock härunder upp, allt på det den kalla luften må kunna lätt få tillträde till fisken. Efter frysningen, som här sker vid — 5° C. eller blott något litet kallare temperatur, och derföre tager en 48 timmar, undanskaffas bräderna och fisken lägges direkt i hög i samma rum. Man brukar förvara den i en temperatur af — 2 à 3° C.

Laxexport till England.

Lax från fryshusen uppe vid Bay des Chaleurs såldes 1881, då den i London betalades med $1^1/_2$ engelsk shilling per lb, derstädes med god vinst. Nu har emellertid denna affär upphört, såsom ej längre lönande sig, enligt uppgift af Mr J. Mowat, som bedref den. Han sade också, att med de laxpriser, som senast varit gällande i London, affären ej häller lönat sig för det bolag, som haft en egen med kall-luftsapparat utrustad ångbåt uppe vid kusten af Labrador, för att der uppköpa, infrysa och till England öfverföra färsk lax. Oaktadt de billiga inköpsprisen hade omkostnaderna blifvit för stora.

Huru fisken i första hand säljes.

I Boston, Gloucester, Portland, Me, Halifax o. s. v. säljer besättningen på ett med fisk inkommande fartyg genom sin skeppare (»the master») lasten direkt till fiskhandlarne utan någon kommissionär till mellanhand*), detta vare sig man bringar färsk eller salt fisk i land. Då det, framför allt i Gloucester, är vanligast, att rederierna för eller egarne af fiskeskonarne också drifva fiskhandel, bruka de nästan alltid köpa, hvad deras egna fartyg föra

*) Sådana finnas t. ex. i New-York, hvarest de enligt herr E. Blackford bruka erhålla 16 proc. i kommissionsarvode.

med sig, men då inga förpligtelser finnas för fiskrarne att endast sälja till fartygsegarne, kunna desse svårligen nedtrycka priserna för de egna fartygen under de mera allmänt gällande. Specielt för färsk saltsjöfisk är det ock allra vanligast, att den säljes till andra än fartygsegarne.

Priser på färsk fisk, torg- och minuthandel med densamma.

Beträffande de priser, som betalas till fiskrarne, d. v. s. i första hand, var det svårt att få några nyare, mera allmänt gällande uppgifter. Exempelvis må rörande saltsjöfisken nämnas*), att hälleflundra i Gloucester under sista Sept. månad betalades, den »hvita» med 6 à 7, den »grå» med 4 à 5 cents för 1 lb. Ofta vexlar priset på den förra helt hastigt från 5 till 12 och stundom är det uppe i 15 cents. Såväl hälleflundra som torsk och annan fisk brukar i allmänhet betinga något högre priser, om de äro fiskade på Georges än på de andra bankarne. Frusen sill vexlade under vintern 1884—85 i Boston mellan 25 till 150 cents för hundradet. För hummer betalar man i Massachusetts vanligen 5 cents, i Maine och Canada för den som skall hermetiskt inläggas öfver hufvud taget 1 cent för 1 lb.

De partipriser, till hvilka fiskhandlarne sedan utsälja färsk fisk, äro emellertid lättare tillgängliga, dels i en del allmänna tidningar, dels genom den nu på andra året i New-York en gång i veckan utkommande »Fishing Gazette», i hvilken alltid finnas tablåer med fiskpriserna från New-York och en del andra städer. Enligt dessa, jemte hvad jag sjelf derom antecknat, voro prisen på de vanligaste fisksorterna i Boston och New-York under sista året ungefär följande:

I Boston: torsk, »stor», från 0,5 à 0,75 upp till 3 t. o. m. 6 dollars för 100 lbs, dyrast under sommaren och förhösten. Då den säljes med hufvudet af (»steak cod»),

*) I sin här förut citerade årsberättelse för 1886 nämner herr Wilcox, att — om man undantager makrill — priserna på annan hafsfisk förblefvo låga hela det året, oaktadt en förminskad tillförsel, och han tillskrifver delvis den stora skilnaden af 100 à 200 procent, som förefinnes mellan parti- och minuthandelspriserna, orsaken härtill.

brukar den stå i ½ à 1 ända till 2 dollars högre pris. Kolja betalas ofta med samma men på våren vanligen med ett något högre, på hösten med lägre pris än torsken. Hälleflundra från Georges och de närmare land belägna bankarne stod i ett pris af 7 till 15, på vintern 20 à 25 ända till 35 dollars; den »hvita» från Grand bank kostade 6, högst 15, den »grå» från samma fiskevatten 5 till 10 dollars. Ål (flådd) kostade 8 à 10 dollars också för 100 lbs (i New-York vanligen en 2 dollars mera). Makrill såldes för 3 till 10, under Juli ända till 15 och stundom i Sept. 20 dollars per 100 lbs. Till cannerierna (faktorier, der den hermetiskt inlägges) brukar man eljest ej gerna köpa småmakrillen, om man ej får den för 1 à 2 dollars. Flundror säljas för 1 till 3 dollars; sill på vintern för ¾ till 1 à 2 (har varit uppe ända i 20) och nors för 2 à 5 dollars. Lax (canadisk) stod under vintern stadigt i 20, eljest i 10 till 25 dollars (för 100 lbs). Shadfisken, som här förekommer i handeln i Maj, kostade 18 à 25 cents för 1 lb; hummer (lefvande) 6*) till 12 cents.

I New-York betalades lefvande torsk (fans ej under sommaren och förhösten) med 2 till 6, tillfälligtvis i Maj med 12, »steakcod» med 2 till 8 (stundom dock billigare än den lefvande) och annan torsk med ½ till 4, stundom 6 dollars för 100 lbs. Kolja med 1 till 5; hälleflundra, »hvit» med 7 till 15 à 18 (Febr. och Juli), »grå» med 6 till 10 à 15 (Febr.) dollars. Mindre flundrearter, som jemförelsevis blott litet förekomma i handeln, äro äfven här billiga, i det vanliga priset brukar vara ½ till 4, någon gång dock 8 (Febr. och högsommaren) dollars. Makrill varierade mycket i pris efter storlek, årstid och tillgång ända från 1½ till 20 dollars (på sommaren) också för 100 lbs. Sill (frusen) från norr eller fångad mera i närheten

*) Detta var t. ex. priset i slutet af Okt., och då hade uppköparne sjelfve betalat 4 cents till fiskrarne i Massachusetts.

(»native») kostade från 1 till 4; nors ½ till 10 dollars. De från söder mest under vintern och våren i stor mängd kommande utmärkta fiskarne »redsnapper» och »sheepshead» kostade den förre 4 till 12, den senare, som äfven fångas temligen långt mot norr, 6 till 25 dollars (frusen på vintern var den t. o. m. nere i 3). De likaledes till sin smak förträffliga, för oss främmande, men i Amerika af stor betydelse varande fiskarne »striped bass» och »shad», den senare förekommande uteslutande i handeln på våren, betingade priser af 6 till 25 (str. bass) och 3, 8 à 25 till 100 dollars (shad). Det är, när shaden under April i mängd fångas i närmast New-York varande floder, den är som billigast. Lefvande hummer gällde 4 till 10 cents för 1 lb. Lax från Canada kostade 10 till 20, på eftersommaren 20 à 25 cents för 1 lb, prisen ungefär de samma för frusen och isförvarad. Den i is förvarade från Oregon var, då sådan ej kunde fås från Canada, dyrare än den frusna; eljest stod Oregonlaxen ungefär i samma pris som den canadiska.

De i New-Yorks fiskmarknad vanligast förekommande sötvattensfiskar voro den förut omnämda »hvitfisken», hvilken frusen på vintern betalades med 5 till 20, vanligen 8 à 10 cents per lb. Isförvarad på våren, sommaren och förhösten betalades den vanligen med 7 à 15 cents. »Salmon trout» eller den förut från »de stora sjöarne» omtalade rödingarten (»lake trout») var oftast något billigare. Den likaledes derifrån nämda »insjösillen» betingade vanligast 2 à 4 cents, vare sig den var frusen eller endast isad. De amerikanska gäddarterna kostade från 2½ till 12 cents för lb. Bäckforeller (»brook trout»), artificielt uppdragna, betalades, först de kommo i marknaden, med 75 à 100 cents pr lb; de som kommo från strömmarne i Maine och Canada kostade endast 10 à 30, högst 50 cents. »Walleyed pike» eller den förut nämda gösar-

ten finnes mycket litet utbjuden i New-York. Jag såg den dock på våren säljas för 12 cents per lb.

Såsom exempel på priset på färsk hafsfisk inuti landet må nämnas, att i Chicago torsk och kolja bruka kosta från 3 till 10, vanligen en 5 à 8, hälleflundra 6 till 20 cents per lb i något större partier, högst på sommaren, då sällan något här finnes i handeln af den senare. Makrill säljes per styck och kostar en 3 till 15 cents, allt efter storleken. Sötvattensfisk brukar här kosta som följer (också i parti): »hvitfisk» 4 à 6 till 10 cents, »lake trout» 4 till 10, »insjösill» 2 à 3½, högst på vintern. Karp 5 à 10 cents. Gädda, aborre och gös (»walleyed pike») 2 à 6 upp till 8, billigast på våren, lake ½ à 2 cents o. s. v., allt per lb. I Sandusky hade »hvitfisk» på de sista 8 åren stigit från 2 à 3 till 8 cents per lb, utsåld i minut; »insjösill brukar der ännu säljas ut för ¾ à 2½ cents, »kattfisk» (flådd) kostar 5.

För att visa till hvad pris konsumenterna inuti landet få sin färska fisk, tillåter jag mig anföra följande exempel. I Chicago kostade i minut (»retail») den tredje veckan af sistlidne Juli torsk 12½, hälleflundra 20, »redsnapper» 15, flundror 10 à 12½, hummer 20, ål 20, gädda, »lake trout» och aborre 10, »hvitfisk» 10 à 12½, »black bass» 12½ à 15, lax från New Brunswick 40 och från Oregon 30 cents, allt per lb, makrill 15 à 25 cents stycket. Fårkött t. ex. kostade samtidigt 22 à 25 cents per lb. I Pittsburgh, Penn., kostade den 10 Maj makrill 10 à 15, hälleflundra 20, kolja 8, torsk och flundror 10, »redsnapper» 20, »sheepshead» 25, »shad» 75, »hvitfisk», »kattfisk» och »lake trout» 12½, »insjösill» och aborre 6, lax från Pacifickusten 30 cents allt för 1 lb. Samma dag såldes nötkött, kokkött för 5 à 8, stekkött för 10 à 20, fårläggar och svinkött för 10 cents per lb.

Laxen i de östra canadiska kustprovinserna köptes sista året af uppköparne från fiskrarne för 10 cents per

lb, öfver hufvud taget, och stod de förra med is och fraktlådor i en 12 cents. Den utsåldes på hösten i Montreal för 15 à 20 cents, på våren och försommaren skall den ofta vara dubbelt så dyr. Färsk lax från British Columbia stod sista åren uppköparne i Montreal i ett pris af 15 cents i medeltal. Vid Columbiafloden fingo fiskrarne sista åren 75 cents stycket för laxar, som vägde 20 à 25 lbs i medeltal. I S:t Paul, Minn., utsåldes den på sommaren (icke styckad) för 15 och i Chicago för 18 à 20 cents per lb.

Uppe ifrån Canada, der färskfiskhandeln inom landet är af jemförelsevis ringare omfattning, må för öfrigt blott anföras, att i Montreal kolja och torsk bruka utsäljas för 6 à 8, »hvitfisk» och »lake trout» för 10, »black bass» för 10 à 15 cents. Hälleflundra kostade på hösten 15, gädda 8, bäckforeller 15 cents och färsk sill 10 à 25 cents för dussinet, allt efter storleken.

I San Fransisco betalas färsk hafsfisk med 5 till 15 cents per lb. Till de dyrare fiskarne höra de här förekommande sjötungorna och hälleflundra; taggmakrill (Trachurus), sardiner, verklig ansjovis och många andra, jemte nu på senaste åren »shad» höra till de billigaste. För fyra år sedan kostade den senare, hvilken liksom karpen för ej länge sedan inplanterades till Stilla Hafvets kust, dock 50 à 100 cents. Karp säljes här nu för 2 till 5 cents.

Kräftor, på många ställen allmänna i Förenta Staterna, förekomma dock blott helt litet i handeln. I San Fransisco kostade de på sommaren 4 à 5 cents pr lb.

Detaljhandeln med färsk fisk bedrifves i Norra Amerika kanske mest — i Chicago t. ex. uteslutande — uti inom städerna spridda butiker, ofta försedda med rymliga, med mycken omsorg förfärdigade isskåp och källare. New-York, Baltimore, Washington, D. C., San Fransisco och flera af de större sjöstäderna ega dock rätt stora torgbyggnader, hvari fiskhandeln har sina vissa hörn eller afdel-

ningar. Förutom de för partihandel mera uteslutande afsedda varfbyggnaderna, t. ex. i Boston och Gloucester, är det endast vid Fulton Market i New-York, man finner en särskilt för färskfiskhandeln afsedd större hall. I Baltimore brukar fisk omvexlande under olika veckodagar hållas till salu på de olika torgen. Fredagen är i allmänhet den dag, då den mesta fisken utbjudes.

Saltade eller på annat sätt konserverade fiskvaror.

Saltning. Af de sätt, hvarpå en del billigare fisksorter i Amerika insaltas, hafva vi föga eller intet att lära; man nedlägger på dem föga omsorg. Så är t. ex. förhållandet med ett slags under lektiden på våren, medan den är mager, i de atlantiska floderna uppgående vandringssill, »alewives», hvilken då insaltas, oftast under namn af sill. Saltningen af den vanliga hafssillen är häller ingalunda mönstergild, och äfven lax saltas i allmänhet bättre på denna än på andra sidan Atlanten. Amerikanarne vilja ogerna äta salt, »rå» sill. I Förenta Staterna är det den salta makrillen, som intager sillens plats i Europa, fast den ej ätes utan att bräckas eller på något annat sätt tillredas.

Bland amerikanska fisksaltningsmetoder är det utan all fråga tillverkandet af s. k. *benlös torsk* eller *benlös fisk* — kolja och några andra torskartade fiskar användas nemligen också fast i mindre partier dertill — som mest bör hafva intresse för oss. Sättet att tillverka denna benlösa fisk är specielt amerikanskt och har i Förenta Staterna vunnit en både ovanligt hastig och storartad framgång. Väl blir den benlösa fisken dyrare än på vanligt sätt saltad och emballerad, men man finner det i Amerika i allmänhet praktiskt och fördelaktigt att så mycket som möjligt redan från första hand i marknaden utsläppa matvaror i en sådan form och i sådana qvantiteter, att de ej behöfva styckas eller ompackas hos minuthandlarne, hvar-

vid de så ofta på ett eller annat sätt taga skada; man lägger an på att, då de skickas ut i marknaden, ej behöfva medsända endast transportkostnaderna ökande, för konsumenterna oanvändbara delar såsom skinn och ben, hvilka deremot på tillverkningsorterna, hvarest man har dem i nog stora massor, kunna komma till gagn.

Den benlösa fisken är både prydligt och hållbart packad, på samma gång som den redan från faktorierna är afpassad för bruk såväl i de minsta familjer som i de största hushåll.

Men innan jag ingår på att specielt beskrifva, huru benlös fisk tillverkas i de derför afsedda faktorierna, torde jag böra nämna, huru den förut behandlats. Jag fäster mig här särskilt vid förhållandena i Gloucester, der fabrikationen af denna fiskvara är både störst och bäst utvecklad.

Vid saltning såväl af makrill som af torsk och andra torskartade fiskar användes numera i New England allra mest Trapanisalt. Man begagnar Cadiz- eller Liverpoolsalt nästan endast för makrill (och för sill), då den får sin första saltning ombord å fiskeskonarne.

Saltning ombord.

När torsk (kolja m. fl. fisksorter) skola saltas ombord (hufvudmassan af all New Englands fisk saltas ombord), delar manskapet in sig i lag af tre. Fisken väges och lägges i afskurna fat, vanligen så stora, att de rymma 4 bushels (= $^1/_2$ hogshead). En man af de tre (»the header») fattar fisken i hufvudet med venstra handen, låtande dess rygg hvila öfver kanten på kärlet. Han skär af basen för gälbågarne och öppnar bukhålan, så långt den når bakåt. Derpå gör han ett par snitt för att skilja hufvudet från kroppen, bryter af halsryggraden och skär slutligen af, hvad som ännu håller hufvud och kropp samman, låtande det förra falla utför, den senare i kärlet. Derpå går fisken till »the gutter», som tager ur inelfvorna, läggande lefvern i ett, rommen — på höst och vår — i ett

annat kärl*). Sedan placerar han fisken på ett bord, hvarefter »the splitter» utskär ryggraden till ungefär midt för mellersta delen af främre analfenan, borttagande således något mera än hälften, framifrån räknadt. Så lägger han den nu för saltning färdiga fisken i ett afskuret, med vatten delvis fyldt fat, för att tvättas, och på det blodet må gå bort. Sedan saltar man i högar direkt i rummet, läggande fisken (vanligast) med ryggen nedåt. Noggranna uppgifter på huru mycket salt, som användes för en viss mängd fisk, voro svåra att erhålla. Man saltar icke så obetydligt olika efter torskens beskaffenhet och med beräkning af den olika långa tid, som kan komma att förflyta, tills den kommer i land o. s. v. Från en erfaren fiskare upplystes, att ungefär en bushel salt ombord förbrukas till en quintal (= 112 lbs) torsk ute på Georges Bank, dit en fisketur vanligen tager en 3 veckor. På Grand Bank of New-Foundland, med en 4 à 5 veckors till några månaders tur, skall deremot $1^1/_2$ bushel användas till samma qvantitet fisk. När en af de större skonarne går dit ut, medför den vanligen en 200 hogsheads salt (à 8 bu.). Vid bättre fisketurer hembragte skonarne ej sällan en 170,000 à 180,000 lbs saltad fisk**).

Den saltade fiskens behandling i land.

Så fort den saltade torsken (fisken) lastats ur, väges den samt tömmes i ett större kärl — ofta en i båda ändarne aftagen båt (»dory») — för att tvättas i hafsvatten.

---

*) Torsklefvern såldes vid hemkomsten för 3 dollars barreln. Rommen har under senare åren sålts till Frankrike för 2 à 4 dollars, men skall dock nu vara svår att afsätta. Tungor och luftblåsor, saltade tillsammans för att användas till föda, kostade en 8, i Halifax 4 à 6 dollars för en barrel. Att torka torskblåsorna för lim- (»isinglass»-) fabrikerna, har på senare tiden knappast lönat sig, hvarken i New England eller uppe i Nova Scotia. T. o. m. de härför mest värderade fiskblåsorna, de af »hake», hafva från 100 à 120 gått ned till ett pris af 40 à 50 cents per lb torkade i Halifax.

**) Den ofvan angifna, till mig lemnade uppgiften om saltmängden torde hafva varit väl högt tilltagen. Enligt herr A. Howard Clark (Bull. of the U. S. Fish-Comm. för 1884, sid. 403) användes 1880 en bushel salt till 300 lbs fisk på en 2 à 3 veckors fisketur eller på en

Derur tages den nästan omedelbarligen åter upp för att saltas i stora fat, rymmande omkring 1,000 lbs hvardera. Till så mycket fisk användes från 3 à 4 till 7 à 8 halfbushels salt, strödt emellan hvarje lager fisk, allt efter dennes beskaffenhet; mindre salt, ju fastare och hvitare den är. Efter ett dygn (vanligen) fyller man faten med saltlake, gjord på det viset, att man låter hafsvatten rinna genom en öfver ett kar upphängd, omkring 1 eller 1½ bushel salt rymmande tät korg, så fort det kan, då det sakta pumpas genom en slang af omkring 1 inch' diameter. Ofvanpå fisken i faten lägges ½ bu. salt, »emedan den minst salta delen af laken vill flyta öfverst.» Så insaltad får nu fisken stå från 2 till en 8, ofta 12 veckor, t. o. m. ett halft år, allt efter som beställningar på helsaltad eller benlös torsk eller »fisk» ingå. Den skall vara bäst under de 7 eller 8 första veckorna; sedan »förlorar den så småningom sin smak.» I faten lägger man fisken än med bukarne, än med ryggarne upp; de öfversta lagren nästan alltid på sistnämda sätt. Blir laken efter en längre tid dålig, ombytes den stundom.

Torkning af salt fisk.

När order komma in, tages en viss mängd fisk upp och lägges i en 4 till 5 fot höga bingar (»kenches») med ryggarne uppåt. Efter 24 timmar bruka dessa högar omläggas, så att den fisk, som förut varit underst, nu kommer att ligga ofvanpå för en tid af ytterligare 24 timmar. Derpå anser man, att nog vatten pressats ur af fiskens egen tyngd. Han utbredes sedan på träställningar (»flakes») för att torka, under fullt lämpliga sommardagar för en, dock kanske oftare för 2 dagar. I senare fallet hoplägges den på qvällen med ryggarne uppåt (utom det un-

---

längre tur denna saltmängd till 100 lbs. Enligt kapten J. W. Collins hade man för en del år sedan vid hemkomsten från en Grand-Banktur 1,000 lbs salt fisk af 1,500 lbs färsk och 10 bushels salt, vägande 750 lbs. I Halifax sades det mig, att 1 hogshead salt vid torskfisket på Grand Bank skulle ungefär användas för 1,000 lbs »green» fisk, d. v. s. sådan den tages ur fartygen.

dersta lagret) i högar på ställningarna, hvarje hög täckt af ett upp- och nedvändt trätråg. Man torkar endast, när luften är klar och torr.

»The *flakes*» eller *torkställningarne* bestå af träramar, för beqvämlighetens skull och på det luften äfven underifrån må kunna cirkulera kring fisken upphöjda en 2 fot eller något högre från marken. De äro gjorda af tresidiga, långsgående träribbor med ena hörnet uppåt och med ungefär $1^1/_2$ inch' sidor, spikade omkring 2 inches från hvarandra. Öfver dessa lägges fisken på tvären, alltid med buksidan uppåt. Den vändes högst sällan. Sjelfva torkramarne äro jemt så breda, att man från ömse sidor om dem beqvämt räcker handtera fisken (något mera än $4^1/_2$ fot). Längden varierar efter platsernas beskaffenhet, der de stå. Vid båda ändarne samt utefter hela torkställningarnes längd med ungefär $4^1/_2$ fots mellanrum har man tvärt öfver dem anbragt 15 inches' upphöjda galgar af starka ribbor. Dessa tjena till stöd för segelduk, som, då solen skiner för starkt på sommaren, utbredes öfver hela de nämda ramarne, för att skydda fisken från att brännas.

Den på detta sätt till en viss grad torkade*) torsken är hvad man kallar helsaltad, och såsom sådan kommer ännu en stor mängd ut i handeln, packad i trälådor, vanligen om 448 lbs (= 4 quintals), men också med 200 eller 100 lbs i hvarje. De förra bruka hafva dimensionerna $32^1/_2 \times 23^1/_2 \times 16^1/_2$, de senare $27 \times 19 \times 11$ och $24 \times 16 \times 10$ inches invändigt; de förra äro gjorda af en inch

*) Laksaltad och »market dried» torsk har förlorat 60 à 66 procent af sin lefvande vigt (E. Earll: »A report on the history and recent condition of the shore codfisheries of Cape Anne, Mass.», sid. 702). När den sedan göres till benlös fisk, förlorar den ytterligare omkring 22 proc. Vid Cunningham and Thompson's faktori i Gloucester, der jag gjorde mina flesta iakttagelser öfver tillverkningen af benlös fisk o. s. v., sades det, att den laksaltade, för benlösberedningen afsedda torsken endast förlorade 10 proc. af sin vigt vid 2 dagars torkning på »the flakes.»

tjocka, de senare af $^1/_2$ inch' sido- och $^6/_8$ inch' ändbrädor. »Stor» torsk skall såsom torkad vara minst 22 inches lång, smärre kallas den »medium» eller »små.»

Konservsalt.

Det *konservsalt* (preserving salt), som såväl i Gloucester som på andra orter allmänt begagnas på benlös fisk, för att förhindra den från att blifva röd af ett slags mögelsvamp (ett förhållande som äfven ofta inträffar med halftorr saltad fisk hos oss), användes numera ganska ofta till helsaltad torsk. Det strös tunnt öfver fisklagren i en proportion af 1 lb till 75 à 114 lbs fisk, mest till den benlösa. Att börja med skall man hafva användt långt större proportion af saltet. Tills för en två år sedan skall det hafva kostat 20 till 30, nu är priset endast 8 à 15 cents per lb. Det tillverkas dels i kemiska fabriker, dels af salterifirmorna sjelfva och består alltid af borsyra såsom hufvudsak, huru än de mera betydelselösa tillsatserna vexla.

»Benlös» fisk, tillverkningen af densamma.

Under de allra sista åren har i Gloucester och Boston mer än hälften, kanske två tredjedelar, af den på ofvan anförda sätt halftorkade torsken jemte icke så litet sej och annan torskartad fisk användts till *»benlös torsk»* eller *»benlös fisk»*. Före 1870 tillverkades nästan icke alls någon sådan. Processen börjas med att man förmedelst en stor, tunn knif skär af buk-, anal- och bröstfenorna. Derpå flår man af skinnet med fingrarne, underhjelpande med knifven. Framtill stannar då något skinn qvar, hvilket jemte »the nape bones» eller ett af skulderbladsbenen (proscapula, clavicula enligt Günther) ryckes bort med en enkel eller dubbel, liksom en knif skaftad krok. Så afskäras bröstfenorna. Ett längdsnitt göres på hvarje sida om hvad som är qvar af ryggraden, och den slites i ett tag bort tillika med stjerten. Derpå flås skinnet inuti den uppvikna bukhålan bort; små köttslamsor eller flikar, som bruka finnas synnerligast vid framkanten af fisken, jemnas bort och röda blodfläckar utskäras. De

större (de flesta) fiskarne afskäras något framför midten för att inpassas i lådorna. I en 60 lbs' trälåda lägger man två afdelningar fisk på längden; i en 40 lbs' packar man dels på längden, dels tvärs öfver lådan. På längre bakstycken vikes stjerten om bakåt; sidorna vikas också bakåt mot ryggsidan, allt för att styckena må passa in i lådorna. Man lägger alltid de största och vackraste styckena öfverst med insidan (buksidan) uppåt. Mellan hvarje stycke fisk strös ett tunnt lager konservsalt. De nämda 60 och 40 lbs' lådorna hafva dimensionerna 20×12×8 och 20×12×5 inches invändigt samt äro förfärdigade af $^1/_2$ och $^6/_8$ inch' bräder, de senare i lådornas ändar. Men man inlägger ock rätt ofta benlös fisk i 20 och 5 lbs' lådor, de senare med skjutbart lock samt af dimensionerna 10×8×4 inches. Dessa bruka innehålla synnerligen vackra, efter lådorna jemt afskurna stycken.

De nu beskrifna jemte de s. k. bricks äro de vanligaste sätten att inlägga benlös fisk. Men i somliga faktorier rullar man t. ex. de större eller mindre fiskstyckena med buksidan utåt. Det händer ock, att man på en hel eller på främre delen af en torsk klyfver ena halfvan efter tjockleken från sidan till midten, hvarpå den inre (buk-) delen vikes öfver, så att man får en stor, efter torkningen nyskuren yta att lägga öfverst i lådorna.

De s. k. *bricks* äro små bundtar af 2 lbs' vigt, 6 inches långa och $3^1/_2$ inches breda. De göras på det sätt, att den ofvan beskrifna benlösa fisken (nästan endast torsk) skäres i, för så vidt möjligt, fyrkantiga stycken dels med handknif öfver ett i rutor utskuret hårdt plankstycke, dels med stora trampknifvar, i ett faktori t. o. m. med en af ånga drifven, härför särskilt konstruerad maskin. Vid sönderskärningen uppkommande oregelbundna, mindre stycken packas inuti »the bricks;» de regelbundna fyrkanterna, åtminstone de tjockare, klyfvas efter tjockleken, och de nyskurna ytorna anbringas så, att de komma öfverst och

underst å hvarje till 2 lbs uppvägd bundt (»brick»). Fyra bundtar läggas derpå in i hvar sin afdelning i en söndertagbar låda af tjocka ekbrädstycken. Nu äro dessa $3^5/_8$ inches tjocka, men när locket, försedt på insidan med 4, för hvarje afdelning afpassade 1 inch' upphöjningar, pressats ned förmedelst en häfstång, fastlåsts med i på lådornas sidor anbragta mälor infallande hakar och fått vara på för $^1/_2$ timme eller längre, blifva de blott $2^7/_8$ inches. Derpå tagas presslådorna sönder, bundtarna tagas ur och ombindas med 2 eller 4 fina snören. I senare fallet skäras de af på midten till 1 lb's halfbundtar (»halfbricks»), hvilka också mycket förekomma i handeln. Innan de komma i packlådorna, omviras de senare alltid, helbundtarne också i rätt många faktorier, med vax- eller parafinpapper. Konservsaltet strös icke blott inuti utan också utpå bundtarne.

Det här framställda tillverkningssättet för »bricks» torde vara det mest vanliga. Detaljerna variera dock, förutom hvad redan nämts, rätt mycket. Så ser man i många faktorier, hurusom de för »bricks» afskurna torskköttstyckena läggas in i ett slags starka jernrännor, afpassade t. ex. för 5 »halfbricks», hvilka då från början hänga tillsammans i ett. I jernrännans sidor finnas 5 inskärningar vid midten af hvarje blifvande »halfbrick», och der inläggas snörena öfver botten, här således blott ett för hvarje liten bundt. Derpå täckes rännan af ett till densamma jemt passande litet men starkt ekbrädstycke. Detta pressas ned med en kopiepressliknande maskin. Så tager man ur rännans innehåll och skär af det på 4 ställen, efter att förut hafva tillknutit snörena.

Två lbs' »bricks» packas t. ex. i lådor af följande dimensioner:

För 60 lbs — $15^1/_2 \times 12^1/_2 \times 8$,
» 40 » — $15^1/_2 \times 12^1/_2 \times 5^1/_2$ inches invändigt.

En lbs' bundtarne läggas först 5 och 5 i lådor af en-

dast 1/4 inch tjocka bräder, 14 inches långa, 3 1/2 höga och breda med skjutlock. Tolf sådana smålådor insättas sedan i en yttre, större.

Mellan »bricks» och annan benlös torsk brukar det vara en prisskilnad af 1/4 à 1 cent per lb. Om större kunder beställa, jemte mycken annan benlös torsk, ett mindre parti »bricks», bruka de dock ej sällan äfven få de senare utan förhöjdt pris. Då bästa sorts helsaltad (ej benlös) Georges-Bank-torsk kostade 2,75 à 3 dollars per 112 lbs, var priset på de bästa »bricks» en 5 cents per 1 lb.

Förfärdigandet af »bricks» har en särskilt betydelse, som ej bör förbises, i det en mängd mindre torsk, som eljest vore nästan osäljbar, till dem kan användas.

De afflådda fiskskinnen säljas till limfabriker; benen och annat affall, som uppstår vid tillverkningen af benlös fisk, till guano (se härom längre fram).

Ej sällan gör man benlös fisk af sådan, som förts färsk i land. Så var t. ex. förhållandet i Portland, Me, der den färska torsken saltades direkt i en 600 à 800 lbs rymmande fat med en 4 bushels salt förutom det, som ingick i den påhälda laken, och detta uppskattades till ungefär 1 bu. för hvarje fat. Denna fisk torkades i det närmaste på samma sätt och tid som förut från Gloucester beskrifvits.

I Portland, der alla förutsättningar finnas för en i stor skala drifven tillverkning af benlös fisk, idkas dock denna ännu blott till ett ringa omfång. Sedan man från San Fransisco började idka torskfiske i nordligaste delarne af Stilla Hafvet, har äfven der tillverkning af benlös torsk kommit i gång. Uppe i Canada har man nu mera, sedan tullfriheten till Förenta Staterna för alla andra fiskvaror än »färsk fisk för omedelbar konsumtion» upphört, endast en ringare afsättning inom landet för benlös fisk. Tillverkningen af densamma utvecklas också der blott långsamt.

För export saltad fisk.

I Gloucester blifver endast en helt ringa del af den saltade fisken konserverad för export genom att hårdare torkas; man kallar det med olika namn »hard dried», »english cured» o. s. v. Detta är deremot det vanligaste sättet att bereda saltad torsk eller annan torskartad fisk på i många andra af New Englands fiskehamnar, såsom i Portland, och i de canadiska provinserna, som hafva sin hufvudsakligaste marknad på Vestindien. Den från bankarne inkommande, ombord saltade fisken, lades i Portland antingen först i bingar (»kenches») af en 3 fots höjd och med tunnt strödt salt mellan lagren, och på det sättet fick den sedan ligga långa tider, tills man fick beställningar. Men, om man hade dessa på förhand, hände det äfven ofta, att man, efter att på samma sätt som i Gloucester, om också något mera noggrant, hafva tvättat den urlastade fisken, direkt lade den till torkning. Fisken från de nämda bingarne tvättas synnerligen väl; man behandlar den t. o. m. med styfva borstar. Så får den åter för några dagar eller vid kallare väder ej sällan ett par veckor ligga i hög. Torkningen tager vanligen en 5 dagar och sker så att man vid slutet af den 4:de staplar fisken i hög, för att den skall få »svettas» (för en 2—7 dagar), och sedan åter torkar den en dag. Sjelfva torkställningarne voro i Portland (hos firman Lewis, Chase and Whitten) till sin anordning icke så litet afvikande, från hvad jag för öfrigt såg i den vägen. Såväl här som uppe i Canada anser man sig ej behöfva skydda fisken med utspänd duk mot solhettan. Man hade deremot inrättat så, att de på längden i fast sammanhängande afdelningar indelade torkramarne kunde vändas på sned, för att ej solstrålarne vid middagstiden skulle falla allt för vinkelrätt och brännande mot fisken. För detta ändamål kunde alla stöttorna eller benen, utom de båda i midten af ramarnes ändar stående, tagas bort. En stor del af torkställningarne voro ock bygda ut öfver vattnet vid stranden, sjelfva

ramarne en 7 fot högt öfver vattenytan. Luftdraget kring fisken blef på det sättet bättre, och sjelfva torkningen skall ske bättre och jemnare.

Till Halifax, der eljest en storartad torrfiskhandel bedrifves, kommer fisken in med små kustfararefartyg, först sedan den blifvit torkad på andra platser med mindre fuktigt klimat. Der lägges den, efter att förut hafva blifvit tvättad, i en 4 à 5 eller också blott 2 à 3 fot höga bingar med salt strödt öfver hvarje lager fisk, om man tror sig hafva att vänta mindre tjenligt väder, eljest utan. Man inser i allmänhet väl, att ju mindre salt, man behöfver använda, ju mera man kan ersätta saltningen med blott och bart torkning, dess bättre är det. I högarne får nu fisken ligga några dagar eller längre, betydligt olika, allt efter som den vid urlastningen från fiskefartygen är mer eller mindre vattnig o. s. v. Stundom lägger man brädor med stenar eller andra tyngder öfver den, ofta får kanske dock dess egen tyngd vara den enda pressen. Härefter torkas den under en 4 à 5 dagar, hvarvid det lär vara mycket vanligt, att mellan den 3:dje och 4:de för en vecka eller så låta den ånyo ligga staplad. Skulle man få för starkt solsken midt på dagarne, händer det ofta, att man då plockar ihop fisken i små högar på torkramarne, täckande dessa med små brädtak af den från Gloucester beskrifna sorten. Fisk, som ej anses tillräckligt torr vid inkomsten till Halifax, får sin slutliga torkning der.

Exportpackningen, i hufvudsak densamma t. ex. i Halifax och Portland, är dock i allmänhet olika för de olika afsättningsorterna. Emballaget utgöres mest af en sorts billiga träfat (»drums»), hvari fisken hårdt inpressas medelst skrufpressar. Mest praktiska syntes de »drums» vara, som egde en nog stor vidd, så att fiskarna så litet som möjligt behöfde vikas; för 448 lbs fisk (4 quintals) t. ex. med 27 à 28 inches lång staf och 23 à 24 inches bottnar i diameter. De voro i Portland af björkstaf och hade

furubottnar samt 8 band och kostade der en 80 cents stycket. Mindre torsk packades i Halifax i 128 lbs' »drums.» »Stor» brukade man ock der inlägga i 100 lbs rymmande lådor af hyflade, $^1/_2$ inch tjocka bräder af dimensionerna $27\,^1/_2 \times 18 \times 10$ inches invändigt; »medium»*) i 50 lbs' lådor.

Saltning af makrill.

Den amerikanska saltade makrillen är alltid uppskuren i ryggen längs hela fisken, så att t. o. m. hela hufvudet är klufvet, och de båda halfvorna endast sammanhänga vid buken. När fisken ombord å fartygen sålunda blifvit klufven och inelfvorna borttagits, får den ligga i vatten, tills det mesta af blodet dragits ur, hvarvid man, när tiden det medgifver, ofta byter om vatten. På Gloucesterskonarne skall det vanligaste vara, att en barrel salt användes för 4 barrels makrill; på de från t. ex. Nova Scotia utgående fartygen ej fullt så mycket salt. Lake bildar sig sjelf ut af fisken. Skulle man efteråt finna, att tunnorna läckt eller att laken af andra orsaker ej fyller ut dem, gör man saltlake för påfyllning.

Sortering af saltad makrill.

I land blir makrillen alltid ompackad, än i hel- än i half- eller qvartbarrels, än i kaggar (»kits»), än i s. k. »pails», de senare vanligen rymmande endast 10 lbs. Fisken sorteras, väges och packas, de två första lagren i en barrel med kött-, de öfriga med skinnsidan upp. Mellan lagren strös salt, $^1/_2$ bushel för hvarje helbarrel. Då locken kommit på, och tunnorna tätats, läggas de ned, ett hål borras i sidan, och lake, gjord på samma sätt som den till torsken använda**) samt så stark, att en salt makrill flyter i den, fylles på. Efter storleken delas makril-

---

*) Torkad torsk under 22, men ej mindre än 18 inches i längd.

**) I ett faktori i Boston, der man var synnerligen mån om att få klar lake, fick den från det första karet sakta rinna genom trenne andra, hvari orenligheterna (»sediments») sjönko till botten. Det förstas öfre hälft var nästan fyld af salt, hvilande på genom bräder understödd väfbotten. Hafsvatten pumpades med korta uppehåll då och då på saltet, rann ned genom detta och väfven samt afleddes från karet ett stycke nedanför den senare.

len i 4 klasser, hvaraf N:o 1 ej får understiga 13 inches i längd från nosspetsen till inskärningen i stjerten, N:o 2 skall vara minst 11 och N:o 3 minst 10 inches. Men äfven på fetma och andra omständigheter lägges stor vigt vid sorteringen. Så t. ex. menade man i Halifax med N:o 1 makrill, som, utom det att den höll måttet, var fet, hvit och vacker; med N:o 2 antingen den, som höll minst 13 inches, men i något eller några andra afseenden ej var fullt tillfredsställande, eller också något mindre men för öfrigt förstklassig o. s. v. Intressant är att se, huru den större och bättre makrillen aftagit i proportion till fångsterna. Så utgjorde N:o 1 året 1865 — 59 % af all i Förenta Staterna stämplad makrill, men hade 1870 aftagit till 21 %. 1873, då man började fiska med snörpvadarne, steg N:o 1 åter till 45 %, men sjönk sedan så småningom åter ända till 6 och 7 % (1885)*). Skilnaden i pris mellan de olika klasserna af makrill ställde sig t. ex. i Gloucester i Sept. sista året, då den var ovanligt dyr, så att N:o 1 kostade 18 till 21, N:o 2 — 12 till 15 och N:o 3 — 8 till 10 dollars per barrel.

Officiel stämpling af makrill- och silltunnor.

Såväl i Canada som i många af Unionens stater finnas lagar om officiel stämpling (bränning) af makrill- och silltunnor. I Maine t. ex., der denna lag (åtminstone i Portland) allmänt och strängt tillämpas, anser man den medföra stora fördelar både för säljarne och köparne. Särskilta »inspectors» (i Portland omkring 10) tillsättas för stämplingens skull af guvernören för en tid af 4 år och hafva att till statssekreteraren ingifva årliga rapporter**) om huru mycket de hvar och en afstämplat. De

---

*) Wilcox: »Ann. Rep. of the Amer. Fish-Bureau» för 1886, sid. 22.

**) Enligt de officiella uppgifterna från generalinspektorn i staten Massachusetts afstämplades der 1886 ej mindre än 66,044 barrels makrill af de 66,700, som under året saltades. Det goda fångståret 1884 blefvo 283,794 barrels officielt brända. Sistlidna år infördes endast 35,467 barrels färsk makrill till Förenta Staternas samtliga fiskehamnar mot 80,788 året 1885. Den hittills uppnådda största

drifva vanligen sjelfva fiskaffärer på det sätt, att de förse fiskefartygen med salt och tunnor, taga emot makrillen eller sillen för ompackning i sina magasin och sedan draga försorg om försäljningen. För stämplingen (»branding») och i tillspikningspenningar (»nailing») erhöllo de 10 cents per barrel af köparne. För tunnor, salt och packningsarbetet brukar deras pris vara $1^1/_2$ dollars per barrel, hvilket de erhålla af fiskrarne eller säljarne (utgår af försäljningssumman, men om det händelsevis skulle inträffa, att fisken ej kan säljas, få fiskrarna stå derför).

Tomtunnorna eller det materiel, hvaraf de göras, kommer mestadels från Maine, der priserna härpå äro låga. Uppe i Nova Scotia är priset 25 à 50, men i Gloucester 55 à 85 cents för helbarrels, förfärdigade af barrträdsved (»pine» eller »spruce») med en $^1/_2$ inch eller något litet mera tjock staf och med band af ask, björk eller ek, vanligast 12, en mindre del 18 stycken. De nämda »pails», som på senare tiden mycket hafva kommit i bruk, tyckas vara synnerligen praktiska, emedan de, sedan de blifvit tömda, äro så användbara i hushållen. De likna små ämbar och hafva en med trähandtag försedd jerntrådsgrepe. Jag såg dem af tre storlekar, rymmande 10, 15 eller 20 lbs saltad makrill, alla förfärdigade af $^1/_2$ inch tjock och af två snygga jernband sammanhållen staf. En af det minsta slaget var t. ex. $7^3/_4$ inches hög, i botten 8, upptill 10 inches vid tvärs öfver, utvändigt. Ett välgjordt lock inpassas noga. Ofta fernissas de utvändigt.

Hermetiskt inlagd, salt makrill.

För en 14 år sedan uttogs i Förenta Staterna ett patent på att inlägga *saltad makrill i hermetiskt tillslutna bleckkärl,* och sedan har förrättningen dermed vuxit till en rätt betydande affär. Man kallar denna makrill för »mess-mackerel», och den lärer också hafva stor använd-

---

makrillfångsten i staten Massachusetts var 383,548 barrels år 1881. Då afstämplades officielt hvarenda barrel. (Se herr Wilcox' förut citerade report, sid. 33 och 35.)

ning ombord å krono- och andra fartyg o. s. v. Den tillverkas på det sätt, att hufvud och stjert bortskäras på utvald makrill (N:o 1 eller N:o 2). Fisken tvättas väl, läges så att vattnet rinner af den, och packas derpå i burkarne eller lådorna tillika med en dryg portion salt. Så lödas locken till. Saltlake hälles på genom ett mindre, rundt hål på sidan, hvarpå äfven detta lödes till, och så fernissas och etiketteras lådorna. De äro antingen cylindriska eller ovala samt innehålla antingen 5, $4^1/_2$ eller 4 lbs fisk. Priserna voro t. ex. i Boston i Aug. 6, i Okt. $6^1/_2$ dollars per dussin af 5 lbs' lådor. Hvarje dussin packas tillsammans i en yttre trälåda.

Sill- och laxsaltning.

Efter hvad förut nämts om saltningen af sill och lax och annan fisk, tror jag mig knappast vidare böra närmare meddela derom. *Sillsaltningen* t. ex. vid Portland försiggår antingen först ombord eller redan från början i land. Först får den (»the striking») $^1/_2$ à $^3/_4$ bu. och sedan vid omsaltningen $^1/_2$ bu. Trapanisalt per barrel*). Den saltas här sådan den är, utan att gälas eller skäras upp (»Portland round shore herring»), och då den merendels är rätt jemnstor, brukar den nästan all att gå under N:o 1. I Canada blir den än rundsaltad, än uppskuren i buken (företrädesvis på sommaren), än blott gälad. Den sämsta (magraste eller utlekta) höstsillen går derifrån till Vestindien, den bättre till Förenta Staterna eller till det inre af landet sjelft.

*Saltad lax***) kommer t. ex. till Boston dels från Labrador, dels från Stilla Hafvets kust. Den förra brukar kosta en 16 à 17, den senare en 12 à 13 dollars per barrel. Mycket saltad lax, men ännu mera saltad hälleflun-

---

*) I Nova Scotia (Halifax) uppgafs det, att $1^1/_2$ bu. Liverpool- eller $1^1/_2$ bu. vestindiskt salt användes till en barrel sill, men dels också betydligt mindre salt.

**) I Canada brukar man ock skilja saltad lax i N:o 1, 2 och 3, hvarvid man tager hänsyn till fetma, rödheten i köttet o. s. v., utan att just fästa sig vid storleken.

dra urlakas och användes för rökning. Såsom en egendomlighet må nämnas, att det ännu ute i British Columbia skola finnas laxfiskeplatser, der man endast använder bukarne, hvilka såsom insaltade anses för de läckraste delarne af fisken, och hvilka förekomma i fiskhandeln äfven i många af de stora östliga amerikanska städerna.

Af den förut omnämda »insjösillen» får man t. ex. vid Sandusky ej sällan så mycket, att rätt betydliga qvantiteter insaltas, emedan de ej kunna afsättas såsom färsk eller frusen. Den fläkes än som makrillen, än öppnas den i buken och inelfvorna samt hufvudet tagas bort.

Fiskrökning.

De för *rökning* inom Förenta Staterna och Canada mest använda fiskarne äro sill, kolja, hälleflundra, lax och stör, hvartill kommer insjösill, som under vissa år i temligen stora qvantiteter härför användes. Hälleflundran och äfven till stor del laxen hafva, innan de komma i rökhusen, varit så pass starkt saltade, att de antingen förlora allt för mycket i smak vid urlakningen eller också — hvilket torde vara det vanligaste — äro de äfven såsom rökta allt för salta för att kunna jemföras med den rökta fisk, vi i norra Europa äro vana vid. Den i Amerika rökta koljan är deremot från många rökerier icke allenast jemförlig med, utan i smak, d. v. s. enligt hvad vi i Sverige äro vana vid, nästan öfverträffande den engelska. Metoden för rökningen är visserligen i hufvudsak densamma i New- som i Old England, men jag tillåter mig ändå att här litet utförligare beskrifva den, efter hvad jag såg i det äldsta (för en 25 à 30 år sedan anlagda) koljrökeriet i Portland samt hos herr G. Young i S:t John, N. B.

Rökning af kolja.

Rökta koljor brukar man i Amerika rätt allmänt kalla »finnan haddies.» När den färska fisken kommer till rökerierna, borttagas först hufvud och inelfvor. Den tvättas derpå väl och kommer så för en 2 timmar, stundom kortare, stundom längre tid allt efter dess beskaffenhet, i rätt stark saltlake i fat eller stora lårar. Den hän-

ges upp 3 och 3 på hvardera sidan af en 40 à 48 inches långa, $2^1/_2$ inches breda och $1^1/_2$ inch tjocka träslåar, försedda med två utstående spetsiga spikar för hvarje fisk. I rökrummen är det åtminstone en manshöjd mellan det nederst hängande fisklagret och eldstäderna på golfvet. Man eldar först med löfträdsved, hälst lön, tills fisken börjar något litet torkas — en 2 à 4 timmar — hvarpå sågspån af diverse löfträd (gerna ek) bredes öfver och dämpar eldarne. I S:t John uppgafs röktiden till 6 à 12, i Portland till 24 ända till 90 timmar. När man har mycket fisk att röka, d. v. s. flera lager, än hvad vanligast brukar vara fallet, öfver hvarandra, flyttar man ej sällan om dem, så att de öfre komma nederst och tvärtom. I Portland hade man rum för 11 lager öfver hvarandra, men inhängde oftast blott en 3 à 5, detta i rökrum af i det hela en 38 fots höjd. Här fick man, såsom eljest i dylika rökerier så ofta är vanligt, klättra upp på väggställningarne, då man skulle in- eller utplocka fisken. I S:t John hade man deremot rökeriet mera praktiskt inrättadt. Sjelfva rökrummen, tre till antalet, intogo byggnadens midtelparti på längden, lemnande på ömse sidor rum för fiskens behandling för öfrigt, för förvaring af lådor o. s. v. På höjden räckte rökrummen upp till taket af huset; på sidorna om dem hade man underst en lägre, öfver dem en högre våning. I den förra funnos in till rökrummen dörrar, genom hvilka man skötte eldningen, i den senare större dörröppningar för fiskens in- och uttagande. Hvarje rökrum var genom en ställning i midten delad i två afdelningar, hvardera i bredd svarande mot längden af de förut nämda träslåarne. Dessa plockas här icke direkt in i rummen, utan anordnas ute i sidorummet på skjutbara ramar, som kunna glida ut och in på midtelställningen och på trälister, spikade på väggarne. Härigenom underlättas arbetet med fiskens in- och uttagning högst betydligt. Från hvarje undre till närmast öfver den varande

ram är det 24 à 25 inches högt. Rökrummen äro 10 à 12 fot djupa inåt från dörrarne räknadt samt en 28 fot från eldstäderna upp till takfotarne inne i dem.

I Portland röker man kolja endast under den kallare årstiden eller från slutet af Sept. till 1:sta Maj. Den håller sig då såsom rökt så pass länge, att man kan sända den öfver hela Unionen eller en 10 dagar. I S:t John sades den under sommaren endast stå sig trenne dagar, men genom att strö litet »preservaline», som man kallar det förut nämda, för benlös fisk så mycket använda konserveringssaltet, under bröstfenorna och inuti fisken, hufvudsakligast intill ryggraden, förlänger man denna tid till en 5 dagar. Detta fördyrar den rökta koljan med $^1/_2$ cent per lb. Man säljer den från rökerierna efter vigt och packad i trälådor af en 10 olika storlekar, rymmande fr. o. m. 25 t. o. m. 500 lbs (i Portland). I S:t John väger en rökt kolja, blott obetydligt torkad, som den är, en 3 till 5 lbs. Priset per lb är vanligen $4^1/_2$ à 5 $^1/_2$ cents. Femtio lbs' lådorna äro kanske de vanligaste. De göras af $^3/_8$ inch' sido- och $^3/_4$ inch' ändbrädor, olika form i skilda rökerier.

Sill rökas dels i samma rökrum eller åtminstone i samma rökhus som koljan, dels i särskilta rökerier. När sill skall rökas i de beskrifna, med skjutramar försedda rökrummen i S:t John, har man så inrättadt, att en extra ram kommer emellan koljeramarne. De för sill der särskilt afsedda rökrummen hafva ända till 6 ramar i bredd. I Portland röker man vanlig, derstädes insaltad sill, som urlakas under 4 dagar i stora tråg med vattenombyte en gång om dagen samt uppträdas genom gälöppningarne en 16 à 18 st. på $4^1/_2$ fot långa pinnar. De få hänga i rökrummen en vecka. Brännmaterialierna äro de samma som för koljan. Man packade en 65 st. rökta sillar i hvarje trälåda och priset för dem var en dollar. På hösten fläker man en del sill i ryggen och upphänger den för rök- *Sillrökning.*

ningen på spikar liksom koljan, fast ända till 16 på hvarje sida om den slå, hvari spikarne sitta.

I S:t John liksom i New Brunswick och i Nova Scotia i allmänhet eller i de trakter af Amerika, der denna handtering mest idkas, röker man deremot färsk sill. Den får ligga i temligen stark saltlake 2 à 3 dagar samt kommer sedan i rökrummen för ungefär en lika lång tid. Detta är den större sillen. Den mindre*), som företrädesvis rökas på våren och som exporteras till Förenta Staterna eller till Vestindien, skall deremot få hänga i rökrummen ända till 2 månader. Endast en mindre del fläkes och beredes till hvad man i England kallar kippered herring. Denna får endast för en kortare stund ligga i saltlake samt rökes i en 6 timmar, under hvilken tid man håller det långt varmare än eljest i rökrummen. Vid packningen strös ofta något af den kryddpepparlika krydda, som man i Amerika kallar allspice, bland denna sill. Af den största sillen packas en 60, af den medelstora 100 och af den minsta 120 i trälådor af $^1/_4$ inch' brädor. Priserna bruka vara 40 ända till 150 cents per låda.

I »sill-» eller »sardinstaden» Eastport i Maine, der man förr endast saltade eller rökade sill, och der ännu mycket af den största saltas, brukar man röka den medelstora (den $7^1/_2$—10 inches långa). Äfven denna får ligga en 2 à 3 dagar i saltlake. Den rökes 3 à 4 veckor.

Mycket af den från New Brunswick och Nova Scotia kommande rökta sillen behandlas t. ex. i Boston på det sätt, att man skalar af skinnet samt skär bort köttet i sidorna från hufvudet, ryggbenet och stjerten och inlägger det i hermetiska bläcklådor af dimensionerna $5 \times 3^1/_2 \times 1^1/_2$ inches eller i tunna trälådor med inskjutbart lock, de senare mindre lämpliga, emedan den skinlösa sillen (»skinned herring») ofta tager smak af dem. De bruka

*) Mest bekant och eftersökt bland denna sill är den, man i Nova Scotia kallar Digby chickens.

säljas — båda slagen — för en 1,15 à 1,25 dollar per dussin.

Rökning af hälleflundra.

Äfven för *rökning af hälleflundra* är Gloucester hufvudorten inom Amerika. Man använder härför dels sådan, som saltats ombord på de till Grönland eller Island utgående fiskefartygen *), dels sådan som bragts färsk in från de närmare amerikanska kusten varande bankarne, hvarvid företrädesvis den billigaste inköpes för rökeriernas räkning. Till 1,000 lbs inkommande saltad hälleflundra skall man på de förstnämda fartygen, som bruka vara borta från början af Maj eller Juni till sist i Sept., använda omkring 1 hogshead salt (Trapanisalt). Såväl denna som den såsom färsk i land förda är skuren i aflånga stycken, 1 till 3 inches tjocka, 5 à 12 breda och en 8 à 10 inches ända till ett par fot långa. Skinnet sitter på, men ryggraden är bortskuren utom längst bort mot stjerten. Den färska fisken saltas först i mycket stark lake för en 7 à 10 dygn. Derpå staplas den i en 4 fot höga bingar med så mycket salt mellan lagren och öfver det öfversta, att de helt och hållet täckas af saltet. Efter en 3 dagar blifva bingarne omstaplade och få sedan förblifva orörda, tills beställningar på rökt hälleflundra inkomma. Den ombord saltade staplas på samma sätt, men kommer dock ej i lake. Denna urlakas 12, 24, 48 timmar eller t. o. m. ändå längre, när den tages från högarne; den i land saltade blott för en 4 eller en 12 timmar, stundom något längre. Ibland får den endast en afsköljning, allt efter som de beställande fiskhandlarne önska. På torkställningarne (lika de förut beskrifna), dit den nu kommer, får den ligga en 2 dagar, i regeln utan att vändas. Efter September månad låter man den t. o. m. ej sällan ligga ute i regn. Under sommaren och förhösten brukar den

*) All ombord saltad hälleflundra, hvilken dock i det stora hela blott utgör en ringa del af fångsterna, går till rökerierna. Från Grönland och Island inkom 1886 — 829,000 lbs saltad sådan fisk.

få hänga en 3 dagar, om vintern, då man kan elda på bättre, ej fullt så länge. Bränslet utgöres af sågspån och annat affall från skeppsbyggerierna och snickerierna. Rökhusen, som här uteslutande upptagas af sjelfva rökrummen, innehålla en 4 à 10 sådana, hvardera en 6 à 8 fot breda samt en 2 à 3 gånger så djupa inåt från dörrarne. Nederst, ungefär till manshöjd, äro de af tegel, eljest af plank. Der teglet slutar, har man ett golf af 4 inches breda plankor med tillräckligt breda springor emellan, för att röken hastigt må kunna tränga upp. Golfvet tjenar, förutom att gå på, äfven till att uppfånga nedramlade fiskstycken. Ytterligare en manshöjd deröfver hänger fisken i ett eller flera lager öfver hvarandra. Tvärs öfver rummen gå starka träribbor, hvaröfver 18 à 23 inches' pinnar läggas, hvilka äro trädda genom i ena ändan af fiskstyckena skurna hål. Man har alltid en undre dörr för eldningen, en öfre för att gå in och ut med fisken igenom samt stundom ytterligare en ändå högre upp för att reglera drag och rökmängd med.

Ett lb rökt hälleflundra kostade i Sept. 10 cents.

Laxrökning. Den *saltade lax, som skall rökas,* urlakas för en 24 timmar, hvarefter den rökes ungefär som hälleflundran, fast hel, endast fläkt. Den brukar stå ungefär i $^1/_2$ gång till så högt pris som hälleflundran.

Störrökning. *Rökningen af stör,* som t. ex. försiggår i Sandusky, der jag hade tillfälle att närmare iakttaga densamma, skulle jag här icke hafva berört, om icke vid densamma förekommer mycket från öfriga rökningsmetoder afvikande, som nog kan komma att ega sin tillämpning vid behandlingen af andra fisksorter här hos oss. När de stora störfiskarne komma till rökeriet, fryser man dem, vanligen styckade, i fryshus, sådana de här förut blifvit beskrifna. För en del af de större städerna låter man huden sitta på, för andra flås den af. När man sedan skall till att röka, har man den stora fördelen, att efter hand kunna

taga fram färsk fisk dertill. Den saltas härpå för en 12 timmar i tunnor med icke så synnerligen stark lake, efter att förut hafva skurits i ungefär ett lb vägande stycken. Dessa hängas sedan för 6 à 8 timmar in i rökugnarne i ett lager närmast dessas af lösa men tätt lagda bräder bestående tak. Sjelfva ugnarne — man hade omkring ett tjog omedelbart intill hvarandra bygda sådana — voro nästan alldeles kubiska med en 4 fots enkla tegelstensväggar. På den utåt fria sidan var en uppåtgående skjutlucka anbragt för eldningen. Till bränsle brukas löfved, hälst hickory. Det får låga men ej för starkt. Detta är således, olikt all annan amerikansk, en verklig och stark varmrökning. Priset på rökt stör var vid mitt besök på platsen 8 cents pr lb.

Rökning af s. k. insjösill och annan insjöfisk, som hufvudsakligast försiggår, efter hvad mig sades, uppe vid Cheboygan vid Michigansjön, hade jag ej tillfälle att taga kännedom om.

»Canned» eller hermetiskt inlagd fisk.

Bland all den *»canned»* eller, som vi bruka benämna den, *inkokta* eller *hermetiskt inlagda fisk*, som nu i så stora massor tillverkas i Amerika, känna vi förutom hummern mest till laxen. Men ingen af dessa båda grenar af »the fishcanning business» kan för oss ega den betydelse som inläggningen af sill, makrill, hälleflundra och en del andra fisksorter. Så länge tillgången på lax i Stilla Hafvets floder och på hummer vid kusterna af nordöstra Nordamerika något så när förblifver sig lik, kunna vi icke ens inom vårt eget land upptaga täflan med de amerikanska lax- och hummerburkarne. Jag vill derföre först beskrifva, huru t. ex. makrill och sill inlägges, men då man med samma beredvillighet och tillmötesgående för mig visade och förklarade behandlingen af »canned» lax ute vid Columbiafloden som af inlagd makrill och sill i Boston och Gloucester, vill jag icke förbigå att litet närmare beskrifva den förstnämda tillverkningen.

»*Canned*» *makrill.*

»*Canned*» *makrill* började inläggas redan i och med början af femtiotalet, men det är dock först under de senare 10 åren, som denna affärsgren fått riktig fart. Ända till omkring 1880 var den hufvudsakligen förenad med hummer-»cannerierna» i Maine. År 1879 blefvo endast en 900,000 ettskålpundsburkar inlagda, men redan 1881 hade denna »canning» stigit till 2,864,000 lådor och burkar af skilda storlekar, hvaraf omkring hälften kommo på Boston och Gloucester. Då vid »cannerierna» företrädesvis den mindre makrillen användes, hvilken förr var svårsåld, hafva fiskrarne en stor fördel af dem.

Följande beskrifning på tillverkningssättet är grundad på hvad jag hade tillfälle att iakttaga hos firman Potter and Wrigthington (H. Mayo and C:o) i Boston.

Man söker alltid att erhålla den för »canning» afsedda fisken så färsk som möjligt. Sedan hufvud, stjert och öfriga fenor skurits bort (inelfvorna bruka redan förut vara borttagna), tvättas den med mycken noggrannhet. En 3 lbs' burk eller låda innehåller ofta 6 t. o. m. 7 makrillar; en 1 lbs' burk också rätt ofta endast en, afskuren till 3 stycken. En del makrill inlägges till hvad man kallar färsk (»fresh») i 1 lb's cylindriska bleckburkar af $4^1/_2$ inches' höjd samt 3 inches' diameter. Denna, som i tillverkningssättet närmast liknar »canned» lax, skall stå sig bäst och föredrages af mången, äfven i flera andra afseenden, framför andra slag af »canned mackerel.» Efter rensningen och tvättningen lägges den för »fresh canned» afsedda fisken för en 2 timmar i en icke synnerligen stark saltlake samt instoppas derefter utan alla tillsatser i burkarne, väl utfyllande dessa. Så lödas dessa till för hand; endast ett helt litet hål lemnas öppet. Derpå insättas de för 1 timma och 20 min. i ångretorter, hvar och en rymmande 290 3 lbs' burkar, och der ånghettas de vid en temperatur af + 120 à 125° Cels. Uttagna ur retorten, lödas nu burkarne fullkomligt till och komma så åter för $^3/_4$ tim-

mes tid i retorterna, hvarefter de få stå och svalna en natt öfver. Tätheten pröfvas sedan af en dervid mycket van person förmedelst knackning på burkarne med en större spik eller något dylikt föremål af metall, hvarvid ljudet röjer möjligen förekommande läckor. Om de omedelbart efter upphettningen utåtbugtade locken ej efter afsvalningen draga sig tillbaka inåt, kan man ock deraf veta, att burkarne äro otäta. De felaktiga, hvaraf mycket få skola förekomma, tätas och ånghettas ytterligare. Slutligen rengöras burkarne väl i sågspån, fernissas och etiketteras.

Numera är det emellertid brukligare, att den tvättade makrillen icke lägges i saltlake utan direkt i lådorna eller burkarne i ett eller annat slags sås. Man använder här antingen temligen starkt pepprad tomatosås, amerikansk (till utseendet lik fransk) senap, eller en blandning af klar vinättika, röd, hvit och svart peppar, senapskorn och lagerblad. De två första såserna — senapen och tomatosåsen*) — till sin konsistens lika en tunn gröt, köpas färdiga i tunnor och uppvärmas före användandet. Först häller man ett visst mått sås i burkarne (det såg ut att vara $^1/_7$ eller knappast det af deras innehåll), derpå lägges fisken in, och sedan tillöder man, ånghettar och behandlar i öfrigt dessa sorter, som den förut beskrifna »färska» makrillen.

För makrill i senapsås, i tomatosås eller, som det tredje slaget endast kallas, i sås äro 3 lbs' ovala burkar de mest vanliga. Två lbs' ovala och 1 lb's cylindriska äro dock äfven rätt mycket i bruk. Fyra dussin 1 lb's eller 2 dussin 3 eller 2 lbs' packas tillsammans i trälådor. Potter and Wrigthington kunna tillverka 340 så packade lådor om dagen.

Priserna på 1 lb's burkar »fresh» makrill voro i Aug.

---

*) I fråga varande firma hade t. ex. för sista årets inläggning 158 tunnor tomatosås i förlag. Färska tomater uppgafs i Bostons partihandel kosta en 25 till 50 cents per bushel.

och Okt. 1 eller 1,30 dollar per dussin; på makrill i sås 2,50 à 3,00 dollars per dussin af 2 lbs', 3,00 à 3,50 för 3 lbs' burkar.

»Canned» sill. Medelstor eller något mindre *sill* inlägges på alldeles samma sätt som makrillen, antingen i något af de ofvannämda slags såserna eller såsom »färsk», samt i samma slags burkar. Man kallar den dock ingalunda sill på etiketterna utan »ocean trout» eller »hafsforeller». Den skall hafva en god afgång i marknaden och till temligen höga priser, i det 1 lb's burkarne bruka kosta ungefär lika mycket som de, hvilka innehålla makrill. Tre lbs' burkarne kostade en 2,25, 2 lbs' 2,00 dollars per dussin.

»Cannerierna» förfärdiga nästan utan undantag sjelfva hvad de behöfva af bleckburkar eller lådor, och de större lägga alltid an på så pass stor mångsidighet i sina tillverkningar, att de hafva arbete för så vidt möjligt hela året om. Sålunda bereder man i det här nämda icke allenast inkokt makrill och sill utan också det välbekanta »Boston brown bread» (brunbröd), »baked beans» (inkokta bönor) och många andra matkonserver. När jag på hösten gjorde mitt sista besök derstädes, hade man fått i gång

Torskbollar. en rätt storartad inläggning af »torskbollar» (»codfish balls»), hvilken, för så vidt jag vet, var den första af sitt slag i Amerika. De här beredda fiskbollarne utmärkte sig fördelaktigt genom sin behagliga och rena smak, i det man icke i dem hopblandat för många olika, mindre väl tillsammans passande ingredienser. Torrsaltad Nova Scotia eller New Foundlands torsk, eller också den laksaltade från Gloucester, urlakas — mycket olika tid för olika fisk — och ångkokas, tills den blir så mjuk, att de qvinnor, som härmed arbeta, lätt med fingrarne kunna bortplocka benen. Den bästa potatis, man kan erhålla, kokas på samma sätt och skalas för hand. Derpå hackas och blandas en 50 lbs fisk jemte 5 lbs god, rå njurtalj och — såsom man antog — omkring en 110 lbs potatis med så mycket på-

strödd, finstött hvitpeppar, som rymmes i en medelstor tekopp. Den af ånga drifna hackmaskinen består af tvänne stora, vertikalt verkande knifvar jemte en under dem fram och tillbaka gående tråglik hackbotten. När så denna massa blifvit fin och blandad nog, stoppas den — också medelst ångmaskiner — i cylindriska, $1^1/_2$ lbs rymmande eller så kallade 2 lbs' burkar, hvilka derpå upphettas i ångretorter först för en obestämd tid — olika efter olika slags fisk och vid mitt besök äfven fortfarande något experimentelt — sedan i $1^1/_2$ timme.

Ytterligare om canned makrill och sill.

För att komplettera ofvan gifna beskrifning på makrill- och sillinkokningen och för att visa, att den långt ifrån bedrifves lika på skilda platser, må följande anföras från firman Tarr and Brothers faktori i Gloucester.

Den för »canning» afsedda fisken förvaras — dock utan att infrysas — i ett ishus, hvarur man tillgriper den efter behof. Väggar, golf och tak äro bygda på samma sätt som i förvaringsrummen i ett fryshus eller i de flesta andra ishus är vanligt, men inuti det 17 à 18 fot breda, två gånger så djupa (från dörren inåt) och 8 à 9 fot höga rummet har man åtskilliga, 10 à 14 inches i diam. varande isbehållare af galv. jernplåt. Fisklagren, som ligga i ett slags bås utefter rummets sidor på stora hyllor af lösa brädor, betäckas dessutom af krossad is. Temperaturen härinne får ej gå ned till eller under fryspunkten.

S. k. färsk makrill och sill få här endast ligga $^1/_2$ timme i saltlake, hvilken har den styrka, att en salt makrill flyter i den.

Bleckburkarne stå endast 35 minuter för hvarje gång i ångretorterna. Förr ångkokade man dem i vatten under en timmes tid i st. f. upphettningen i den första retorten (jemför »canning» af lax längre fram).

Ungefär ett ounce ($^1/_{16}$ lb) sås — lika mycket, vare sig den ena eller andra sorten begagnas — skall användas till hvarje lb fisk.

Ättiksåsen, som var både välsmakande och ingalunda för skarp, kokades af 40 gallons bästa ciderätticka, 8 lbs brunt socker, 6 ounces citroncyra, 4 d:o röd- (krydd-) och lika mycket svartpeppar, 1 lb nejlikor, 1 lb lagerblad och 3 ounces hela senapskorn. Detta ångkokas i 25 minuter, hvarefter allt, som ej smält, silas bort.

Den inkokta sillen kallar man »brook trout» (»bäckforeller»). Ofvanpå i de lådor, som innehålla sill i ättiksås (»soused»), lägger man litet peppar-, senaps- och nejlikskorn.

»Canned» hälleflundra.

Sista sommaren gjorde man försök med att *inlägga hälleflundra.* Den skars i stycken, passande för de ovala 2 och 3 lbs' lådorna, med skinnet och äfven ryggraden qvar. Den som skulle blifva hvad man kallar färsk, fick endast ligga 15 minuter i saltlaken. Ånghettningen tog $1^1/_4$ timme för hvarje af de båda gångerna, den kom i retorterna, men det var också fullkomligt nog för att äfven ryggraden skulle blifva mjuk och lätt tuggbar. Till hälleflundran får man taga något mera sås än till makrill och sill. Om den ej var tillräckligt färsk, gick äfven med detta försigtighetsmått så mycket vid första uppvärmningen bort genom det lilla då öppna hålet i lådorna, att såsen sedan ej på långt när utfylde dem.

De ovala såväl 3 som 2 lbs' burkarne voro i det allra närmaste 8 inches långa och $4^1/_2$ inches i tvärdiameter. De förra voro $3^3/_4$, de senare $2^1/_4$ inches höga.

En praktisk lödnings-apparat.

Vid igenlödningen af locken på de cylindriska 1 lb's burkarne begagnar man sig både i Boston och Gloucester af en enkel men mycket praktisk och arbetsbesparande apparat. Det sades, att en man, utan att behöfva vara synnerligen mycket öfvad, med denna kunde löda igen 5 à 6 tusen burkar på dagen mot 1 à 2 tusen den förutan. Apparatens nedre del består af en stålcylinder, 3 inches hög och $2^3/_8$ i diameter. I sin undre sida har den en rundad, $^1/_2$ inch hög urbugtning, ungefär som en butelj-

botten. Midt igenom cylindern går ett hål, som uppåt fortsättes af ett vid stålcylindern fäst jernrör, 8 à 10 inches långt och liksom hålet i sjelfva cylindern så vidt, att en stålteln ($^1/_4$ inch i diameter) väl får rum i detsamma. Röret har längst upp ett kring detsamma fast sittande 3 à 4 inches långt trähandtag, stålteln är utvidgad till ett hufvud eller en knapp, som hindrar den för att längre än till den glida ned genom röret. För att kunna förklara användningen af apparaten är det nödvändigt först nämna, att burkarne, som äro 3 inches i diameter, endast hafva en 2 inches öppning tvärs öfver för locket, hvilket dock har något större diam. än öppningen, så att det med sin litet nedåtvikna kant passar in i en grund ränna, som löper rundt kring öppningen i en der befintlig något mera än $^1/_2$ inch bred bleckplåtslist. När locket blifvit pålagdt, passar den beskrifna stålcylinderns nedra kant just in i rännan. Stålteln har vid ena sidan en liten pigg, som passar in i ett hål i lockets medelpunkt, samt vid motsatta sidan en annan pigg, som tjenar att hålla teln stadigt mot locket. Vid lödningen begagnar man sig alltid af 2 lödningsapparater. En (dess stålcylinder) ligger i elden, då den andre är i bruk. Man fattar trähandtaget med ena handen, kringvridande den med handtaget och röret fast förenade stålcylindern. Med den andra handen håller man tenstångens ($^1/_2$ bly + $^1/_2$ ten) ena ända intill underkanten af den upphettade stålcylindern. Det härvid smältande tennet föres sålunda kring lockets kant. För att underlätta dess kringspridande är stålcylindern nedtill försedd med tätt stående, vertikala, små lister och rännor. Men ännu en sak är att härvid iakttaga. Operationen ville ej lyckas fullkomligt väl, förrän man kom på att genom stålcylindern göra ett finare rör från närheten af dess centrum*) i den inbugtade undersidan snedt uppåt och utåt, så att det utmynnade nära

*) Just vid kanten af det der befintliga större, för stålteln afsedda röret.

utkanten af öfversidan. Genom detta kan het luft, som vid lödningen uppstår nere vid locket, gå bort.

Lax-»canning».

Pacifickustens ännu så ofantligt stora tillgång på *lax* i förening med de enorma afstånden från fiskeplatserna till afsättningsorterna gör, att man får lägga an på att derute så mycket som möjligt »förädla» laxen, och att det ligger i en mycket oviss framtid, om eller när andra laxorter kunna komma att i marknaden täfla med den aflägsna vesterns inlagda lax. Väl har lax-»canning»-industrien under de senaste åren aftagit i Californien och äfven något vid Columbiafloden, men denna liksom floderna norr om densamma ända långt norr upp i Alaska hysa dock allt jemt verldens största laxrikedom.

Laxinläggningen började vid Sacramentofloden i Californien 1864, vid Columbia 1866. Den största, hittills uppnådda tillverkningen af »canned» lax vid Pacifickusten utgjorde 1,106,400 lådor à 48 st. 1 lb's burkar, och detta var under året 1883; 1885 hade den sjunkit till 835,715 lådor och 1886 till 675,000, det sistnämda enligt en uppskattning i »San Fransisco Grocer» för den 16 Aug. samma år*). Största mängden inlägges allt jemt vid Columbiafloden; 1883 kommo 629,400, 1885 553,750 och 1886 435,000 lådor derifrån**). I Sacramentofloden har laxinläggningen på de 4 sista åren aftagit från 160,000 till 30.000 lådor***). I British Columbia var den också under sista året mindre (163,004 lådor enligt »Morning Oregonian»), än den förut varit, men i Alaska hade den stigit

*) Enligt Mr L. W. Greens rapport, införd i U. S. Fish Commissions Bulletin för 1886, skulle packningen dock vid Sacramento- och Columbiafloderna samt vid British Columbias floder varit högre, än hvad i anförda tidning uppgifves. Enligt nyårsnumret 1887 af Portlandstidningen »The Morning Oregonian» skulle också 810,416 lådor under 1886 packats och afsändts (1886 års »shipments») från hela Pacifickusten.

**) 521,000 enl. Mr Green.

***) Enligt Mr Green, som dock anmärker, att de statistiska uppgifterna för 1886 äro ofullständiga; 10,000 lådor enl. San Fr. Grocer (»estimated»).

från 36,000 1883 till 107,025 lådor 1886 (enl. Mr Green och »The M. Oregonian»). Det mesta af denna »canned» lax går till Storbrittanien, ej fullt så mycket som det sändes till de östra staterna och de canadiska provinserna. Australiens behof tyckes vara en 60,000 lådor om året.

Priserna bero mest på den engelska marknaden. Hela packningen 1885 ansågs värd $3^1/_2$ mill. dollars eller ungefär 1,05 per dussin burkar. I San Fransisco gälde dussinet i Juli 1886 — 1,07 à 1,25 dollars (Alaska-laxen 1,02).

Tillverkningssättet är något olika i skilda faktorier; det följande torde dock vara allmännast brukligt.

När laxen kommer in i ett »canneri» och är »rensad» — alltid helt färsk, emedan fisket försiggår på obetydligt afstånd — bortskäras först hufvud, stjert och alla öfriga fenor. Det mesta af detta affall utkastas; en del hemtas mot en mycket ringa betalning för olje- (tran-) tillverkning*). Derpå tvättas och spolas laxarne dels i sött, dels i rätt starkt saltvatten, det senare för att lättare få bort så mycket ske kan af fjällen. Så afskäres fisken**) i 5 eller $4^3/_8$ inches långa, till 1 lb's burkarne passande stycken förmedels 6 sammanhängande, skärformigt krökta knifvar och klyfves derefter på längden med en stor huggknif. I botten af hvarje burk (»can») lägges ungefär en tesked finstött salt. Laxköttstyckena stoppas för hand (i ett faktori med maskin) i burkarne, för så vidt möjligt är så, att skinnsidorna komma ytterst — ut mot burkens yttre. Nu vägas burkarne och komma i en maskin, som justerar deras öfre kant för lockens påsättande, hvilket sker i en annan maskin, der desse ock tillpressas uppifrån och

*) Rå (»crude») laxtran skall sällan betinga mera än en 20 cents per gallon. Den anses dock i och för sig sjelf vara af en god beskaffenhet, men beredes illa. En 40 à 50 tusen gallons tillverkas vid Columbiafloden (enligt herr H. G. Mc Donald i Portland).

**) Den för inläggningen begagnade »chinooklaxen» (Oncorhynchus chouicha) har i Columbiafloden en medelvigt af 20 à 25 lbs, och »rensad» samt med hufvud och fenor borta uppgafs den i genomsnitt väga en 16 lbs.

från kanterna (deras smala, nedvikna fals). Så få de sakta rulla i och längs en lång, mot ena ändan och ena kanten något litet lutande, efter deras längd afpassad plåtränna med eld under. Utefter den lägre kanten, der burkarnes öfre ända lägges, är hon försedd med en smält blandning af bly och tenn. På detta sätt blifva de tilllödda. Härunder har man ett litet hål öppet i lockets centrum. När detta sedan blifvit igenlödt, pröfvas burkarnes täthet i kokande vatten, deri de insättas, placerade på träbrickor, rymmande 150 stycken. Sedan de otäta uttagits och omlagats, nedsättas derpå brickorna i fyrkantiga trälårar, der de förmedelst påsläppt ånga kokas $1^1/_2$ timme eller något kortare tid i sött vatten (förr användes saltvatten, som kokar vid något högre temperatur). Upptagna ur vattnet pröfvas deras täthet likasom i makrill-»cannerierna» medelst ljudet, som uppkommer, då man slår på dem med en spik. Befinnas de »all right», hugger man ett litet hål i locket, hvarigenom något litet vätska och gaser rusa ut. Hålet tillödes åter omedelbart och burkbrickorna insättas i jernugnar, hvardera rymmande en 2,160, 2,880 eller 3,360 burkar. Der ånghettas de vid + 115° Cels. under omkring en timmas tid. Komna ur ugnarne få de stå och svalna en natt öfver. Äfven de burkar, hvars vid upphettningen utåt svälda lock härunder dragit sig inåt, pröfvas dock ytterligare åtminstone två skilda gånger medelst den nämda spikknackningen. De felaktiga upphettas ytterligare för en timme samt säljas ofta särskilt och för ej obetydligt lägre pris. Den anförda uppvärmningstiden är fullt tillräcklig för att alla ben — äfven ryggraden — skola blifva mjuka och lätt tuggbara*). Slutligen bestryker man burkarne med en blandning af

*) En annan i Columbiafloden i stor mängd förekommande laxart, kallad »steelhead» (Salmo Gairdneri) och mest liknande vår laxöring eller ockla, kan man ej gerna använda till »canning», emedan benen i den äro för hårdkokta.

terpentin, asfalt och ett slags fernissa, och så komma etiketterna på, angifvande både faktoriets och försäljningsagentens namn.

I en del af »cannerierna» kokas laxen ej i vatten utan endast ånghettas, först under $^3/_4$, sedan en timme, i det man, såsom förut beskrifvits, uttager burkarne för att pröfva deras täthet o. s. v. mellan första och andra upphettningen.

De medelstora »cannerierna» kunna inlägga en 450, de största en 800 lådor (à 4 dussin burkar) om dagen. I många verkställes arbetet af kineser under hvita verkmästares uppsigt. De erhöllo sista sommaren 33 à 35 cents för arbetet med 48 burkar, från det laxen kom ostyckad in, tills etiketterna voro påklistrade. Hvarje burk beräknas kosta omkring 1 cent. De förfärdigas också här alltid i sjelfva faktoriet. Ett medelstort dylikt brukar vid fångsttidens början i April hafva en 550 à 720 tusen burkar i förlag. Den 1:sta Augusti har man brukat upphöra med laxinläggningen, men då man såsom sista sommaren får mindre fisk, än man beräknat till den dagen, fortsätter man längre på eftersommaren eller hösten, oaktadt fisken då börjat försämras.

Många af »cannerierna» äro anlagda och egas af bolag, bildade bland fiskrarne sjelfva. Ett medelstort kostar med byggnader, maskiner o. s. v. 15,000 à 20,000 dollars och dertill behöfves ett förlags- eller driftkapital af åtminstone den sist nämda summan, hvilket erhålles af de försäljare eller kommissionärer, som mottaga bolagets hela tillverkning för att afyttra den mot en viss provision. På sina penningar bruka de ock få 10 procents ränta. Bolagen ega oftast sjelfva en stor del nät och båtar, som de utlemna till begagnande åt fiskare, mot det att faktorierna få laxen till ett visst pris — sista året 65 cents stycket — samt afdrag af $^1/_3$ deraf för bruk af båt och nät. De som

fiskade med egna båtar och redskap erhöllo, såsom förut är nämdt, samtidigt 75 cents *).

»Canned» hummer.

Hummer-»cannerierna» vid kusten af Maine, de canadiska atlanterprovinserna och New Foundland ega med de nyss behandlade lax-»cannerierna» den likheten, att det ofantligt billiga pris, hvartill de ännu erhålla sin råvara, omöjliggör tanken på konkurrens hos oss t. o. m. inom vårt eget land. De betalade nemligen endast 1 cent ($3^3/_4$ öre) för stycket af hummer, som nu vanligen vägde 1 lb (förr skall den i allmänhet fiskats mycket större). Detta gjorde, att jag icke egnade någon noggrannare uppmärksamhet åt dessa etablissement. Hvad jag om dem kommer att anföra, är derföre endast ett och annat, som jag mera i förbigående uppsnappat.

I New Brunswick utgöra anläggningskostnaderna för ett hummer-»canneri» 1,000 à 3,000 dollars. Nu mera skola 4 till 6 humrar åtgå till hvarje en lb's burk. När hummerköttet (stjert och klor) lägges in i burkarne, har det förut blifvit ordinärt kokt. I dem kokas det sedan 3, 4 eller 5 timmar med ett (stundom 2) kortare uppehåll. Men i några »cannerier» ånghettas burkarnes innehåll liksom den inlagda makrillen och blifver då färdigt t. o. m. på så kort tid som $^3/_4$ timme, hvarvid upphettningen skall försiggå i tre repriser, under 5+24+16 minuter. Ju kortare tid kokningen behöfver pågå, dess bättre och hvitare blifver hummerköttet, men det måste beredas så, att det kan stå sig fullt ett år eller längre, och detta nödvändiggör den långa kokningen. Tillödning, pröfning af burkarnes täthet o. s. v. sker i nära öfverensstämmelse med de sätt, som användas för »canned» lax eller makrill.

I partihandeln i Halifax funnos 4 hufvudsakligen olika slag af »canned» hummer. Den bästa, som jag endast såg i

---

*) Enligt en mig af herr A Skaale i Astoria tillsänd tidningsuppgift, gå de vid nedra Columbiafloden belägna lax-»cannerierna» årliga utgifter till en $2^1/_2$ mill. dollars.

låga burkar, hade både klor och stjert hela och med den yttre röda betäckningen oskadad, i det den t. o. m. blifvit tillbakaviken, efter det ändtarmen borttagits. Den näst bästa sorten innehöll nästan hela stycken samt var liksom de två följande sorterna inlagd i vanliga, höga burkar. N:o 3 innehöll mera söndertrasade stycken, som dock voro temligen hvita och utgjordes af djupvattenshummer. N:o 4 var lik n:o 3 men mera mörk och bestod af hummer inne från de större vikarne och sunden. Bäst anses nemligen den hummer vara, som kommer från de mot Atlantens djupare vatten vända kusterna af New Foundland och Nova Scotia.

Hummerfisket uppe i Canada börjar, så snart vädret på våren det tillåter, samt upphör för »canneriernas» räkning den 1:ste Augusti. För att få affären att bättre bära sig samt för att kunna sysselsätta arbetarne under en längre tid har man vid en del »cannerier» förr inlagt makrill o. s. v. efter sistnämda datum. Men med den mycket begränsade marknad, man för »canned» fisk i allmänhet har inom eget land, är det nu, sedan tullfriheten för dessa varor upphäfdes till Förenta Staterna, omöjligt att inlägga andra fiskeprodukter än hummer. I England försökte man förgäfves att få afsättning för »canned» makrill och hälleflundra.

»Canning» af sötvattensfisk.

I Cleveland, Ohio, har man under senare åren hållit på med att hermetiskt inlägga några tusen lådor årligen af den förut omtalade insjösillen. En låda innehåller 2 dussin 2 lbs' burkar eller askar med en 3 stycken »sillar» i hvarje, hvilka bruka säljas för 2 dollars dussinet. Ingen »canning» pågick vid mitt besök på platsen, och de upplysningar, jag erhöll, voro äfven helt få. Man sade emellertid, att den kokas under 2 timmar samt kryddas ungefär på samma sätt som den »canned» makrill och hafssill, hvilken här förut beskrifvits.

Amerikanska sardiner.

Uppe vid den till New Brunswick hörande ön Grand Manan samt i närliggande fjordar på gränsen mellan nämda

canadiska provins och staten Maine förefinnes ett synnerligen godt sillfiske. Tills för ungefär 12 år sedan användes den der fångade mindre sillen endast till gödning, och fastän man fick mycket af den, inbringade dess fångande dock endast en jemförelsevis ringa vinst. Så började man af denna småsill bereda »*sardiner*» efter fransk metod. Men olivoljan var i Amerika dyr och de gamla franska arbetsmetoderna blefvo der också för kostbara. För att med en underlägsen råvara, såsom småsillen är jemförd med de äkta sardinerna, kunna konkurrera med den från Frankrike införda varan, måste man styra så till, att de *amerikanska sardinerna**) kunde med vinst afyttras till ett högst betydligt lägre pris än de franska. Man började derföre i st. f. oliv- använda den mycket billiga bomullsfröoljan, och man förenklade tillverkningssätten. Följden häraf blef, att i sardinberedningens hufvudort Eastport i Maine 1885 funnos 18 faktorier, hvilka då tillika med maskinerier och öfriga för deras drifvande nödiga redskap uppskattades till ett värde af en mill. dollars. Enligt herr E. Earll, medlem af Förenta Staternas fiskerikommission och till hvilken jag i hög grad står i tacksamhetsförbindelse för råd och upplysningar vid mina fiskeristudier i Amerika, funnos sista året ej mindre än 46 sardinfaktorier i staten Maine, och han uppskattade deras årsproduktion till i det allra närmaste 2 mill. dollars. Då omkring hälften af Eastports sardinfaktorier sista hösten lades i aska, är tillverkningen för året betydligt hämmad, men det är att förutse, att dessa faktorier redan till nästa fiskesäsong skola vara i förnyad, helt visst utvidgad verksamhet.

Tiden för sardintillverkningen infaller mellan den 15 April och 15 Dec. Den sill, som härtill begagnas, håller en 5 à 6 upptill 7 inches eller mera i längd och motsva-

---

*) Ett annat slags »amerikanska sardiner» gjordes i New Jersey af menhaden. Härom se det längre fram citerade arbetet: »History of the american menhaden» af G. Brown Goode.

rar till sin beskaffenhet närmast, hvad vi i Bohuslän kalla lottsill (d. v. s. den är ung och outvuxen), men synes dock i allmänhet vara något fetare än nämda sill. Bland dem jag såg hade ytterst få något mera utvecklad (halfvuxen) rom eller mjölke. Den sillen, som fångats ena natten, afverkas följande dag. Man skär med ett snitt bort hufvudet och gälhålan samt, om fiskarne äro något större, främre delen af kroppen, ofta ända till bakom bröst- och bukfenorna. För att kunna inpassa sillen i lådor, till form och storlek liknande de franska sardinlådorna, förkastas således en stor del af hvad som eljest mycket väl skulle kunnat användas. Af allt, som bortskäres, jemte sådan sill, som t. ex. ej är fullt hel i buken, då den kommer in till faktorierna, göres tran och guano. Skulle en och annan sill efter afskärningen i alla fall vara för lång, vikes stjerten. Hvad som vid snittet ej följer med utaf inelfvorna, får stanna qvar. De bord, på hvilka sillen först bearbetas, äro omkring 5 fot breda, kupiga (urbugtade) och betydligt långa. Den afskurna sillen lägges derpå i rätt stark saltlake (gjord af hafsvatten), hos herr R. C. Green för $1^1/_2$ timme, hos herr E. A. Holmes*) för 20, 30 till 60 minuter. Så brukar man tvätta den i annat saltvatten, hvarvid de flesta fjällen gå af. Nu kommer den i grunda, flata, ungefär $^1/_2$ bushel rymmande korgar, der en del vatten rinner af, och så föres den till ett annat rum, för att der af härmed sysselsatta unga flickor utbredas på jerntrådsramar, hos Green en 30 inches stora i qvadrat, hos Holmes på ena hållet betydligt längre.

I herr Greens faktori insättas derpå de på nämda ramar utlagda småsillarne i tvänne sammanbygda, mycket täta, dubbelväggiga träbehållare, der de starkt ånghettas, enligt herr Green sjelf i 2, någon gång så länge som 5 minuter. Man har plats för 24 ramar samtidigt. Ångan

*) Dessa båda voro de största, af branden oberörda Eastport-sardinfaktorierna.

insläppes underifrån och får, då sillen skall tagas ut, gå bort genom rör i behållarnes tak. Från ånghettningen kommer fisken i en torkugn, också här de 24 ramarne samtidigt. De inskjutas 4 och 4 öfver hvarandra i för dem afpassade jernställningar; 3 sådana ställningar bredvid hvarandra på längden i ugnen och 2 på bredden, d. v. s. en innanför den andra. Ugnen, som är stor och ansenlig, har en fot tjocka tegelstensväggar. Den går genom faktoriets båda våningar. Eldningen försiggår i den undra, och i den öfre finnes de 3 omedelbart intill hvarandra varande, med täta plåtluckor tillslutna öppningar, genom hvilka de nämda jernställningarne — hvardera $11^1/_2$ inches hög — skjutas in och ut. Torkningen tager blott 6 à 7 minuter eller något längre tid i anspråk,. efter det ugnen straxt förut likasom en bakugn blifvit starkt upphettad, hvilket bör ske förmedelst en två timmars tid brinnande stenkolseldar, hvarvid man får hafva godt luftdrag, så att rök och gaser väl aflägsnas. Såväl före ånghettningen och mellan denna och torrtorkningen som då sardinerna slutligen skola stå och svalna, placeras jerntrådsramarne med fisken på i för dem afpassade, flyttbara, också 24 ramar rymmande träställningar.

När så sillen svalnat och något torkat på ramarne. inpackas den i lådorna eller askarne, dit man förut gjutit oljan, senapen eller såsen. Till qvartsaskarne — hvilka äro de långt öfvervägande använda — kommer så mycket olja eller sås i hvarje, som rymmes i ett litet cylindriskt bleckmått af $1^1/_4$ inch' höjd och $1^1/_2$ inch' diameter. Man begagnar den allra bästa och noggrannast rafinerade bomullsfröolja, som kan fås från Providence, New York eller direkt från de bomull producerande staterna. I sardinfaktorierna kokas den icke eller beredes på något sätt, med undantag af att en helt ringa tillsats göres af kryddor eller kryddextrakter såsom nejlikor, lagerblad, kanelolja, peppar o. s. v., detta endast för att något bryta den smak,

som kan finnas qvar på oljan. Man håller vid de olika faktorierna dessa tillsatser hemliga. Allt intill senaste tid har man emellertid ej fullt lyckats få bort bomullsfröoljans egendomliga, föga angenäma smak, men att detta nu kan ske, hade jag tillfälle att öfvertyga mig om af åtskilliga utmärkta prof, jag i Eastport smakade. Herr Greens nyaste »oljesardiner» hade t. ex. ingen märkbar bismak hvarken af oljan eller af tillsatserna. Den bästa bomullsfröoljan kostade vid mitt besök 40 à 42 cents per gallon, under det god olivolja stod i ett pris af 3,30 dollars enligt herrar Green och Earll. Utom i qvartslådor lägger man också in oljesardiner i halflådor. Men långt vanligare än dessa äro treqvarts ($^3/_4$ lb's) lådor »*senaps*»- och »*kryddsardiner*», till hvilka man afmäter såsen i mått, som äro $1^1/_2$ inch höga och i det allra närmaste 2 inches i diameter. Sjelfva dessa lådor hålla $4^3/_4$ inches i längd, $3^1/_2$ i bredd och 2 i höjd. Liksom till »canned» makrill brukar man amerikansk senap, hos herr Green dock icke så obetydligt utspädd med ätticka. Till kryddsardinerna göres hos herr Holmes en sås af ätticka, »allspice», lagerblad, peppar och nejlikor. Stundom tillsätter man ock hela senapskorn, och kryddorna få ligga qvar i såsen. Såväl de olika slagen som deras proportion vexla ansenligt i olika faktorier och på olika tider. Herr Holmes tillverkade förutom treqvarts- både half- och qvartslådor senaps- och kryddsardiner.

Före inläggningen i lådorna behandlas senaps- och kryddsardinerna på samma sätt som de, hvilka komma i olja. Efter tillödningen ställas lådorna på jerntrådsramar, som äro upphängda i kedjor. De få ett ångbad på $1^1/_2$ timme*) i stora, täta, fyrkantiga trälårar, hvarefter qvartsoljelådorna äro färdiga för rengöring och etikettering. På senaps- och kryddsardinerna slår man deremot ett litet

*) Hos herr Holmes omkring 2 timmar.

hål, hvarigenom en del gaser och något vätska rusar ut, och derpå tillödas de åter ögonblickligen samt få, enligt hvad det hos herr Green upplystes, ingen vidare upphettning. Om lådorna äro felaktiga, ser man det deraf, att de buckla utåt äfven efter afsvalnandet. Från olja m. m., som förorenar dem utvändigt, rengöras de på det sätt, att de för en stund rullas om bland sågspån i en ungefär 5 fot lång, åttkantig brädtub, som sättes i rörelse genom en vef. Etiketterna äro direkt tryckta på lådornas sidoplåt*). Nu mera har man börjat stämpla en del amerikanska sardiner med engelska påskrifter, endast angifvande hvad de innehålla samt hvar och af hvem de äro tillverkade; men vanligast är dock ännu, att de egentliga etiketterna äro på franska, angifvande någon bekant fransk sardinfirmas namn, samt endast på ena kortsidan hafva en inskrift: »inlagda i Eastport, Me» eller något dylikt. Länge vågade man icke ens låta detta synas.

I herr Holmes' faktori blifva »sardinerna» ej ånghettade, utan komma direkt, efter det de blifvit utbredda på ramarne, in i en torkugn, som är betydligt större än den beskrifna samt för öfrigt helt olika denne. Herr Holmes' ugn var af alldeles samma slag som de, i hvilka man brukar baka det slags småbröd, som i Amerika kallas crackers. I denna ugn insättas samtidigt 40 st. ramar på temligen tjocka jernplåtar, som föras ikring öfver eldarne, upphängda i en roterande ställning, liknande en jättestor, åttaarmad bombin, 5 och 5 vid sidan om hvarandra. Äfven här når ugnen genom båda våningarne. Sardinramarne sättas in i den öfre, eldarne underhållas från den undre och få bränna med starkt sneddrag, under det sardinerna äro i ugnen, här en tid af omkring 15 minuter för hvarje insats. Den roterande ställningens axel är i höjd midt för de luckor

*) Som det ännu endast är en firma i New York, hos hvilken denna tryckning verkställes, räcka de sålunda tryckta plåtarne dock sällan till för behofvet.

i andra våningen, hvarigenom fiskramarne tagas ut och in. Då plåtarne med dessa på befinna sig närmast ned öfver eldarne, syntes de vara en 4 à 5 fot från dem.

Qvartslådorna packas 100 st. tillsammans i trälådor af dimensionerna $22^1/_2 \times 12^1/_2 \times 5$ inches, treqvartslådorna 50 st. i $18^1/_2 \times 10^1/_2 \times 10$ inches' trälådor. Priset på 100 st. af de förra hade vid faktorierna före branden varit 4,10, men det steg efter den till 4,50 dollars. En låda à 50 st. $^3/_4$ lådor senapssardiner kostar nästan alltid jemt 1 dollar mindre. Kryddsardiner bruka ofta vara något litet billigare än de senare.

För en barrel färsk småsill betala faktorierna i medeltal 1 dollar, och af hvarje sådant mått brukar man få 300 qvartslådor sardiner. För 6 à 7 år sedan tillverkade ett faktori vanligen blott en 25, nu deremot åstadkomma de en 100 lådor (à 100 qvartsaskar) om dagen.

På senare tider har man också börjat till »sardiner» inlägga nors (»smelt»), hvaraf man skall erhålla en både smakligare och i köttet mera fast vara än af småsillen. Processen med den är i det hela densamma som med sillen *).

Småsill, inlagd i ättika och kryddor i temligen stora kaggar, kallade man i Eastport, der årligen något litet af dem tillverkas, *ryska sardiner*. Jag var ej i tillfälle att om dem taga någon närmare kännedom.

Inom en nära framtid kommer den nu beskrifna sardinindustrien helt sannolikt att få kämpa med en svår konkurrens, hvaremot inga tullar kunna hjelpa **). Vid kusten af Californien fångas nemligen verkliga sardiner i rätt stor mängd, och olivodlingen utbreder sig hastigt i landet straxt invid. Förutsättningarna för en stor, verklig sardinindustri tyckas der vara mycket lofvande, och efter

*) Att denna norsinläggning existerade, kände jag ej vid mitt besök i Maine. Det var fiskeriinspektör W. H. Venning i S:t John, som sedan godhetsfullt gaf mig upplysningar om densamma.

**) Införseltullen på franska sardiner utgör nu $2^1/_2$ cents för qvarts-, 5 för half- och 10 för hellådor.

hvad de californiska tidningarne viste att berätta, var man också vid mitt besök i denna stat betänkt på att ofördröjligen söka åstadkomma det första sardinfaktoriet der på kusten i Santa Barbara.

»Evaporated» torsk och hälleflundra.

Redan på »centennialutställningen» i Philadelphia 1876 skall det från Gloucester hafva funnits prof på »evaporated» torsk, och i London 1883 hade man tillfälle att i Förenta Staternas afdelning se både för smak och utseende utmärkta sådana prof. Det torra, fint fördelade torskköttet stod sig der förträffligt, och dock var det, enligt den uppgift mig lemnades, när det profvades, omkring 6 månader gammalt. Det hade beredts efter Charles Aldens metoder, på hvilka han den 9 Jan. 1877 och den 7 Dec. 1880 uttog patenter. Herr Alden tillverkade i fråga varande produkter blott i mindre skala; en firma i Maine påbörjade deremot denna industri i större utsträckning. Men fabrikationen afstannade dock snart helt och hållet, såsom man berättade mig, på grund deraf att den helt färska torsken blef för kostbar att anskaffa. Jag hade således icke tillfälle att praktiskt studera den, men som metoderna möjligen kunna visa sig vara användbara här hemma för en eller annan af de hafsfiskar, hvilka i större mängd och i alldeles färskt tillstånd införas till våra hamnar, torde jag icke alldeles böra förbigå hvad jag, hufvudsakligast från patentbrefven*), om dem känner.

»Evaporated» hälleflundra tillverkades först i April 1884. Priset i minuthandel såväl för den som »evaporated» torsk skulle komma att ställa sig i omkring 50 cents per lb eller ganska högt. Torsken förlorade vid denna torkningsprocess omkring 90, hälleflundran 75 procent af sin vigt**). Metoden, som i Förenta Staterna skyddas genom

---

*) Patentbrefven, af hvilka kopior mot en ringa afgift kunna fås från Förenta Staternas patentbyrå, hafva numren 186,093 och 235,116.

**) Bulletin of the U. S. Fish-Comm. 1884, sid. 404.

det förstnämda patentbrefvet, består i att »först ånghetta fiskköttet och derpå hastigt afdunsta detsamma i fuktig luft.» Den erhållna produkten benämnes »steamed and vapor-cured fish.» Processen tog omkring 3 timmars tid och synes varit mera invecklad och fordrande långt mera arbete än den i det andra patentbrefvet beskrifna, hvarför jag också endast anser mig böra närmare redogöra för den senare. Produkten, som genom den åstadkommes, och på hvilken här förut åsyftats, kallas »färsk, i fina fibrer fördelad, afdunstad fisk» (»fresh fish finely fibrilized and evaporated»). Beskrifningen på processen lyder så, att sedan hufvud, stjert, fenor, inelfvor jemte skinn och större ben blifvit aflägsnade, så att blott det rena, färska köttet är qvar, skäres detta i passande stycken, tvättas väl i klart, kallt vatten och lägges i afdunstningspannan. Denna utgöres af en cirkelrund, i botten alldeles flat jernpanna och der med ungefär 5 gånger så stor diameter som höjden*). Upptill vidgar den sig, så att den vid öfverkanten är $^1/_4$ gång till så vid som vid botten. Nära öfverkanten har den på yttre sidan en rätt bred, rundt om den löpande fals, som hvilar på och tätt sluter till en inåtgående fals vid insidan af öfverkanten på den ångbehållare, som undertill omgifver afdunstningspannan. Genom centrum af dem båda går en stark axel, mot hvilken de äro väl tätade. och som kan sättas i hastig kringsvängning förmedelst under ångbehållaren varande utvexlingshjul. Uppe i afdunstningspannan står axeln i fast förbindelse med tvänne kringgående jernblad, som noga passa efter botten och räcka ut till sidorna. Men axeln slutar ej här, utan når ett stycke upp öfver pannan samt bär der ett par andra, tunna blad, hvilka vid sitt kringsvängande i hög grad underhjelpa afdunstningen. Ångbehållaren står genom rör i förbindelse med ångpannan. När den derför

*) Inga mått uppgifvas.

beredda färska fisken inlagts i afdunstningspannan, ånga släpts i behållaren derunder och axeln med sina blad kommit i svängning, verka dessa senare som ett slags plog, förekommande att fiskköttet fastnar vid pannans botten eller sidor, underlättande atmosferens tillträde till detsamma och den fördunstande fuktighetens bortgång. Efter en helt kort tid upplöses fiskköttet till en geléliknande massa, som snart förlorar sina vätskor och hastigt skiljer sig eller upplöses till torra, mera fasta fiskköttsfibrer, mycket liknande ytterst fina »vermicelli.» Härunder afskiljas också de mindre benen och blifva lätta att aflägsna. Då man ej längre ser någon ånga eller imma uppstiga från köttet eller köttfibrerna, stannas apparaten, och preparatet sprides för att afkylas på skärmar eller musselin. Från dem packas det i bleckburkar, småkaggar eller pappaskar. Hela processen tager endast 30 till 40 minuter. Temperaturen får ej gå upp till kokpunkten, på det fiskgelatinet ej må koagulera. I näringsvärde skall 1 lb af produkten eller »de färska fiskfibrerna» vara lika med 10 lbs lefvande fisk. Då intet salt finnes med, tager den ej gerna till sig någon fuktighet och håller sig derföre länge i olika klimat. Uppfinnaren framhåller särskilt, huru vigtigt det är, att endast fullt färsk fisk vid denna fabrikation användes.

Fiskguano och fisktran.

Sämre, för föda såsom mindre dugliga ansedda *fiskslag* samt *fiskaffall* användas hufvudsakligast till guano- och tran- (olje-) beredning; delvis också till lim. Uteslutande för tran- och guanotillverkning fångas egentligen endast den sillartade fisken *menhaden* (Brevoortia tyrannus), men tillsammans med den fås ofta en mängd småhaj, som användes för samma ändamål. Alaskas enorma silltillgång har ännu endast ytterst obetydligt börjat tillgodogöras. Ett bolag med säte i Portland, Oregon, fångade deruppe med en vad under 1885 — 85,000 barrels sill, hvaraf

endast gjordes tran. Guanon tog man ej vara på; man har ännu ingen afsättning för den på Stilla Hafvets kust, och att transportera den till Europa eller de östligaste staterna ansåg man blifva för dyrbart.

Guano af det affall, som uppstår vid tillverkningen af benlös fisk.

Vid tillverkning af »benlös» fisk uppkommer en riklig mängd *affall*, bestående af ben, fenor, blodsprängda eller på annat sätt förderfvade köttstycken, hvilket i Gloucester*) förarbetas till *guano*. I Portland, Maine, S:t John, N. B., och Halifax får man för litet fiskaffall, för att på detsamma grundade guanofaktorier skulle löna sig. I S:t John t. ex. brukar man bortgifva det till landtbrukarne i orten, hvilka lägga det sådant det är på åkrarne.

I Gloucester betalas det nyss nämda affallet med 3 à 4 dollars per ton (2,000 lbs). Der finnas flera guanofabriker, af hvilka t. ex. »Excelsior Fertilizer C:o» vid tiden för mitt besök afverkade 15 tons fiskaffall från benlös-fisk-faktorierna dagligen. Det köres in i fabrikens öfra våning, hvarest en man undan för undan skoflar det i en vid ränna, som leder direkt ned i torknings- och förmalningsapparaten. Denna liknade till det yttre en väldig ångpanna, och eldar underhöllos också under den. Huru den invändigt var konstruerad, hade jag ej tillfälle att iakttaga. Det vid dess ena ända inkommande fiskaffallet, rann emellertid i en jemn ström ut vid den andra, krossadt och torkadt. Man behöfde endast för några minuter utbreda det på golfvet, för att det efter afsvalningen skulle vara fullt torrt. Men benen äro ännu nästan hela; för deras skull måste guanot ett par gånger gå genom ett slags qvarn, och så är det färdigt — köttet groft som kli och benen som finare gryn. Det skall, utom andra ämnen, innehålla $7\frac{1}{2}$ à 8 % ammoniak och omkring 6 % vatten samt är mycket salt, såsom tillverkadt af hårdt saltad

*) Huruvida fiskaffall användande guanofabriker finnas i andra, af mig icke besökta större fiskeplatser på ostkusten, känner jag ej.

fisk. Allra största delen säljes till andra faktorier, mest uti Boston, der det blandas med fosfater, vanligen s. k. Carolina-sten (kommande från Syd-Carolina). Priset beräknas per ton efter »units» af ammoniak, så att om t. ex. en »unit» eller enhet betalas med 2 dollars, skulle detta guano kosta 15 à 16 dollars per ton.

Lim af fiskskinn.

De vid tillverkningen af benlös fisk afflådda skinnen, hvilka i Gloucester betalas med 7 à 10 dollars per ton, säljas till limfabrikerna. Dessa få naturligtvis mest torskskinn. Skinnen af brosme skola lemna det bästa, de af sej det minst värderade skinnlimmet, Men i »Russia Cement C:o» (i Gloucester) hade man under de allra senaste åren t. o. m. funnit det lönande att göra ett slags simplare lim af det affall, som eljest brukar gå till guanofabrikerna (se ofvan). I det nämda kompaniets fabrik drager man först saltet väl ur fiskskinnen. Detta sker i stora, hvardera många tons rymmande trälårar, i hvilka skinnen lyftas och bearbetas med stora jerngafflar. Alla gå genom tre olika lårar samt ligga 12 timmar i hvarje. Det vatten, som begagnas, måste vara helt klart, för att limmet skall få en så klar färg som möjligt. De ben, fenor och det kött, hvaraf lim göres, grofmales först, innan det urvattnas. De urlakade skinnen eller affallet kokas i 4 timmar förmedelst ånga i stora plåtcisterner, dubbelväggiga och med asbest mellan väggarne. Ångan får ej komma in till skinnen eller det vattnet, hvari de koka. Det bästa limmet blandar sig med vattnet och afrinner med detta till afdunstningsmaskinerna; det som efter kokningen finnes qvar i skinnen eller affallet, pressas derur med starka ångpressar samt föres sedan också till de nämda maskinerna eller evaporatorerna. Dessa bestå af aflånga behållare för limvattnet samt till dem afpassade, helt tätt intill hvarandra löpande spiraler af kopparrör, sjelfva rören omkring 1 inch, ringarne en 3 fot i diameter. Rören genomströmmas af het ånga, som insläppes i hvarje spiralvindling

särskilt, och de rotera med sin nedre hälft eller tredjedel nedsänkt i limvattnet. Vattenångan går bort genom en öfver apparaten varande träskorsten, der den afföres medelst en ångfläkt. Tiden för afdunstningen beror naturligtvis på, huru pass tjockt limmet eller limvattnet är, då det kommer i afdunstningsapparaten. Det i afdunstningsbehållarne qvarblifvande limmet bortledes sedan derifrån till andra behållare. Medan det ännu är varmt, försättes det med preserverande kemikalier, hvilkas beståndsdelar hemlighållas.

Det bästa limmet kostade, förvaradt i barrels eller halfbarrels $2^1/_2$, i glas- eller mindre bleckkärl 8 dollars per gallon*); det sämre skinnlimmet kostade i större träkärl 1,50, det af fenor, ben o. s. v. gjorda 1,20 dollars. Förutom till mycket annat användes fisklimmet till blekning och limning af stråhattar, till kuvertgummi, till »courtplaster» (muchplåster) samt till att hålla tillsammans skinnet vid syningen, i st. för vax på tråden, o. s. v. i skofabrikerna. En särskilt beredd, starkare sort brukas vid sammanlimmandet af drifremmar.

Guano af resterna vid limfabrikationen.

De sammanpressade kakor af skinn och annat fiskaffall, som återstå, sedan limmet tagits ur, söndermalas, utan att förut torkas, till fina slamsor i en qvarn, bestående af likt skarpa tänder mot stålskifvor verkande, hastigt svängande stålrullar. Plåtarne äro utskurna likt skarpa sågblad med jättetänder, och mellan hvar och en af dessa passar den spetsvinkliga eggen af ett hjul in. Det är samma qvarn, hvari fiskaffallet males, innan det urlakas. Efter förmalningen torkas de för guano afsedda skinn- och affallsresterna på jerntrådsramar — ungefär en 5 fot i qvadrat — hvilka insättas i en jättelik brädlår med nedfällbara lämmar på sidorna. Torkningen försiggår snabbt, i det samma ångvift, som drifver ångan från afdunstnings-

*) Prisen dock helt olika allt efter kärlens och limmets beskaffenhet och det bruk, hvartill det är afsedt.

maskinerna, är inrättad så, att den här åstadkommer ett starkt drag af varm luft längs genom de nämda trålarne. *Skinnguanon* innehåller 13 ända till 15 % ammoniak och skall betalas med $2^1/_4$ dollars per »unit» (se förut), d. v. s. ofta med 30 dollars per ton. Så starkt ammoniakhaltig som den är, går den alltid till andra guanofabriker för att blandas med fosfater.

Russia Cement C:o förbrukar årligen 1,500 à 2,000 tons fiskskinn.

Tran och guano af hälleflundrehufvuden.

Jag har i det föregående omnämt, hurusom vid den stora affär, som i Gloucester bedrifves med färsk *hälleflundra, hufvudena* afhuggas. De säljas för 30 à 40 cents per 100 lbs till ett faktori, der man af dem tillverkar *tran* (olja) och *guano*. Först kokas de under 2 timmars tid i stora, dubbelväggiga jerncisterner, till hvilka ånga insläppes mellan de båda jernväggarne. Så pressas de i säckar af grof duk. Fettet får rinna till behållare, der det står, tills vattnet afskiljts, hvarpå det åter pressas i 12 inches breda säckar af mycket tät duk. Hvad som blifver qvar i dem efter pressningen, användes i st. f. talg i garfverierna. Sjelfva oljan blekes i solskenet, tills den blir nästan alldeles klar, och kommer sedan i handeln som hvaltran eller spermolja. Såsom rå (crude) får man 30, såsom blekt 35 cents per gallon för den. Af 3,000 lbs hälleflundrehufvuden skall man få 50 gallons olja. Vid faktoriet inköper man också menhadentran, som man på nämda sätt pressar och bleker samt sedan försäljer till 23 cents per gallon (priset vid mitt besök). Äfven rå torsklefvertran inköpes för att på samma sätt behandlas. Såsom pressad och till en viss grad blekt — dock ej till medicintran — betingade den vid mitt besök ett pris af 27 cents per gallon. Ofta är den dock i ej obetydligt högre pris. Ombord å fångstfartygen samlas torsklefrarne ihop än i uppstående, än i liggande tunnor. Å Nova-Scotia-skonarne lägges den i ända till 1,000 lbs rymmande

fat. På de längre resorna brukar man öfverbinda dessa med segelduk, på det vatten ej må komma till. Den af sol och hetta ursmälta tranen afskummas, hvarpå grumset i botten kastas ut. När torskfisket der uppe bedrifves närmare land, går en liten ångbåt, tillhörig ett oljefaktori, ut och uppsamlar de jemförelsevis färska lefrarne, hvilka då betinga ett något högre pris. Hvad som efter pressningen återstår af hälleflundrehufvudena, säljes antingen sådant det är till guanofaktorier i Boston (der, liksom förut omtalats, fiskguano blandas med fosfater) för 7 dollars per ton, eller också torkas det och betingar då, utan att på något sätt söndermalas, 20 dollars. I senare fallet skall det innehålla 8 % vatten och 10 % ammoniak. Torkningen tager en 3 dagar och försiggår något så när på samma sätt, som då guanon torkas i Russia Cement Co., om också ej med den goda luftvexling eller på samma korta tid som der.

Tran och guano af sillhufvuden och kasserad sill.

Sillhufvuden och skadade sillar, som kasseras vid sardinfaktorierna i Eastport (se förut), ångkokas i träbehållare för ungefär $^1/_2$ timmes tid, hvarefter fettet utpressas och återstoden säljes billigt barrelvis sådant det är till landtbrukare i trakten.

För användningen af laxhufvudena och laxinelfvorna vid Columbiaflodens lax-»cannerier» har förut redogjorts.

Störolja säljes i Sandusky i första hand för 25 à 30 cents per gallon.

Tran och guano af menhaden

Menhadenfisket, hvilket har sin största betydelse för den *tran och guano*, som af denna fisk frambringas, hade till 1879 sitt centrum från och med kusten af Maine ned till sydligare delen af Long Island Sound. Nämda år upphörde, egendomligt nog*), det vinstgifvande fisket norr om Cape Cod i Massachusetts, och alla de norr derom belägna tran- och guanofaktorierna hafva sedan dess legat overksamma. Tillverkningen af menhaden-tran daterar sig till-

*) I The Fishery-Industries of the U. S., sid. 571, härleder prof. Goode detta försvinnande från minskad temperatur i hafsvattnet.

baka till 1850-talet. Under år 1870, då den var som störst, steg den till 3,373,000 gallons. 1880 tillverkades 2,066,396 gallons tran, värda 733,424, och 68,904 tons guano, värda 1,301,217 dollars. Man har i medeltal uppskattat de årliga menhadenfångsterna till 1,750,000 till 2,250,000 barrels. 1884, som var ett rikt menhadenår, fångades öfver 858½ mill. fiskar af denna art, hvaraf man fick 3,722,927 gallons tran och 58,438 tons torkad samt 10,430 tons rå guano, detta vid 50 då i gång varande faktorier och med ett i affären nedlagdt kapital af 1,534,756 dollars*).

Prof. G. Brown Goode har i en synnerligen förtjenstfull och uttömmande afhandling, tryckt i Förenta Staternas Fiskerikommissions rapport för 1879, behandlat allt, som eger sammanhang med menhadens historia, äfven tran- och guanofabrikationen af densamma. Ur den äro ofvan anförda uppgifter hemtade, och till den tillåter jag mig hänvisa dem, som möjligen kunna önska närmare upplysningar i denna fråga. Hvad jag här kommer att nämna, grundar sig hufvudsakligast på mina iakttagelser vid herrar J. Church and Co:s samt Brightman Brothers faktorier i Tiverton, R. I.

I det förstnämda, som skall vara långt större än hvilket annat som hälst af dessa faktorier, afverkades 1885 — 201,324 barrels menhaden, hvaraf man fick omkring 384,000 gallons tran**). Firman drifver sitt fiske med 19 ångbåtar. Tvänne af dem kunna samtidigt ligga vid bryggan och lossa, en på hvardera sidan om den derstädes uppförda stora fiskbehållaren. Faktoriets hufvudbyggnad når med sin gafvel ut till den öfver vattnet varande bryggan och den nämda behållaren befinner sig, hvilande på starka upprättstående stockar, ungefär i jemnhöjd med

*) Ann. Report of the Am. Fish-Bureau för 1886.

**) Tranen förvaras till största delen i fotogenfat, rymmande 48 gallons.

faktoriets tak. Den rymmer en 2,500 barrels fisk och har ungefär samma form som de s. k. svalskeppen vid våra brännerier, fast väggarne äro betydligt högre än på ett sådant. Fisken hvilar på ett öfre, med stora springor försedt golf, hvarigenom blod och vatten och andra vätskor flyta ned, så att den icke lakas, utan förblir jemförelsevis torr. Upp till behållaren hissas den med ångwhinchar i ungefär 3 barrels rymmande träkärl. Ett system af rörliga, med tvänne kedjor fästade och med ånga drifna skoflar föra fisken i en horisontel brädränna från behållaren till de omkring en 60 barrels rymmande, täta trälårar, der den kokas. Äfven dessa hafva dubbla bottnar — den öfre ej tät — mellan hvilka ångan insläppes förmedelst ett system af rör. Kokningen sker i hafsvatten och räcker endast i 20 minuter, hvarefter det med fett blandade vattnet afledes till ett par stora, höga kar, i hvilka fettet blir flytande ofvanpå. Det ledes sedan till en del betydligt mindre kar, der det ytterligare kokas, ibland för åtskilliga timmar, tiden beroende på, huru länge fisken legat, innan den kom att bearbetas, o. s. v. Mannen, som sköter kokningen, rörer, så mycket han hinner, om i fettet och är van att se, huru länge tranen behöfver koka. Ånga passerar genom ett nätverk af rör, liggande på karets botten. Efter denna kokning ledes tranen slutligen åter till större, i fria luften placerade kar, der den får stå en längre tid — allra minst 36 timmar, ofta 1 à 2 veckor — för blekning och på det grums må sjunka till botten. De öfre lagren i ett kar kan man mycket lätt aftappa genom botten, noggrant till hvilket djup man önskar. Detta sker genom ett nere vid karets botten ledadt, i öfre ändan till en plattad tratt utvidgadt rör, som höjes och sänkes med ett snöre.

Det är emellertid endast omkring $^2/_3$ — men dock det bästa — af fettet, som erhålles på det nu beskrifna sättet. Det öfriga är fortfarande qvar i den kokade fisken,

hvilken efter vattnets aftappande genom en vid koklårarnes botten befintlig lucka utskoflas till ett slags på hjul och jernskenor löpande cylindriska jernkorgar, som sågo ut att rymma $1^1/_2$ à 2 barrels hvardera. De äro mycket starkt gjorda, afsedda som de äro att medelst hydrauliska pressar med 50 tons tryck på yttummen tryckas upp mot i dem inpassande jerncylindrar. När de komma dit, äro de fulla af den kokta fisken, hvilken dock efter en stund hoppressats till ungefär $^1/_4$ af korgens höjd. Oljan rinner härvid ut, hufvudsakligast genom jernkorgarnes med öppningar försedda sidor. Efter pressningen fälles deras botten ned, och den sammantryckta kakan faller eller stötes ut samt sönderhackas med jerngafflar, hvarpå en ny pressning företages i korgar af samma utseende som de beskrifna, fast en 3 à 4 gånger så stora och ännu mycket mera solida. I dem utsättes också den blifvande fiskguanon för 250 tons tryck under en tid af 5, 10 minuter eller längre, allt efter som man anser sig hafva tid till*). Oljan från pressarne får direkt rinna till kokningskaren. Den är ej så vattenblandad som den från fiskkokningslårarne afrinnande.

Det sämre och mera grumsiga fettet från kokningskaren ledes ej direkt ut till de omtalade blekningskaren, utan kokas först ytterligare i kittlar samt lemnar, liksom det från botten af fiskbehållaren afrinnande blodet, en secunda slags tran. Nämda blod ångkokas först i tvänne omgångar i mindre trälådor, tillsammans mycket längre tid än fisken. Sedan kokas det ytterligare i kittlarne.

Hajar, som man fångar tillsammans med menhaden, behandlas som denna. De skola lemna en värdefull guano, men litet och dålig olja.

---

*) I bröderna Brightmans faktori använde man 80 tons tryck, och pressningen skedde ej i 2 omgångar, utan afslöts i samma press. Den pågick dock längre än i de hos Church använda pressarne tillsammans.

De stora, fasta kakor, som återstå efter den andra pressningen (i Church and Co:s faktori), hackas först sönder för hand inne på faktorigolfvet. Under sommaren och ända till långt fram i Oktober föres sedan en stor del af denna ännu fuktiga guano (»green scrap») ut till torkning på en af ekplank gjord, 3 acres*) stor plattform med en rundt kring den gående, af ett bräde i höjd bestående sidokant. Här får guanon under vanligt, godt sommarväder först ligga tunnt utbredd i 2 dagar, föres så tillsammans för att »svettas» i större, med pressenningar betäckta högar och utbredes derpå åter för en dag. Under guanons torkning öfverfares plattformen med af en häst dragna triangelformiga harfvar med pinnar af hårdt trä. Men dessutom äro omkring ett dussin män sysselsatta med att för hand sönderhacka de större styckena. Vid regn, eller då guanon eljest skall tillsammans, sopar man med en af en häst dragen maskin, liknande de äfven i våra större städer använda gatsopningsmaskinerna. Denna i solskenet och fria luften försiggående torkning är, såsom den billigaste, den i det hela vanligast använda. Emellertid har man ock inrättat sig så, att man ej är beroende af väderleken. När den är för fuktig, torkar man guanon i upphettade, mot ena ändan något litet lutande, en 30 fot långa jerncylindrar, omkring 4 fot i diameter. Guanon inskoflas undan för undan genom en lucka vid den högre ändan och föres så småningom till den lägre medelst på en långsgående axel sittande, kringsvängande fläktar, hvilka ock hindra den från att brännas**). I Church and Co:s faktori funnos 5 sådana torkningsapparater, för hvilka utgifterna till eldningen och skötseln med 2 gånger 6 timmars drift belöpte sig till en 40 dollars om dagen.

Men det är i alla fall icke brukligt eller möjligt, att under den bästa fångsttiden tids nog torka all den råa,

*) Den skulle utvidgas till 5 acres.
**) Se härom också prof. Goodes ofvan citerade arbete, sid. 225.

fuktiga guanon. Man får upplägga mycket af den i ofta från golf till tak inne i faktoribygnaderna nående högar. Här börjar den dock hastigt nog att undergå upplösningsprocesser, försämras och förlora qväfve. För att förekomma detta gjuter man (hos Church and Co. och kanske äfven i andra faktorier) 50-procentig svafvelsyra (»50-sulphuric acid») öfver hvarje guanolager, 70 lbs syra till 2,000 lbs guano. Detta förfaringssätt, som i stort endast praktiserats några få år, framhölls af Herr Daniel C. Church såsom ett synnerligen betydelsefullt framsteg i fiskguanofabrikationen *). Den svafvelsyrade guanon håller sig, fastän otorkad, »nästan en obegränsad tid», utan att nämvärdt förlora ammoniak; den kan, om man så vill, efteråt torkas vid faktoriet, men är dock sådan den befinner sig mycket efterfrågad och lätt såld. Liksom hufvudmassan af den torkade guanon säljes äfven det allra mesta af den råa, svafvelsyrade till superfosfatfaktorierna. Prisskilnaden mellan vanlig rå (blott mindre partier säljas i det tillståndet) och svafvelsyrad förhöll sig som 12 till 17 (dollars per ton). »Ground dried» (ute på plattformen torkad) guano uppgafs innehålla 12 % ammoniak, betingande sista året $2{,}_{25}$ dollars i medeltal per »unit» (se förut). Blott en mindre del af den torkade guanon finmales vid faktoriet samt blandas der med fosfater eller potaska.

Af 100 barrels fisk skall man i allmänhet få 3 tons rå (otorkad) guano; 53 à 60 barrels skola åtgå till en ton torkad, allt efter som pressningen varit hård **).

Priset på den råa (orafinerade) tranen var vid mitt besök i Tiverton 21 cents per gallon. I medeltal för ett års fångsttid har man beräknat, att en barrel menhaden

---

*) Förut gjorda försök med svafvelsyra ansågos ej hafva utfallit fördelaktigt (jemför sid. 226 i prof. Goodes arbete).

**) Enligt uppgift från bröderna Brightmans faktori är detta s. k. stor (»gross») ton. Herr D Church uppgaf att 45 barrels (de vanliga à 28 gallons) skola utgå till 1 ton guano i hans faktori. Jemför för öfrigt sid. 219 i prof. Goodes arbete.

nere från Long Island Sound lemnar 1, uppe ifrån kusten af Maine $2^1/_2$ gallons tran*). Då fisken nästan uteslutande fångas med faktoriernas egna fartyg, kan man sällan uppgifva något pris på den. Enligt äldre uppgifter skulle den dock stått faktorierna till en 65 cents per barrel**).

Menhadentranen har en synnerligen vidsträckt och olikartad användning. Mest torde den gå till garfverierna. Hvaltran, linolja o. s. v. äro mycket ofta dermed förfalskade***).

Ett mindre eller medelstort menhaden-tran- och guanofaktori med en 800 barrels afverkning om dagen har i Amerika kunnat anläggas för 14,000 dollars. Dyrbarast äro de hydrauliska pressarne och öfriga maskinerier.

Silltrantillverkningen i Alaska.

Af de förut omnämda 85,000 barrels *sill*, som 1885 fångades vid *Alaska*, erhöll man 300,000 gallons *tran*. Sillfisket (eller rättare sagdt sillens vanor) deruppe likna i många afseenden vårt bohuslänska. Sillen går äfven vid Alaska på hösten och vintern in i vikar och fjordar. Den fiskas från Aug. till framemot slutet af Jan. Under Aug. och Sept. erhöllos $3^1/_4$ à 4 gallons tran af hvarje barrel, derefter $2^1/_2$ gallons. En barrel innehöll omkring 800 sillar. Under 1886 väntade man sig kunna tillverka $^1/_2$ mill. gallons tran. Den hade i Portland, Oreg., sålts för $27^1/_2$ cents per gallon — allt enligt uppgifter af herr H. G. Mc Donald derstädes.

Tillägg.

Fiskbyråer.

De dagliga tidningarne i Amerikas större städer bruka åtminstone en gång i veckan innehålla uppgifter å fiskpriserna på platsen. Såsom förut nämts, utkommer t. ex. i

*) Se sid. 180—184 i prof. Goodes arbete.
**) Sid. 179 i prof. Goodes arbete.
***) Sid. 191 i prof. Goodes arbete.

New York också en specielt för fiskhandel afsedd veckotidskrift. Många af de större fiskhandelsfirmorna kringsända regelbundet priskuranter till sina kunder, men vigtigast för denna affärsgren äro dock de dagliga meddelanden öfver tillförsel af och prisväxlingar på all för handeln mera betydande fisk, hvilka spridas af *The American Fish Bureau* i Gloucester och *The Boston Fish Bureau,* båda privata företag; den senare äldst — tolfårig 1886 — men mera lokal, den förra lemnande uppgifter från ett långt vidsträcktare område.

The American Fish Bureau grundades 1885 af herr W. A. Wilcox, som förut var sekreterare i Boston Fish Bureau. Från alla nordligare, mera betydande fiskehamnar på Amerikas östkust mottager herr Wilcox dagligen dels skriftliga, dels telegrafiska meddelanden, som sedan med största möjliga skyndsamhet sammanställas, tryckas med ett slags öfvertryck och spridas med posten till abonnenterna i Gloucester, New York, S:t Louis, Chicago o. s. v. Sista året utgjorde dessa omkring 100, mest firmor, som drefvo större fiskaffärer, men också egare af fiskefartyg och andra. Det sades mig, att årsabonnentspriset var 50 dollars, men så medföra också byråns meddelanden stora fördelar. Köpmännen hafva en god ledning för huru de skola ställa sina priser, rederierna hvart de skola sända sina fartyg med utsigt till de bästa fångsterna, skepparne hvart de skola gå för att få agn o. s. v. För fiskeristatistiken är byråernas arbeten af stor betydelse. Vid början af hvarje nytt år bruka de utgifva en rapport eller ett sammandrag af fiskets gång under föregående året.

Svenska fiskeprodukter i den amerikanska marknaden.

Såväl de höga tullarne som Amerikas rikedom på fisk och den mångsidiga beredning, man der vet att gifva den, gör, såsom naturligt är, att Amerika icke kan vara någon egentlig afsättningsort för vårt fiskes produkter. Det är endast några mindre partier af vår ansjovis jemte några andra fiskkonserver, som letat sig väg dit. Men ansjovisen kunde

en tid säljas med god vinst ända ute i San Fransisco, och de flesta, som handlat med den, höllo före, att affären borde kunna betydligt utvidgas. Värst är, att burkarne så gerna svälla i det varma sommarklimatet. Små, välgjorda träkaggar vore att föredraga. Såväl kryddad ansjovis som saltad norsk brisling införas också — hufvudsakligast för tullens skull — i halftunnor samt ompackas sedan delvis i träkaggar eller glasburkar. Fiskbollar och andra inkokta (eller hvad man i Amerika kallar »canned») fiskkonserver från Göteborg hade deremot stått sig godt ända ut till San Fransisco och efter framkomsten dit. Förhållandet var detsamma med den i olja inlagda rökta makrillen. Om varor af sistnämda slag särskilt förfärdigades för den amerikanska vestern — med bruksanvisning på engelska, inlagda i för läckning ej utsatta burkar o. s. v. — samt tillverkades och utsändes i partier, tillräckligt stora för att kunna lemnas något billigare, än hvad fallet varit, skulle nog marknad derute kunna beredas för dem. Svensk kaviar hade haft samma fel som ansjovisen. Men om dessa produkter sändas ut i Oktober för att konsumeras på vintern, riskerar man just intet af svällningen. I Sverige tillsatta konserveringsmedel, som troddes förekomma jäsningen, visade sig tjena till intet.

Goda källare för förvaring af ansjovis och andra ömtåligare matvaror äro i Amerika sällsynta. Deremot finnas t. ex. i Chicago och Boston väldiga, ända till 6 à 8 våningar höga, på ett rationelt och förträffligt sätt inrättade *kylhus* (»refrigerating houses»), i hvilka allmänheten mot vissa afgifter får till förvaring insätta kött, vildt, ägg o. s. v. Dessa kylhus innehålla såväl frysrum t. ex. för kött, afsedt att förvaras under lång tid, som en god källare motsvarande kylrum med en temperatur af + 7 à 8 ° Cels. (hos Western Refrigerating Co. i Chicago). För färsk fisk begagnar man sig ännu blott sällan af dessa publika kylhus. I Chicago kostade det $^1/_2$ cent per lb att sommaren

öfver få förvara matvaror i kylrummen, t. o. m. mindre, om partierna voro stora nog. I Boston uppgafs t. ex. priset per månad för förvaring af 100 st. ansjovisburkar vara 35 cents eller omkring 1 öre per burk, således högre än i Chicago, men man ansåg sig det oaktadt hafva stora fördelar af kylhusen.

Återblick.

Af allt det anförda torde ett och annat särskilt böra påpekas såsom mera betydelsefullt för vår egen fiskerinäring.

Den amerikanska färskfiskhandeln, som till sin omfattning endast står efter den engelska, reder sig, såsom nämts, till allra största delen utan jernvägskylvagnar. De på sidan 20—21 behandlade stora transportlårarne äro såsom helt praktiska att beakta, och de billiga, med hål i botten försedda eller på annat sätt otäta tunnorna (se sid. 8—9 och 22) synas ock vara förtjenta af uppmärksamhet.

Den i Amerika så mycket använda frysningsmetoden borde äfven hos oss i många fall med fördel kunna komma i bruk. Våra norrländska laxfisken t. ex. kunde deraf draga stor nytta, synnerligast i goda laxår, då den isade färska laxen under fångsttiderna är svår att finna afsättning för. Man skulle ofta vinna mycket på att kunna sälja den frusen under den kallare årstiden, när priserna visade sig bäst fördelaktiga. Infrysningskostnaderna blefve ju också hos oss, synnerligast i Norrland, så betydligt mycket lägre än i Amerika. Metoden att infrysa för varmrökning afsedd fisk — såsom man gör med stören i Sandusky — borde också i åtskilliga fall kunna ega sin tillämpning här hemma. Så skulle t. ex. hvad som af den bohuslänska makrillen under den kallare årstiden kunde säljas rökt i Danmark inbringa en långt större vinst, än man nu har deraf.

Från den amerikanska fisksaltningen är det framför

allt tillverkningen af benlös fisk (torsk), som bör ådraga sig vår uppmärksamhet. Den tid torde ej vara så aflägsen, då en vacker sådan vara äfven i den europeiska marknaden vinner en god omsättning. För laksaltad fisk — makrill, sill o. s. v. — äro de på sidan 47 beskrifna, s. k. »pails» att beakta.

Med undantag af rökt kolja (se sid. 49 och 50) samt en del rökt sill, lemna de tyska, engelska, holländska och danska rökerierna i allmänhet bättre varor än de amerikanska. Den på sid. 52 omnämda skinn- och benfria, rökta, i bläcklådorna inlagda sillen skulle också möjligen med fördel kunna eftergöras hos oss.

Amerikas både för sin smak och hållbarhet så utmärkta, hermetiskt inlagda, inkokta (»canned») fiskkonserver böra vara både lätta och synnerligen förtjenta af att göras efter här hemma. Väl kan, såsom nämts, lax- och hummerinläggningen svårligen löna sig i Sverige, men vi hafva ju så många andra, för inläggning lämpliga fisksorter. Den småsill, som i Amerika konserveras till »ocean-trout», »brook-trout» eller hvad man allt kallar den, och den af hvilken man gör sina sardiner, går såsom färsk ingalunda upp mot vår strömming eller sill från södra Östersjön, när den fångas såsom fet, d. v. s. i andra tider än den leker eller nyss har lekt. För tillgodogörandet af denna strömming och denna sill hafva vi också så ofantligt vigtiga lärdomar att hemta af den amerikanska sardinfabrikationen. Billiga tillverkningssätt synas nemligen vara de enda medlen för att »svenska sardiner» i marknaden skola kunna täfla med de franska. Om fullgod olivolja hos oss skulle blifva dyr, och om också bomullsfröoljan af en eller annan oförutsedd orsak ej skulle vara fullt lämplig, återstode oss dock alltid att bereda en vara efter mönstret af de välsmakande amerikanska senaps- eller kryddsardinerna jemte af den hvilken, såsom nämts, kallas »ocean-» och »brook-trout».

På de bostonska fiskbollarne (sid. 58 och 59) anser jag mig också ytterligare böra hänleda uppmärksamheten. Billig och god saltad torsk hafva vi ju tillgång på nog.

Vårt stora bohuslänska sillfiske, som lemnar råvaran vid beredningen af fiskguanon, pågår under en årstid, då den billiga torkningen ute i det fria af denna guano icke gerna är möjlig. För tillverkare af fiskguano här hemma torde jag derföre än en gång böra påpeka metoden att konservera den råa guanon medelst öfvergjutande med svafvelsyra (se sid. 86), hvilken den i sitt fack så erfarne herr D. E. Church i Tiverton så mycket prisade.

Tabell öfver amerikanska mynt samt mått, mål och vigter.

1 dollar à 100 cents = 3,63—3,80 kr.; 1 kr. = 26,8 cents (vanligen).

1 fot (amerikansk) = $^1/_3$ yard = 12 inches = 1,0265 sv. fot = 305 millimeter.

1 acre = 0,82 sv. tunnland = 0,405 hektar.

1 bushel = 8 gallons = 1,35 sv. kub.-fot = 36,3 liter; 1 hogshead = 8 bushels; 1 fiskbarrel vanligast = 28 gallons; 1 kerosin (fotogén-) eller oljebarrel = 48 gallons.

1 pound (lb) à 16 ounces = 1,067 sv. ℔ = 0,45 kg; 1 quintal = 112 lbs; 1 fiskbarrel innehåller 200 lbs fisk; 1 ton = 2,000 lbs 1 gross- eller longton = 2,240 lbs.

Öfversigt öfver innehållet uti förestående uppsats.

	Sid.
Reseinstruktionens föreskrifter och hvarest iakttagelserna gjordes	1.
Hafsfiskets produkter	2.
Färsk fisk	4.
Färsk hafsfisk, dess behandling och afsättning	4.
Is ombord å fiskefartygen	5.
Handel med och behandling af färsk hälleflundra	5.
Färskfiskhandeln i Boston	7.
Behandling af färsk torsk m. fl. fiskar ombord och i land; packning och försändning	8.
Frusen färsk sill och nors	14.
Lefvande fisk i marknaden	15.
Färsk fisk från Stilla Hafvet	16.
Färsk lax, handel med och behandling af	16.
Shad, handel med och behandling af	19.
Färsk sötvattensfisk, handel, transport o. s. v.	19.
Fryshus för sötvattensfisk	23.
Frysningsmetodens betydelse	26.
Fryshus för lax	27.
Laxexport till England	28.
Huru fisken säljes i första hand från fiskrarne eller fiskefartygen	28.
Fiskpriser, torg- och minuthandel	29.
Saltade eller på annat sätt konserverade fiskvaror	34.
Saltning	34
Den saltade fiskens (torskens) behandling ombord och i land	35.
Dess torkning	37.
Konservsalt	39.
»Benlös» fisk, dess tillverkning etc.	39.
För export saltad fisk	43.
Makrillsaltning	45.
Sortering af makrill	45.
Officiell stämpling af makrill- och silltunnor	46.
Hermetiskt inlagd salt makrill	47.
Sill- och laxsaltning	48.
Rökning	49.
Rökning af kolja	49.

Sillrökning ..... 51.
Rökning af hälleflundra ..... 53.
Laxrökning ..... 54.
Störrökning ..... 54.
»*Canned*» eller hermetiskt inkokt fisk ..... 55.
»Canned» makrill ..... 56.
»Canned sill» ..... 58.
Fiskbollar ..... 58.
Ytterligare om »canned» makrill och sill ..... 59.
»Canned» hälleflundra ..... 60.
En praktisk lödningsapparat ..... 60.
»Canned» lax ..... 62.
»Canned» hummer ..... 66.
»Canned» sötvattensfisk ..... 67.
Amerikanska sardiner ..... 67.
»*Evaporated*» *torsk* och *hälleflundra* ..... 74.
Fiskguano, *fisktran* och *fisklim* ..... 76.
Guano af det affall, som uppstår vid tillverkningen af benlös fisk 77.
Fisklim ..... 78.
Guano af resterna vid limfabrikationen ..... 79.
Tran och guano af hälleflundrehufvuden ..... 80.
Tran och guano af sillhufvuden af kasserad sill ..... 81.
Tran och guano af menhaden ..... 81.
Silltrantillverkning i Alaska ..... 87.
Tillägg ..... 87.
Fiskbyråer ..... 87.
Svenska fiskprodukter i den amerikanska marknaden ..... 88.
Återblick ..... 90.
Tabell öfver amerikanska mynt samt mått, mål och vigter 92.

Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården.

Femte samlingen*).

I.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof; gifven Stockholms slott den 29 April 1887.

Bilagor.

Sjette hufvudtiteln.

Fiskerinäringens understöd.

Med anledning af en vid 1885 års riksdag väckt motion om anslag för anläggning af telegraf- eller telefonledningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården för sillfiskebedriftens främjande, anvisade Riksdagen för detta ändamål såsom extra anslag att utgå under år 1885 till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af högst 24,000 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde bidroge med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden. Sedan Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap och landsting derpå såsom bidrag anslagit ett belopp af 8,000 kronor, och således sammanlagda 32,000 kronor funnos för utförande af ifrågavarande anläggningar att tillgå**), blefvo genom telegrafstyrelsens försorg telefonledningar med tillhörande stationer före ut-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 309—342; 1885, sid. 158—211, 225—279; 1886, sid. 1—163, 211—274. *(Utg. anm.)*

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 169—173, 178—179 191—211, 225—258; 1886, sid. 112—155. *(Utg. anm.)*

gången af år 1885 anordnade mellan Strömstad och Rössö, Grebbestad och Hafstenssund, Fjellbacka och Bovallsstrand, Lysekil och Grafvarne samt Grafvarne och Smögen, och under år 1886 mellan Varekil, Ileberg och Ellös, Varekil, Hoga och Stockevik, Varekil och Stenungssund samt Varekil, Nösund och Mollösund, hvarjemte telefonstation inrättades i Qville på linien mellan Fjellbacka och Bovallsstrand. Vidare har Eders Kongl. Maj:t den 10 sistlidne December förordnat om upprättande af telefonförbindelse mellan Ellös och Hälleviksstrand och om anordnande vid Svansund af en mellanstation å telefonlinien Varekil—Stenungssund. Till förenämnda anläggningar har åtgått eller kommer att åtgå hela det af 1885 års Riksdag anvisade anslag äfvensom ofvanberörda af hushållningssällskap och landsting tillskjutna bidrag.

Emellertid har från ledamoten af Riksdagens andra kammare, filosofie doktor A. V. Ljungman inkommit en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län med underdånig skrifvelse den 13 Oktober 1886 insänd framställning om behofvet för fiskerinäringen inom Bohus län af ytterligare telefonanläggningar*). Ljungman åberopar härvid, hurusom af den bohuslänska hafsfiskebedriftens olika grenar det med vintern 1877—78 ånyo yppade ymniga sillfisket samt såväl det egentliga storsjöfisket som det öfriga fisket utomskärs vore de, som i främsta rummet förtjenade uppmuntras genom offentliga åtgärder, enär de mest behöfde en dylik omvårdnad, på samma gång som de framför andra erbjöde möjligheten af en storartad utveckling. Afsättningens underlättande utgjorde emellertid hufvudvilkoret för bedriftens uppblomstring, och uppfattningen inom skärgården vore numera allmänt den, att kraftiga åtgärder till samfärdselns förbättrande just vore hvad som behöfdes för att underlätta afsättningen af

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 156—163.
(Utg. anm.)

den fångade hafsfisken, särskildt såsom färsk fisk. För handeln med sådan vara vore oumbärligt att hafva tillgång till, snart sagdt, oafbrutna meddelanden om fiskmarknadens ställning och kraf, och detta vore endast möjligt att ernå genom tillräckliga telegraf- och telefonförbindelser. Den färska varans snara förskämning eller åtminstone försämring nödgade till densammas afsändande så skyndsamt som möjligt till platser, der den för tillfället kunde till högsta pris omedelbarligen vinna afsättning och förbrukas, hvilket åter förutsatte ögonblickliga meddelanden om behofvet å dessa platser.

Den erfarenhet, fortsätter Ljungman, man redan hunnit förvärfva om det stora gagnet för fiskhandeln af de telegraf- och telefonstationer, staten låtit inrätta i bohuslänska skärgården, talade mer än tillräckligt för att man slagit in på en riktig väg, då man bestämde sig för att genom anläggandet af dessa stationer främja den bohuslänska hafsfiskenäringen, och utgjorde äfven ett nog talande bevis för det befogade i önskningarna om de redan erhållna anläggningarnas tillökande med nya stationer å flera för fiskebedriften betydande platser.

Beträffande de särskilda platser, som vore företrädesvis förtjente att dervid komma i åtanke, framhåller Ljungman, att i Sunnervikens fögderi ur hafsfiskets synpunkt en telefonstation å fiskeläget Malmön med ledning från Grafvarne vore önskvärd, likasom ock en förening af Bovallsstrands och Grafvarnes stationer medels en ny ledning, att inom Orosts och Tjörns fögderi, der befolkningen i större omfattning än i andra delar af Bohus län egnade sig åt hafsfiskebedriften och der utomskärsfisket och särskildt storsjöfisket nått den största utveckligen inom länet, följande för fiskebedriften vigtiga platser behöfde sättas i förbindelse med fögderiets telefonnät eller statens telegrafstationer, nemligen de betydande fiskelägena Grundsund och Gullholmen vid Orosts vestra kust medels ledningar

från Ellös, det framstående fiskeläget Klädesholmen vid Tjörns sydvestra kust medels ledning från Stockevik och tull- och lotsstationen samt fiskeplatsen Hättan å Tjörns sydostkust medels ledning från Göteborg, och att inom de sydligare delarne af länet två nya stationer, den ena vid Tjufkilshufvud och den andra vid Kalfsund, båda med ledningar från Göteborgs telegrafstation, vore af behofvet påkallade, hvarförutom såsom lämpliga men mindre nödvändiga stationer för telefonledningar nämnas inom Norrvikens fögderi Florön och inom Orosts och Tjörns exempelvis platserna Kärringön, Skärhamn och Tjörnekalf.

I sin underdåniga skrifvelse anför Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande *), att det icke kunde nekas det hafsfiskebedriften, för att vinna önskvärd utveckling och förkofran, tarfvade lättare kommunikationer, än hittills förefunnits, och ett fullständigare nät af telefonledningar än det, som redan kommit skärgården till del, och hvaraf stort gagn för meddelande af snabba underrättelser om fiskmarknadens ställning visat sig. Anläggningskostnaden komme visserligen att kräfva icke obetydliga uppoffringar; men det syntes Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande antagligt, att de förmoner, telefonnätets ändamålsenliga utvecklande skulle medföra, borde i rik mon uppväga dessa uppoffringar. Vidkommande de stationer och ledningar, hvilka nu borde ifrågakomma att anläggas, hemställer Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som ansåge förbindelse mellan Grafvarne och Bovallsstrand lika nödig som en station å Malmön, att Eders Kongl. Maj:t täcktes bereda nödigt anslag för anläggning af berörda station och för sammanbindande af denna samt Smögens, Grafvarnes och Bovallsstrands fiskelägen medels en station inne i landet, exempelvis vid poststationen Tossene å hemmanet Haga; och hvad angår de ifrågasatta stationerna å Grundsund,

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 253—257.
(Utg. anm.)

Gullholmen, Klädesholmen samt Hättan inom Orosts och Tjörns fögderi, framhåller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, lika med Ljungman, nödvändigheten af desamma. Inom detta fögderi funnes öfver 20 större och mindre fiskelägen med en folkmängd af öfver 7,000 personer, men hvarken skärgårds- eller landtbefolkningen mäktade sjelfva åstadkomma anstalter för ifrågavarande vigtiga ändamål. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge derför afseende böra fästas å förslaget om anordnande af dessa stationer, dervid Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dock, hvad stationen Hättan beträffade, ifrågasatte, huruvida icke särskild ledning från Göteborg kunde undvikas och kostnaden minskas, genom att ledningen anordnades till den öfver Tjörn befintliga ledningen emellan Stockevik och Varekil.

För den händelse Eders Kongl. Maj:t emellertid skulle finna det vara med det allmännas fördel förenligt, att telefonstationer redan nu i ett sammanhang anordnades på alla de platser, der behof deraf gjorde sig i mer eller mindre mon gällande, fäster Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande uppmärksamheten å de stationer utom de föreslagna, som i sådant fall borde komma i betraktande, och erinrar i detta afseende om Fiskebäckskil, som vore ett bland Orosts större lägen med icke få sillfiskevadar, Kärringön och Florön. Hvad beträffade platserna Tjufkilshufvud och Kalfsund, ansåge Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande med anläggning af stationer å dessa platser kunna tillsvidare anstå, emedan den förra platsen ej vore belägen på längre afstånd än en mil från Marstrand, der telegraf- och telefonförbindelse med Göteborg funnes, och Kalfsund, beläget på halfva afståndet mellan Göteborg och Marstrand, redan stode med båda dessa städer i liflig förbindelse.

Derefter har telegrafstyrelsen afgifvit yttrande i fråga om sättet och kostnaderna för de ifrågastälda anläggnin-

garnas åvägabringande och anslutning till de förutvarande förbindelserna*). Hvad dervid först beträffar förbindelsen mellan *Grafvarne och Malmön*, har styrelsen ansett densamma lämpligast åstadkommas derigenom, att på den redan befintliga linien Grafvarne—Lysekil ytterligare en ledning upplades mellan Grafvarne och Amborseröd, från hvilken plats droges en ny linie i sydlig riktning med kabel öfver sundet vid Malmöns norra ända, för hvilken förbindelse hela kostnaden beräknats till 3,450 kronor. Då den af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande förordade förbindelsen mellan *Bovallsstrand och Grafvarne* medels ny linie från Bovallsstrand till någon lämplig punkt, hvarest en så kallad vexelstation skulle inrättas, erbjöde åtskilliga svårigheter, hemställer telegrafstyrelsen, att med densammas åvägabringande måtte tillsvidare få bero. De föreslagna förbindelserna med *Fiskebäckskil, Grundsund och Gullholmen* anser telegrafstyrelsen, för så vidt icke särskilda giltiga skäl funnes för de nämnde orternas förbindande, på sätt ifrågasatts, med Ellös och Varekil, böra utgå från Lysekils telegrafstation och uppläggas på befintlig stolplinie till Fiskebäck, hvarifrån kabeln skulle läggas öfver Gullmarsfjorden till Essvik, från hvilket ställe ny linie med utgrening till Fiskebäckskil skulle dragas till Grundsund och vidare öfver Islandsberg, derifrån slutligen kabel skulle anbringas till Gullholmen; och skulle enligt styrelsens beräkning kostnaden för samtliga dessa ledningar utgöra 14,900 kronor. Beträffande öfriga förbindelser har styrelsen ansett den mellan *Klädesholmen och Stockevik* kunna åvägabringas hufvudsakligen medels kabel för en till 3,850 kronor beräknad kostnad, lotsstationen *Hättan* blifva billigast förenad med telegrafnätet derigenom, att från Stockevik en särskild linie upprättades till Rönnäng, hvarifrån ledningen fortsattes medels kabel till

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 257—270.
(Utg. anm.)

Hättan, hvilken förbindelse beräknats kosta 7,000 kronor, samt förbindelserna Hälleviksstrand—Kärringön, Fjellbacka —Florön, Göteborg—Tjufkilshufvud och Göteborg—Kalfsund kunna på angifna sätt åstadkommas för en sammanlagd kostnad af 33,000 kronor.

Slutligen har i en den 3 sistlidne Februari inkommen skrift en stor mängd vid fiskelägena Grundsund och Gullholmen boende, med anledning af telegrafstyrelsens utlåtande, sökt påvisa att det för dessa fiskelägen vore lämpligare, att telefonförbindelsen med dem leddes till Ellös, såsom Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, än till Lysekil *).

Vigten för hafsfiskebedriftens främjande af lätta och snabba förbindelser ej mindre mellan de särskilda fiskeplatserna inbördes, än äfven mellan dessa och afsättningsorterna torde vara allmänt erkänd, och gäller detta särskildt och i än högre grad i afseende å ett ymnigt förekommande sillfiske, sådant det nu under några år visat sig vid bohuslänska kusten. Också har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vitsordat, hurusom de genom statens biträde åstadkomna telefonförbindelserna redan medfört stort gagn. Af hvad i detta ärende anförts framgår emellertid, att det utaf Riksdagen år 1885 anslagna belopp till telefonanläggningar för sillfiskebedriftens befrämjande icke kunnat fylla alla de väsentligaste behofven af dylika förbindelser; och då Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande upplyst, att befolkningen saknar tillgångar till dessa anstalters anläggning, måste det ligga i statens intresse att än ytterligare lemna sitt biträde, på det ej frukterna af det rika fisket må gå förlorade, något som drabbar ej allenast de fiskeidkande sjelfve, utan jemväl gör sig känbart i vidare kretsar af landets mindre bemedlade befolkning, som derigenom går i mistning af ett billigt näringsmedel.

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 271—274.
(Utg. anm.)

Att staten skall understödja andra anläggningar af ifrågavarande slag än dem, som äro af mera väsentlig betydelse, torde dock icke kunna ifrågakomma. Af de uti detta ärende ifrågasatta anläggningarna synas mig de vara af företrädesvis framstående betydelse och framför andra förtjenta af understöd, som åsyfta att sätta Malmön, Fiskebäckskil, Grundsund, Gullholmen, Klädesholmen och Hättan i förbindelse med förut varande telefon- och telegrafnät, och hvad särskildt Hättan beträffar, torde en dylik förbindelse billigare kunna utföras genom en ledning till Stockevik än medels den af Ljungman föreslagna till Göteborg. Bestämmandet af hvilka stationer och ledningar, som böra ifrågakomma, torde emellertid nu icke böra ske, utan detta få bero på ytterligare utredning*).

Enligt telegrafstyrelsens beräkningar uppgå kostnaderna för ledningarna:

Grafvarne—Malmön till	kr.	3,450: —
Lysekil—Fiskebäckskil—Grundsund—Gullholmen	»	14,900: —
Stockevik—Klädesholmen.....	»	3,850: —
Stockevik—Hättan.....	»	7,000: —
tillsammans	kr.	29,200: —

Såsom vilkor för att statsunderstöd skall kunna meddelas, torde, i likhet med hvad år 1885 skedde, böra stadgas, att inom orten för anläggningen tillskjutes minst en

*) Genom detta tillägg till den kungl. propositionen af den 14 Januari 1887 erkännes på det tydligaste, att ingen vigt längre fästes vid Kongl. Maj:ts förslag i den del, stridiga meningar derom framstälts vid Januari-riksdagen och uti den ofvan åberopade skriften från fiskelägena Grundsund och Gullholmen, d. v. s. i afseende på befogenheten ur fiskebedriftens synpunkt att draga ledningen till dessa båda stora *fiske*lägen från Lysekil öfver badorten Fiskebäckskil, hvilken sistnämnda plats synbarligen fått följa med blott såsom en i vägen liggande, nära nog oundviklig mellanstation å ledningen till de två fiskelägena, då Kongl. Maj:t i den omfattning, propositionen utvisar, önskade begränsa anslagsfordringarna till blott det ur *fiskets* synpunkt »företrädesvis» nödigaste. *(Utg. anm.)*

fjerdedel af kostnaden. Med hänsyn härtill torde det anslag, som synes erforderligt, böra bestämmas till tre fjerdedelar af förenämnda summa, 29,200 kronor, eller sålunda 21,900 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört och då, om telefonledningarna redan under detta år hinna komma till utförande, dertill nödiga medel torde kunna från statskontoret förskjutas, tillåter jag mig i underdånighet tillstyrka det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att, *för anläggande i bohusländska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer*, ställa till Eders Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag för år 1888 å 21,900 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden.

II.

Motion i Andra Kammaren, N:o 118.

Uti Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 1 till innevarande Riksdag, angående statsverkets tillstånd och behof, föreslås, att Riksdagen måtte »*för anläggande i bohusländska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer* ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag för 1888 af 21,900 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden.»

De uti den kongl. propositionen föreslagna *telefonledningar*, som äro afsedda att sålunda åvägabringas, äro följande, nemligen:

Grafvarne—*Malmön*	beräknad	att	kosta	kr.	3,450.
Lysekil—*Fiskebäckskil*	»	»	»	»	9,450.
Fiskebäckskil—*Grundsund*	»	»	»	»	1,250.
Grundsund—*Gullholmen*	»	»	»	»	4,200.
Stockevik—*Klädesholmen*	»	»	»	»	3,850.
Stockevik—Rönnäng—*Hättan*	»	»	»	»	7,000.
				Summa kr.	29,200.

Beträffande valet af de ifrågavarande ledningarna är naturligen att tillse, det de verkligen komma *fiskerinäringen* till godo och åt denna medföra största möjliga gagn i förhållande till anläggningskostnaden samt derjemte icke lägga hinder i vägen för, utan snarare underlätta, en framtida utvidgning af de åstadkomna telefonnäten i den för fiskerinäringen förmonligaste riktningen. Ett telefonnät vinner för öfrigt i värde och betydelse i den mon det förenar de platser, som behöfva lifligare meddela sig med hvarandra eller på grund af sitt läge och sin näringsutöfning böra vara i telefonförbindelse med hvarandra, och gäller detta äfven med hänsyn till administrationens kraf för ordningens upprätthållande m. m. Med hänsyn till dessa hufvudsyften med de ifrågavarande ledningarna söker länsstyrelsen fördenskull i dess uti den kongl. propositionen åberopade skrifvelse till Kongl. Maj:t helt riktigt göra gällande den uppfattningen, att desamma böra så utläggas, att man nu i första hand erhåller för fiskerinäringen möjligast förmonliga telefonnät af större omfattning, samt föreslår i öfverensstämmelse härmed äfven att de befintliga eller föreslagna stationerna i Stångenäs, Sotenäs och Qville härader förenas till ett sådant nät och likaledes stationerna inom Orosts och Tjörns fögderi till ett annat dylikt nät. Något större behof att redan nu direkt

förena dessa båda nät medels telefonledning med hvarandra, anser länsstyrelsen deremot icke förefinnas och föreslår derför ej heller någon sådan ledning.

Genomföres nu denna uppfattning med hänsyn till de föreslagna nya stationerna i Morlanda socken af Orosts Vestra härad, så vinnes en besparing i anläggningskostnad af omkring 2,750 kronor, ty en ledning från telefonstationen å Ellös öfver fiskeläget Rågårdsvik till Grundsund lär väl icke, enligt de i telegrafstyrelsens utlåtande i frågan använda beräkningsgrunder, kunna antagas kosta mer än omkring 6,700 kronor *), och kostnaderna för ledningarna från Fiskebäckskil och från Gullholmen till Grundsund blifva naturligen i båda fallen desamma. Värdet för fiskerinäringen blifver emellertid, trots den billigare anläggningskostnaden, mångfaldigt större, om Ellös väljes såsom utgångspunkt för ledningarna till dessa stationer, enär det obestridligen i främsta rummet är af nöden för fiskelägena inom Orosts och Tjörns fögderi att komma i direkt telefonförbindelse *med hvarandra* samt framdeles äfven *med Marstrand*, såsom den vigtigaste afskeppningsorten för afsättningen af färsk sill på Jutland och Tyskland, och *med Göteborg*, såsom hufvudorten för affärsrörelsen i allmänhet inom länet, under det att en sådan förbindelse med badorten Lysekil deremot vore ur fiskets synpunkt föga eftersträfvansvärd. Detta är ock af

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 267—270. — Kostnaden för en ledning mellan Grundsund och Ellös öfver Rågårdsvik ställer sig nemligen enligt åberopade beräkningsgrunder sålunda:

4 km. ny linie	à kr.	200: —	800: —
3 km. kabel	» »	1,500: —	4,500: —
2 telefonapparater	» »	150: —	300: —
1 linievexel			50: —
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.			500: —
		Summa kr.	6,150: —

Möjligen behöfliga anordningar vid vexlingsstationen å Ellös äro sålunda väl mer gissningsvis beräknade så högt som till 550 kr.
(Utg. anm.)

befolkningen å de betydande fiskelägena Grundsund och Gullholmen framhållet så väl uti en af talrika personer undertecknad petition till Kongl. Maj:t som i enhälligt fattade kommunalstämmobeslut*). Man må för öfrigt vid bedömandet af de båda förslagens olika förmonlighet icke förgäta, att, då äfven telegraflinie skall anlitas för befordran af ett telefonmeddelande, kostnaden för detsamma i så synnerligt hög grad ökas, att användningen af telefonen mycket inskränkes, hvadan dylik blott medelbar telefonförbindelse bör så vidt möjligt undvikas i fråga om platser, som till följd af beskaffenheten af deras näringslif så att säga höra närmare samman och äro i behof af att lifligare meddelanden dem emellan ega rum.

En vida större betänklighet i den kongl. propositionen än den föreslagna dyrare och oförmonligare ledningen till ett par af fisklägena erbjuder deremot vilkoret om *bidrag från landstinget, hushållningssällskapet, kommuner eller enskilde med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden.* Samtliga de ifrågavarande stationerna äro nemligen belägna å smärre utanför fastlandet eller de större öarne liggande öar eller holmar och sakna derför betydelse för andra delar af länet än den yttre skärgården; men denna senare är alldeles för fattig och spridd, för att från densamma skulle kunna väntas något sådant bidrag, enär de tryckta konjunkturerna och den med dessa ökade skuldsättningen samt den hittills blott föga återgifvande men mycket dyra utrustningen för sillfiskebedriften

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 271—274. — Kommunalstämmobesluten om framhållandet af önskligheten af en direkt förbindelse med Orosts och Tjörns telefonnät framför en sådan med Lysekils eller Uddevallas telegrafstationer fattades å Grundsund och Gullholmen den 28 Februari och å Kärringön den 16 Maj 1887. Fiskebäckskils kommun åter bestämde sig den 27 Juni samma år för att bevilja ett bidrag af 150 kr. till en telefonledning till läget, oafsedt från hvilken redan befintlig station den än komme att dragas. *(Utg. anm.)*

i förening med de ganska stora behofven af kostsamma åtgärder, vare sig för mera betydande olägenheters afhjelpande eller för andra än nödigare förmoners vinnande, under den närmare framtiden omöjliggöra sådant.

Från den landtbruksidkande befolkningen å länets fastland och stora öar är sådant än mindre att hoppas, då hon ju icke kan skörda något det minsta gagn af nämnda telefonstationer och för öfrigt icke är förenad med fiskarebefolkningen genom något annat slags samband än det rent yttre administrativa, hvadan hvarje utgift från landstinget eller landtbruksidkande kommun till förmon för fiskarebefolkningen skulle och det på nog goda skäl uppfattas såsom en jordens orättvisa beskattning till förmon för fiskerinäringen. Då nu Bohus län redan är bland de län, som äro allra hårdast betungade med hög landstingsskatt, och då Göteborgs och Bohus läns landsting dels redan haft och dels har förestående mycket stora utgifter för både samfärdsanstalter och andra inrättningar, af hvilka äfven fiskarebefolkningen i hög grad skördar gagn, samt då den så synnerligt tryckta ekonomiska ställningen inom länet tvingar landstinget till den allra största sparsamhet; så inses lätt hur små utsigter de i landstinget icke ens med *en* enda ledamot representerade småöarne i bohuslänska skärgården ega att den öfriga delen af länet skall göra den nämnda uppoffringen för deras bästa. De här till utförande under nästa år förordade stationerna tillhöra för öfrigt blott tre af länets åttio socknar. De bohuslänske fiskarena i den yttre skärgården äro ock i verkligheten med hänsyn till så väl lefnadsomständigheter som förvärfssätt väl så mycket skilde från de bohuslänske hemmansegarne som någonsin lapparne från de norrländske hemmans- eller sågverksegarne, och det är derföre till exempel icke billigare att begära, det Göteborgs och Bohus läns landsting skulle göra uppoffringar till fördel blott för nämnde fiskare, än att de norrländska

landstingen skulle göra ifrågasatta uppoffringar för lappbefolkningens bästa.

Från länets hushållningssällskap torde icke heller, sedan detsamma nu förlorat en så stor del af sina inkomster, kunna lemnas något större bidrag till de nödiga telefonstationernas inrättande, hvarförutom hushållningssällskapets offervillighet behöfver tagas i anspråk för så talrika andra åtgärder till fiskerinäringens främjande, att man icke utan men kan inskränska sällskapets verksamhet för nämnda näring, genom att använda de för densamma afsebara medlen blott på en enda sak. Till betäckande af kostnader vid det förestående stora allmänna landtbruksmötet i Göteborg måste bemälda sällskap för öfrigt under de närmaste åren afsätta ungefärligen allt, som kan undvaras, af dess inkomster, utöfver hvad de ordinarie utgiftsposterna kräfva.

Ett bifall till den kongl. propositionens förslag om bidrag med en fjerdedel af anläggningskostnaden skulle derföre sannolikt förorsaka, att blott sådana telefonstationer, som vore till gagn hufvudsakligast för *andra* intressen än fiskerinäringen, komme till utförande, under det att de för *hafsfisket* egentligen betydande platserna blefve utan. Ingen af ofvan nämnda ledningar med undantag för den emellan de lifliga badorterna Lysekil och Fiskebäckskil, hvilken tydligen afser en telefonförbindelse äfven med Uddevalla, torde nemligen under sådana förhållanden kunna antagas med säkerhet komma till stånd. Bättre är emellertid ur fiskebedriftens synpunkt att erhålla ett färre antal stationer af obestridligt större värde för fiskerinäringen, hvilka stationer kunna helt och hållet utföras med de beviljade medlen, än ett blott bidrag med tre fjerdedelar af anläggningskostnaden till sådana stationer, för hvilkas åstadkommande andra näringars målsmän kunna intresseras; ty i senare fallet ryckes ju det af Riksdagen beviljade anslaget i verkligheten bort till för fiskerinäringen jemförelsevis

fremmande intressens understöd. Icke fiskerinäringens obestridliga kraf, utan förmågan att göra en visserligen helt måttlig, fast dock fiskarebefolkningens krafter vida öfverstigande, uppoffring blefve nemligen sålunda faktiskt den egentligen bestämmande normen för anslagets användning, och redan lyckligare lottade intressen komme att beröfva den fattiga bohuslänska skärgården och dess lofvande fiskerinäring ett af de få anslag till denna senares förkofran, som möjligen stå att utverka.

Då nu så många af landets näringar kraftigt gynnats genom tullskydd och andra förmoner, under det att fiskerinäringen lemnats åt sig sjelf, ehuru den helt visst äfven skulle kunnat främjas genom sådana åtgärder, och då bohuslänska hafsfisket både bättre och varaktigare samt för landet billigare kan förkofras genom beredandet af förbättrad samfärdsel och genom kloka anordningar, som gagna fiskebedriften, utan att landets befolkning ens en kort tid behöfver bidraga dertill genom att erlägga till följd af tullskydd förhöjda fiskpris, samt då Göteborgs och Bohus län, ehuru det andra i ordningen inom riket i afseende på folkmängdens både storlek och täthet samt det första i ordningen i afseende på bevillningens storlek, dock med hänsyn till telegrafväsendets utveckling står efter samtliga de söder om Dalelfven belägna länen; så synas tillräckliga skäl förefinnas för Riksdagen att bevilja hela det belopp, som är behöfligt för åtminstone de för bohuslänska hafsfiskets främjande mest nödiga telefonledningarna med tillhörande stationer. Dessa äro, då hänsyn tages så väl till det ymniga sillfisket som till det nu i kanske än starkare behof af dylik samfärdsel varande utomskärsfisket, följande, nemligen i främsta rummet de af länsstyrelsen framför de öfriga förordade ledningarna *Hättan* —Rönnäng—Stockevik, *Klädesholmen*—Stockevik, *Gullholmen*—*Grundsund*—Ellös och *Malmön*—Grafvarne jemte ledningen från Hälleviksstrand till *Kärringön*, i an-

dra rummet ledningarne från Göteborg till *Kalfsund* och (öfver *Tjufkilshufvud* samt Marstrand) till Rönnäng och i tredje rummet ledningar till lägena Skärhamn, Kyrkesund, *Fiskebäckskil* och Hunnebostrand samt till lämpligast befunnen plats i den utanför Fjellbacka liggande *Florö*-skärgården *). Af de nämnda i främsta rummet uppförda ledningarna är kostnaden för ledningen till Kärringön af telegrafstyrelsen beräknad till 9,000 kronor, och den oumbärliga mellanstationen vid Rönnäng å linien Hättan—Stockevik torde väl icke kosta öfver 350 kronor i utförande, hvadan, då den ofvan påvisade besparingen vid åstadkommandet af ledningarne till Gullholmen, Grundsund och Fiskebäckskil frångrages, de i den kongl. propositionen förordade sex telefonstationerna jemte en mellanstation vid Rönnäng och en ändstation å Kärringön med säkerhet torde kunna bringas till stånd för en kostnad af 36,000 kronor.

På grund af hvad här i största korthet anförts och med anhållan att ytterligare få till statsutskottet inkomma med nödiga upplysningar i ämnet, får jag alltså hemställa,

det Riksdagen må på extra stat för 1888 anvisa ett anslag af 36,000 kronor att, jemte för ändamålet ytterligare nödiga samt af hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilda personer tillskjutna medel, användas till utvidgning af de till fiskebedriftens förkofran med utaf 1885 års Riksdag beviljadt anslag utförda telefonanläggningarne i bohuslänska skär-

---

*) De platser, hvilkas namn äro tryckta med kursiv stil, hafva tillstyrkts af länsstyrelsen till erhållande nu eller framdeles af telefonstation. Beträffande valet af plats för telefonstationen i *Florö*-skärgården utanför Fjellbacka, jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 256, 265. Folkmängden å de till denna skärgård hörande öarne utgjorde vid 1886 års slut å Florö 14, å Hästvom 23, å Fläskö 31 och å Dyngö 59 eller tillsammans 127 personer.

(Utg. anm.)

gården med sådana nya ledningar med tillhörande stationer, som skulle blifva för fiskerinäringens främjande af synnerlig betydelse.

Stockholm den 15 Maj 1887.

Axel Vilh. Ljungman.

III.

Statsutskottets utlåtande N:o 6.

Fiskerinäringens understöd.

36:o. Till *telefonledningar med stationer i bohusländska skärgården för fiskebedriftens främjande* har Kongl. Maj:t begärt ett extra anslag af 21,900 kronor.

Till behandling i sammanhang med denna framställning föreligger jemväl en af herr A. V. Ljungman i Andra Kammaren väckt motion (N:o 118), hvari på anförda skäl föreslagits, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1888 anvisa ett anslag af 36,000 kronor att jemte för ändamålet ytterligare nödiga samt af hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilda personer tillskjutna medel användas till utvidgning af de till fiskebedriftens förkofran med utaf 1885 års Riksdag beviljadt anslag utförda telefonanläggningarna i bohuslänska skärgården med sådana nya ledningar med tillhörande stationer, som skulle blifva för fiskerinäringens främjande af synnerlig betydelse.

I statsrådsprotokollet redogöres för skälen till Kongl. Maj:ts framställning; och får utskottet hänvisa till nämnda protokoll samt ur detsamma endast meddela följande historik.

Med anledning af en vid 1885 års Riksdag väckt motion om anslag för anläggning af telegraf- eller telefonled-

ningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården för sillfiskebedriftens främjande, anvisade Riksdagen för detta ändamål såsom extra anslag att utgå under år 1885 till Kongl. Maj:ts förfogande ett belopp af högst 24,000 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde bidroge med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden. Sedan Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap och landsting derpå såsom bidrag anslagit ett belopp af 8,000 kronor, och således sammanlagda 32,000 kronor funnos för utförande af ifrågavarande anläggningar att tillgå, blefvo genom telegrafstyrelsens försorg telefonledningar med tillhörande stationer före utgången af år 1885 anordnade mellan Strömstad och Rössö, Grebbestad och Hafstenssund, Fjellbacka och Bovallsstrand, Lysekil och Grafvarne samt Grafvarne och Smögen, och under år 1886 mellan Varekil, Ileberg och Ellös, Varekil, Hoga och Stockevik, Varekil och Stenungssund samt Varekil, Nösund och Mollösund, hvarjemte telefonstation inrättades i Qville på linien mellan Fjellbacka och Bovallsstrand. Vidare har Kongl. Maj:t den 10 December 1886 förordnat om upprättande af telefonförbindelse mellan Ellös och Hälleviksstrand och om anordnande vid Svansund af en mellanstation å telefonlinien Varekil—Stenungssund. Till förenämnda anläggningar har åtgått eller kommer att åtgå hela det af 1885 års Riksdag anvisade anslag äfvensom ofvanberörda af hushållningssällskap och landsting tillskjutna bidrag.

Af statsrådsprotokollet framgår att det ännu icke blifvit bestämdt, hvilka stationer och ledningar, som skulle komma till utförande, derest det af Kongl. Maj:t äskade anslaget beviljades, utan att frågan härom beror på ytterligare utredning. För följande ledningar har emellertid kostnaden blifvit af telegrafstyrelsen beräknad samt uppgår till nedannämnda belopp:

Grafvarne—Malmön	till	kronor	3,450: —
Lysekil—Fiskebäckskil—Grundsund —Gullholmen	»	»	14,900: —
Stockevik—Klädesholmen	»	»	3,850: —
Stockevik—Hättan	»	»	7,000: —
		tillsammans kr.	29,200: —

Tre fjerdedelar af denna summa, 21,900 kronor, utgör det anslag, Kongl. Maj:t äskat.

Den del af kostnaden, som ej betäcktes af det äskade anslaget, skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag erhållas derigenom att, såsom vilkor för att statsunderstöd skulle kunna meddelas borde, i likhet med hvad år 1885 skedde, stadgas, att inom orten för anläggningen tillskötes minst en fjerdedel af kostnaden, hvilken fjerdedel alltså motsvarar 7,300 kronor.

Motionärens förslag skiljer sig från Kongl. Maj:ts *dels* deri, att motionären ifrågasätter ett större anslagsbelopp för åstadkommande af andra och flera telefonledningar än de här ofvan angifna, för hvilka kostnaden beräknats af telegrafstyrelsen, och *dels* deri, att han önskar det ofvan antydda vilkorets bortfallande.

Då af statsrådsprotokollet och af hvad motionären anfört framgår, att i förevarande fråga flera olika förslag till ledningar och stationer föreligga, och utskottet icke är i tillfälle att pröfva det företräde, olika ledningar sins emellan kunna ega, anser sig utskottet sakna tillräcklig anledning att blott på grund af enskild motionärs förslag föreslå afvikelse från Kongl. Maj:ts på telegrafstyrelsens yttrande grundade framställning i förevarande ämne*). Härmed är dock icke sagdt, att den föreliggande motionen

*) Telegrafstyrelsen förklarar emellertid att det »icke kan tillkomma henne att bedöma de särskilda orternas olika behof af ifrågavarande samfärdsmedel», utan blott att »afgifva förslag med uppgift om de för förbindelsernas upprättande beräknade kostnaderne» (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 262—263).

(Utg. anm.)

icke bör erhålla något afseende med hänsyn till ledningarnas riktning, helst härutinnan de myndigheter, som yttrat sig, icke varit fullt ense. Detta bör också, om sådant finnes skäligt, så mycket lättare låta sig göra, som Kongl. Maj:t ej framlagt definitivt förslag till vissa bestämda ledningar, utan frågan härom ännu är öppen.

Vidkommande den af motionären väckta frågan om undanrödjande af det af Kongl. Maj:t föreslagna vilkoret för statsbidragets utgående, kan utskottet icke dela de betänkligheter, motionären uttalat mot detta vilkor; ty landstinget och hushållningssällskapet i länet förfoga, enligt hvad kändt är, öfver betydliga inkomster, hvadan det icke kan antagas, att de af bristande tillgångar skola hindras att lemna nödigt understöd åt de telefonledningar, som kunna komma till utförande. Skulle åter inträffa, att dessa eller de kommuner eller enskilde, hvilka ville bidraga till sådana ledningars anläggande, fäste sådana vilkor dervid, att nyttan för fiskeribefolkningen af ledningarna äfventyrades och ledningarna komme att mera tillgodose fremmande intressen, så lära vederbörande myndigheter icke underlåta att pröfva, om sålunda erbjudna bidrag skola antagas.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Riksdagen, med anledning af Kongl. Maj:ts förevarande framställning och herr Ljungman's motion, må anvisa på extra stat för år 1888, *för anläggande i bohuslänska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer*, ett anslag af 21,900 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden.

IV.

Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Fiskerinäringens understöd.

36:o). Till *telefonledningar med stationer i bohusländska skärgården för fiskebedriftens främjande* har Eders Kongl. Maj:t begärt ett extra anslag af 21,900 kronor.

Till behandling i sammanhang med denna framställning har jemväl förelegat en hos Riksdagen väckt motion, hvari på anförda skäl föreslagits, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1888 anvisa ett extra anslag af 36,000 kronor att jemte för ändamålet ytterligare nödiga samt af hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde personer tillskjutna medel användas till utvidgning af de till fiskebedriftens förkofran med utaf 1885 års Riksdag beviljadt anslag utförda telefonanläggningarna i bohusländska skärgården med sådana nya ledningar med tillhörande stationer, som skulle blifva för fiskerinäringens främjande af synnerlig betydelse.

Af statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 25 april 1887 framgår, att det ännu icke blifvit bestämdt, hvilka stationer och ledningar som skulle komma till utförande, derest det af Eders Kongl. Maj:t äskade anslaget beviljades, utan att frågan härom beror på ytterligare utredning. För följande ledningar har emellertid kostnaden blifvit af telegrafstyrelsen beräknad samt uppgår till nedannämnda belopp:

Grafvarne—Malmön	till kronor		3,450: —
Lysekil—Fiskebäckskil—Grundsund —Gullholmen	»	»	14,900: —
Stockevik—Klädesholmen	»	»	3,850: —
Stockevik—Hättan	»	»	7,000: —
	tillsammans kronor		29,200: —

Tre fjerdedelar af denna summa, 21,900 kronor, utgör det anslag, Eders Kongl. Maj:t äskat.

Den del af kostnaden, som ej betäcktes af det äskade anslaget, skulle enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag erhållas derigenom att, såsom vilkor för att statsunderstöd skulle kunna meddelas borde, i likhet med hvad år 1885 skedde, stadgas, att inom orten för anläggningen tillskötes minst en fjerdedel af kostnaden, hvilken fjerdedel alltså motsvarar 7,300 kronor.

Det i ofvanberörda motion framstälda förslag skiljer sig från Eders Kongl. Maj:ts bland annat deri, att i motionen ifrågasatts ett större anslagsbelopp samt åstadkommande af andra och fler telefonledningar än de här ofvan angifna.

Då af statsrådsprotokollet och af hvad i motionen anförts framgår, att i förevarande fråga flera olika förslag till ledningar och stationer föreligga, och Riksdagen icke är i tillfälle att pröfva det företräde, olika ledningar sins emellan kunna ega, har Riksdagen ansett sig sakna tillräcklig anledning att blott på grund af enskild motion besluta afvikelse från Eders Kongl. Maj:ts på telegrafstyrelsens yttrande grundade framställning i förevarande ämne. Härmed har dock Riksdagen icke velat uttala, att motionen icke må erhålla något afseende med hänsyn till ledningarnas riktning, helst härutinnan de myndigheter, som yttrat sig, icke varit fullt ense*). Detta bör ock, om sådant finnes skäligt, så mycket lättare låta sig göra, som frågan härom ännu torde vara öppen.

Under uttalande häraf får Riksdagen anmäla, att Riksdagen, med anledning af Eders Kongl. Maj:ts förevarande framställning och den ofvanberörda motionen, anvisat på extra stat för år 1888, *för anläggande i bohuslänska*

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 262—263, 264, 271—274; 1887, sid. 101, 102, 104—106, 113—114. *(Utg. anm.)*

skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer, ett anslag af 21,900 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden.

V.

Till Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskap.

Af de bland länets näringar, som utgöra föremål för Hushållningssällskapets verksamhet, intager tvifvelsutan fiskerinäringen det andra rummet i ordningen eller platsen näst efter landtbruket. I förhållande till sin betydelse för länet har emellertid fiskerinäringen uti en jemförelsevis väl mycket underordnad grad kommit i åtnjutande af Hushållningssällskapets omvårdnad, till följd hvaraf också endast en ringare del af Sällskapets inkomster blifvit anslagna till samma närings främjande och ej ens hela det årligen anslagna beloppet för ändamålet förbrukats *).

En ändring i detta förhållande är emellertid af behofvet påkallad, och detta bland talrika skäl särskildt på grund deraf, att en ny lofvande sillfiskeperiod begynt med vintern 1877—1878, och att en af vår fiskerinärings vigtigaste grenar, storsjöfisket, arbetar under så otillfredsställande förhållanden, att de påkalla en kraftigare omvårdnad från det allmännas sida, samt att den så synbarligen

---

*) Enligt revisorernas berättelse öfver Sällskapets räkenskaper och förvaltning för år 1886 hafva af till fiskerinäringens främjande anslagna 12,000 kr. blott kr. 5,023: 95 förbrukats, hvadan besparingen för året å titeln ju utgör kr. 6,976: 05. *(Utg. anm.)*

otillräckliga verksamheten till vår fiskerinärings förkofran börjat att ådraga Sällskapet en uppmärksamhet af sådan art, att den helst bör genom åvägabringandet af ändrade förhållanden för framtiden undvikas, o. s. v.

Bland föremål för Hushållningssällskapets verksamhet till fiskerinäringens förkofran, som under det kommande året påkalla Sällskapets ökade offervillighet, äro i främsta rummet att nämna de hafsfiskets främjande afseende telefonledningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården, till hvilkas utförande Riksdagen den 27 innevarande Maj månad anslog 21,900 kronor, »under vilkor, att *hushållningssällskap,* landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden», d. v. s. med minst 7,300 kronor, om statsanslaget skall fullständigt utbekommas. Bestämmandet af hvilka anläggningar, som skola med detta anslag utföras, tillkommer dock Kongl. Maj:t efter inhemtandet af genom länsstyrelsen och telegrafstyrelsen verkställd utredning och uppgjorda förslag. Då det nu är af största vigt för fiskerinäringen, både att ett antal nya dylika stationer å för ändamålet tjenligast belägna platser komma till utförande, och att dessa stationer just komma dem till del, som ur fiskebedriftens synpunkt mest äro i behof af dylika samfärdsanstalter, på det att icke Riksdagens beredvillighet att till bohuslänska hafsfiskets upphjelpande lemna anslag, måtte för framtiden minskas, till följd deraf att det beviljade icke blifvit på bästa sätt och blott med hänsyn till det afsedda ändamålets bästa vinnande användt, och då länets landsting redan måst i högre grad betunga länets innevånare med landstingsskatt, än förhållandet är i något annat län inom riket, och sålunda omöjligen kan förutsättas vilja bidraga något det allra minsta till nämnda bidrags åstadkommande, samt då de fiskeriidkande kommuner eller lägen, som ur fiskebedriftens synpunkt i främ-

sta rummet äro i behof af och böra förses med telefonförbindelser, alls icke ega förmåga att sjelfve göra några tillskott för ändamålets vinnande; så är tydligen af nöden, att Hushållningssällskapet bereder sig på att tillskjuta hela det nämnda bidragsbeloppet *). Endast sålunda kan man nemligen vara säker på, att statsanslaget i fråga varder i fullaste enlighet med syftet och på allra bästa sätt till hafsfiskets främjande användt; ty skall förmågan att göra en visserligen helt måttlig fast dock fiskarebefolkningens nuvarande krafter vida öfverstigande uppoffring behöfva göras till vilkor för att komma i åtnjutande af den med anslaget afsedda förmonen, då kommer säkerligen detta anslag att antingen blifva oanvändt eller ock i fiskerinäringens namn ryckas bort till för samma näring jemförelsevis fremmande intressens understöd **), under det att den bohuslänska skärgårdens fattiga fiskarebefolkning och vårt lofvande hafsfiske beröfvas gagnet af ett af de få åt dem beviljade anslag, som det lyckats utverka från Riksdagen.

Vidare torde i samband med den redan beslutade undersökning för vinnandet af oumbärliga förbättringar i fiskeläget Grundsunds hamn ***), hvilken under innevarande års sommar lär komma att utföras, äfven böra verkställas nödiga undersökningar för utredandet af frågan om

---

*) Den 18 Juli 1887 beviljade Hushållningssällskapet å allmänna årsmötet $^3/_4$ af det begärda eller $^3/_{16}$ af hela kostnaden att utgå af anslaget till »*fiskerinäringen.*» *(Utg. anm.)*

**) Att denna farhoga icke var obefogad, visas bäst af de starka ansträngningarna att till förfång för några af de mest betydande *fiske*lägena använda en större del af anslaget till åvägabringandet af en telefonförbindelse mellan staden Uddevalla och de framstående badorterna Lysekil och Fiskebäckskil. Ett vid Hushållningssällskapets årsmöte framstäldt förslag om att anslaget till telefonledningarna endast skulle beviljas, under vilkor att en sådan förbindelse mellan Uddevalla och de nämnda badorterne komme till utförande, afslogs dock utan votering af Sällskapet. *(Utg. anm.)*

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 165—167. *(Utg. anm.)*

åstadkommandet af en båtled mellan nämnda hamn och Ellösfjorden innanför Islandsbergs hufvud, enär en sådan mindre farled skulle åt det så synnerligt ymniga sillfisket i denna trakt medföra ganska stora förmoner och lättnader vid fångstens utöfning. Äfvenledes torde medel böra finnas tillgängliga för beviljandet af reseunderstöd åt lämplige personer att i utlandet inhemta kännedom om fiskerinäringen, på det att personer med nödiga insigter icke måtte saknas inom länet i fråga om sådana fiske- eller fiskberednings-metoder, hvilkas användning äfven hos oss kunde medföra större gagn åt fiskerinäringen.

Slutligen behöfves ökadt anslag från Hushållningssällskapet till den sedan 1884 inom länet utgifna fiskeritidskriften, på det tillfälle måtte beredas att offentliggöra flera värdefulla uppsatser, rörande fiskerinäringen, som för sådant ändamål tillbjudits tidskriftens redaktion. »Bohuslänsk Fiskeritidskrift» har hittills tryckts och spridts på bekostnad af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande, hvars största inkomst emellertid utgjorts af ett från Hushållningssällskapet erhållet anslag, under det att öfriga kostnader för tidskriften bestridts af redaktören. Tidskriften har innehållit vigtiga uppsatser, rörande länets fiskerier, och har särskildt utgjort ett oumbärligt organ för verksamheten att höja bohuslänska skärgårdens ekonomiska välstånd genom beredandet af en förbättrad samfärdsel, men behöfver nu vidgas samt gifvas ett mer mångsidigt och på praktiska uppgifter rikt innehåll. Tidskriften utdelas kostnadsfritt till nämnda Förenings medlemmar, hvarjemte aftryck af alla uppsatser af större intresse utdelats inom länet till hvar och en, som önskat erhålla dem.

Talrika andra fall, som påkalla utgifter från Hushållningssällskapet till fiskerinäringens främjande, skulle kunna nämnas, men det redan meddelade må vara nog.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt får jag alltså hemställa:

det Hushållningssällskapet måtte för år 1888 höja anslaget till fiskerinäringen till aderton tusen (18,000) kronor.

Stockholm den 28 Maj 1887.

Axel Vilh. Ljungman.

VI.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Sedan Riksdagen med anledning af Kongl. Maj:ts framställning och enskild motion den 27 sistlidne Maj beviljat och uti underdånig skrifvelse till Konungen den 7 sistlidne Juli »anvisat på extra stat för 1888, för anläggande i bohuslänska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer, ett anslag af 21,900 kronor, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden», och sedan hushållningssällskapet den 19 sistlidne Juli till följd af detta Riksdagens beslut anslagit ett belopp af högst 5,475 kronor eller tre fjerdedelar af det såsom vilkor för åtnjutandet af Riksdagens anslag föreskrifna bidraget af minst 7,300 kronor, under vilkor att den ännu felande fjerdedelen med 1,825 kronor tillskötes af landsting, kommuner eller enskilde; återstår nu för Landstinget att ådagalägga sitt intresse för bohuslänska fiskerinäringen och sin offervillighet för bohuslänska skärgårdens upphjelpande, genom att bevilja sistnämnda belopp. Derigenom skulle nemligen jemte ett ärendets långt skyndsammare afgörande äfven vinnas följande ganska väsentliga

förmoner, såsom 1:o) *att* anläggningarna i fråga kunde bestämmas och utföras uteslutande med hänsyn till fiskebedriftens kraf och den fattiga bohuslänska skärgårdens förkofran samt fullständigt oberoende af förmögnare kommuners eller personers vilkorliga tillskott med deraf följande risk att de af staten och hushållningssällskapet beviljade anslagen blifva i större eller mindre mon använda för andra ändamål än det afsedda, och 2:o) *att* skärgården komme att erhålla ett fullständigare telefonnät, till följd deraf att de förmögnare intressena nödgas bekosta sina anläggningar sjelfva, under det att de fattiga skärgårdssamhällena få tillgodonjuta de nämnda anslagen odelade för de för deras förkofran nödiga telefonförbindelsernas åstadkommande. Då nu vidare det ligger synnerlig vigt uppå, *att* det af Riksdagen beviljade anslaget icke drages bort till för fiskerinäringen jemförelsevis fremmande intressens understöd, utan varder på bästa sätt och i fullaste öfverensstämmelse med dess syfte användt, på det att Riksdagen icke för framtiden måtte finna betänkligheter vid att ytterligare ihogkomma den bohuslänska skärgården med för dennes förkofran oumbärliga anslag, och *att* Landstinget, som för närvarande till samfärdselsförbättringar inom länet hos regeringen begärt eller tillstyrkt statsanslag, uppgående till omkring fem millioner kronor*), icke sjelft visar sig likgiltig för den skärgård och den fiskerinäring, i hvilkas namn det begärt så mycket; så bör väl heller icke någon tvekan förefinnas, om hvad som för Landstinget är i denna sak att vidgöra.

De ifrågavarande anläggningarna äro ännu ej bestämda, utan kommer detta att efter föregången fullständig utredning genom länsstyrelsen och telegrafstyrelsen, sedan det föreskrifna bidraget erhållits, ske utaf Kongl.

---

*) Häri är dock icke inberäknad kostnaden för Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs inlösande till staten och utläggning till normal spårvidd. *(Utg. anm.)*

Maj:t*). De hittills ifrågasatta arbetena afse emellertid alla förenandet af ute i sjön å smärre öar liggande större fiskelägen eller för fiskebedriften särskildt vigtiga fiskeplatser medels jemförelsevis mycket kostsamma kabelledningar med redan förut befintliga telefon- eller telegrafstationer. För skärgården är det naturligen af vigt att framför andre just sådana ledningar komma till stånd, som befordra dess intressen och höja dess näringslif samt förena de platser, som på grund af deras hela näringsverksamhet så att säga höra samman, till en så småningom allt mer tilltagande samverkan för gemensamma ändamål och till gemensam förkofran. Detta åter förutsätter, såsom redan ofvan framhållits, att frågan om hvilka anläggningar, som skola komma till utförande med de anslagna medlen, kan afgöras fullt oberoende af enskilda intressens föreskrifter och på ett sätt, som låter en den största planmessighet och ett det skarpaste förutseende i förening med en den grundligaste sakkännedom fritt få göra sig gällande.

På grund af det anförda få vi alltså härmed vördsammast hemställa:

> det Landstinget måtte bevilja ett anslag af 1,825 kronor att utgå under år 1888 och ställas till Kongl. Maj:ts förfogande såsom bidrag till anläggning i bohuslänska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer.

Varekil den 24 Augusti 1887.

Axel Vilh. Ljungman. J. E. Billström.
C. E. Andersson. Simon Hedström. Dan. Wannberg.
Jacob Torgersson. Niclas Olsson.

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 102, 112, 114, 115, 116, 118. *(Utg. anm.)*

VII.

Till herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Civildepartementet.

Med anledning af herr byråchefens m. m. W. Th. Strokirk's, på Eder befallning, den 29 sistlidne November aflåtna skrifvelse, hvarigenom anhålles, att jag måtte skyndsamt afgifva yttrande, huruvida jag anser de af lotskaptenen i Göteborg m. m. A. F. Ouchterlony i utlåtandet den 16 sistlidna Juli ifrågasatta ändringar uti den af mig uppgjorda plan för Hjerterö- och Toftö-sundens fördjupning och utvidgning ej blott för 10 fots, utan ock för 13 fots djupgående fartyg vara erforderliga och, i sådant fall, med hvilket belopp det af mig uppgjorda kostnadsförslaget bör alternativt ökas, får jag vördsamt afgifva följande yttrande:

De af lotskaptenen m. m. Ouchterlony ifrågasatta ändringar innebära onekligen en väsentlig förbättring i nautiskt hänseende. Huruvida de ock i samma afseende äro alldeles nödvändiga att verkställa åtminstone till fullo såsom föreslagits, tilltror jag mig ej att med säkerhet afgöra; men visst är, att derigenom komme att förorsakas så högst betydligt ökad kostnad, att enskild företagsamhet väl aldrig skulle mäkta åstadkomma detta arbete.

För att vinna den äskade rätningen vid Hjerterö-sundets norra mynning, finge man nemligen i Hjerteröns nordöstra bergudde en mångdubbelt ökad sprängning, hvaraf det mesta under vatten; och för åstadkommande af önskad vidd i bottnen vid södra mynningen vore ej nog att helt och hållet bortspränga »det lilla skäret» (som för öfrigt har en betydlig utsträckning under vattnet), utan man måste äfven göra den ränna, som i alla händelser skulle sprängas genom hela denna mynnings bergbotten, minst en half gång bredare.

Om derjemte farleden skall göras 3 fot djupare, än doktor Ljungman och Konungens befallningshafvande i

länet föreslagit, kräfves — utom ökning af förutvarande sprängning och muddring — ytterligare en eljes obehöflig bortsprängning af åtskilliga kända (och kanske äfven på det djupet okända) berggrund.

Medgåfves emellertid, i stället för af vederbörande lotskapten såsom maximum förordade 3 streck, i kursförändring vid ofvannämnda bergudde åtminstone 4 à 4½ streck (hvilket möjligen torde kunna gå för sig), minskades dock ej så obetydligt ofvannämnda kostnadsökning. Någon, ehuru jemförelsevis ringa, ytterligare minskning deraf erhölles äfven, om vid sprängning af 15 fots djup farled genom södra mynningen bottenrännans föreslagna vidgning ej utsträcktes (söderifrån) längre än till Tjörns sydvestra bergudde ungefär midt för jernkorset (tvärsektion 3 å planen).

När jag nu går att anföra de belopp, hvarmed det af mig uppgjorda kostnadsförslaget under vissa förutsättningar bör ökas, sker detta med en viss reservation.

En fullt noggrann beräkning häraf är nemligen ej möjlig utan ny undersökning å stället, enär vid den förra aldrig afsågs mera än 12 fots djup och icke på långt när så vidsträckta sprängningar vid sundets båda mynningar, som nu ifrågasatts. Till följd häraf saknas djupborrningar för utrönande af möjligen befintligt berg mellan 12 och 15 fots djup i den dessutom delvis nya linien samt tillräckligt utsträckta tvärsektioner.

Emellertid har jag, till sparande af både tid och kostnad, sökt göra en så fullständig utredning af nämnda belopp, som med tillgängliga materialier varit möjlig, och hoppas resultatet må vara för afsedda ändamålet tillräckligt noggrant. I allmänhet torde de af mig nu beräknade och här nedan anförda kostnadsbelopp vara att anse såsom de minsta erforderliga.

Det af mig uppgjorda kostnadsförslag för åstadkommande af 12 fots djup under medelvatten-höjd slutar —

såsom utaf handlingarna synes — på en summa af 52,550 kronor. Med de utaf vederbörande lotskapten ifrågasatta ändringar i den upprättade planen bör ofvan nämnda belopp alternativt (för resp. 12 och 15 fots djup) *ökas* med 63,750 och 146,900 kronor.

Om åter dessa ändringar blott så till vida genomfördes, att kursförändringens maximum vid Hjerteröns nordöstra bergudde finge uppgå till 4 à 4½ streck, i stället för af lotskaptenen äskade 3, borde den af mig ursprungligen beräknade kostnad (52,550 kr.) alternativt *ökas* med 43,500 och 115,600 kronor.

Skulle ytterligare sundets södra mynning, för 15 fot djup farled, ej vidgas i bottnen längre än till ungefär midt för jernkorset (hvilket väl kunde gå för sig, helst om nuvarande smala ränna förbi nämnda kors antingen alldeles eller till största delen af sitt djup igenfyldes med utsprängd sten, såsom ock i betänkandet till mitt förslag — pag. 15 af den tryckta Bilagan A.*) — blifvit antydt), reducerades kostnads*ökningen* för *15* fots djup till 110,200 kronor.

I samband härmed får äran nämna, att om farleden gjordes 15 fot djup i stället för 12, men för öfrigt enligt ursprungliga planen, komme den af mig beräknade kostnad för 12 fots djup att *ökas* med 45,825 kronor.

Några ytterligare kombinationer äro visserligen af mig nu äfven beräknade; men då dessa, ehuruväl billigare, ej synas vara att anbefalla, förbigår jag dem här.

Om jag slutligen får säga min mening rörande hvilket af alla dessa olika förslag som är att föredraga, anser jag, att då de dyraste, ehuru här visserligen äfven de bästa, sannolikt synas allt för kostsamma, den öfvervägande delen af kustfarten borde kunna vara hjelpt med åtminstone den modifikation af mitt förslag (12 fots djup, 4 à

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 91—92.
(Utg. anm.)

4½ strecks största kursförändring i norra mynningen och utvidgning af den södra), som komme att kräfva en *tillökning* af 43,500 kr. och således att kosta 96,050 kronor i stället för 52,550 (om nemligen staten vill betala så mycket).

Till lättare öfversigt och jemförelse bilägges här ett schematiskt sammandrag af alla de i det föregående omnämnda kostnadsberäkningar; allt med en viss reservation, såsom haft äran förut säga.

De till mig remitterade handlingar*) varda härmed vördsamt återställda.

Göteborg den 18 December 1886.

Ernst Atterbom,
Distr.-Chef.

VIII.

Till Göteborgs och Bohus läns Landsting.

Sedan Landstinget genom beslut den 23 September 1885 bestämt sig för att åt en kommitté af fem ledamöter med ett lika antal suppleanter uppdraga att åstadkomma en på möjligast fullständig och allsidig utredning grundad **plan** för Landstingets verksamhet att befordra utförandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägsanläggningar, och efter det undertecknade genom val den 24 September 1885 och den 22 September 1886 blifvit tillförordnade att i enlighet med detta beslut ombesörja denna utredning och utarbeta denna plan, har den derför nödiga verksamheten sedan den 17 Oktober 1885, då kommittén höll sitt första sammanträde,

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 64—102, 242—247. *(Utg. anm.)*

oafbrutet fortgått*). Den stora omfattningen af kommitténs uppdrag i förening med de i förhållande till landstingsområdets ekonomiska krafter allt för betydande sträckor jernväg, som vid grundlig utredning visade sig vara för Bohus läns förkofran nödiga, samt det trängande behofvet af att åtminstone de allra vigtigaste delarne af dessa sträckor inom den närmaste framtiden komme till utförande föranledde emellertid kommittén att redan före afslutandet af sitt uppdrag uti sitt förra året till Landstinget afgifna utlåtande samt det detsamma åtföljande utförligare betänkandet tillstyrka Landstinget att hos Kongl. Maj:t göra hemställan om »anläggandet såsom normalspåriga statsbanor af de på Hushållningssällskapets och Landstingets bekostnad undersökta samt särskildt för hafsfiskebedriftens och skärgårdens utveckling den största betydelsen egande linierne Uddevalla—*Torp*—Berg—Bokenäs—Munkeby—Malösund—Ellös och *Torp*—Saltkällan—Foss—Skogen—Rabbalshede—Trättelanda—Orrekläpp—Norra Litsleby—Grebbestad—Krossekärr i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs inlösen till statsverket och dermed följande utläggning till normal spårvidd.» Detta kommitténs förslag bifölls af Landstinget utan votering den 22 September 1886, med anledning hvaraf en sådan hemställan den 29 Oktober samma år för vidare befordran öfverlemnades till Konungens befallningshafvande, som öfversände densamma till Kongl. Civildepartementet, åtföljd af en den 19 November 1886 dagtecknad tillstyrkande skrifvelse**). Från Kongl. Civildepartementet har Landstingets nämnda hemställan, jemte ansökningar om Udde-

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 264—274; 1886, sid. 211—223. *(Utg. anm.)*

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 223—235. — Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns Landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar. Stockholm 1886, sid. 87—91. *(Utg. anm.)*

valla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs inlösande till statsverket m. m. från både Skaraborgs och Elfsborgs läns landsting samt från Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs aktiebolag*), hänvisats till Kongl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen för ytterligare utredning, hvilken emellertid, till följd af de utförliga undersökningar, som måst anställas för bedömandet af frågan om bemälda jernvägs inlösande till statsverket och utläggning till normal spårvidd, ännu ej medhunnits.

Då nu Landstingets beslut med hänsyn till planen för Landstingets verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns förkofran oumbärliga jernvägar tydligen måste varda i hög grad beroende af utgången af en hemställan till Kongl. Maj:t, som begär af staten utförandet af bortåt hälften af just dessa jernvägar, och då vidare kommitténs arbeten och förslag äfvenledes måste rätta sig efter resultatet af nämnda hemställan; så har kommittén icke heller detta år kunnat afsluta sitt uppdrag och till Landstinget afgifva sitt sista utlåtande med framläggande af den nämnda planen i alla delar så fullständigt utredd, som kommittén förmår, utan nödgas ytterligare uppskjuta dermed. Detta beteende är för öfrigt äfven betingadt deraf att de redan före förlidet års landstingssammanträde af kommittén, på grund af Landstingets uppdrag, beslutade undersökningsarbetena ännu ej blifvit helt och hållet afslutade.

Kommittén har, sedan Landstinget förra året åtskiljdes, icke haft mer än ett enda sammanträde, och det för att granska de af kommitténs ingeniör utförda arbetena och afgifva detta utlåtande till Landstinget. Kommittén hade nemligen redan förut bestämt hvilka undersökningsarbeten m. m., som skulle för Landstingets räkning utföras, och har, för att icke förorsaka allt för stora utgifter

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 56—64, 235—238. *(Utg. anm.)*

för Landstinget, sökt undvika hållandet af sådana sammanträden, som icke oundgängligen voro af behofvet påkallade.

Såsom bilagor till Landstingets ofvan nämnda hemställan till Kongl. Maj:t har kommittén öfverlemnat till vederbörande kopior först af ritningarne öfver de på Landstingets och Hushållningssällskapets bekostnad utförda undersökningarne af de begärda jernvägslinierne och derefter äfven af de uppgjorda utkasten till planer öfver de föreslagna jernvägsändpunkternes aptering för bebyggande och förseende med stationsanläggningar, upplagsplatser, hamnbeqvämligheter m. m. *). Kommitténs vid Landstingets förra sammanträde ej fullt färdigtryckta betänkande blef ock för samma ändamål tillökt med ytterligare motivering för de anförda jernvägslinierne samt de till desse hörande kostnadsförslagen m. m., som kunde vara för saken upplysande och främja förverkligandet af Landstingets önskningar. Af det sålunda tillökta, tryckta betänkandet hafva exemplar utdelats till för Landstingets jernvägssträfvanden intresserade eller med hänsyn till dessa inflytande utöfvande myndigheter eller personer inom eller utom länet, och återstoden af upplagan derefter, sedan nödigt antal exemplar undantagits för kommitténs arkiv, öfversändts till Landstingets sekreterare.

Af till kommittén öfverlemnade handlingar, rörande bohuslänska jernvägsförslag, hafva undersökningshandlingarna, beträffande utfartsbanan till Arvidsvik å Marstrands Koö, återfordrats och emot qvitto från drätselkammaren i Marstrand äfven återstälts. Från Saltkällan har kommittén deremot fått emottaga undersökningshandlingarna, rörande den föreslagna smalspåriga jernvägen mellan Frändefors och Saltkällan. Till det af kommittén bildade ar-

---

*) Af dessa utkast bifogas en afbild af stadsplanen m. m. för den tillämnade jernvägsändpunkten vid Malösund—Ellös här nedan, utförd i förminskad skala. *(Utg. anm.)*

kivet för handlingar, angående inom länet ifrågasatta jernvägsföretag, har vidare öfverlemnats flera exemplar af de två senaste häftena (tredje och fjerde samlingarne) af »handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården.»

Till allmänhetens upplysning och för vidmakthållandet af intresset för jernvägssträfvandena inom Bohus län hafva utan kostnad för Landstinget talrika handlingar och upplysningar, rörande dessa sträfvanden och öfriga i mer eller mindre samband med dem stående samfärdselsfrågor, blifvit till följd af uppmaning från kommittén offentliggjorda uti de inom länet utgifna tidningarne eller uti Bohuslänsk Fiskeritidskrift.

Såsom ett tillägg till det förra året afgifna utförliga betänkandet må nu här i största korthet meddelas de vigtigaste resultaten af de sedan förra årets landstingssammanträde färdigblifna undersökningsarbetena. Dessa hafva nemligen bland annat ledt till följande sifferuppgifter för nedanstående för länet vigtiga linier, nemligen:

1:o) linien Uddevalla—Tingstad (vid Göta elf midt emot Göteborg): längd 80,63 km. med en anläggningskostnad (vid användning af stålskenor med 24,8 kilograms vigt för längdmeter) af 3,284,000 kronor eller 40,729 kr. för km.

2:o) linien Uddevalla—Torp: längd 7 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 27,27 kilograms stålskenor) af 314,000 kr. eller 44,860 kr. för km.

3:o) linien Torp—Ellös: längd 33,56 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 27,27 kilograms stålskenor) af 1,863,000 kr. eller 55,510 kr. för km.

4:o) linien Torp—Norra Litsleby: längd 52,36 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 27,27 kilograms stålskenor) af 2,341,000 kr. eller 44,710 kr. för km.

5:o) linien Norra Litsleby—Krossekärr: längd 6,64 km.

med en anläggningskostnad (vid användning af 27,27 kilograms stålskenor) af 375,000 kr. eller 56,726 kr. för km.

6:o) linien Norra Litsleby—Svinesund: längd 48 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 24,8 kilograms stålskenor) af 2,662,000 kr. eller 55,458 kr. för km.

7:o) linien Svinesund—Vik (å norska sydbanan): längd 5,5 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 24,8 kilograms stålskenor) af 414,000 kr. eller 75,272 kr. för km.

8:o) linien Torp—Tingvall—Vassbotten: längd 65,71 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 24,8 kilograms stålskenor) af 3,216,000 kr. eller 48,942 kr. för km.

9:o) linien Tingvall—Krossekärr: längd 27,3 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 24,8 kilograms stålskenor) af 1,404,000 kr. eller 52,000 kr. för km.

10:o) linien Krossekärr—Tingvall—Vestra Ed: längd 64,25 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 24,8 kilograms stålskenor) af 3,470,000 kr. eller 54,000 kr. för km.

För de båda alternativen för längdbanan*) ställa sig alltså resultaten sålunda:

1:o) linien Göteborg—Uddevalla—Torp—Norra Litsleby—Svinesund: längd 187,99 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 27,27 kilograms stålskenor för den 59,36 km. långa sträckningen Uddevalla—Torp—Norra Litsleby och 24,8 kilograms skenor för återstoden) af 8,601,000 kr.

---

*) Jfr Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar. Stockholm 1886, sid. 43—44, 71, 92—93

2:o) linien Göteborg—Uddevalla—Torp—Tingvall—Vassbotten: längd 153,34 km. med en anläggningskostnad (vid användning af 27,27 kilograms stålskenor blott för den 7 km. långa sträckningen Uddevalla—Torp och 24,8 kilograms skenor för återstoden) af 6,814,000 kr.

Läggas emellertid till dessa siffror såsom sig bör äfven längden och anläggningskostnaden för de i jernvägsplanen ingående utfartsbanorna till Malösund—Ellös och Grebbestad—Krossekärr, så ställer sig jemförelsen sålunda att linien Göteborg—Uddevalla—Svinesund med tillhörande utfartsbanor får en sammanlagd längd af 228,19 km. med en anläggningskostnad, rullande materiel inberäknad, af 10,839,000 kr., under det att linien Göteborg—Uddevalla—Vassbotten med utfartsbanor till samma hamnar får en sammanlagd längd af 214,20 km. med en anläggningskostnad, rullande materiel äfvenledes inberäknad, af 10,081,000 kr. Skilnaden mellan båda förslagen utgör sålunda blott 13,99 km. i längd och 758,000 kr. i anläggningskostnad, dervid dessutom är att märka, det i det förra alternativet ingå 99,56 km., för hvilka 27,27 kilograms stålskenor beräknats, under det att i det senare alternativet blott ingå 40,56 km., för hvilka stålskenor med dylik tyngre vigt beräknats. Lämpligaste utfartsbanan till norra skärgården från den genom Bullardalen dragna längdbanan utgör emellertid icke den här beräknade linien från Tingvall öfver Grimmeland, Tyft och Bramseröd till Norra Litsleby och Krossekärr utan den från Svarteborg öfver Rabbalshede och Trättelanda till Norra Litsleby och Krossekärr gående längre linien, för hvilken dock sådan särskild kostnadsberäkning saknas som kunde möjliggöra jemförelsens fortsättning äfven med hänsyn till det fall att denna förmonligare linie måste tagas med i räkningen.

Jemförande undersökningar af de båda täflande linierne från Uddevalla till Malösund—Ellös och Fiskebäcks-

kil—Rågårdsvik*) hafva vidare ådagalagt, att då samma fordringar i afseende på lutningar, krökningsradier, öfverbyggnad, rullande materiel m. m. genomföras för dem båda, så får

1:o) linien Uddevalla—Torp—Munkeby—Malösund—Ellös en längd af 40,56 km. med en anläggningskostnad af 2,177,000 kr. eller 53,674 kr. för km., och

2:o) linien Uddevalla—Torp—Munkeby—Fiskebäckskil—Rågårdsvik en längd af 44,05 km. med en anläggningskostnad af 2,346,000 kr. eller 53,260 kr. för km.,

hvadan skilnaden alltså utgör 3,49 km. i längd och 169,000 kr. i anläggningskostnad, hvarmed linien till Orost understiger den till Skaftölandet. Kostnaden för ett 4,38 km. långt utgreningsspår från Bokenäs å linien till Orost har beräknats till 166,000 kr., med hvilket belopp sålunda kostnaden för denna linie kan ökas, då skilnaden i anläggningskostnad mellan de båda alternativen varder blott 3,000 kr. Detta utgreningsspår är emellertid på intet vis oumbärligt för att linien till Orost skall fullt motsvara sin bestämmelse, men har dock för jemförelsens fullständighets skull blifvit föremål för detaljerad undersökning.

De utaf kommitténs ingeniör utförda undersökningarna af linien från Munkeby till Fiskebäckskil och Rågårdsvik hafva än vidare lagt i dagen dessa hamnplatsers mindre tjenlighet såsom ändpunkt för Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs fortsättning genaste vägen åt hafvet till lämpligast befunnen uthamn**), ett förhållande som dess-

---

*) Betänkande etc., sid. 47—49.

**) Betänkande etc., sid. 50—53, 58, 65—66. — Tillräckligt ymnig tillgång å källvatten eller annat sött vatten för jernvägens och en blifvande hamnstads behof saknas nemligen, den yttre hamnen eger ej fullt tillfredsställande beskaffenhet och den inre, ehuru förträfflig, är för trång (smal och liten), utrymmet för anläggning af hamnstad, upplagsplatser m. m. är hvarken nog vidsträckt eller eljes lämpligt för ändamålet o. s. v. — Anspråken ökas nemligen, då man äfven har annat och bättre att välja på. *(Utg. anm.)*

utom bekräftats äfven genom af kommittén på annat sätt inhemtad kännedom. Att den närbelägna Oxevikshamnen än mindre vore för ändamålet duglig, påpekades redan förra året i kommitténs utförliga betänkande*), och att Essviken icke heller är det, torde knappast behöfva ens påvisas, då det nog tydligt synes vid en blick på kartan. Kommitténs fortsatta utredning har deremot lagt i dagen än fler bevis för Morlanda—Ellös-hamnarnes synnerliga tjenlighet såsom ändpunkt för den nämnda fortsättningsbanan**), på samma gång som den allt mer bekräftat den redan i det förra året afgifna betänkandet framhållna uppfattningen om den ifrågasatta Lysekil—Frändefors-jernvägens otillfredsställande beskaffenhet ur ekonomisk synpunkt för såväl Bohus län som riket samt fullständiga oförenlighet med de Bohus län i verkligheten afseende jernvägssträfvanden, som funnit sitt uttryck i Landstingets beslut att »finansielt understödja ett successivt genomförande af en landstingsområdet i dess helhet afseende jernvägsplan»***). Denna utredning har slutligen än ytterligare

---

*) Betänkande etc, sid. 47.

**) Betänkande etc., sid. 50—53, 55—56, 58, 59, 62. — Bland ytterligare nämnvärda förmoner torde kunna anföras den synnerligt ymniga tillgången icke blott å källvatten och annat sött vatten utan äfven å grus och sand, det ovanligt sunda läget och den rymliga samt äfven genom den geologiska beskaffenheten hos marken synnerligt tjenliga platsen för anläggning af en t. o. m. rätt stor stad, o. s. v. *(Utg. anm.)*

***) Betänkande etc., sid. 40—42, 46—66, 76. — Lysekil—Frändefors-banan afser egentligen såsom hufvudsak att bereda en ny utfartsväg för den trafik, som nu med Bergslagernas jernväg söker Göteborg, men den är såsom sådan icke önskad af de provinser, den afser, då den ju icke kan bereda desse någon nämnvärd förmon, emedan Lysekil saknar nödiga egenskaper för att kunna täfla med Göteborg och emedan Lysekils-banan afser en alldeles för liten del af det inre landet och icke erbjuder den genaste utfartsvägen ens för trafiken från de provinser, Bergslagernas jernväg genomlöper. En lika tydlig som afgörande svaghet ligger vidare derutinnan att Lysekils-banan aldrig kan påräkna att varda en exportbana af någon betydenhet ens för spanmål och andra s. k. landtmannaprodukter samt derför icke heller kan gifva upphof åt någon regelbunden och liflig

stärkt kommittén i den redan förra året uti ofta åberopade betänkande uttalade öfvertygelsen, att »Uddevalla—Malösund—Ellös-liniens utförande i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs inlösande till statsverket skulle icke blott uppfylla alla de anspråk, man rimligtvis kan ställa på en utfartsbana till länets mellersta skärgård, utan äfven, så snart den kommit till stånd, draga utförandet af de öfriga i Landstingets jernvägsplan ingående linierne med sig uti släptåg såsom en alldeles naturlig följd» *).

Genom Landstingets beslut af den 23 September 1885 och den 22 September 1886 är Landstingets jernvägsplan i sina väsentliga drag redan bestämd, åtminstone så till vida att uti densamme måste ingå icke blott de båda »bohuslänska hufvudbanorna» eller längdbanan och fortsättningsbanan till Ellös, utan äfven en bibana från längdbanan till Krossekärr i norra skärgården **). Genom dessa banor skulle äfven hvart och ett af länets fem fögderier

---

ångbåtsfart på utlandet, hvilken senare emellertid utgör ett nödvändigt vilkor för att en hafsfiskebedriften och skärgården afseende jernväg skall kunna motsvara sin bestämmelse. Lysekils-banan motsvarar icke bohuslänska skärgårdens behof, emedan den är för litet gagnlig och användbar för det inre landet med dess produktion. En den mest fullständiga solidaritet förefinnes sålunda emellan den mellersta bohuslänska skärgårdens och det inre landets intressen derutinnan att det senares kräfva en möjligast gen och förmonlig utfartsväg till hafvet och den förras en lika beskaffad infartsväg från hafvet till det inre landet för utbyte af hvarandras produkter och för åstadkommandet af en möjligast liflig och regelbunden förbindelse med utlandet öfver jernvägsändpunkten. Lysekils-banan kan för öfrigt, då den saknar de egenskaper, som allena kunna åvägabringa en liflig trafik, icke hålla nog låga fraktpris för att motsvara skärgårdens behof och fordringar, o. s. v. — Lysekils-banan är vidare oförenlig med Landstingets jernvägsplan äfven af det skäl att hon, om hon komme till utförande, skulle skapa ett inflytelserikt intresse, som kraftigt måste motsätta sig särskildt bohuslänska kustbanans liksom ock Uddevalla— eller Håby—Grebbestads-banans förverkligande, enär hvilkendera af dessa banor som komme till stånd den blott skulle minska trafikutsigterna för Lysekils-banan, utan att medföra åt henne någon nämnvärd förmon. *(Utg. anm.)*

*) Betänkande etc., sid. 66.
**) Betänkande etc., sid. 72.

erhålla den jernvägsförbindelse, som för detsamma vore mest gagnande, på samma gång som man finge ett verkligt helt af samverkande jernvägslinier för Bohus län. Af de båda hufvudbanorna komme nemligen längdbanan att ombesörja lokaltrafiken inom Bohus läns tre fastlandsfögderier och Hisingen samt derigenom kraftigt bidraga till landtbrukets höjande derstädes, under det att fortsättningsbanan till Ellös beredde motsvarande förmon åt Orosts och Tjörns fögderi samt Bokenäset, på samma gång som hon i förening med den till staten inlösta och till normalspårig utlagda Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägen*) skulle skapa en den genaste förbindelse mellan det inre landets jernvägsnät och den yppersta hamnen i midten af länets skärgård till största gagn för länets fiskerier och sjöfart. Dessa tvänne i olika riktningar gående och hvarandra i midten af länet korsande jernvägslinier, längdbanan och Ellös—Uddevalla—Öxnered—Håkantorp—Herrljunga-banan, komme sålunda tydligen att på bästa sätt förverkliga hvar sitt hufvudsyfte för de bohuslänska jernvägssträfvandena eller ombesörjandet af trafiken längs genom länet och besörjandet af trafiken mellan länets skärgård och det inre landets jernvägsnät, för hvilken senare dock äfven bibanan till Krossekärr är af nöden för att möjliggöra för norra skärgården att medels ett stycke af längdbanan såsom förbindelseled begagna sig af den nämnda tvärgående hufvudlinien till det inre landet. I det läge, den bohuslänska jernvägsfrågan sålunda för närvarande befinner sig till följd äfven af Landstingets hemställan förra året till Kongl. Maj:t, har kommittén fördenskull än mindre än förra året funnit någon anledning att låta undersöka några nya linier utöfver de här nämnda för att få dem intagna i jernvägsplanen. De denne redan tillhörande linierne åter jemte de förut befintliga eller under

*) Betänkande etc., sid. 58—60, 66—67, 82—84, 85—86.

byggnad varande jernvägarne inom länet äro fördelade på de skilda fögderierna, på sätt bifogade tabell utvisar *).

Äfven om nu jernvägsplanens innehåll med de båda hufvudbanorna och bibanan från längdbanan till Krossekärr vore helt och hållet gifvet, så att fråga om dess tillökande med nya linier icke ens vore möjlig; så funnes dock icke dess mindre fortfarande ganska mycket för kommittén att uträtta, ty 1:o) äro förbättringar och kompletteringar i de under de senaste två årtiondena mestadels fullt planlöst utförda undersökningsarbetena flerstädes af nöden, 2:o) behöfva ifrågasatta alternativa linier särskildt för vissa delar af södra halfvan af längdbanan underkastas detaljerad undersökning, 3:o) böra åtminstone två eller tre bibanor till längdbanan af större betydelse, för hvilka såsom ingående uti tvärbaneförslag detaljerade undersökningar redan utförts, blifva föremål för sådana nya undersökningar, som äro af nöden för bedömandet af dessa bibanors anslutning till längdbanan, och 4:o) återstår ännu ett drygt arbete för utredningen af bohuslänska jernvägsfrågans ekonomiska sida. Flera om ej de flesta af dessa arbeten äro emellertid beroende af utfallet af Landstingets hemställan förra året till Kongl. Maj:t om utförandet af en större del af jernvägsplanens linier på statsverkets bekostnad, så till vida att de kunna varda antingen onödiga med anledning af eller ock behöfva vid verkställandet lämpas efter Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut samt deraf följande resultat, hvarföre ock med deras utförande torde tills vidare böra anstå, under det att andra deremot äro af beskaffenhet att när som helst kunna verkställas. Af de sistnämnda arbetena må här f. ex. nämnas undersökningarne för alternativa riktningar för södra delen af längdbanan mellan Torp och Ödsmål och mellan Svenshögen och Jörlanda samt för anslutningen till kustbanan genom Vette härad

*) Jfr Betänkande etc., sid. 72—73.

af en kort bibana till Strömstad. Af dessa förslag åter torde det först nämnda alternativet för längdbanan eller det från Ödsmål öfver Sunningen till Torp dock, ehuru det skulle förkorta afståndet mellan Torp och Göteborg med omkring 7 km. och sannolikt erbjuder vida mindre tekniska svårigheter än linien Ödsmål—Uddevalla—Torp, icke böra fästas afseende vid, så länge ännu hopp förefinnes om Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-jernvägs inlösande till statsverket och Uddevallas deraf helt och hållet beroende tjenlighet såsom utgångspunkt för jernvägsbyggandet inom Bohus län. Skulle detta hopp emellertid slå felt, bör deremot detta alternativ i förening med en sammanbindningslinie till Trollhättan underkastas detaljerad undersökning, enär Trollhättan i sådant fall sannolikt bäst lämpar sig såsom utgångspunkt för de bohuslänska skärgården afseende linierne och längdbanans dragning raka vägen öfver Sunningen i stället för med en stor krökning öfver Uddevalla då blifver en nödvändighet. Alternativet mellan Svenshögen och Jörlanda afser en något längre och säkerligen äfven kostsammare linie vester om Stora Hällungen med station vid Stenung i stället för vid Ucklum och har, ehuru det tydligen skulle få ett mindre trafikområde än den från förstone undersökta linien och saknar all verklig betydelse för öarne Orost och Tjörn, likväl nog många anhängare, hvadan dess detaljerade undersökning torde vara af nöden för den omtvistade sakens fullständiga utredning. Då ett jemförelsevis mycket rundligt tilltaget anslag af Landstinget år 1880 lemnades till undersökning af en tvärbana mellan Strömstad och Mon, så är det att beklaga, det Strömstads herrar stadsfullmäktige vid kommitténs förra året två gånger upprepade anhållan nekade att utlemna undersökningshandlingarna rörande denna bana till kommittén; ty hade kommittén haft tillgång till dem, hade det varit förenadt med blott helt ringa arbete och kostnad att utföra den nödiga undersök-

ningen för den nämnda bibanan från trakten af Vettelandsåns utflöde i Strömsvattnet till Strömstad, under det att undersökningarne för linien Norra Litsleby—Svinesund pågingo, i stället för att en sådan undersökning med tillhörande kostnadsberäkningar nu, om den skall utföras, kommer att kräfva mångfaldigt större både utgifter och arbete *).

För de hittills utförda undersökningsarbetena har fullständig redogörelse genom offentliggörandet äfven af kostnadsförslagen endast egt rum i fråga om de linier, hvilkas utförande såsom statsbanor Landstinget gjort hemställan om hos Kongl. Maj:t; men rättvisan torde fordra att sammalunda förfares äfven med de öfriga linierna. Efter de tryckta kostnadsförslagen blifver det nemligen jemförelsevis lätt för de för jernvägsfrågan intresserade att för den ena eller andra linien beräkna kostnaden allt efter de vexlande prisen å arbete och byggnadsmaterialier.

Till betäckande af kostnaderne för kommitténs arbeten beviljade Landstinget den 18 September 1884 ett förslagsanslag af 5,000 kr. och den 22 September 1886 ytterligare ett förslagsanslag af 2,000 kr., under det att Hushållningssällskapet på Landstingets hemställan den 18 Juli 1885 lemnade ett anslag i ett för allt af 2,500 kr. Af dessa anslag hafva förbrukats under året 1884—85 kr. 907: 96, under året 1885—86 kr. 3,535: 27 och under året 1886—87 kr. 7,205: 22 eller tillsammans kr. 11,648: 45.

På grund af hvad sålunda anförts, får kommittén alltså hemställa:

det Landstinget måtte, till betäckande af kostnaderne för

dels de för sjelfva afslutandet af kommitténs uppdrag ännu erforderliga arbetena och

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 234.

dels offentliggörandet af resultaten af kommitténs verksamhet,

ställa till kommitténs förfogande ett ytterligare förslagsanslag af 1,000 kronor.

Göteborg den 10 September 1887.

Axel Vilh. Ljungman. D. W. Flobeck.
A. Andersson. C. W. Collander.
H. W. Lindeberg.

Bilaga A.

På begäran af ingeniör P. Strid har jag genomgått af honom upprättade kostnadsförslag med tillhörande plan- och profilritningar öfver följande undersökta jernvägslinier, nemligen Göteborg—Uddevalla, Uddevalla—Torp—Ellös, Torp—Litsleby—Krossekärr och Litsleby—Svinesund—Vik*), och dervid funnit såväl det ena som andra utfördt med ordning och noggrannhet samt de i kostnadsförslagen upptagna belopp, så vidt bedömas kan, grundande sig på nu gängse prisförhållanden.

Göteborg d. 8 Aug. 1887.

Hj. Virgin.
Verkställande direktör vid Bergslagernas jernväg.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 218.
(Utg. anm.)

Bilaga B.

Tabell, utvisande hur lång sträcka jernväg hvart och ett af Göteborgs och Bohus läns fem fögderier komme att erhålla efter genomförandet af samma läns Landstings jernvägsplan.

	Längd i kilometer på					Summa längd i kilometer
	Göteborgs fögderi	Inlands fögderi	Orosts och Tjörns fögderi	Sunnervikens fögderi	Norrvikens fögderi	
Vestra stambanan	15	—	—	—	—	15
Bergslagernas jernväg	9,34	—	—	—	—	9,34
Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernväg	—	—	—	13,05	—	13,05
Göteborg—Varbergs jernväg	15,80	—	—	—	—	15,80
Linien Göteborg—Tingstad	1,25	—	—	—	—	1,25
» Tingstad—Uddevalla	16,27	60	—	4,36	—	80,63
» Uddevalla—Torp	—	—	—	7	—	7
» Torp—Ellös	—	—	9,26	24,30	—	33,56
» Torp—Norra Litsleby	—	—	—	35	17,36	52,36
» Norra Litsleby—Krossekärr	—	—	—	—	6,64	6,64
» Norra Litsleby—Svinesund	—	—	—	—	48	48
	57,66	60	9,26	83,71	72	282,63

Obs. 1. Väljes för norra delen af längdbanan det östra alternativet genom Bullardalen, ändras siffrorna derigenom sålunda att 89,72 km. komma på Sunnervikens fögderi och blott 52 km. på Norrvikens fögderi, af hvilka 65,71 km. tillhöra linien Torp—Tingvall—Vassbotten (med 41,01 km. på Sunnervikens fögderi och 24,7 km. på Norrvikens fögderi) samt 27,3 km. linien Tingvall—Krossekärr. Summan för hela länet minskas dock härigenom blott med 13,99 km. eller till 268,16 km.

Obs. 2. Af Bergslagernas jernvägs sträckning inom länet komma 5,53 km. på Göteborgs stads område och 3,81 km. på den till Hisings Vestra härad hörande delen af Nödinge socken. Af Göteborg—Varbergs jernvägs sträckning inom länet komma 1,55 km. på Göteborgs stads område, 4 km. på Örgryte socken af Säfvedals härad och 10,25 km. på Askims härad.

Årets sillfiske vid skotska ostkusten.

Under nu tilländalupna sommar har sillfisket vid Skotlands ostkust med Orkney- och Shetlandsöarne varit mindre gifvande, än under de senare åren varit fallet, och visar sig aftagandet i synnerhet starkt vid de nämnda öarne. Fångsten utgjorde nemligen den 27 sistlidne Augusti månad för de skilda fiskeridistrikten i crans:

	1886	*1887*
Shetland	113,000	58,000
Orkney	14,700	10,000
Wick	61,000	66,500
Lybster	10,500	6,750
Dunbeath & Helmsdale	10,400	13,200
Moray Firth	37,000	31,000
Fraserburgh	114,850	119,700
Peterhead	107,000	97,000
Aberdeen	78,000	67,000
Stonehaven	14,700	12,500
Montrose	22,500	21,000
Firth of Forth till Northumberland	61,000	35,000
	655,150	537,650

Den 7 September uppgick totalfångsten för samma fiskeridistrikt till följande belopp, och vid ungefär samma tid erhölls för »crownfullbrands» och »crownmatties» under de senaste åtta åren följande pris, nemligen:

1880	830,000	27 sh. 6 d. — 17 sh. 6 d.
1881	630,000	36 sh. 0 d. — 26 sh. 0 d.
1882	680,000	33 sh. 6 d. — 25 sh. 0 d.
1883	760,000	36 sh. 0 d. — 23 sh. 0 d.
1884	980,000	31 sh. 8 d. — 16 sh. 0 d.
1885	860,000	30 sh. 0 d. — 17 sh. 0 d.
1886	720,000	24 sh. 0 d. — 16 sh. 0 d.
1887	610,000	24 sh. 0 d. — 14 sh. 0 d.

Den något minskade fångsten utgör emellertid under förhandenvarande tryckta affärsförhållanden kanske snarare en fördel än en olägenhet. För saltad sill har nemligen nu icke kunnat i marknaden ernås högre pris än 24—25 sh. för full sill, 14—15 sh. för »matties» och 13 sh. 6 d. — 14 sh. för »spents», och om man, säger John O'Groat Journals sista »herring circular» för året, antager en fjerdedel full sill och tre fjerdedelar »matties» såsom medeltal för fångsten innevarande år, så blifver ju medelpriset blott 16 sh. 6 d.—17 sh. 6 d. för tunnan, och då medelpriset för den färska sillen vid Caithness-kusten varit 10—12 sh. för cran och kostnaden för saltningen går till 8 sh. för tunnan, inses lätt att affären icke kan vara lönande för salteriidkarne.

Då emellertid fiskarenas utkomst är beroende af att salteriidkarne kunna betala tillräckligt högt pris för den färska sillen, så torde vara klart, att ställningen är bekymmersam nog äfven för det mest betydande sillfisket i verlden

Kostnadsberäkningar till diverse förslag att förbättra farleden genom Hjerterö-sundet.

I nedanstående kolumner upptagna kostnader afse åstadkommande af:

I. 12 fots djup, enligt den urspsungliga planen (hufvudalternativ I).
II. 15 » » men för öfrigt enligt ursprungliga planen (d:o).
III. 12 » » } med bottenvidgning och 3 strecks kursförändring, enligt lotskapten Ouchterlony's förslag,
IV. 15 » » }
V. 12 » » } med d:o (enligt Ouchterlony), men endast $1^1/_2$ à 2 strecks mindre kursförändring vid Hjerteröns nordöstra bergudde än enligt ursprungliga planen*).
VI. 15 » » }
VII. 15 » » med södra mynningens vidgning blott till midt för jernkorset och bergudden vid sekt. 3 samt $1^1/_2$ à 2 strecks mindre kursförändring vid den norra än enligt ursprungliga planen*).

	à per kstg	I.		II.		III.		IV.		V.		VI.		VII.	
		kstgr.	kronor	kstgr.	kronor	kstgr.	kronor	kstgr.	kronor	kstgr.	kronor	kstgr.	kronor	kstgr.	kronor
Bergsprängning öfver vatten	150	2,5	375	2,5	375	11	1,650	11,2	1,680	7	1,050	7,1	1,065	7,1	1,065
» under »	1,000	40,7	40,700	76	76,000	92	92,000	158	158,000	76	76,000	133	133,000	128,5	128,500
Muddring, transportering till sjös och lossning af lera	20	135	2,700	280	5,600	163	3,260	326	6,520	150	3,000	303	6,060	303	6,060
Till vidstående kostnadssummor lägges circa 20 proc. derå för redskap, tillsyn och diverse, samt prisstegringar och oförutsedda utgifter			43,775		81,975		96,910		166,200		80,050		140,125		135,625
			8,775		16,400		19,390		33,250		16,000		28,025		27,125
Summa kronor			52,550		98,375		116,300		199,450		96,050		168,150		162,750

Göteborg den 18 December 1886.

Ernst Atterbom,
Distr.-Chef.

*) Enligt den ursprungliga planen skulle nemligen ett fartyg vid farledens passerande uti norra mynningen af Hjerterösundet vid Hjerteröns nordöstra bergudde behöfva »förändra sin kurs omkring 6 streck» (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid 244.) *(Utg. anm.)*

Handlingar, rörande föreslagna hamnförbättringar i bohuslänska skärgården.

I.

*Förslag till anläggning af en mindre båthamn vid Stora Dyrön i Tjörns härad**).*

På anmodan af Konungens Befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län, i resolution den 24 December 1884, har företagits nödig undersökning för utrönande af kostnaden för anläggning af en ifrågasatt mindre båthamn (med vågbrytare) vid Stora Dyrön i Marstrands skärgård och Tjörns härad samt dertill upprättats kostnadsförslag och ritning, hvilka — jemte ett specialkort öfver Bohuskusten såsom generalkarta — härmed till vederbörande myndighet öfverlemnas.

Beträffande behofvet och vigten af en sådan mindre båthamn för Stora Dyröns sträfsamma fiskarebefolkning, torde derom tillräckligt vara ordadt af förslagsställaren, ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, herr doktor A. V. Ljungman i hans skriftliga, här återgående anhållan (af den 12 December 1884) hos Konungens Befallningshafvande i länet om vederbörlig undersökning för en dylik hamnanläggning.

I afseende på ifrågavarande båthamns läge föreslås (jemför ritning och generalkarta) att bilda densamma inuti en på Stora Dyröns södra sida i vestlig eller nordvestlig riktning inskjutande vik. För detta ändamål anlägges från yttersta bergudden å dennas södra strand i ungefär nordostlig riktning en vågbrytare af circa 15,5 meters (52,2 fots) längd i s. k. »dagliga» eller medel-vattenytan (m. v. y.),

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 164—165. *(Utg. anm.)*

och fördjupas genom gräfning samt muddring bottnen till vinnande af erforderligt djup såväl i sjelfva den innanför vågbrytaren belägna hamnen som vid inloppet dertill.

Den genom nämnda gräfning och muddring uppkommande jordsluttning vid hamnens innersta (vestra eller närmare nordvestra) sida befästes ända från bottnen medels en solid, circa 45° lutande, stenbeklädnad, under vattnet bestående af såvidt som möjligt ordnad stenfyllning med åtminstone i de nedersta hvarfven stor sten.

Vidkommande den föreslagna vågbrytarens konstruktion är han afsedd att till 0,75 à 0,8 meters (2,5 à 2,7 fots) höjd öfver m. v. y. eller »dagligt vatten» bildas af vanlig gråsten samt derofvan af ett omkring 1 m. (3,4 f.) högt bröstvärn (s. k. »parapet») af beton, så att hela höjden öfver m. v. y. blir minst 1,78 m. (6 f.). Under m. v. y. utfylles vågbrytaren af s. k. »störtad sten»; ofvanom densamma ordnas stenen »i förband» till ett sammanhängande murverk. Vid detta stenarbete bör eftersträfvas att få så stora stenblock som möjligt, isynnerhet på vågbrytarens yttre sluttning eller »glacis» (ej brantare än 1 på 2) och krön. På detta senare gjutes direkt och med »förtagningar» lemnade här och der i detsamma, för betonmassans bättre fästande, redan omtalade betonbröstvärn.

Ofvan m. v. y. fogstrykas sedan med cementbruk glaciser och krönet utanför betonfyllningen.

Vågbrytaren kommer (se ritningen) att till stor del hvila på en under vattnet redan befintlig stenfyllning (gammal brygga?); dess yttre glacis faller dock utanför och är, i anseende till bottnens lösa beskaffenhet, föreslagen att grundas på 2, korsvis mot hvarandra lagda, hvarf faskiner af 0,3 m. (1 fots) diameter, hvilka i bottenlagret böra vara *minst* 3 m. (10 fot) långa, i förband lagda och med ändarne väl inskjutna i hvarandra, i öfre lagret åter få användas i efter behofvet varierande längder. Faskinverket sänkes genom påförande af sten och grus.

Hvad slutligen beträffar kostnaden är densamme, såsom af bilagda förslag synes, beräknad för 3 olika djup i hamn och inlopp, nemligen 1,8 m. (6,06 fot) samt — till vinnande af besparing, om möjligt — 1,5 och 1,2 m. (resp. 5,05 och 4,04 f.) under *dagligt vatten* (m. v. y.), för den händelse att någotdera af de senare djupen skulle kunna anses antagligt.

Göteborg den 1 Juni 1886.

ERNST ATTERBOM,
Chef i Vestra Väg- och Vattenbyggnads-distriktet.

Kostnadsförslag till en mindre båthamn vid Stora Dyrön i Tjörns härad.

	Kubikmeter.	à kr.		Kronor.	
I. *Alternativ med 1,8 m. segeldjup vid dagligt vatten.*					
Två hvarf — korsvis lagda — faskiner, sänkta med sten och grus (0,955 kstg. à 146,57)	25	5	60	140	—
Stenfyllning till vågbrytaren, inräknadt stenanskaffning m. m. (7,45 kstgr à 78,52)	195	3	—	585	—
Betonfyllning till vågbrytarens bröstvärn, allt inräknadt (0,764 kstgr à 680,50)	20	26	—	520	—
Jordschaktning i blifvande båthamn, till circa 0,15 m. (0,5 f.) djup under m. v. y. (3,821 kstgr à 15,70)	100	—	60	60	—
Muddring för vinnande af 1,8 m. (6,06 f.) djup under m. v. y. i både hamn- och inseglingsränna (42,028 kstgr à 39,26)	1,100	1	50	1,650	—
Stensättning, till lutning 1 : 1, af hamnens inre (vestliga) sidas jord-dosering mot land, inräknadt stenanskaffning m. m.	—	—	—	90	—
Upptagning och stenbeklädnad till åtminstone 0,3 m. (1 f.) tjocklek af circa 45 m. (151,6 f.) nytt lopp till nedersta sträckan af en i hamnens innersta del ut-					

	Kubikmeter.	à kr.		Kronor.	
fallande bäck, som derjemte ledes till och utmed norra berget, samt kallmurad aftrappning vid utloppet, med spåntpålning bakom; allt inräknadt	—	—	—	85	—
Summa	—	—	—	3,130	—
För tillsyn, oförutsedda utgifter m. m. tilläggas omkring 15 % af ofvanstående	—	—	—	470	—
Summa kr.	—	—	—	3,600	—
II. *Alternativ med 1,5 m. segeldjup vid dagligt vatten.*					
Två hvarf — korsvis lagda — faskiner, sänkta med sten och grus (0,955 kstgr à 146,57)	25	5	60	140	—
Stenfyllning till vågbrytaren, inräknadt stenanskaffning m. m. (7,45 kstgr à 78,52) ...	195	3	—	585	—
Betonfyllning till vågbrytarens bröstvärn, allt inräknadt, (0,764 kstgr á 680,50)	20	26	—	520	—
Jordschaktning i blifvande båthamn, till circa 0,15 m. (0,5 f.) djup under m. v. y. (3,821 kstgr à 15,70)	100	—	60	60	—
Muddring för vinnande af 1,5 m. (5,05 f.) djup under m. v. y. både i hamnen och framför inloppet (27,35 kstgr à 41,88) ...	716	1	60	1,145	60
Stensättning, till lutning 1 : 1 af hamnens inre (vestliga) sidas jord-dosering mot land, inräknadt stenanskaffning m. m.	—	—	—	75	—
Upptagning och stenbeklädnad (till åtminstone 0,3 m. eller 1 f. tjocklek) af circa 45 m. (151,6 f.) nytt lopp till nedersta sträckan af en vid hamnens innersta del utfallande bäck, som derjemte ledes till och utmed norra berget, samt kallmurad aftrappning vid utloppet, med spåntpålning bakom; allt inräknadt	—	—	—	82	—
Summa	—	—	—	2,607	60
För tillsyn, oförutsedda utgifter m. m. tilläggas omkring 15 %	—	—	—	392	40
Summa kr.	—	—	—	3,000	—

	Kubikmeter.	à kr.		Kronor.	
III. *Alternativ med 1,2 m. segeldjup vid dagligt vatten.*					
Två hvarf — korsvis lagda — faskiner, sänkta med sten och grus (0,955 kstgr à 146,57)	25	5	60	140	—
Stenfyllning till vågbrytaren, inräknadt stenanskaffning m. m. (7,45 kstgr à 78,52) ...	195	3	—	585	—
Betonfyllning till vågbrytarens bröstvärn, allt inräknadt (0,764 kstgr à 680,50)	20	26	—	520	—
Jordschaktning i blifvande båthamn, till circa 0,15 m. (0,5 f.) djup under m. v. y. (3,821 kstgr à 15,70)	100	—	60	60	—
Muddring för vinnande af 1,2 m. (4,04 f.) djup under m. v. y. både i hamnen och vid inloppet (17,346 kstgr à 44,49)	454	1	70	771	80
Stensättning, till lutning 1 : 1, af hamnens inre (vestliga) sidas jord-dosering mot land	—	—	—	60	—
Upptagning och stenbeklädnad (till åtminstone 0,3 m. eller 1 f. tjocklek) af circa 45 m. (151,6 f.) nytt lopp till nedersta sträckan af en i hamnens innersta del utfallande bäck, som derjemte ledes till och utmed norra berget, samt kallmurad aftrappning vid utloppet, med spåntpålning bakom; allt inräknadt	—	—	—	80	—
Summa	—	—	—	2,216	80
För tillsyn, oförutsedda utgifter m. m. tilläggas omkring 15 %	—	—	—	333	20
Summa kr.	—	—	—	2,550	—

Göteborg den 1 Juni 1886.

Ernst Atterbom,
Distr.-Chef.

II.

Förslag till förbättring af hamnen vid fiskeläget Södra Grundsund i Orosts Vestra härad).*

På anmodan af Konungens Befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län, i skrifvelse af den 27 Sept. 1886, har företagits undersökning i och för Grundsunds hamns försättande i ett såväl för sundheten å fiskeläget som för fiskebedriften derstädes lämpligt skick samt upprättats kostnadsförslag med 2 ritningar (plankarta och sektioner), hvilka härmed till vederbörande öfverlemnas jemte ett topografiskt kartblad, hvarå med röd färg blifvit utmärkt hamnens läge.

Fiskeläget Södra Grundsund, beläget å Skaftön i norra bohuslänska skärgården, nära nog i yttersta hafsbandet, intager ett af de främre rummen bland kustens fiskelägen, till följd af de stora anjovis- och sillaffärer, som numera der bedrifvas. Fiskeläget räknar mellan 900—1,000 personer samt eger ej mindre än 13 st. på Nordsjön gående fiskebåtar.

Hamnen, som nu har ett ringa djup, på sina ställen blott 4 à 5 fot (1,2 à 1,5 m.), är ytterst svårt utsatt för stormar mellan N.V. och V.N.V.; äfven från N. och N.N.O. har väl hamnen liknande olägenheter, men dock ej fullt så svåra som de förut nämnda, och stå dessa senare stormar aldrig så långvarigt som de förra.

Till följd af det ringa djupet och på bottnen befintliga tång- och andra växtarter uppstiga derifrån osunda dunster likasom från 4 st. grunda vikar, hvilka tidtals stå torra och tidtals vattenfylda. Genom att fördjupa hamnen och igenfylla de stinkande vikarne, torde en väsentlig förbättring i sanitärt afseende ernås. Men för att hindra den fördjupade ytterhamnens allt för snara igengrundning, äfvensom till skydd för derstädes liggande fartyg, erfordras vid

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 165—167. *(Utg. anm.)*

inloppet en vågbrytare, och har denna blifvit föreslagen läggas i riktning N.O. t. O. $^1/_2$ O., hvilken riktning af på platsen boende sjöfarande ansågs vara den för hamnen fördelaktigaste.

Då bottnens delvis ganska lösa beskaffenhet nödvändiggör förstärkning af grunden för vågbrytaren, föreslås att densamma till omkring $^2/_3$ bygges å s. k. faskiner af 1 fots (0,3 m.) diameter och minst 10 fots (3 m.) längd, lagda korsvis i 2 hvarf samt i »förband» och med ändarne väl inskjutne i hvarandra. Faskinverket sänkes genom påförande af sten och grus. För öfrigt är vågbrytaren, som blir i medelvattenytan circa 151 fot (45 m.) lång, afsedd att till 1,8 fots (0,53 m.) höjd öfver m. v. y. eller »dagligt vatten» bildas af vanlig gråsten samt derofvan af ett omkring 6,7 f. (2 m.) högt bröstvärn (eller s. k. »parapet») af beton, så att hela höjden öfver m. v. y. blir minst 8,5 fot (2,5 m.). Under m. v. y. utfylles vågbrytaren af s. k. »störtad sten»; ofvanom densamma ordnas stenen i »förband» till ett sammanhängande murverk. Vid detta stenarbete bör eftersträfvas att få så stora stenblock som möjligt, isynnerhet på vågbrytarens yttre sluttning eller »glacis» (ej brantare än 1 : 2) och krön. På detta senare gjutes direkt och med »förtagningar» lemnade här och der i detsamma, för betonmassans bättre fästande, redan omtalade betonbröstvärn. Ofvan m. v. y. fogstrykas sedan med cementbruk »glaciser» och krönet utanför betonfyllningen. God tillgång på sten till vågbrytaren finnes dels å Grundsund och dels å holmen nära nämnda ställe, och till de större blocken, som behöfvas till »glacisen», finnes kilbar, lämplig sten å stora Testholmen, belägen circa $^1/_4$ mil från Grundsund.

Hvad djupet för muddringen beträffar, så föreslås olika djup till respektive 12, 8 och 6 fot (circa 3,6, 2,4, 1,8 meter) och derunder. Ett djup af 12 fot (3,6 m.) för *hela* hamnen hade nog varit det bästa, men då vid vestra sidan berg inom

detta djup öfverallt anträffas, och kostnaden dels härigenom, dels till följd af den myckna muddringen, syntes blifva allt för hög, hafva de ofvannämnda djupen antagits vid kostnadsberäkningen. De olika områden, dessa djup i hamnen intaga, hafva å planen utmärkts med röda streck sålunda, att den horizontalt rödt streckade ytan betecknar 12 fots (3,6 m.) djup, den snedt streckade (från höger till venster från streckets öfverkant räknadt) 8 fots (2,4 m.) och den motsatt streckade 6 fots (1,8 m.) djup och derunder. En kaj på circa 350 fots (104 m.) längd och — för vinnande af möjligast billig anläggningskostnad — af trä, tätpålning med försträfningar på ungefär hvar 10 fot (3 m.), föreslås äfven, då möjlighet blifver att med dragare afhemta varor från ångbåtsbryggan, hvilket nu är omöjligt; utan måste allt derifrån prämas eller, om det skall inåt ölandet, ett stycke bäras. De med röd färg betecknade fälten angifva de vikar, som böra fyllas, då äfven tillfälle blifver för fiskarebefolkningen att å den största af dessa blifvande planer anordna en upphalningsbädd för sina båtar, denna dyrbara egendom, som årligen måste torkas, tjäras och tillses. Vid detta igenfyllningsarbete iakttages för öfrigt (se respektive tvärsektioner), att den derigenom nybildade jordytan, för att lättare kunna torrhållas, får en lämplig stigning — t. ex. 1 : 25 — inåt landet.

Men utom den nuvarande hamnens upprensning önskar fiskelägets befolkning att genom den s. k. »Kolbommens» uppmuddring få derstädes en inre hamn. Fördelen af att få äfven en dylik till nödigt djup består deri, att de stora på Nordsjön gående båtarne då kunna der upphalas och skyddas om vintern, hvilket nu måste ske å Grötön, en olägenhet, som oftast gör sig kännbar för fiskarena, då de, sysselsatta med båtarnes reparation, till följd af storm ej på flere dagar kunna komma till sitt arbete. Ett ytterligare motiv för »Kolbommens» uppmuddring är äfven det, att en påtänkt inomskärsfarled från Grundsund till Skall-

hafvet vid Ellösefjord, hvarigenom undvekes den svåra och under storm för inomskärs gående farkoster omöjliga passagen förbi Islandsbergshufvud*), just komme att gå genom »Kolbommen».

Då emellertid åstadkommandet af en inre hamn i »Kolbommen» visat sig medföra en rätt ansenlig kostnadstillökning, har detta arbete särskildt upptagits, hvarigenom kostnadsförslaget sönderfaller i 2 hufvudafdelningar, nemligen:

A. *Upprensning af nuvarande hamnen med igenfyllande af 4 st. vikar;* samt

B. *Upprensning af s. k. »Kolbommen» till inre hamn.*

Under pågående sillfiske är Grundsunds hamn mycket trafikerad, och hafva under sista året ångare flere gånger i månaden intagit last af färsk sill på England. Fiskeläget besökes hvarje vecka af utefter vestkusten trafikerande ångare.

Göteborg i September 1887.

ERNST ATTERBOM,
Chef i Vestra Väg- och Vattenbyggnadsdistriktet.

Kostnadsförslag till förbättring af hamnen vid fiskeläget Södra Grundsund.

	Kstgr.	à pris.	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Summa kronor.	
A. *Upprensning af nuvarande hamnen med igenfyllande af 4 st. vikar.*										
Vågbrytaren:										
Faskiner, i 2 korsvis lagda hvarf, sänkta med sten och grus (327 kbm. à 5,35)	12,5	140	1,750	—						

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 120. *(Utg. anm.)*

	Kstgr.	à pris.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
Stenfyllning (1,832 kbm. à 3,06)	70	80	5,600 —			
Betonbröstvärn (97 kbm. à 21,00)	3,7	550	2,035 —			
4 st. stenpållare ...	—	—	100 —	9,485 —		
Muddring och sprängning:						
Muddring med transport och lossning till resp. 12, 8 och 6 fots (3,6, 2,4 och 1,8 m.) samt derunder djup (24,890 kbm à 0,76)	951	20	19,020 —			
Undervattenssprängning (52 kbm. à 28,66)	2	750	1,500 —	20,520 —		
Kajbyggnad af trä, 350 lf. (104 m.):						
Påltimmer, 38 tolfter	—	50	1,900 —			
D:o 3 d:o	—	40	120 —			
Nedslagning af pålar, 41 tolfter	—	18	738 —			
Plank, 3″ × 7″ × 16′ (0,074 × 0,173 × 4,75 m.) 4 tolfter	—	20	80 —			
Virke till hammarband, följare och förankringar: 1,480 lf. × 8″ × 8″ (439 × 0,198 × 0,198 m.); 1,550 lf. × 4″ × 6″ (460 × 0,099 × 0,148 m.)	—	—	600 —			
Timmermansarbete (utom pålningen)	—	—	150 —			
Skrufvar, moringar m. m. smide	—	—	200 —	3,788 —		

	Kstgr.	à pris.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
Strandskoning med sten: (654 kbm. à 2,29)	25	60	— —	1,500 —	— —	— —
Diverse: Upptagning af ett slags i hamnen befintliga enklare duc d'alber, 25 stycken	—	5	125 —	— —	— —	— —
Upptagning af bryggor	—	—	300 —	— —	— —	— —
Flyttning af 4 st. sjöbodar	—	—	600 —	1,025 —	36,318 —	— —
Till vidstående kostnadssumma läggas circa 20 % deråför redskap, tillsyn och diverse samt prisstegringar	—	—	— —	— —	7,262 —	43,580 —
B. *Upprensning af s. k. »Kolbommen» till inre hamn.*						
Muddring och sprängning:						
Muddring med transport och lossning till 12 fots (3,6 m.) djup (10,495 kbm à 0,76)	401	20	8,020 —	— —	— —	— —
Undervattenssprängning (92 kbm à 28,66)	3,5	750	2.625 —	10,645 —	— —	— —
Diverse: Upptagning af bryggor ...	—	—	— —	250 —	10,895 —	— —
Till vidstående kostnadssumma läggas circa 20 % för redskap, tillsyn och						

	Kstgr.	à pris.	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Summa kronor.	
diverse samt prisstegringar och oförutsedda utgifter ...	—	—	—	—	—	—	2,175	—	13,070	—
Summa summarum	—	—	—	—	—	—	—	—	56,650	—

Göteborg i September 1887.

Ernst Atterbom,
Distr.-Chef.

III.

Förslag till förbättring af hamnen mellan öarne Hönö och Öckerö i Hisings Vestra härad.

På anmodan af Hönö-Öckerö byamän har undersökning verkställts för upprensning af sundet mellan Hönön och Öckerön, och öfverlemnas härmed, förutom kostnadsberäkning, 2 st. ritningar samt 1 sjökort, å hvilket med röd färg blifvit utmärkt tilltänkta rännans ungefärliga midt.

Då här blott afses trafik med fiskebåtar, har den beräknats efter en bottenbredd af 15 fot (4,45 m.) med sidolutningar af 1 : 2 samt ett djup af 8 fot (2,38 m.) under medelvattenytan.

De svårigheter, som fiskarebefolkningen å dessa öar har, faller genast i ögonen, då man betraktar sjökortet. För att efter fiske vid Skagen kunna segla till Göteborg, den förnämsta afsättningsorten, måste vägen tagas utomkring (vesterom) Hönön eller Öckerön, hvilken passage under höst och vinter mången gång omöjliggöres veckotals genom herrskande vestliga stormar*).

*) Härmed kan blott syftas på sådana fall, då fiskarena, efter att hafva hemkommit från en fisketur till f. ex. Skagen och ingått uti hamnen å Hönö-Öckerös vestra sida, önska under hårdare vestligt väder från denna hamn segla in till Göteborg. För blotta segelfarten mellan Skagen och Göteborg är deremot den här ifrågasatta upprensningen af sundet mellan Hönö och Öckerö naturligtvis äfven för fiska-

Under sådana förhållanden är ju gifvet, att den fångst af fisk, som ofta nog blott med yttersta möda erhållits, förstöres och allt arbete för flere dagar omintetgöres.

Sundet är så grundt, att det ej ens vid lågvatten kan passeras af små flatbottnade farkoster.

Göteborg i September 1887.

ERNST ATTERBOM,
Distr.-Chef.

Kostnadsförslag till upprensning af sundet mellan Hönön och Öckerön.

	Kubik-stänger.	à pris kr.	Kronor.
Muddring, transportering till sjös och lossning af lera (11,935 kbm. à 0,95 kr.)	456	25 —	11,400
Till vidstående kostnadssumma läggas circa 20 % derå för redskap, tillsyn och diverse samt prisstegringar och oförutsedda utgifter			2,300
Summa kronor			13,700

Göteborg i September 1887.

ERNST ATTERBOM,
Distr.-Chef.

---

rena alldeles obehöflig, men den är så mycket nödigare för åstadkommandet af ett lopp österut från nämnda hamn till inomskärsfarleden till Göteborg, hvarigenom fiskarena blifva i tillfälle att färdas mellan denna hamn och Göteborg inomskärs. Denna upprensning är dock af blott lokalt intresse och afser ej åvägabringandet af *allmän farled*, utan är att hålla allenast för en hamnförbättring.
(*Utg. anm.*)

Handlingar rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande i bohuslänska skärgården.

Sjette samlingen. *)

I.

Till Göteborgs och Bohus läns Landstings Förvaltningsutskott.

Härmed har äran öfverlemna förslag till förbättring och upprensning af farleden genom Kyrkesundsrännan samt af sundet Oxevikshamn—Snäckedjupet **), jemte tillhörande 4 st. ritningar och 2 topogr. kartblad.

Som af handlingarna synes, är på förra stället den nya rännans bottenbredd föreslagen 80 fot och kostnaden beräknad derefter. Skulle annan bredd tyckas önsklig, kan man — inom de gränser här kunna ifrågakomma — anse kostnaden *någorlunda* proportionerlig mot bottenbredden, helst om densamma ökas.

Jag tager mig derjemte friheten bilägga en afskrift af ett utlåtande om farleden genom Hjerterösund ***), hvilket jag i Dec. 1886 afgaf till Chefen för Kongl. Civildepartementet, enär detta möjligen kan intressera Landstinget.

Göteborg i September 1887.

Ernst Atterbom.
Distr.-Chef.

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 309—342; 1885, sid. 158—211, 225—279; 1886, sid. 1—163, 211—274; 1887, sid. 95—142. *(Utg. anm.)*

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 64—74, 242—252. *(Utg. anm.)*

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 124—127. *(Utg. anm.)*

Förslag till förbättring af inomskärsfarleden genom Kyrkesundsrännan samt upprensning af sundet mellan Oxevikshamnen och Snäckedjupet.

På uppdrag af Göteborgs och Bohus läns Landstings förvaltningsutskott hafva undersökningar och kostnadsberäkningar företagits för ifrågavarande farleder, och öfverlemnas härmed till förvaltningsutskottet dervid upprättade kostnadsförslag och 4 st. ritningar jemte 2 st. topografiska kartor, å hvilka med röd färg ifrågavarande farleders ungefärliga midtlinie blifvit utmärkta.

Hvad först Kyrkesundsrännan beträffar, intager den ovilkorligen af dessa två föreslagna förbättringar främsta rummet. Den stora inomskärstrafiken i bohuslänska skärgården är å här ifrågavarande ställe särdeles liflig. Förutom alla de jakter och andra större segelfartyg, som dagligen här passera och som under sillfisketiden lära kunna uppgå till 100 st. och deröfver, passeras farleden ock dagligen af alla längs vestkusten gående ångare. Det nuvarande segelloppets ungefärliga midt, å planen betecknadt med en afbruten (prickad) svart linie, visar dess krokighet och svårighet att navigera, isynnerhet då ångare eller seglare skola mötas. Dessutom börjar seglationsrännan igengrundas, så att den förr eller senare måste upprensas. Den med röd färg å planen dragna linien visar det tilltänkta nya loppets midt.

Kostnadsberäkningen har blifvit verkställd efter djup af respektive 15 och 12 fot (4,45 och 3,56 m.) under dagligt vatten eller s. k. medelvattenstånd. Till följd af den stora trafiken har vid beräkningarna antagits en bottenbredd af 80 fot (23,75 m.) med sidolutningar af 1 : 2.

Ett mindre grund i sjelfva Kyrkesundet har äfven upplodats och beräknats, och bör äfven detta vid en blifvande förbättring af Kyrkesundsrännan bortmuddras.

Hvad vidare sundet öster om Skaftölandet mellan Oxevikshamnen och Snäckedjupet (i söder) angår, har det beräknats efter en bottenbredd af 50 fot (14,85 m.) med sidolutningar af 1 : 2 samt till respektive 15 och 12 fots (4,45—3,56 m.) djup*). En något rakare väg mellan Ellösefjorden och Oxevikshamnen skulle genom denna rännas uppmuddring ernås, än den öster om Bassholmen gående farleden, som genom sin krokighet och svårighet att navigera nu ej mycket användes.

Göteborg i September 1887.

Ernst Atterbom.
Chef i Vestra Väg- och Vattenbyggnads-distriktet.

Kostnadsförslag till förbättring af inomskärsfarleden genom Kyrkesundsrännan.

	Botten under medelvattenhöjd.					
	12 fot (3,56 m.)			15 fot (4,45 m.)		
	kstg.	kbm.	kronor	kstg.	kbm.	kronor
Muddring, transportering till sjös och lossning af lera à 20 kr. per kbstg (0,76 per kbm.)	2923	76503	58460	4456	116627	89120
Till vidstående kostnadssumma läggas circa 20 % derå för redskap, tillsyn och diverse samt prisstegringar och oförutsedda utgifter	.....	.....	11690	.....	.....	17830
Summa kronor	.....	.....	70150	.....	.....	106950

*) Då farleden har att påräkna ungefärligen lika stor trafik som Kyrkesundsrännan, borde den också hafva beräknats till samma bredd. *(Utg. anm.)*

Kostnadsförslag
till upprensning af sundet mellan Oxevikshamnen och Snäckedjupet.

	Botten under medelvattenhöjd.					
	12 fot (3,56 m.)			15 fot (4,45 m.)		
	kstg.	kbm.	kronor	kstg.	kbm.	kronor
Muddring, transportering till sjös och lossning af lera à 20 kr. per kstg (0,76 per kbm.)	1565	40961	31300	2294	60040	45880
Till vidstående kostnadssumma läggas circa 20 % deråförredskap, tillsyn och diverse samt prisstegringar och oförutsedda utgifter.....	.....	.....	6260	.....	.....	9170
Summa kronor	.....	.....	37560	.....	.....	55050

Göteborg i September 1887.

Ernst Atterbom.
Distr.-Chef.

II.

Bolagsordning för Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägs aktiebolag.

Kap. I.

Om bolagets ändamål, benämning och orten, der bolagets styrelse har sitt säte.

§ 1.

Bolaget, som är grundadt på aktier, i öfverensstämmelse med hvad lagen om aktiebolag af den 6 Oktober 1848 innehåller, har till ändamål, ej allenast att efter plan, som i vederbörlig ordning varder fastställd, anlägga en jernväg emellan städerna Uddevalla och Venersborg samt statens Vesta stambana vid Herrljunga, utan ock i framtiden vid denna bibana underhålla regelbunden fart med loko-

motiver till personers och varors fortskaffande; kommande för sådant ändamål aktier att försäljas och lån att upptagas.

§ 2.

Bolaget benämnes: *Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägs aktiebolag.* Dess styrelse har sitt säte i Venersborg, hvilken stads rådstufvurätt således blifver bolagets laga forum.

Kap. II.

Om bolagets aktier och ansvarighet.

§ 3.

Bolaget grundas på minst sexton tusen två hundra aktier, ställde till viss man eller hans rätts innehafvare, om det senare af någon aktieegare önskas, samt lydande hvardera å ett hundra riksdaler riksmynt.

§ 4.

Såväl utländsk som infödd man ege frihet att i bolaget deltaga genom tecknande eller köp af en eller flere aktier, dervid föreskrifterna i denna bolagsordning och svensk lag skola lända hvarje delegare till efterrättelse.

§ 5.

Uti bolagets registerbok antecknas:

a) hvarje persons namn, stånd och hemvist, som tecknat sig såsom aktieegare, med antalet af hans uttagne aktier;

b) de å hvarje aktie verkställde inbetalningar, och

c) de med eganderätten till aktierne skedde och anmälde förändringar.

Af denna registerbok bör ett exemplar öfverlemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs län.

§ 6.

Inbetalningar å aktierne verkställas med minst fem procent å de tider, bolagets styrelse bestämmer, derom kungörelse i tidningarne två månader förut och derinom tre gånger införes.

§ 7.

Efter det andra inbetalningen blifvit fullgjord, undfår delegare aktiebref efter af bolagsstämman fastställdt formulär, hvaremot han afgifver en sådan förbindelse, som i 9 § föreskrifves.

§ 8.

Med hvarje aktiebref följa tio kuponger, hvardera å ett års utdelning, och efter deras inlösning undfår aktieegare, emot återställande af till aktiebref hörande talong, andre kuponger för kommande tio år, på hvilket sätt förfares, till dess bolaget varder upplöst.

§ 9.

Den i 7 § omnämnda förbindelse skall hafva följande lydelse:

»Undertecknad, delegare i Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägs aktiebolag för tecknad (tecknade) aktie (aktier) N:o (N:is), förbinder mig härmed, vid påföljd att erlägga en half procent månatlig ränta å förfallna beloppet från hvarje af bolagets styrelse kungjord förfallodag och af omedelbar utmätning, att ordentligen fullgöra de inbetalningar å berörde aktie (aktier), som kunna infordras; och tillåter jag jemväl bolagets styrelse, att, om jag utöfver sex månader efter förfallodagen underlåter påbjuden inbetalning och styrelsen det nödigt finner, mig ifrån bolaget utesluta, i hvilket fall allt hvad jag förut inbetalt eller enligt 6 § före uteslutandet bort inbetala till bolaget hemfaller, men mig ändock åligger att ett år efter uteslutningen ansvara för bolagets skulder i förhållande till det af mig tecknade aktiebelopp.

Datum. N. N.

Egenhändiga underskriften bestyrkes af på en gång närvarande vitnen:

N. N. N. N.»

Icke andre än af styrelsen kände eller godkände vitnen må förbindelsen bestyrka.

§ 10.

Den i 9 § sagde förbindelse må till utgifvaren deraf icke återställas förr, än jernvägsanläggningen blifvit fullbordad och sista inbetalningen skett, men får utbytas emot ny förbindelse från annan person, som öfvertagit den ursprunglige egarens aktierätt, så vida en sådan ny förbindelse af styrelsen antages.

§ 11.

Då bolagsman, så som i 9 § säges, blifvit ifrån bolaget utesluten, kungöres sådant tre gånger i tidningarne, hvarefter styrelsen må de hemfallne aktierne under ny nummerordning till andre personer försälja.

§ 12.

Aktiebref skola lyda å 1, 5 eller 10 aktier, men må icke derefter i nya aktiebref sammanföras eller fördelas.

§ 13.

Förkommer aktiebref eller kupong, bör den, som förlusten drabbar, göra derom anmälan hos styrelsen samt en gång årligen i tio år i den allmänna tidning, deruti lagliga kungörelser efter Kongl. Maj:ts förordnande skola införas, efterlysa de förkomne aktiebrefven eller kupongerne med tydlig uppgift å deras nummer, dag och öfriga innehåll. Om efter tio års förlopp ifrån första efterlysningen sådana aktiebref eller kuponger hos styrelsen icke företes, må den som förlusten anmält eller hans rätts laglige innehafvare uppbära den utdelning derå, som blifvit innehållen och å brefvet vidare årligen utfaller, derom styrelsen bevis med åtföljande kuponger utfärdar. Bolagsstämma ege dock i särskilda fall, efter derom i stadgad ordning framstäldt förslag, häruti göra de eftergifter, som med bibehållande af bolagets säkerhet kunna finnas lämpliga.

§ 14.

Blifver aktiebref så skadadt, att det af innehafvaren ej kan begagnas, må det hos styrelsen utbytas mot qvitto derå och nytt aktiebref; och skall det gamla brefvet förvaras till nästa revision, men genast derefter förstöras.

§ 15.

Om flere i ett aktiebref få del, må likväl icke flere än en derför i bolaget hafva talan.

§ 16.

Aktieegare vare icke skyldig till någon betalning utöfver tecknade aktiebeloppet eller pligtig att ansvara för bolagets skulder med mera, än han i bolaget insatt eller åtagit sig insätta, så vida han icke särskildt dertill sig förbundit.

§ 17.

Efter hvarje års bokslut, sedan jernvägen blifvit till trafik upplåten, afsättes af bolagets behållna inkomst så mycket, som på bolagsstämman anses motsvara jernvägens nötning och försämring. Detta kallas reservfond. Derefter utdelas öfverskottet emellan aktieegarne, men sådan utdelning må icke af tillgångarne göras, med mindre än att enligt näst föregående års bokslut ett öfverskott finnes, motsvarande en procent af teckningssumman.

Kap. III.

Om bolagsstämma samt bolagets styrelse och förvaltning.

§ 18.

Delegarne i bolaget sammanträda till allmän bolagsstämma i Venersborg hvarje år den 10 Juni. Inträffar å denna dag helgedag, sammanträde bolagsstämma å första helgfria dag derefter.

§ 19.

När vigtiga omständigheter det fordra eller en eller flere egare af tillsammans minst ett tusen aktier det hos styrelsen yrka, bör styrelsen sammankalla delegarne till

urtima bolagsstämma, hvartill dagen tillika med ämnet för öfverläggningen skall senast en månad förut och tre gånger derinom i tidningarne kungöras.

§ 20.

Bolagsstämma öppnas af den, som i styrelsen då förer ordet, derefter tillstädeskomne bolagsmän genom val per capita ibland sig nämna stämmans ordförande.

§ 21.

Aktieegare, som vill lagtima eller urtima bolagsstämma bevista, skall före stämman å tid och ställe, som styrelsen i kallelsen eller genom anslag å bolagets kontor bestämmer, i styrelsens vård emot qvitto nedsätta talonger till de aktier, för hvilka han ämnar talan föra. Äro aktier i bank eller annorstädes i allmänt förvar nedsatte, må egaren, om han deröfver företer vederbörligt bevis, innefattande tillika att aktierna icke före bolagsstämman utlemnas, för dessa aktier föra talan.

§ 22.

Rösterna vid bolagsstämma beräknas sålunda, att hvarje aktie berättigar till en röst, men, om det vid bolagsstämma antecknade hela röstetal utgör till och med 11,000, må icke någon delegares sammanlagda rösträtt gälla för mer än en tjugondedel af hela röstetalet. Vid derutöfver antecknadt röstetal till och med

12,000 utgör högsta rösträtten $^1/_{15}$ deraf,
13,000 » » » $^1/_{12}$ »
14,000 » » » $^1/_{9}$ »
15,000 » » » $^1/_{7}$ »

och så vidare. De flesta rösterna bestämma bolagets beslut, hvilket förbinder äfven frånvarande delegare.

All omröstning, liksom val, sker med slutna sedlar, utanpå hvilka sättes röstetalet, som kontrolleras med uppgjord omröstningslängd.

I händelse rösterna utfalla lika, eger stämmans ordförande afgöra hvilken mening bör blifva gällande.

§ 23.

Bolagets styrelse afgifver vid lagtima bolagsstämma skriftlig berättelse om bolagets ställning, åtföljd af yttrande om jernvägens och materielens beskaffenhet samt om de större reparationer och nyanskaffningar, som under året anses behöfliga, med uppgift å ungefärliga kostnaden derför, och aflemna tillika revisorernes vid näst förut afslutade granskning meddelade utlåtande.

§ 24.

Vill aktieegare till afgörande vid bolagsstämma någon fråga framställa, göres sådant i skrift, som två månader förut till styrelsen aflemnas; och bör styrelsen efter utredning af de föremål, som blifvit i skriften framstälde, låta densamma jemte styrelsens utlåtande vid bolagsstämman föredragas. Ej må nya frågor vid bolagsstämma omedelbart väckas eller under öfverläggning komma, utan att de på nu stadgadt sätt blifvit förberedde; men skulle sålunda framstäld fråga vid stämman föranleda något förslag, hvarpå verkställighet af beslut öfver ursprungliga förslaget beror, skall bolagsstämma ett dylikt ämne upptaga och afgöra.

§ 25.

Vid bolagsstämma afgöras frågor: *a)* som revisorerne eller styrelsen i sina utlåtanden till öfverläggning föreslagit eller aktieegare med anledning af dessa utlåtanden väcka; *b)* om enskilda aktieegares förslag, som i stadgad ordning blifvit beredda; *c)* om beloppen och vilkoren för bolagets skuldsättning; *d)* om arvode för styrelsen och bolagets tjenstemän; *e)* om decharge för styrelsen, och *f)* val.

§ 26.

Bolagets angelägenheter förvaltas i öfverensstämmelse med allmän lag och denna bolagsordning af en styrelse, bestående af fem å lagtima stämma utsedde medlemmar, af hvilka en nämnes till ordförande, jemte två suppleanter,

hvilke senare, i händelse af ordinarie ledamots frånvaro eller förfall, tillkallas att styrelsen biträda.

Ordförande väljes för två år.

Vid hvarje lagtima bolagsstämma afgå bland styrelsens medlemmar två samt af suppleanterne en, hvilke ersättas genom nya val. Hafva bland styrelsens medlemmar flere än två eller båda suppleanterne lika lång tid i styrelsen tjenstgjort, afgöres genom lottning mellan dessa, hvilke böra utgå.

Förut varande ordförande, ledamot och suppleant kunna med deras begifvande åter inväljas.

§ 27.

En hvar, som till ledamot eller suppleant i styrelsen inväljes, bör genast, efter derom undfången underrättelse, hos styrelsen emot qvitto nedsätta minst fem aktier, som under styrelsens samfälda vård förblifva, så länge han befattningen innehafver.

§ 28.

Minst tre ledamöter böra i styrelsen vara tillstädes, då beslut skola fattas.

Vid omröstningar inom styrelsen blifver, då rösterna för någon mening utfalla lika, den mening gällande, som af den främste ledamoten biträdes.

Till utrönande af ledamöternes ordning inom styrelsen, näst ordföranden och vice ordföranden, bör vid dess första sammanträde lottning ske. Derefter bestämmes ordningen efter tiden för hvarje ledamots inträde i styrelsen.

Suppleant må i styrelsens öfverläggningar, men icke i besluten deltaga, så vida han icke intagit frånvarande ledamots ställe.

§ 29.

Styrelsen sammanträder minst en gång i hvarje månad på dag och ställe, som ordföranden bestämmer.

Deremellan eger ordföranden kalla till extra samman-

träde, då han så anser nödigt. Äro både ordföranden och vice ordföranden från sammanträde borta, förer främste ledamoten ordet.

§ 30.

Om emellan stämmor verkställande direktör dör eller i följd af förfall afgår, sammanträde styrelsens öfrige medlemmar och suppleanter jemte tre andre närboende aktieegare, dem styrelsen tillkallar, och af desse utses genom omröstning per capita annan bolagsman, som utförer verkställande direktörens befattning, till dess hans förfall upphört eller bolaget kommer i tillfälle genom nytt val hans ställe fylla.

§ 31.

Styrelsen antager trafikchef och öfrige tjenstemän. Trafikchefen deltager i alla styrelsens öfverläggningar, rörande trafiken, dock utan att i beslutet ega rösträtt; men om hans åsigter i förekommande frågor icke öfverensstämma med styrelsens beslut, eger han att få sin mening i protokollet intagen.

§ 32.

Aflöningsstaten för tjenstemännen bestämmes af bolagsstämman.

Styrelsen utfärdar för dem nödiga föreskrifter och må för den tjenstepersonal, som utöfver den i stat bestämda kan anses erforderlig, anslå lämpliga arvoden.

§ 33.

I händelse styrelsen anser sig ej kunna fortfarande lemna sitt förtroende till antagen trafikchef eller annan tjensteman, eger styrelsen efter fattadt beslut, deruti fyra sig förenat, att honom från sin befattning genast skilja och annan antaga.

§ 34.

Styrelsen eger å bolagets vägnar med full makt och giltighet utfärda och försälja aktiebref, å afslutadt lån ut-

gifva förbindelser samt i öfrigt förvalta bolagets angelägenheter i öfverensstämmelse med bolagsstämmobeslut, denna bolagsordning samt svensk lag och allmänna författningar.

§ 35.

Verkställande direktören är i styrelsens frånvaro dess representant. Honom åligger i synnerhet att hafva inseende och vård öfver alla delar af bolagets verksamhet samt öfver bolagets alla tillhörigheter; dock i samråd med styrelsen och i öfverensstämmelse med dess beslut.

§ 36.

Uti brandfri kassakista och säkert rum, till hvilken förra skola finnas två nycklar, deraf en af styrelsens ledamöter innehar den ena och räkenskapsföraren den andra, förvaras alla bolagets handlingar jemte lyftade penningar.

§ 37.

Bolagets medel skola, genast efter det de influtit, insättas i enskild bank eller filialbank emot den högsta lagliga ränta, som kan betingas; och böra alla invisningar till lyftning eller anordningar till utbetalning af penningar undertecknas af en ledamot, som styrelsen inom sig utser, samt kontrasigneras af räkenskapsföraren.

§ 38.

Öfver bolagets inkomster och utgifter föres hos styrelsen ordentliga räkenskaper, som i fullständigt bokslut till och med den 31 December hvarje år sammanföras.

§ 39.

Vid hvarje lagtima bolagsstämma utses bland aktieegarne två revisorer med två suppleanter.

Å första helgfria dag i April månad hvarje år sammanträde revisorerne till granskning af styrelsens förvaltning och räkenskaper; och bör berättelsen derom inom månadens slut vara aflemnad till styrelsen, som befordrar densamma till tryck, hvarefter den hålles aktieegarne tillhanda minst fjorton dagar före stämman.

Intill dess statslånet blifvit guldet, eger statens af Kongl. Maj:t i sådant afseende förordnade ombud att i förenämnde granskning deltaga.

§ 40.

Öfver hvarje anledning till anmärkning böra revisorerne inhemta styrelsens yttrande. Godkännes förklaringen, förfaller anmärkningen, men godkännes den icke, skall förklaringen revisionsberättelsen bifogas.

Uti berättelsen böra revisorerne bestämdt till- eller afstyrka decharge för styrelsen.

§ 41.

Styrelsens ledamöter svara alla för en och en för alla för de beslut och åtgärder, hvartill de hvar för sig bidragit; dock vare den ene ej skyldig umgälla den skada, som genom den andres förseelse, hvilken de öfrige ledamöterne ej förekomma kunnat, blifvit bolaget tillskyndad, hvarom revisorerne hafva att i dechargebetänkandet urskilja.

§ 42.

Bolagets reservfond, hvarom sägs i § 17, bör göras fruktbärande genom inköp af säkre, räntebärande obligationer.

§ 43.

Utdelning till aktieegarne sker icke annorledes än mot aflemnad, förfallen kupong eller, om den förkommit, efter ty derom häruti finnes föreskrifvet.

§ 44.

Försummar aktieegare uttaga förfallet utdelningsbelopp, hemfaller detsamma till bolaget, sedan beloppet öfver tio år varit tillgängligt, men lemnats outtaget.

§ 45.

Med de i denna ordning nämnde tidningar menas den i Stockholm utkommande tidning, hvaruti lagliga kungörelser skola allmänneligen införas, minst en tidning i hvardera af städerne Göteborg, Venersborg och Uddevalla samt någon tidning inom Skaraborgs län.

§ 46.

Styrelsens ledamöter och revisorerne undfå arvoden för sina befattningar. Dessa arvoden bestämmas vid allmän bolagsstämma.

Kap. IV.

Om förändring af bolagets verksamhet och af denna bolagsordning samt om bolagets upplösning.

§ 47.

Väckes förslag, åsyftande jernvägens förlängning eller öfverlåtande från bolaget till staten eller annat enskildt bolag eller ändring i denna bolagsordning, skall sådant ske i skrift, som till styrelsen inlemnas fyra månader före lagtima bolagsstämma, hvarefter styrelsen låter förslaget såsom supplement till revisionsberättelsen genom trycket komma till allmänhetens kännedom minst fjorton dagar före stämman.

Ej må sådant förslag tillämpas förr, än det vid två på hvarandra följande bolagsstämmor blifvit godkändt och Kongl. Maj:t derå på styrelsens underdåniga anmälan fastställelse i nåder meddelat.

§ 48.

Vid bolagets upplösning förfares efter ty i lag och allmänna författningar finnes föreskrifvet.

§ 49.

Denna bolagsordning skall, i öfverensstämmelse med § 1 i lagen angående aktiebolag af den 6 Oktober 1848, företes hos rådstufvurätten i Venersborg, som har att innehållet deraf i sitt protokoll intaga och låta underrättelse om bolaget på dess bekostnad i allmänna tidningarne införa.

III.

Rikets Ständers underdåniga skrifvelse i anledning af gjorda framställningar, angående statsbidrag för enskilda jernvägsanläggningars företagande.

(Statsutskottets utlåtande n:o 88 samt mem. n:is 118, 132 och 143.)

S. A. K.

Sedan Eders Kongl. Maj:t dels under den 25 November sistlidet år och dels den 30 sistlidne Januari till Rikets Ständer aflåtit nådiga propositioner, angående gjorda underdåniga framställningar om statsbidrag för anläggning af särskilda bibanor till statens jernvägar, hafva Rikets Ständer till pröfning förehaft ej mindre omförmälda nådiga propositioner än ock åtskilliga hos Rikets Ständer i öfrigt framstälda förslag såväl ifråga om en del af de uti nådiga propositionerne omförmälda bibanor som angående andra enskilda jernvägar; och få Rikets Ständer nu i ett sammanhang anmäla sina i dessa ämnen fattade beslut, dervid Rikets Ständer ansett sig böra upptaga de föreslagna jernvägarne i följande ordning efter deras belägenhet inom landet från söder till norr:

1:o) angående anläggning af särskilda bibanor inom Malmöhus län:

a) från Eslöf till Ystad,

b) från Eslöf till Landskrona, och

c) från någon lämplig punkt på sistnämnda bana till Helsingborg.

Af ofvan först berörda nådiga proposition inhemtas, att interimsstyrelsen för det bolag, som bildat sig för utförande af jernvägsanläggningen mellan Eslöf och Ystad, med bifogande af ett utaf kaptenen vid Väg- och Vattenbyggnadskåren N. F. Fryckholm upprättadt, af kartor åtföljdt kostnadsförslag i afseende å anläggning af en jernväg med 4,88 fots spårvidd från Södra stambanan vid Eslöf öfver Tomelilla och Köpinge till Ystad, uti särskilda

af landshöfdingeembetet i Malmöhus län insända ansökningar framstält angelägenheten deraf, att ifrågavarande jernväg, beräknad till en längd af 7 mil 4,970 fot och till en anläggningskostnad af rdr 3,682,000 rmt, hvaraf nära en tredjedel redan inom orten tecknats, blefve så snart som möjligt bragt till verkställighet; på grund hvaraf och på i öfrigt anförda skäl interimsstyrelsen anhållit, det Kongl. Maj:t måtte föreslå Rikets Ständer, att till omförmälda jernvägs byggande bevilja ett anslag af 2,450,000 rdr, motsvarande omkring två tredjedelar af den beräknade kostnadssumman, uti hvilken summa nedsättning med 300,000 rdr dock skulle kunna ega rum, derest det tilläts bolaget att mot skälig ersättning begagna statens gods- och passagerare-vagnar, hvaremot banans föreslagna konstruktion icke medgåfve att å banan använda lokomotiver af den tyngd, som för statsbanorna vanligen nyttjades; och hade Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, häröfver hörd, utan att ingå i bedömande af lämpligheten af den för banan föreslagna svagare öfverbyggnad, helst denna fråga blefve föremål för pröfning och bestämmande vid planens fastställande, derest statsunderstöd beviljades, tillstyrkt, att företaget måtte understödjas med ett lån af 2,455,000 rdr.

— — — — — — — — — — — — —

På alla dessa skäl — och under antagande att det för ifrågavarande jernvägsanläggning redan bildade bolag åtager sig att anskaffa för rörelsen erforderlig materiel samt att för arbetets fullbordande kommer att åtgå tre år, i följd hvaraf det synes billigt, att en deremot svarande räntefrihet beviljas — hafva Rikets Ständer för byggandet af en till begagnande med ångkraft afsedd bibana från trakten af Eslöfs station på Södra stambanan till Ystad funnit sig böra, under förbehåll att denna bibana erhåller samma spårvidd som stambanan, till E. K. Maj:ts disposition på Riksgäldskontoret anvisa ett mot två tredjedelar af den härför enligt E. K. Maj:ts nådiga proposition till 3,682,000

rdr beräknade kostnad ungefärligen svarande belopp af två millioner fyrahundrafemtio tusen (2,450,000) rdr, att såsom lån utgå till det för detta arbetes utförande redan bildade bolag; och hafva Rikets Ständer i afseende på lånemedlens utbekommande och användande meddelat följande vilkor och bestämmelser:

1:o) Det för jernvägsanläggningen bildade bolag åliger att, emot erhållande af det dertill beviljade lånebidrag, på egen bekostnad ej allenast i öfverensstämmelse med fastställd arbetsplan och under iakttagande af de för arbetets utförande för öfrigt meddelade föreskrifter utföra och fullborda, utan ock derefter för allmänna trafiken öppna och underhålla den jernväg, för hvars byggande lånebidraget blifvit beviljadt.

2:o) Bolagsmännens aktieteckning medför förbindelse för dem, att utaf egna medel tillskjuta hvad utöfver det af staten erhållna lånet erfordras, för att i enlighet med den plan, som af Kongl. Maj:t varder fastställd, fullborda jernvägen och dertill hörande anläggningar samt anskaffa den transportmateriel, som enligt samma plan anses erforderlig; och skall aktieteckningen uppgå till minst lika stort belopp, som hela den beviljade lånesumman. Som likväl hälften af det sålunda tecknade beloppet är afsedd att utgöra säkerhet derför, dels att arbetet skall varda behörigen fullbordadt, dels att statsverket i motsatt fall skall återbekomma de lyftade lånemedlen; så behöfva aktieegarne, derest jernvägen genom bolagets försorg varder på föreskrifvet sätt och inom stadgad tid fullbordad, icke erlägga denna hälft af teckningssumman, kommande följaktligen aktieegarnes ansvarighet för densamma att försvinna, så snart jernvägen blifvit i enlighet med planen behörigen fullbordad, hvarefter jernvägen med allt hvad dertill hörer ensam utgör säkerhet för lånesummans återbetalning. — De handlingar, som innefatta aktieegarnes förbindelser att fullgöra den på grund af aktieteckningen dem åliggande inbetalningsskyl-

dighet å deras aktier, böra deponeras hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der bolaget har sitt forum.

3:o) Arbetet å jernvägen bör vara påbörjadt före den 1 Maj 1864; skolande de vid jernvägsanläggningen erforderliga arbeten sedermera oafbrutet fortgå, så att jernvägen varder fullbordad och för allmänna trafiken upplåten inom förloppet af den tid, Kongl. Maj:t eger att bestämma; och må Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader genom sakkunnige män, som på styrelsens förslag af Kongl. Maj:t förordnas, utöfva tillsyn deråt att arbetena varda i öfverensstämmelse med vederbörligen fastställda planer utförda samt att vid verkställigheten godkända arbetsmetoder följas och fullgoda materialier användas.

4:o) Lånet får innehafvas räntefritt under tre år från den dag hvar och en särskild del deraf blifvit lyftad, hvarefter å lånebeloppet, i den mon lyftning egt rum, skall inom hvarje kalenderårs slut inbetalas fem procent efter år räknadt, hvaraf, för hvad af lånet dessförinnan icke godtgjorts, beräknas fyra procent årlig ränta, och återstoden utgör kapitalafbetalning. Skulle det förfallna inbetalningsbeloppet icke varda i föreskrifven ordning erlagdt, bör derför af bolaget utgöras sex procent årlig ränta, intill dess samma belopp vederbörligen inbetalas.

5:o) Innan större eller mindre del af lånet får lyftas, bör bolaget genom sin direktion hafva till Riksgäldskontoret aflemnat eller der företett:

a) för hela lånesumman, jemte deråt upplöpande ränta, å bolagets vägnar utfärdad skuldförbindelse, som af fullmäktige i nyss nämnda verk godkännes;

b) utaf bolaget genom direktionen ingånget samt af Kongl. Maj:t i nåder antaget kontrakt om jernvägsarbetets utförande och dertill hörande anläggningars fullbordande samt erforderlig transportmateriels anskaffande, allt i den ordning och inom den tid, arbetsplanen bestämmer;

c) bevis att aktieteckning äfvensom den i ofvanstående 2:a punkt stadgade deposition af deri omförmälda handlingar skett för ett belopp, som åtminstone motsvarar hälften af den föreskrifna teckningssumman;

d) bevis att minst tio procent blifvit inbetalda å alla enligt punkten litt. c tecknade aktier;

e) vederbörligt intyg, att arbetet inom föreskrifven tid blifvit påbörjadt och sedermera i öfverensstämmelse med arbetsplanen fortsatt, samt

f) särskild å bolagets vägnar af dess direktion utfärdad förbindelse, innefattande åtagande att under all framtid och utan något ytterligare bidrag af allmänna medel vidmakthålla jernvägen med allt hvad dertill hörer i sådant skick, att den kan för allmänna trafiken begagnas.

6:o) Lånesummans utbetalning från Riksgäldskontoret sker på vissa terminer, hvilka lämpas efter arbetsårens antal, så att efter hvarje arbetsårs ingång motsvarande andel af lånesumman får lyftas; dock bör, förr än något utöfver lånets halfva belopp utbetalas, på förut stadgadt sätt vara styrkt, att hela aktiesumman är tecknad samt att bolagsmännens förbindelser i afseende på denna summas utgörande blifvit vederbörligen deponerade; skolande bolagsmännens inbetalningar ske i förhållande till de andelar af lånesumman, som lyftas, och före lyftningen deraf.

7:o) För den händelse att den för jernvägsanläggningen fastställda arbetsplan icke skulle följas, och derifrån, utan sökt och erhållen nådig tillåtelse, skedd afvikelse icke varder på föreskrifvet sätt rättad, eller ifall jernvägsarbetet icke skulle i stadgad ordning fortsättas samt inom den derför bestämda tid fullbordas, eger Kongl. Maj:t låta inställa all vidare utbetalning af det beviljade låneunderstödet samt återfordra hvad deraf utbekommits, att på en gång eller successivt till Riksgäldskontoret inbetalas inom den

tid, Kongl. Maj:t finner godt i nåder bestämma. Skulle åter jernvägsanläggningen under arbetstiden öfvergifvas, eller jernvägen efter dess fullbordande icke så underhållas, att den framgent kan begagnas, eller om betalningsskyldigheten för det erhållna lånet icke skulle kunna af bolaget fullgöras, kommer jernvägen att hemfalla till staten utan rättighet för aktieegarne att till större eller mindre del utaf det allmänna erhålla ersättning för de tillskott till detta företag, som dessförinnan blifvit af dem utgjorda.

8:o) Bolagets direktion skall hafva skyldighet att under byggnadsåren och under den tid och till den embetsmyndighet, Kongl. Maj:t behagar i nåder föreskrifva, årligen afgifva berättelse om väganläggningsarbetets fortgång under det näst föregångna året, samt att, sedan jernvägen blifvit för trafik upplåten, enligt af Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader uppgjorda formulär, afgifva berättelser, angående trafiken och hvad dermed eger gemenskap, börande ej mindre förvaltningen af bolagets angelägenheter än de afslutade räkenskaperna vid årligen skeende revisioner granskas, uti hvilka revisioner staten må genom ombud, som Kongl. Maj:t utser, deltaga, intill dess det af allmänna medel erhållna låneunderstödet blifvit återbetaldt.

9:o) I den mon jernvägen varder fullbordad och till allmänt begagnande upplåten, skall bolaget vara skyldigt, att mot den ersättning, som Kongl. Maj:t, efter vederbörandes hörande, pröfvar skäligt bestämma, på densamma fortskaffa trupper och den allmänna posten samt ombesörja alla andra för kronan eller det allmännas räkning ifrågakommande personal- eller varutransporter. Derjemte skall det åligga bolaget, att utan ersättning medgifva anbringande längs efter jernvägen af elektriska telegraflinier med hvad dertill hörer.

10:o) Afgifterna för passagerare- och varutrafiken skola utgå enligt den taxa, som Kongl. Maj:t, efter dertill utaf bolaget afgifvet förslag samt Kongl. Maj:ts vederbörande

Befallningshafvandes hörande, i nåder fastställt, och hvilken taxa i allmänhet hvart femte år lämpas efter sig då företeende förhållanden.

11:o) Skulle behållna inkomsten af jernvägen, efter afdrag af den årliga inbetalningen å det af staten erhållna lånet, öfverstiga sex procent å det belopp, aktieegarne tillskjutit, ankommer på Kongl. Maj:t att, utom begagnande af den i näst ofvanstående punkt Kongl. Maj:t förbehållna rätt att pröfva och bestämma de enligt taxan utgående afgifterna, föreskrifva huru stor del af detta öfverskott skall afsättas till underhålls- och ombyggnadsfond eller ock användas till ökande af den för lånet stadgade amortering.

12:o) Bolaget är berättigadt:

a) att efter gällande lag och författningar till sig lösa och med eganderätt besitta enskilde personer och korporationer tillhörig jord, som för jernvägsanläggningen erfordras, hvilken jord dock ej får för bolagets skuld intecknas;

b) att utan kostnad eller årlig ersättning undfå upplåtelse af sådan för jernvägsanläggningen erforderlig, kronan tillhörig jord, som står under dess omedelbara disposition; dock bör, när fråga är om boställsjord eller annan åt enskild person med åborätt eller annorledes upplåten kronojord, ersättning derför af bolaget lemnas i enlighet med hvad om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är stadgadt i kongl. förordningen den 20 November 1845; skolande denna förordnings 27 § jemväl lända till efterrättelse i afseende på de utskylder till Kongl. Maj:t och kronan, som förut kunna åligga den jord, hvilken bolaget kommer att till sig lösa;

c) att för jernvägsanläggningen kostnadsfritt begagna sådana å kronans egor belägna kalk- och stenbrott, som kunna vara disponibla;

d) att uppå skeende underdåniga ansökningar, åtföljda af bestämda uppgifter å behofvet, få under kontroller, som då komma att i nåder föreskrifvas, till riket tullfritt införa de maskinerier, vagnar och verktyg m. m., hvilka vid jernvägsarbetet erfordras, jemte för jernvägen behöfliga räler, lokomotiver, stående maskiner och vändplaner;

e) att för jernvägens anläggning erhålla arbetsbiträde af kronoarbetskåren i mon af tillgång och uppå de vilkor, som vid sådant arbetsbiträdes användande vanligen bestämmes;

f) att för enahanda ändamål jemväl få begagna manskap af arméen, så vidt aftal med vederbörande om frivilligt arbetsbiträde kan träffas och manskapet icke är af militärtjenstgöring eller arbete för kronans räkning upptaget.

13:o) Bolaget skall i alla rättsförhållanden, som kunna uppstå mellan detsamma och svenska kronan eller enskilda medborgare, lyda under svensk domstol och vara underkastadt svensk lag; börande i bolagsreglorna finnas utsatt hvar bolaget har sitt laga forum.

14:o) I fråga om begagnande och underhållande af jernvägen med hvad dertill hörer komma slutligen de föreskrifter och stadganden, som Kongl. Maj:t kan finna för godt meddela, att tjena till ovilkorlig efterrättelse; varande bolaget och dess biträden derjemte i allmänhet skyldige att iakttaga och fullgöra hvad med hänsigt till den staten tillkommande vård öfver jernbanan och tillsyn öfver trafiken derpå kan varda i vederbörlig ordning föreskrifvet.

— — — — — — — — — — — — — —

5:o) angående anläggning af en bibana från Herrljunga station å Vestra stambanan öfver Venersborg till Uddevalla.

Sedan innevånarne i städerna Uddevalla och Venersborg vid hållna sammanträden fattat beslut om bildandet

af ett gemensamt aktiebolag för anläggning af en jernväg mellan Uddevalla och Venersborg samt derifrån öfver Håkantorp till Herrljunga station vid Vestra stambanan samt åt särskildt utsedde kommitterade uppdragit, att göra ansökning om understöd af allmänna medel för utförande af detta företag, dertill hvardera staden åtagit sig att bidraga med tre hundra tusen rdr, hafva bemälde kommitterade för fullgörande af detta uppdrag uti en af E. K. Maj:ts Befallningshafvande i Elfsborgs län till E. K. Maj:t insänd skrift anhållit om framställning till Rikets Ständer, rörande bidrag för ifrågavarande jernvägsanläggning, i hvilket afseende bifogats två särskilda af majoren C. Adelsköld upprättade, af kartor och kostnadsförslag åtföljda betänkanden, det ena omfattande linien Herrljunga—Venersborg och det andra linien Venersborg—Uddevalla, af hvilka den förra beräknats till en längd af 6 mil 11,050 fot och en kostnad af 2,800,000 rdr samt den senare till 2 mil 16,000 fot i längd och en anläggningskostnad af 2,060,000 rdr; men enär till utförande af detta vägbyggnadsföretag, derföre kostnaden sålunda beräknats att uppgå till 4,860,000 rdr, icke, så vidt hos E. K. Maj:t blifvit anmäldt, hunnit bildas något bolag, samt den till E. K. Maj:t i ämnet ingifna ansökning icke ens innefattade uppgift om beloppet af det bidrag, som från det allmännas sida skulle erfordras, för att bringa detta förslag till verkställighet, har E. K. Maj:t, enligt hvad ofvan nämnda nådiga proposition af den 25 November sistlidet år innehåller, ansett sig icke böra för närvarande föreslå Rikets Ständer att till denna jernvägsanläggning anvisa några medel.

Uti särskilda hos Rikets Ständer gjorda framställningar har deremot blifvit på anförda skäl föreslaget, att ifrågavarande jernvägsanläggning måtte komma till utförande och i sådant afseende beviljas ett mot två tredjedelar af den beräknade anläggningskostnaden svarande låneunderstöd af 3,240,000 rdr; och har hos Rikets Ständer blifvit anmäldt,

att reglemente eller bolagsordning för det bolag, som bildat sig för utförande af berörda jernväg, numera blifvit af E. K. Maj:t fastställd, äfvensom att aktier i detta bolag blifvit tecknade till belopp af en million rdr, hvarförutan Rikets Ständers uppmärksamhet blifvit fästad på den till följd af det amerikanska kriget inträffade förlägenhet inom de fabriksidkande häraderna inom Vestergötland, hvilken lämpligast kunde afhjelpas genom ytterligare statsbidrag för ett större allmänt arbete, enär den hjelp, som i sådant afseende redan blifvit lemnad, vore för befolkningen otillräcklig.

I anledning af hvad sålunda förekommit, och ehuru E. K. Maj:t, med afseende derå att vid den tid, dess nådiga proposition till Rikets Ständer afgafs, något bolag för arbetets utförande icke ännu hunnit bildas, ansett sig icke böra föreslå Rikets Ständer, att till denna jernvägsanläggning anvisa några medel, hafva dock, sedan numera ett sådant bolag blifvit bildadt och erhållit E. K. Maj:ts nådiga stadfästelse, Rikets Ständer funnit frågan desto heldre böra komma under noggrannt öfvervägande, som den ifrågavarande jernvägsanläggningen onekligen är af stor vigt icke blott för de trakter, den skulle komma att genomlöpa, utan ock för alla till sjön Venern angränsande orter. Att en fortsatt jernvägsförbindelse emellan den punkt, der Borås-jernvägen tillstöter Vestra stambanan, och lämplig punkt vid sjön Venern skulle för provinsen Vestergötland medföra icke blott stor lättnad vid utförandet af dess produkter, utan ock underlätta tillförseln från Vermland af skogs- och bergsprodukter samt andra förnödenheter, kan icke bestridas. Likaså skulle jernvägens fortsättande till Uddevalla underlätta den betydliga rörelse, som nu sammanträngs å Trollhätte kanal och för hvilken denna kanal under de sju månader af året, densamma vanligen kan hållas öppen, snart börjar blifva alldeles otillräcklig. Det skulle ock vara af stor vigt, om de fartyg, som uteslutande afse trafiken å Venern, icke, såsom nu är fallet,

behöfde konstrueras för Trollhätte kanal, utan i stället kunde erhålla ökade dimensioner, hvarigenom frakterna öfver Venern kunde betydligen nedsättas, helst fartygen, genom att undvika passagen mellan Venersborg och Göteborg, hvartill ofta åtgår ganska lång tid, kunna göra flera resor mellan Venerns hamnar, än de kunna medhinna till Göteborg. Härtill kommer att seglationen på kanalen vanligen måste upphöra långt innan Venern eller hafsvikarne isbeläggas, hvadan transporterne från Venerns hamnar till Uddevalla skulle kunna höstetiden fortsättas vida längre, än nu kan ega rum mellan Venersborg och Göteborg. För alla de orter, som angränsa sjön Venern, skulle det alltså medföra icke ringa fördel, om genom en jernväg mellan Venersborg och Uddevalla varorna kunde med besparing af tid och utan äfventyr för sjöskada på en $2^1/_2$ mil lång jernväg föras till exportorten.

På alla dessa skäl hafva Rikets Ständer med anledning af de gjorda framställningarne funnit sig böra för byggande af en till begagnande med ångkraft afsedd jernväg från Herrljunga öfver Venersborg till Uddevalla bevilja det för denna jernvägs anläggande bildade bolag ett mot två tredjedelar af den till 4,860,000 rdr beräknade kostnaden svarande lån, att från Riksgäldskontoret utgå med tre millioner tvåhundra fyratiotusen (3,240,000) rdr, hvilket lån må räntefritt innehafvas under tre år ifrån den dag, hvarje särskild del af lånet blifvit lyftad, hvarefter å lånebeloppet skall inom hvarje kalenderårs slut inbetalas fem procent, efter år räknadt, hvaraf, för hvad af lånet dessförinnan icke godtgjorts, beräknas fyra procent årlig ränta, och återstoden utgör kapitalafbetalning; börande i allt öfrigt de vilkor och bestämmelser, som blifvit meddelade för det till Ystad—Eslöf-banan anvisade lån, äfven för detta lån lända till efterrättelse.

Rikets Ständer framhärda etc.

— — — — — — — — — — — — — —

Stockholm den 7 September 1863.

IV.

Underdånigt Memorial.

Sedan uti underdånig skrifvelse den 12 Maj innevarande år Riksdagen anfört, bland annat, att, med anledning af väckt fråga om uppgörande af plan för framtida jernvägsanläggningar samt sättet för deras utförande, Riksdagen tagit under öfvervägande gjorda framställningar om godkännandet af vissa jernvägslinier, hvilka för landets utveckling i industrielt hänseende kunde anses vara af behofvet mest påkallade och hvilkas utförande till följd deraf borde af staten på tjenligt sätt uppmuntras; och Riksdagen, jemte det åsigter uttalats om de olika sätten för enskilda bananläggningars understödjande af staten, i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes pröfva dels hvilka jernvägsanläggningar kunde anses för utveckling af landets industri mest af behofvet påkallade under den närmaste tiden af 12 till 15 år och den ungefärliga kostnad, hvartill deras anläggning antages uppgå, dels lämpligaste sättet att befordra deras utförande genom ett eller flera enskilda bolag, vare sig genom direkt anslag till belopp af högst en fjerdedel af anläggningskostnaden eller på annat sätt, samt att nådig framställning i ämnet derefter måtte varda till nästkommande Riksdag aflåten, har Eders Kongl. Maj:t i nådigt cirkulär den 25 ofvannämnde månad, enär, om än med afseende på de förändrade förhållanden, som under en tidrymd af 12 till 15 år kunde inträda, det svårligen läte sig på förhand afgöra, vare sig i hvilken utsträckning enskilda jernvägsanläggningar under nämnda tid borde genom statens mellankomst befordras, eller i hvilken ordning företräde borde åt den ena bansträckningen framför den andra gifvas, det likväl kunde vara af vigt att, för bedömandet af förekommande frågor om jernvägsbyggnader, vare sig statens eller enskildes, redan nu erhålla en öfversigt af de anläggningar, hvilka under den närmaste

framtiden antagligen kunde genom enskildes bemödanden komma till utförande, anbefalt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att på lämpligt sätt meddela innebyggarne i detta län kännedom om Riksdagens omförmälda skrifvelse samt tillika underrättelse derom, att menigheter eller enskilde, hvilka under förutsättning af statens medverkan ville för åstadkommande af någon jernvägs anläggning sig förena, egde hos Eders Kongl. Maj:t inom medlet af sistlidne Juli månad sådant anmäla samt dervid eller, om hinder mötte, senast inom Augusti månads slut tillika öfverlemna kostnadsförslag med ritningar samt utredningar öfver påräknad trafik med de flera förhållanden, som kunde tjena till upplysning om företagets ändamålsenlighet, äfvensom uppgift om beskaffenheten af det understöd, som företrädesvis önskades, hvilket understöd dock icke finge öfverstiga en fjerdedel af beräknade anläggningskostnaden, om direkt anslag söktes; hvarjemte vederbörandes uppmärksamhet borde fästas på åtskilliga andra i det nådiga cirkuläret intagna bestämmelser.

Med anledning häraf har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dels uti dess allmänna kungörelser låtit intaga det nådiga cirkuläret till länsinnevånares kännedom, dels ock kallat dem, hvilka intresserade sig för en redan förut ifrågasatt jernvägsanläggning inom länet från norska gränsen vid Vassbotten till Uddevalla, att inför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande sammanträda å rådhuset i Uddevalla den 23 sistlidne Juli, med anmodan till den för nämnde jernväg utsedda kommitté att vid mötet tillstädesvara och då medhafva karta och kostnadsförslag, äfvensom öfriga, enligt det nådiga cirkuläret erforderliga eller annars för ärendets behöriga handläggning nödiga handlingar; och får Landshöfdingeembetet, sedan ett af nämnde kommitté afgifvet, den 3 Augusti dateradt, underdånigt yttrande i ärendet numera hit inkommit, underdånigst öfverlemna jemte samma yttrande protokollet öfver det inför Eders Kongl.

Maj:ts Befallningshafvande hållna sammanträde i frågan äfvensom bifogade kartor och kostnadsförslag, dervid Landshöfdingeembetet anser sig böra först redogöra för uppkomsten till förslaget om den ifrågastälda jernvägsanläggningen genom länet.

I skrifvelse till landshöfdingen grefve Ehrensvärd den 4 Juli 1867 androg det Konglige Norske Regerings-Departement for det Indre, hurusom från några af Smaalenenes Amts representanter på senaste Storting Departementet fått emottaga framställning om anställande af undersökningar och utarbetande af plan med kostnadsförslag till anläggande af en jernväg från Christiania genom Smaalenene till svenska gränsen i riktning mot staden Uddevalla, hvilket förslag sedermera blifvit biträdt af flera Kommunalbestyrelser och åtskilliga enskilde personer inom de i saken intresserade distrikter, hvarjemte Departementet framstälde förfrågan, huruvida någon utsigt förefunnes dertill, att undersökning angående en jernvägsanläggning från Uddevalla till norska gränsen kunde åstadkommas medels enskilda bidrag.

Till svar härå meddelades, att nödiga medel för bekostnad af undersökning, angående anläggning af en jernbana från norska gränsen till Uddevalla, härstädes skulle anskaffas, om undersökning för anläggning af en dylik bana från Christiania till gränsen komme att ega rum, hvarefter vid ett af enskilde personer föranstaltadt möte i Uddevalla i Oktober månad 1867 för behandling af frågan tillsattes en kommitté af fem personer, på sätt bifogade sammanträdesprotokoll närmare innehåller.

En gång väckt måste frågan om anläggande af en jernväg genom Bohus län till Norge med intresse omfattas inom provinsen, enär den dymedels hade utsigt att erhålla direkt förbindelse med två för länet så vigtiga afsättningsorter som Fredrikshall och Göteborg. Också skyndade länets hushållningssällskap att anslå erforderliga medel för

bekostande af en fullständig undersökning från riksgränsen vid Vassbotten till Uddevalla, hvilken undersökning verkställdes 1868 af löjtnanten vid Väg- och Vattenbyggnadskåren E. Sandell. Enligt det af honom upprättade kostnadsförslag skulle banan, byggd med samma spårvidd som under de senare åren blifvit vid de norska banorna tillämpad, kräfva en kostnad af 3,000,000 rdr. Söder om Uddevalla i riktning mot Göteborg har väl icke någon undersökning egt rum; men då terrängförhållandena der säkerligen icke äro svårare än å den undersökta delen norr om Uddevalla, borde kostnaderna för mil kunna beräknas till enahanda belopp eller 450,000 rdr, som för ungefär 8 mils banlängd sålunda skulle bestiga sig till 3,600,000 rdr. Hela bansträckningen å svensk sida skulle efter denna beräkning kräfva ett belopp af omkring 6,600,000 rdr. Då banan icke kan anses vara af något uteslutande lokalt intresse för länet, utan hemtar sin väsentliga betydelse från sin egenskap af internationel, såsom förbindande Sveriges vestra och södra delar med Norge och Christiania på ett mera direkt och för trafiken inom dessa orter mindre betungande sätt än genom Nordvestra och Vestra stambanorna, och banans utförande icke kan ifrågakomma förr, än Norge beslutat anlägga sin del från Christiania genom Smaalenene till Fredrikshall och riksgränsen, är det naturligt, att länet icke kan vara beredt att nu göra ytterligare uppoffringar eller teckna sig för bidrag i vidare mon, än redan skett. Alla de kommuner, hvilkas områden banan komme att genomlöpa, med undantag af två socknar närmast Uddevalla, hafva nemligen åtagit sig att gälda expropriationskostnaden för den till banan erforderliga jord, några utan afseende å blifvande lösningssummor, andra med en afgift af intill 50 öre på fyrk, och ytterligare teckning af bidrag torde i det närmaste sakna all praktisk betydelse i fråga om en bana, hvilkens utförande i första rummet är beroende af de beslut, som i Norge kunna

blifva fattade, och hvilka derföre för närvarande måste betraktas såsom en framtidsfråga. Att länets hushållningssällskap skall bekosta undersökningen äfven af vägsträckningen söder om Uddevalla, lider emellertid icke något tvifvel, men för närvarande torde det icke ligga någon vigt uppå, att denna undersökning ännu icke egt rum, liksom det icke heller kan betviflas, att, i samma stund visshet erhålles derom, att Norge skrider till verket, penningebidrag skola inom provinsen tecknas för möjliggörandet af banans fortsättning genom statens försorg å svensk sida. Sådant har äfven det i Uddevalla hållna mötet uttalat såsom sin mening, och då banan, helst om den en gång kan utsträckas genom Halland till Helsingborg, otvifvelaktigt komme att för staten likasom för de landsdelar, den genomlöpte, blifva af stor betydelse, torde Landshöfdingeembetet ega full befogenhet, att, äfven i frågans nuvarande ofullständiga skick, i underdånighet förorda, att mötets underdåniga hemställan måtte vinna nådigt afseende, så att vid uppgörandet af den utaf Riksdagen begärda plan för jernvägsbyggnader under den närmaste framtiden, Eders Kongl. Maj:t äfven täcktes låta intaga ifrågavarande bana ifrån gränsen emot Norge genom Bohus län och Halland till Helsingborg att, om och när Norge må komma till mötes med jernväg från Christiania, efter hand byggas af staten med bidrag af kommuner och enskilda, på sätt af Norge för närvarande vid statens jernvägsbyggnader derstädes tillgår. Göteborg, å Landskansliet, den 11 September 1869.

Landshöfdingeembetet.

C. U. Tillii. Henr. Westin.

V.

Till Konungen.

Med antagande att en ny period af det bohuslänska sillfisket tagit sin början med vinterns 1877—1878 ymniga fångst, hvilket bestyrktes dels af det faktum, att från och med nämnda vinter sillen regelbundet nalkats kusten, dels af den ordning på hvilken och de platser till hvilka sillen ingått, dels af erfarenheten, som visade regelbundenheten af de mellantider, då sillen hitkommit eller härifrån uteblifvit, hafva bland de för Bohus län valde riksdagsmän i Andra kammaren A. V. Ljungman, Fredrik L. Cöster, A. Andersson i Intagan, J. Andersson, A. P. Lind och J. Marcusson i underdånig ansökning förmält, bland annat, hurusom det nu yppade ymniga sillfisket till följd af sin väntade stora betydelse borde vara väl förtjent af statens särskilda omvårdnad, helst fisket kräfde kraftiga offentliga åtgärder till ernående af hastigare förkofran*). I sådant hänseende hafva sökandena, såsom exempel på hur ett fiske genom offentliga kraftiga åtgärder kan bringas till betydenhet, framhållit förhållandet i Skotland, der hafsfisket från en helt obetydlig näring uppbringats till den största betydenhet i verlden, för hvilken lyckliga omständighet det numera, sedan premier ej längre utbetalades, hade att tacka de skotska fiskarehamnarnes förbindelse med det storbrittanniska jernvägsnätet, hvarigenom en tillräckligt god afsättning möjliggjordes icke blott för den betydande del af fångsten, som, i stället för att exporteras såsom saltad sill, förbrukades inom landet färsk eller rökt, utan äfven för det under öfriga delen af året idkade hafsfiskets fångst. Då nu emellertid bohuslänska skärgården saknade denna förmon, hafva sökandena för uppbringande af hafsfisket till

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—41. *(Utg. anm.)*

dess rätta höjd förordat åstadkommande af en jernvägsanläggning, som på genaste väg förenade en välbelägen uthamn i norra samt en central och välbelägen uthamn i mellersta skärgården med det inre landets jernvägsnät och särskildt med Vestra stambanan, hvilket synbarligen i ena som andra hänseendet förmonligast och billigast kunde ske »genom två till en gemensam, öfver Uddevalla och Venersborg fram till nämnda statsbana gående, stamlinie sammanlöpande uthamnsgrenbanor», hvilket åter förutsatte Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägs inlösande och utläggande till normal spårvidd. Sökandena hemställa derföre, att Eders Kongl. Maj:ts täcktes i nåder draga försorg om vidtagande af nödiga åtgärder för inlösande till staten af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernväg samt dennes derefter följande utläggning till normal spårvidd och byggandet i samband dermed af en normalspårig jernväg dels från Uddevalla till Grebbestad—Krossekärr, dels från lämplig punkt å denna bana till tjenligast befunnen uthamn i nordvestra delen af Orosts Vestra härad.

Bland de många skäl, som sökandena anfört såsom stöd för denna hemställan, framhålles företrädesvis, förutom redan omnämnda fisket, provinsens talrika befolkning, dennas fattigdom, som föranleder dertill, att, om ej banorna byggas såsom statsbanor, de icke kunna komma till stånd, Bohus läns alltsedan föreningen med Sverige vanvårdade och tillbakasatta ställning, äfvensom den omständigheten, att genom Uddevalla—Venersborg—Herrljungabanans förändring från enskild smalspårig till en statens bredspåriga bana och en framdeles ifrågakommande jernbana från Göteborg till Uddevalla samt den föreslagna liniens Uddevalla—Grebbestad utsträckning till norska gränsen, den ifrågasatta utläggningen af ett andra spår å stambanan från Göteborg till Falköping skulle göras öfverflö-

dig, enär den å sistnämnda bandel ständigt växande trafiken derefter skulle kunna å de nya banorna fördelas*).

Då nu Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, till underdånig åtlydnad af Eders Kongl. Maj:ts nådiga befallning i remiss den 13 Maj innevarande år, går att afgifva underdånigt utlåtande öfver härofvan omförmälda ansökning, torde Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande få erinra, att det i ansökningen framstälda förslaget är hufvudsakligen lika med den motion, sökandena, med undantag af F. Cöster, väckte vid 1882 års riksdag och i hvilken motion de fästade uppmärksamhet derpå, att den stora, allt mer sig ökande betydelse, sillfisket syntes komma att ega, såväl som den kända omständigheten, att detsamma sannolikt redan efter förloppet af omkring fyra årtionden komme att upphöra för att sedan efter en längre mellantid ånyo begynna med en liknande period, manade till kraftiga åtgärder för tillgodogörandet af den yppade rikedomskällan, samt förty och på i öfrigt andragna skäl föreslogo, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Eders Kongl. Maj:t anhålla om fullständigt utredande af kostnaderna och de ekonomiska utsigterna för inlösande till staten af Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banan och anläggande i samband dermed af en normalspårig jernväg dels från Uddevalla till Grebbestad—Krossekärr, dels från lämplig punkt å denna linie till närmast Uddevalla belägen tjenlig uthamn samt för sagda ändamål ställa till Eders Kongl. Maj:ts disposition ett förslagsanslag af 5,000 kronor, med anledning af hvilket förslag statsutskottet, som icke förbisåg, att den till grund för motionen liggande frågan om hafsfiskets befrämjande och ändamålsenliga tillgodogörande kunde vara ej blott för den närmaste kustbefolkningen utan för landet i dess helhet af sådan vigt, att den väl

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 39. Länsstyrelsens framställning är synbarligen partisk *emot* sökandenas förslag. *(Utg. anm.)*

förtjenade statsmakternas uppmärksamhet, likväl fann det åtminstone för närvarande ej kunna antagas, att hafsfiskets befrämjande skäligen påkallade sådana åtgärder, som byggandet af nya statsbanor eller inlösande för statens räkning af redan befintliga jernvägar, och derför, utan att underkänna betydelsen af den angelägenhet, på hvilken motionärerne fästat uppmärksamheten, ej ansåg sig kunna hos Riksdagen förorda en underdånig framställning af det innehåll, motionärerne föreslagit; hvarefter Riksdagen med bifall härtill beslöt, att motionen icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda*).

Åtskilliga förslag till jernvägsanläggningar inom länet dels i riktning utmed länets längd dels såsom tvärbanor, åsyftande att med antingen stambanan eller Bergslagernas jernväg och Dalslands-banan förbinda en eller annan uthamn, hafva tid efter annan blifvit framstälda, och undersökningar rörande några bland dem hafva äfven verkstälts hufvudsakligen på bekostnad af länets hushållningssällskap, men äfven på föranstaltande af landstinget, beträffande en bana från Strömstad till Mons station å Dalslands-banan, och af Lysekils kommun, beträffande en jernväg från Lysekil till Frändefors å sistnämnda bana. Då emellertid innevarande års landsting, med anledning af väckta motioner om bidrag dels till jernvägsundersökningar, dels till anläggning af åtskilliga jernbanor, bland hvilka ingå äfven ett par bland de af sökandena föreslagna**), beslutat, att till nästa landsting uppskjuta afgörandet af samma motioner och att åt en kommitté af 7 från skilda delar af länet utsedde personer, hvilka skulle ega rätt, att ej mindre till sitt biträde tillkalla i jernvägsbyggnadsärenden sakkunnige personer, än äfven förstärka sig med ytterligare 7 för jern-

---

*) Så omfattande förslag bifallas i regeln *aldrig* af Riksdagen blott på grund af enskild motion. *(Utg. anm.)*

**) Detta var ej förhållandet (jfr vidare Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 264—274). *(Utg. anm.)*

vägsbyggnader inom länet intresserade kommittéledamöter, uppdraga att

a) söka utröna behofvet och fördelarne af samt intresset för anläggningar inom länet af jernvägar, det vare sig tvärbanor eller en genom länet gående kustbana;

b) yttra sig om sättet och kostnaderna för banornas byggnad, lämpligaste spårvidden samt hvad trafik och inkomst kunde af desamma påräknas;

c) höra kommuner och enskilde i länet i hvad mon och på hvad sätt de till banbyggnaderna skulle vilja bidraga;

d) göra sig underrättade, huruvida utsigt förefinnes att få bolag till stånd, som vilja åtaga sig att med möjligen påräkneliga bidrag af staten, landstinget, kommuner och enskilde bygga och för framtida trafik underhålla banorna, samt

e) till nästa landsting inkomma med de förslag, hvartill kommitterades arbeten kunna föranleda *);

samt det torde vara i sin ordning, att, innan nådigt beslut fattas rörande sökandenas hos Eder Kongl. Maj:t framstälda underdåniga förslag, den utredning, landstinget med nämnda kommitté afsett, hunnit verkställas och ärendet vidare af landstinget blifvit behandladt; hemställer Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet, att sökandenas ifrågavarande framställning icke för närvarande måtte till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda.

Göteborg, å Landskansliet, den 18 December 1884.

Underdånigst

Alb. Ehrensvärd.

Henr. Westin.

---

*) De af landstinget förordnade jernvägskommittéernes utredning ledde såsom bekant till det förnyade upptagandet af de nämnde riksdagsmännens petition såsom landstingets egen (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 222, 223—225). *(Utg. anm.)*

VI.

Till Konungens Befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län.

Sedan Riksdagen med anledning af Kongl. Maj:ts framställning och enskild motion beviljat ett anslag af 21,900 kr. »för anläggande i bohuslänska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utföras, bidraga med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden», och sedan länets hushållningssällskap och landsting derefter anslagit eller »garanterat» de för uppfyllandet af detta vilkor behöfliga medlen, på det att vid afgörandet af hvilka ledningar och stationer, som med de sålunda tillgängliga anslagen skola utföras, såväl de myndigheter, som hade att utreda frågan derom, som Kongl. Maj:t skulle ega fullt fria händer att, med hänsyn blott till fiskerinäringens kraf och oberoende af enskilde personers eller kommuners vilkorliga bidrag, bestämma sig; återstår alltså att söka ådagalägga, huru största gagn må kunna beredas bohuslänska fiskerierna och skärgården genom de här ifrågavarande anslagens klokaste användning.

I den ursprungliga ansökan om erhållandet af ifrågavarande telefonanläggningar finnes, efter det att åtskilliga betänkligheter emot förenandet redan nu af de skilda telefonnäten i skärgården till ett sammanhängande helt blifvit anförda, framhållet*), hurusom det »torde vara klokast, att anspråken ännu någon tid bortåt begränsas till hvad som för närvarande vore mest oundgäng-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 159.

ligen af behofvet påkalladt för bohuslänska hafsfiskebedriftens främjande», och i såväl Konungens Befallningshafvandes skrifvelse till Kongl. Maj:t som den kongl. propositionen till Riksdagen gör sig samma åsigt gällande *). Med undantag för den redan i den ursprungliga ansökan förordade föreningen af de båda ännu skilda telefonledningarna inom Sotenäs härad till ett sammanhängande helt finnes fördenskull också hvarken i Konungens Befallningshafvandes skrifvelse eller i den kongl. propositionen till Riksdagen något det allra minsta ordat om behofvet af att förena telefonnäten norr och söder om Gullmaren med hvarandra, och än mindre kan i dessa handlingar spåras ens någon den allra ringaste antydan derom, att meningen skulle i väsentlig mon vara, att åstadkomma en telefonförbindelse emellan de redan medels telegrafledning på statens bekostnad förenade rika samhällena Uddevalla och Lysekil. Då emellertid en sådan användning af de för telefonanläggningar »till fiskebedriftens främjande» anslagna medlen med stor kraft sökt framtvingas från de nämnda båda samhällena, så har detta förhållande inom länet väckt ett det mest berättigade motstånd, som föranledde först hushållningssällskapet, att dels bevilja tre fjerdedelar af det nödiga bidraget och dels utan votering afslå ett förslag om ett uttalande till förmon för en ledning mellan Uddevalla samt badorterna Lysekil och Fiskebäckskil **), och derefter landstinget att »garantera» den återstående fjerdedelen med förkastande t. o. m. af ett från Uddevalla stads landstingsmän framstäldt förslag, som blott innebar att man dock kunde vara belåten med en sådan användning af anslagen att den nämnda ledningen derigenom komme till utförande, och detta oaktadt en ge-

*) Jfr särskildt Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 102 (Aftryck, sid. 8).

**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 119 (Aftr. sid. 25).
(Utg. anm.)

nom Konungens Befallningshafvande till landstinget från Lysekil inlemnad skrifvelse ådagalade, att behöfligt »bidrag stode till buds», så att tillskott från landstinget, om denna ledning blefve med statens och hushållningssällskapets anslag utförd, ej vore nödigt. Så stark hade nemligen öfvertygelsen inom länet blifvit om nödvändigheten af att icke enskildes eller kommuners vilkorliga bidrag och sjelfviska önskningar skulle i någon den allra ringaste mon få bestämma användningen af de utaf Riksdagen till fiskerinäringens främjande anslagna medlen*). Hvarken Konungens Befallningshafvandes eller enskilde motionärers samstämmiga hemställan kunde dock af landstinget oförändrad bifallas, enär sådant ju skulle inneburit, att det från Lysekil ingifna anbudet skulle blifvit oanlitadt och landstinget få lemna tillskott, äfven i det fall att Kongl. Maj:t skulle bestämma sig för att använda anslagen i full öfverensstämmelse med Lysekils-inlagans önskningar.

Uti de tryckta handlingarne, rörande användningen af de år 1885 till telefonanläggningar i bohuslänska skärgården beviljade anslagen, finnas för hvart och ett af länets fem fögderier särskildt angifna såväl de förut befintliga telegraf- och telefonstationerne och det hufvudsakliga behofvet af nya sådana**) som de stationer, hvilka med de nämnda anslagen kommo till utförande under åren 1885 och 1886***), och uti de tryckta handlingarne, rörande de nu ifrågavarande anslagens utverkande och användning, finnes ytterligare redogjordt för behofvet af nya stationer†) och huru de år 1885 anslagna medlen blifvit använda††).

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 118, 119, 122, 123 (Aftr., sid. 24, 25, 28, 29)

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 192, 199—208 (Aftr., sid. 35, 42—51); 1886, sid. 122—147.

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 150. 151, 155.

†) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 159—161; 1886, sid. 253—257, 274 (Aftr., sid. 43—46, 64); 1887, sid. 105—106, 109—110 (Aftr., sid. 11—12, 15—16).

††) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 261—262 (Aftr., sid. 51—52); 1887, sid. 96, 112 (Aftr., sid. 2, 18).

Af Kongl. Telegrafstyrelsens utlåtande den 9 Nov. 1886 framgår sålunda, att af år 1885 anslagna 32,000 kr. för anläggningarne inom Norrvikens och Sunnervikens fögderier då förbrukats kr. 19,585: 26 och för anläggningar hufvudsakligast inom Orosts och Tjörns samt Inlands fögderier kr. 10,558: 37, och då till förstnämnda summa lägges och ifrån sistnämnda summa drages antagliga kostnaden för den i henne inbegripna stationen vid Qville i Norrvikens fögderi samt dessutom till den senare summan lägges det för stationerne vid Hälleviksstrand och Svansund afsedda beloppet af kr. 1,856: 37, så erhålles i afrundade tal för anläggningarne i Norrvikens och Sunnervikens fögderier en kostnad af kronor 19,850 och för anläggningarna i Orosts och Tjörns samt Inlands fögderier en kostnad af kronor 12,150. Af åberopade utlåtande torde ock framgå, att kostnaden för de med 1885 års anslag utförda anläggningarna inom Orosts och Tjörns fögderi torde ej obetydligt understiga den för de båda till Sotenäs härad med samma anslag anlagda ledningarna*). Påståendet att Orosts och Tjörns fögderi skulle erhållit för stor andel af nämnda anslag är sålunda obefogadt, något som för öfrigt i än högre grad torde framgå vid granskningen såväl utaf hvad samma fögderi förut erhållit i förhållande till de öfriga fögderierna**) som utaf fögderiets öfvervägande betydelse för

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 262 (Aftr., sid. 52). Enligt Kgl. Telegrafstyrelsens utlåtande den 9 Nov. 1886 uppgick nemligen kostnaden för linien Lysekil—Grafvarne—Smögen till kronor 10,354: 71 och för linien Fjellbacka—Bovallsstrand till kr. 3,130: 44 eller tillsammans för åstadkommandet af de tre stationerna inom Sotenäs härad kr. 13,485: 15. Utgiften ur 1885 års anslag för telefonstationerne å Orost och Tjörn utgör, sedan antagliga kostnaden för stationen i Qville med 250 kr. och kr. 2,722: 75 för ledningen till Stenungssund frånd ragits, kr. 9,441: 99. *(Utg. anm.)*

**) Vill man inberäkna kostnaden för telegrafledningen till Orost uti hvad som kommit Orost och Tjörn till del, så måste man ock för Norrviken medräkna kostnaden för telegrafledningarne till Strömstad, Grebbestad och Fjellbacka samt för Sunnerviken inberäkna kostnaden för telegrafledningarne till Uddevalla och Lysekil o. s. v. Man får

fiskerinäringen och bevisligen stora behof af ifrågavarande samfärdsmedel. Man må nemligen ej beräkna hvad hvarje trakt fått sig tilldeladt blott efter stationernas antal, utan efter hvad anläggningarna kostat; ty gynsam naturlig belägenhet och en förtjenstfull plan för anläggningarnes utförande kan liksom å Orost och Tjörn vålla att ett rätt stort antal stationer kan åstadkommas för ett jemförelsevis helt ringa kostnadsbelopp.

Vid afgörandet af hvilka anläggningar, som skola med de ifrågavarande anslagen utföras, är nu visserligen att taga i betraktande äfven den omfattning, i hvilken de skilda trakterna inom länet förut erhållit del af ifrågavarande samfärdsmedel, men framför allt annat måste dock, om syftet med anslagen skall i fullaste mått ernås, behofvet och gagnet för fiskerinäringen dervid få göra sig gällande. De skilda delarne af länets skärgård besitta nemligen en mycket olika betydelse för nämnda näring och äro dessutom i mycket olika behof af att upphjelpas, på sätt här är i fråga, Vid bestämmandet åter af de ifrågavarande ledningarnes läge m. m. är vidare att taga i öfvervägande dels den genom de redan befintliga anläggningarna förvärfvade erfarenheten med hänsyn till både teknisk beskaffenhet och värde för fiskerinäringen, dels ock öfverensstämmelsen med de nämnda redan befintliga anläggningarna och möjligheten af en fullt planmessig framtida utveckling genom anslutningen af nya linier derhän att man slutligen med minsta kostnad erhåller så fullständiga och för fiskerinäringen gagnande telefonnät inom länet som möjligt.

---

ej heller förbise, att telegrafledningen till Orost erhölls blott i samband med inrättandet å densamma af en telegrafstation vid Ljungskile och att i kostnaden för densamma äfven ingår en förstärkning af telegrafledningen mellan Uddevalla och Venersborg. *(Utg. anm.)*

Med hänsyn till behofvet i allmänhet för fiskerinäringen af ifrågavarande samfärdsmedel framgår både af utlandets och den egna erfarenheten, att det icke blott är det ymniga sillfisket, utan äfven våra andra fisken af betydenhet såsom storsjöfisket, det s. k. »vinterfisket» och hummerfisket, ja i verkligheten hela vårt hafsfiske, som tarfvar att sålunda främjas, och detta dess mer i den mon fisket, såsom fallet är med utomskärsfisket efter makrill, bedrifves under den varmare årstiden och sålunda är än mer beroende af snabb afsättning, än förhållandet är i fråga om det under vintern idkade sillfisket. Åvägabringandet af en möjligast väl ordnad fiskhandel bör nemligen åtminstone underlättas genom de ifrågavarande anläggningarna, och en sådan fiskhandel kan och bör ej afse blott ett enda fiske under allenast en fjerdedel af året, utan måste omfatta samtliga fisken och fortgå oafbrutet hela året igenom. Utomskärsfiskets och särskildt storsjöfiskets betydelse för länets skärgård både såsom utgångspunkt för en storartad framtida utveckling och såsom den del af näringen, hvilken, när det periodiska sillfisket om några få årtionden upphör, har att uppehålla skärgårdsbefolkningen och rädda henne undan en eljes menskligt att döma oundviklig nöd, förtjenar derför att i afseende på ifrågavarande anläggningar företrädesvis ihogkommas, och det isynnerhet som den storsjöfiske idkande befolkningen kraftigt egnar sig äfven åt sillfiskebedriften och, såsom vand vid ett det svåraste utomskärsfiskes mödor och faror, ensam kan väntas något af i fråga om införandet af ett större utomskärsfiske också efter sill från vår skärgård.

Såsom redan uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t den 30 Oktober 1885 framhållits*), har sjelfva naturen redan gifvit en öfvervägande betydelse för fiskerinäringen åt länets mellersta skärgård och särskildt åt det af blott öar bestående Orosts och Tjörns fögderi. De bohuslänska

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 121.

fiskeriernas historia vitnar ock om huru nämnda del af skärgården städse intagit främsta platsen inom länet med hänsyn icke blott till hafsfisket i allmänhet utan äfven till det ymniga sillfisket, och nutiden endast bekräftar än ytterligare denna erfarenhet från fordom*). Storsjöfisket idkades sålunda år 1886 allenast från mellersta skärgården med 96 bankskutor och 1,048 man från Orosts och Tjörns fögderi samt 15 bankskutor och 127 man från Sunnervikens fögderi. Det fiske i norra delen af Kattegat emellan Hisingsskärgården och Skagen samt Läsö och Anholt, som från Göteborgs fögderi bedrifves med 86 jemförelsevis smärre fiskefartyg och 510 man samt till sin beskaffenhet mest liknar det s. k. »vinterfisket», förtjenar nemligen knappast att hållas för storsjöfiske och än mindre såsom i den statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken för »storfiske», och det står för öfrigt, trots den ypperliga afsättningen för fångsten, långt efter Orosts och Tjörns storsjöfiske i betydenhet. Det s. k. »vinterfisket» åter eger den största utvecklingen inom Orosts och Tjörns samt Göteborgs fögderier, dervid den så långt förmonligare afsättningen för det senares fångst vållar, att denna uppgår i värde till högre belopp än för det förras. Dernäst kommer nu mer sannolikt Norrvikens fögderi, ehuru de höga beloppen i de senare statistiska berättelserna för detsamma synbarligen bero snarare på ett annat sätt att räkna, än på en verkligt stor betydenhet för näringen. Makrillfångsten står högst inom Sunnervikens fögderi (Sotenäs härad) och dernäst, till följd af den goda afsättningen, inom Göteborgs fögderi, under det att densamma inom Orosts och Tjörns

*) Tydligast torde detta framgå vid granskningen af de i den senaste statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken samt i länsstyrelsens senaste femårsberättelse angifna värdena å de olika slagen fiskefartyg och båtar (se *Bil. A*). För hela länet utgör nemligen värdet å bankfiskefartygen 707,400 kr., å de däckade fiskebåtarne 1,061,735 kr. och å de öppna båtarne 213,033 kr. eller tillsammans 1,982,168 kr., af hvilket belopp bortåt hälften eller 866,778 kr. kommer på Orosts och Tjörns fögderi. *(Utg. anm.)*

fögderi, på grund af sämre afsättningsförhållanden, fått stå tillbaka för andra fisken, så att t. o. m. Norrvikens fögderi i de statistiska berättelserna framstår med högre siffror. Hummerfisket slutligen synes vara något mer betydande i Norrvikens fögderi än i vare sig Sunnervikens, Orosts och Tjörns eller Göteborgs fögderier, hvilka senare äro ungefär likställda med hvarandra. Inlands fögderi eger ingen nämnvärd betydelse i fråga om anförda fisken och endast en jemförelsevis ringa sådan med hänsyn till sillfisket, hvarföre det ock vid indelningen af länet uti fiskedistrikt fördelats mellan Göteborgs samt Orosts och Tjörns fögderier, hvilket sistnämnda på grund af sin öfvervägande betydelse för fiskebedriften gifvit upphof åt hälften eller fem (n:o 2—6) af de tio distrikt, i hvilka länets skärgård indelats, under det att Göteborgs fögderi utgör ett (n:o 1) och Sunnervikens, med frånseende af den för fisket föga betydande del, som förenats med nordvestra Orost (n:o 6), likaledes ett (n:o 7), men Norrvikens tre (n:o 8—10) sådana distrikt*).

Med hänsyn åter till det ymniga sillfisket är att märka, att dess periodicitet såsom bekant framträdt icke allenast deruti att fisket under flera efter hvarandra följande årtionden alldeles upphört, utan äfven deruti, att det inom hvarje särskild period i en viss ordning gått till och nått betydenhet inom olika delar af skärgården. Det har sålunda börjat i norra skärgården och först efter några år gått till allt mer äfven i den mellersta skärgården samt slutligen också i den södra, och har ett liknande förlopp egt rum äfven i fråga om sillens beskaffenhet, så att rikligare mängd af inmatssill tidigare inom perioden börjat

*) Att Norrvikens fögderi, ehuru för hafsfiskebedriften af mindre betydenhet än Göteborgs fögderi, dock fördelats på tre fiskedistrikt, under det att det senare fått utgöra blott ett sådant, har sin orsak dels uti Norrvikens så långa kuststräckning med deraf följande stora afstånd och dels uti behofvet att bilda ett eget distrikt af gränsvattnet mot Norge. *(Utg. anm.)*

erhållas uti den norra skärgården än inom den mellersta, hvaraf allt följden har blifvit, att icke allenast fisket i allmänhet, utan äfven den af fångsten utaf inmatssill med sättgarn i väsentlig mon beroende sillsaltningen nått en något tidigare utveckling i den norra skärgården än i den mellersta och södra. Detta visar sig tydligt nog äfven vid granskning af de statistiska berättelserna öfver länets hafsfiske under nu innevarande fiskeperiod. Fisket, som i flera år var ymnigast i norra skärgården, gick sålunda under senaste vintern så rikligt till i den mellersta, att blott vid Orosts och Tjörns fögderi erhölls långt utöfver hälften eller omkring fyra sjundedelar af fångstens totalbelopp för hela länet*). Af den till 3,308,723 kubikfot skattade bohuslänska sillfångsten fingos nemligen 2,552,909 kubikfot inom 2—6 distrikten (hufvudsakligast inom Orosts och Tjörns fögderi), 475,847 kbf. inom 7 distriktet (hufvudsakligast inom Sotenäs härad), 379,580 kbf. inom 8—10 distrikten (Norrvikens fögderi) och blott 200,387 kbf. inom 1 distriktet (Göteborgs fögderi). Då sillsaltningen och sättgarnsfisket först kommo till utveckling inom Norrviken och nu stå högst inom Sotenäs härad af Sunnervikens fögderi, så visar dock redan den starka tillväxten för senaste vintern inom Orosts och Tjörns fögderi, att det sannolikt ej kommer att dröja länge, innan detta senare intager främsta platsen i allt hvad till sillfiskebedriftens utöfning hörer**).

*) Under senast förflutna höst och ännu innevarande vinter har denna Orosts och Tjörns öfvervägande betydelse för sillfångsten ännu mer framstått derigenom att först och främst fisket begynte vid södra Tjörn och Marstrandsöarne redan den 24 Oktober, då i norra hälften af länet deremot ymnig sillfångst började först i December, och dessutom den tidigare eller under hösten fångade sillen var fetare och af bättre beskaffenhet, än den under vintern erhållna, hvartill kommer att tillgången å sill uti skärgården mellan Gullmaren och Sälöfjord var än ymnigare än under förra vintern. *(Utg. anm.)*

**) Denna spådom har redan slagit in; ty det tidigare fisket med både vadar och sättgarn samt den bättre beskaffenheten hos sillen uti skärgården mellan Gullmaren och Sälöfjord har vållat, att såväl sillfångsten som sillsaltningen kommit att inom Orosts och Tjörns fögderi nå en större betydenhet än inom de öfriga fögderierna. *(Utg. anm.)*

De bohuslänska sillfiskenas historia från äldsta tider och intill nutiden visar nemligen, att sillfisket, då man ser bort från fiskeperiodernes första år, städse nått sin största utveckling i länets mellersta skärgård och der egentligen vid följande tre hufvudcentra för fiskebedriften, nemligen Askums socken i Sotenäs härad (Kungshamnstrakten), Morlanda socken i Orosts Vestra härad samt Stenkyrka socken i Tjörns härad. I synnerhet hafva Elliösfjorden vid Morlanda sockens kust samt Elgö- och Hakefjordarne emellan Tjörn och Inland gifvit upphof åt ett det allra rikaste fiske, så att de flesta och största verken inom länet för sillens beredning till handelsvara uppstått inom Morlanda, Stenkyrke och Lycke socknar, hvarefter i ordningen kommit Öckeröskärgården, Kungshamnsskärgården och Fjellbackaskärgården. Då det under förra fiskeperioden var fråga om skärgårdens indelning uti distrikt för nödig rättsskipning under fisket, så ansågos betecknande nog Grafvarne, Gullholmen, Klädesholmen och Kalfsund såsom sjelfskrifna stämmoställen för hvar sitt distrikt, och stationerne för de s. k. »tullarene» under 1500-talens fiskeperiod vitna om ungefär enahanda utveckling af fiskebedriften äfven den tiden o. s. v. *).

Inom **Norrvikens** fögderi finnas tre för fiskerinäringen välbelägna telegrafstationer samt trenne telefonstationer **), hvilka tillsammans temligen väl motsvara behofvet för fiskebedriften, då *alla* fögderiets fiskelägen eller platser af större betydenhet för denna bedrift redan genom dem blifvit tillgodosedda. Önskligt vore emellertid helt visst ur fiskerinäringens synpunkt att framdeles erhålla telefonledning dels ifrån Strömstad till Syd-Koster och dels ifrån Fjell-

*) Jfr Ljungman, A. V., Bohus läns hafsfiske och dess framtid. Göteborg 1882, sid. 5—6, 7—8, 11—12, 15—16, 19. *(Utg. anm.)*

**) Inberäknas äfven telefonstationerne vid de tre telegrafstationerne, ökas antalet telefonstationer till sex, af hvilka den vid länsmansbostället Qville inrättats för administrativa ändamål. *(Utg. anm.)*

backa till antingen Hästvom eller Dyngö uti Florö-skärgården*), ehuru den stora kostnaden för dessa långa kabelledningar och de nämnda stationernas underordnade betydelse för fiskerinäringen i jemförelse med de uti mellersta skärgården föreslagna stationernes naturligen vålla, att de icke nu kunna ifrågakomma till utförande med de i år beviljade, helt knappt tilltagna anslagen. Kostnaden för en ledning från Fjellbacka till Florön är af Kongl. Telegrafstyrelsen beräknad till kr. 7,600, hvilken kostnad torde något litet ökas om Hästvom, men något minskas om Dyngö väljes till plats för sjelfva stationen.

Inom **Sunnervikens** fögderi finnas för fiskebedriften gagneliga telegrafstationer i Lysekil och Uddevalla samt telefonstationer i Bovallsstrand, Smögen, Grafvarne och Källviken**), hvarigenom, till följd af fiskerinäringens koncentration inom fögderiet kring ett fåtal platser, den hufvudsakligaste delen af behofvet för fiskebedriften är fyld. Tvänne nya ledningar synas emellertid vara mycket väl motiverade ur denna bedrifts kraf, nemligen en förbindelseledning mellan Grafvarnes och Bovallsstrands stationer och en från stationen å Grafvarne utgående ledning till en ny station å fiskeläget Malmön. Båda dessa ledningar äro förordade i Konungens Befallningshafvandes skrifvelse den 13 Oktober 1886 till Kongl. Maj:t bland de i främsta rummet för nödiga hållna ledningarne. Förbindelseledningen mellan Bovallsstrand och Grafvarne afstyrktes emellertid af Kongl. Telegrafstyrelsen på grund af det framhållna förslagets otillfredsställande beskaffenhet i tekniskt hänseende och medtogs för den skull ej heller uti den kongl. propositionen***); men då de tekniska svårigheterna tvifvelsutan

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 159—160; 1886, sid. 256, 265 (Aftr., sid. 46, 55); 1887, sid. 110 (Aftr., sid. 16).

**) Telefonstationer finnas naturligen också vid de båda nämnda telegrafstationerne. *(Utg. anm.)*

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 263 (Aftr., sid. 53); 1887, sid. 100 (Aftr., sid. 6). Härtill bidrog naturligen äfven Kongl. Maj:ts begränsning af propositionen till att blott afse hvad som vore

stå att öfvervinna, så är att hoppas det denna ledning framdeles måtte komma till stånd samt såväl norra kusten af Sotenäs härad som Fjellbackaskärgården derigenom komma i direkt telefonförbindelse med de för fiskebedriften i allmänhet och särskildt fiskhandeln så synnerligen betydande stora fiskelägena kring Kungshamn *). Af alla de föreslagna föreningslinierne mellan förut befintliga telefonstationer torde sålunda denna, under nu rådande förhållanden åtminstone, vara den bäst motiverade, hvarföre den ock ensam af alla dessa linier blef af Konungens Befallningshafvande förra året tillstyrkt **). Att ledningen till Bovallsstrand drogs från Fjellbacka, i stället för från Kungshamn, hade sin grund uti af Kongl. Telegrafstyrelsen anförda tekniska skäl, hvarförutom ledningen från Fjellbacka ansågs komma att lättare föra med sig en framtida förbindelse mellan Sotenäs härads fiskelägen och den föreslagna jernvägsändpunkten vid Grebbestad—Krossekärr, än om ledningen från förstone fått utgå från Grafvarne ***). Erfarenheten har emellertid ådalagt, att blott det senare

---

»af företrädesvis framstående betydelse» för fiskebedriften, hvilken begränsning så mycket snarare borde då utesluta det för fiskerinäringen obetydliga Bovallsstrand från erhållandet af en ytterligare telefonförbindelse, som man från Fjellbackaskärgården hade helt andra önskningar än erhållandet af en förbindelseledning mellan Bovallsstrand och Grafvarne. *(Utg. anm.)*

*) Härmed afses naturligen icke, vare sig att förbindelseledningen mellan Bovallsstrand och Grafvarne skulle i betydelse för fiskerinäringen kunna mäta sig med en förbindelseledning från Stockevik öfver Rönnäng, Marstrand och Tjufkilshufvud till Göteborg, eller att något af de för fiskebedriften mera framstående fiskelägena eller fiskeplatserna i skärgården borde vid fördelningen af de nu tillgängliga anslagen åsidosättas för nämnda förbindelseledning, oaktadt kostnaden för densamma enligt Kongl. Telegrafstyrelsens skrifvelse den 2 Dec. 1887 blott uppgår till 1,750 kronor. *(Utg. anm.)*

**) Konungens Befallningshafvande hade dock icke föreslagit en blott föreningslinie mellan Qville och Sotenäs härads telefonstationer utan ett »sammanbindande af Malmöns, Smögens, Grafvarnes och Bovallsstrands fiskelägen medels en huf vudstation inne i häradet exempelvis vid poststationen Tossene å hemmanet Haga» (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 254, Aftr., sid. 44). *(Utg. anm.)*

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 200; 1886, sid. 127. *(Utg. anm.)*

alternativet hade medfört önskadt gagn åt fiskerinäringen. Malmön åter är ett betydande fiskeläge, hvilket visserligen nu upphört att idka storsjöfiske, men som med icke ringa kraft egnat sig åt sillfiskebedriften, så att under senaste vinter der funnos 3 vadlag med 36 man och 46 sättgarnsbåtar med 104 man och 285 garn samt saltats 3,590 tunnor sill. Såsom redan i Konungens Befallningshafvandes skrifvelse förra året blifvit antydt, finnes å Malmön ett större stenhuggeri samt dessutom affärsmän, som äro intresserade af och kunna antagas vilja bidraga till åstadkommandet af en telefonledning till ön. Kostnaden för denna ledning är af Telegrafstyrelsen beräknad till 3,450 kr. *). Framdeles, då en ytterligare utvidgning af Sotenäs härads telefonnät en gång ifrågakommer, torde dessutom fiskeläget Hunnebostrand icke böra förbises.

Om anspråk på nya telefonledningar inom det för fiskebedriften så synnerligt betydande Sotenäs härad både finnas och äro ur fiskerinäringens synpunkt fullt berättigade, så är det senare deremot ingalunda fallet med de temligen oblyga anspråk, som framkommit från köpingen Lysekil samt staden Uddevalla och hvilka, såsom här nedan skall visas, blott afse att i fiskebedriftens namn rycka bort en stor del af de ifrågavarande anslagen till för samma bedrift fremmande ändamål. Då ursprungligen med hänsyn allenast till fiskerinäringens behof föreslagits och af Konungens Befallningshafvande förordats, att nya stationer å fiskelägena Grundsund och Gullholmen borde åvägabringas medels ledningar från Orost, hvarigenom dessa lägen skulle komma i direkt telefonförbindelse såväl med öfriga för fisket betydande lägen och platser inom Orosts och Tjörns fögderi som med de trakter inom den angränsande skärgården, der rikaste sillfångsten egde rum och der Gullholmens och Grundsunds fiskare plägade deltaga i fisket; så fordrar

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 263, 267—268 (Aftr., sid. 53, 57—58). *(Utg. anm.)*

man nu ifrån Uddevalla och Lysekil, att en större del af de ifrågavarande anslagen skola användas till åstadkommande af en telefonförbindelse mellan Uddevalla och Lysekil, ehuru dessa platser redan äro förenade medels telegrafledning, samt att de nämnda båda fiskelägena skola erhålla telefonförbindelse medels en utgrening från trakten af Essviken å linien Uddevalla—Lysekil öfver badorten Fiskebäckskil, och detta ehuru befolkningen å bemälda lägen på fullgoda grunder protesterat emot en sådan anordning såsom ur fiskets synpunkt förkastlig*). Det finnes nemligen hvarken något större verkligt behof för de ifrågavarande lägena att komma i telefonförbindelse med Sotenäs härads lägen eller för dessa att komma i sådan förbindelse med de förra, utan hafva bådadera hvar sina önskningar med hänsyn till den egna trakten att i främsta rummet få uppfylda**). De skäl, man anfört för den afvikande meningen och hvilka hufvudsakligen bestå derutinnan att Lysekil skulle vara eller åtminstone passade till ett slags centrum för den kringliggande skärgården, vederläggas tillräckligt af de kända förhållandena, att Stångenäs härad med Lysekil hvarken nu är eller någonsin tillförene varit en hufvudort för fiskerinäringen, hvartill Lysekil för öfrigt alls icke vare sig af naturen eller i egenskap af en framstående badort är danadt. Den nu offentliggjorda fiskeristatistiken visar också, dels att Stångenäs härad med Lysekil inom mellersta skärgården blott intager sista platsen i ordningen

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 271—274 (Aftr., sid. 61—64); 1887, sid. 106 (Aftr., sid. 12). Jfr vidare *Bil. D, E, F* samt kommunalstämmobesluten å Grundsund den 22 Okt. och 8 Dec. samt å Gullholmen den 25 Okt. och 6 Dec. 1887.

**) Först när telefonväsendet utvecklats så långt, att man fått telefonförbindelse från Orost och Tjörn till Marstrand och Göteborg, kan det vara behöfligt för fiskarebefolkningen norr om Gullmaren att komma i telefonförbindelse med Orosts och Tjörns telefonnät, om nemligen derigenom vunnes möjlighet af direkta telefonmeddelanden med Marstrand och Göteborg. Sammalunda blifver ock förhållandet, när jernvägen till Ellös kommit till stånd. *(Utg. anm.)*

i afseende på storsjöfisket, fjerde platsen i afseende på både sillvadsfisket, sillgarnsfisket och sillsaltningen o. s. v. samt vida öfverträffas af både Sotenäs, Orosts Vestra och Tjörns härader, och dels att Lysekils verksamhet för bohuslänska fiskerinäringen nu mer hufvudsakligen inskränker sig till sillfiskebedriften med en sillsaltning under förra vintern af 6,156 tunnor och med 7 stycken sillvadar, skötta af 27 man, allt siffror som föga tala till förmon för den från Lysekils sida fordrade suprematien öfver den ifrågavarande delen af skärgården*). Badortsväsende och fiskerier trifvas synbarligen ej riktigt väl tillsammans i bohuslänska skärgården, och redan den omständigheten, att fisksaltning ej får utöfvas i Lysekil under den varmare årstiden, är tillräcklig att omöjliggöra för Lysekil att utveckla sig till en verklig hufvudort för fiskerinäringen**). Utförseln af färsk sill från Lysekil till utlandet är ej af någon betydenhet, åtminstone icke för den söder om Gullmaren belägna delen af skärgården***). Att Lysekil är sätet för »Göteborgs och Bohus läns fiskareförening», är sant, men ock ett föga lämpligt sådant, då delegarne i denna assuransförening ju till allra största delen tillhöra Orosts och Tjörns fögderi, hvarför en flyttning till mer centralt belägen plats, der man ej tillåter sig orättmätiga öfvergrepp, är af behofvet starkt påkallad†). Nämnda förening har

---

*) Jfr Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, 1881—1885. Göteborgs och Bohus län, Stockholm 1887, sid. 71, der det om Lysekils deltagande i fiskets utöfning heter: »något storsjöfiske bedrifves icke af köpingens invånare och annat fiske endast till husbehof». *(Utg. anm.)*

**) Jfr Kongl. Maj:ts resolutioner, angående anläggningen m. m. af verk för sillens beredning till handelsvara å Lysekil, af den 19 April 1884. *(Utg. anm.)*

***) Någon nämnvärd utförsel af färsk sill från Lysekil har ej under förra vinterns rika fiske egt rum och omnämnes derför icke heller uti den senaste statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken. *(Utg. anm.)*

†) Enligt den senaste statistiska berättelsen funnos år 1886 uti nämnda förening assurerade 76 bankfiskefartyg från Orosts och Tjörns

för öfrigt icke varit ens hörd och än mindre, såsom man dock velat göra troligt, uttalat sig till förmon för den från Lysekil önskade telefonledningen öfver Gullmaren, då det uti inlagan från Lysekil åberopade bidraget till denna ledning beslutats ej af föreningen utan af två dess i Lysekil bosatte och i fiskerinäringens utöfning ej deltagande styrelseledamöter emot en tredjes från fiskeläget Grundsund protest och i strid mot föreningens reglemente*). Lysekils egentliga betydelse för skärgården ligger sålunda icke uti dess fiskaffärer, hvilka knappast sträcka sig söder om Gullmaren, utan i den kolossala bränvinshandel, för hvilken Lysekil är sätet och hvilken utgör en verklig förbannelse för den kringliggande nejden, men hvilken ock gifver Lysekil nog stora inkomster att sjelf kunna bekosta sina telefonförbindelser, utan att derför behöfva anlita de till den fattiga skärgårdens upphjelpande anslagna medlen. Att Lysekil icke heller i öfriga hänseenden passar till hufvudort för den mellersta skärgården, det är tillräckligt tydligt ådagalagdt genom landstingets jernvägskommittés fullständiga utredning och utförliga betänkanden**).

Den från Lysekil af herrar kapten C. S. Lilliehöök och f. d. sjökapten C. J. Ödman till Konungens Befallningshafvande ingifna inlagan till förmon för den nämnda ledningen öfver Gullmaren innehåller, såsom både af det

---

fögderi, 10 bankfiskefartyg från Sunnervikens fögderi och 1 garnfiskebåt från Norrviken. Orost är redan förut sätet för »Köpmännens å landet inom Bohus län assuransbolag» och torde äfven vara rätta platsen, dit såväl »Göteborgs och Bohus läns fiskareförening» som andra för skärgården nödiga assuransföreningar lämpligast böra förläggas. *(Utg. anm.)*

*) Det förkastliga beslutet genomdrefs af fiskeritillsyningsmannen doktor A. H. A. Malm och handlanden J. O. Wallentin å Lysekil, men föranledde också på näst följande bolagsstämma en sådan ändring i styrelsens sammansättning att fiskelägena sjelfva hädanefter få öfvertaget. *(Utg. anm.)*

**) Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar. Stockholm 1886, sid. 53—57. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 41—42. *(Utg. anm.)*

redan här anförda torde hafva framgått och än mer vid fortsatt granskning af verkliga förhållandena och jemförelse med icke blott den äldre utan äfven den senast offentliggjorda fiskeristatistiken skulle framgå, en den mest vrängda framställning af saken i fråga, man gerna kan tänka sig. Det må fördenskull här vara nog att påpeka, hur desse herrar f. ex. icke funnit för godt räkna norra hälften af Morlanda socken till Orost, dit denna socken dock hör, och derför äfven kunna, med fullt medvetande om att den af Orosts Vestra härad helt och hållet omslutna Ellösfjorden både städse utgjort ett af sillfiskets hufvudcentra och äfven under nu innevarande fiskeperiod lemnat ofantligt riklig fångst*), öppet påstå i fråga om Orost, »att sillfisket derstädes bedrifves uti en mycket inskränkt skala och sillens tillgodogörande genom saltning är nästan ingen». Då man icke håller sig för god att anlita sådan bevisföring och sådana medel för vinnandet af sina ändamål, förtjenar man ej heller få något vidare gehör för sin mening**). Till närmare belysning af den ifrågavarande traktens betydelse för fiskebedriften meddelas i *Bil. A* några upplysande tabeller, som vid en jemförelse tillräckligt torde ådagalägga ofvan nämnda herrars försök att vilseleda. Endast

---

*) Jfr Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskaps qvartalsskrift, 1887, sid. 201, 207. *(Utg. anm.)*

**) Bland de mycket talrika oriktigheter, som förefinnas uti bemälde herrars inlaga, må dock ytterligare en här framhållas. Det heter nemligen: »Vidare är att märka, att då 6, 7 och 8 distrikten äro den del af kusten, der sillfisket vanligen först tager sin början *(sic!)*, d. v. s. sillen tillstöter här tidigast, så uppgifves uti tillsyningsmannens berättelser öfver senare årens fisken, att fångsten af sill alltid började senast inom 4 distriktet — inom 5 distriktet eger, som förut är nämndt, sillfångst icke rum — *(sic!)*. Samma förhållande lär äfven varit rådande under äldre sillfiskeperioder» *(sic!!!)*. — Gifves väl mer vitne behof på i hur hög grad bemälde herrar sökt vilseleda? Den senaste statistiska berättelsen ådagalägger redan att sillfisket 1886 började utomskärs i 1 och inomskärs i 3 distriktet, och år 1887 började inomskärsfisket tidigast i 2 och 3 distrikten, under det att 7 och 8 distrikten hade senare och sämre fiske än 4 och 5. *(Utg. anm.)*

ofullständigheten uti den tryckta offentliga statistiken öfver länets hafsfisken har hindrat meddelandet af på samma sätt uppstälda tabeller äfven öfver andra fisken än storsjöfisket och sillfisket*). Skeppsvarfven å liksom sjöfarten från Lysekil och Stångenäset äro såsom bekant obetydliga emot dem å Orost o. s. v.**).

Att några personer å fiskeläget Grundsund år 1885 deltogo uti en petition om en telefonledning dit ifrån Lysekil berodde, enligt af desse personer sjelfve lemnad upplysning, dels på otillräcklig kännedom både om telefonväsendet och om fiskerinäringens kraf på detta senare, dels på fruktan för en då föreslagen ledning dit från Uddevalla***), hvilken ledning på goda grunder hölls för värdelös, och dels derpå att man ansåg sig kunna hoppas på bättre framgång, om man arbetade ihop med Lysekil och Fiskebäckskil än ensam†).

Att Lysekil äfven i rent tekniskt hänseende är allt annat än passande såsom centrum för ett större telefonnät, synes nog klart deraf att Lysekil ligger vid spetsen af ett långt och smalt näs invid en stor och bred fjord, till hvilket blott *en* enda landsväg förer, hvadan användningen af land-

*) Det må dock här tilläggas, att då värdet å fiskefartyg och båtar år 1886 uppgick till 1,982,168 kr. för hela länet, så kommo af detta belopp bortåt hälften eller 866,778 kr. på Orosts och Tjörns fögderi samt 600,872 kr. på Morlanda socken men blott 26,940 kr. på Stångenäs härad med Lysekil. *(Utg. anm.)*

**) Verkligt »apotek» finnes å Kårehogen nära Ellös, men å Lysekil blott »medikamentsförråd» (Kongl Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, 1881—1885, Göteborgs och Bohus län, sid. 21). Å Lysekil finnes visserligen ett afdelningskontor af en privatbank, men detta har ej genom sin verksamhet ländt fiskarebefolkningen till gagn. Fruktan för inrättandet af ett konkurrerande bankkontor vid Ellös torde emellertid hafva bidragit till framkallandet af de här åberopade, utaf vederbörande bankdirektörer främst undertecknade inlagorna till Kongl. Telegrafstyrelsen och länsstyrelsen af den 12 och 13 September 1887. *(Utg. anm.)*

***) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 204 (Aftr., sid. 47). *(Utg. anm.)*

†) Jfr vidare det nedan införda kommunalstämmoprotokollet från Grundsund af den 22 Oktober 1887, der en fullständigare utredning af ämnet lemnas. *(Utg. anm.)*

ledningar i någon större omfattning ej kan ifrågakomma med Lysekil såsom utgångspunkt, hvartill kommer att Lysekils läge, såsom kartan genast visar, icke heller är förmonligt såsom utgångspunkt ens för kabelledningar i sjön till de för fiskerinäringen betydande platserna i mellersta skärgården*). Det är att märka, att en kabelledning är sju och en half gång dyrare än en landledning öfver hufvud taget. Att äfven Uddevalla är olämpligt såsom centrum för ett skärgården och fiskerinäringen afseende telefonnät, är så i ögonen fallande tydligt, att det vore öfverflödigt söka i detaljer påvisa detsamma, och att Uddevalla, i trots af att det utgör ändpunkt för Uddevalla—Venersborg—Herrljunga-banan, ändock icke utöfvar eller kan komma att utöfva någon annan större betydelse för bohuslänska skärgården eller fiskerierna än med hänsyn till samma skärgårds förseende med för dess förkofran oumbärliga jernvägar, hvilket Uddevalla ganska länge med framgång sökt hindra, det torde vara obestridligt**).

Inom **Orosts** och **Tjörns** fögderi åter finnas visserligen en telegrafstation och åtta på jemförelsevis kort afstånd från den förra å fyra skilda linier liggande telefonstationer***), men fögderiet är icke dess mindre, med anledning icke blott af den öfvervägande betydelsen för fiskerinäringen, utan äfven af befintligheten utaf talrika men spridda stora fiskelägen samt för fiskhandeln och sillfisket

---

*) Blott den omständigheten att kabelledningen till det jemförelsevis närbelägna Fiskebäckskil behöfver kosta 9,450 kr. utgör bevis nog för detta påstående. *(Utg. anm.)*

**) Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar, sid. 66. — Derigenom har Uddevalla ock blifvit en hufvudorsak till det ledsamma förhållandet att Bohus län i afseende på offentliga samfärdsanstalter blifvit sämre tillgodosedt än de flesta öfriga landskap inom riket. (Jfr åberopade Betänkande, sid. 126—127). *(Utg. anm.)*

***) Centralstation för dessa linier finnes vid telegrafstationen. Af de nämnda 8 telefonstationerna äro blott 3 ändstationer och 3 äro inrättade hufvudsakligast för administrativa ändamål. *(Utg. anm.)*

vigtiga platser, såsom Konungens Befallningshafvande redan i utlåtande den 20 Oktober 1885 framhållit*), i behof af nya telefonanläggningar »i den största omfattning», emedan fögderiet i sjelfva verket fått mindre af sådana samfärdsmedel som de ifrågavarande än de öfriga fögderierna. En utsträckning af det befintliga telefonnätet å Orost och Tjörn äfven till lägena å de utanför hufvudöarne liggande småöarne är dessutom af nöden, äfven derför att detta nät eljes skulle vara i viss mon förfeladt och icke motsvara sin bestämmelse**).

Genom sex och ett halft århundraden eller så långt bohuslänska fiskeriernas verkliga historia går till baka i tiden har Orosts och Tjörns fögderi städse häfdat en den mest framstående plats med hänsyn till fiskerinäringen inom länet, hvilken, så vidt man vet, alltid egt sina tvänne främsta hufvudcentra inom just detta fögderis område. Det ymniga sillfisket i förening med den naturliga belägenheten har nemligen grupperat fögderiets storartade fiskebedrift kring tvänne medelpunkter, nemligen mellersta delen af Morlanda socken med den för sillfångsten så betydande Ellösfjorden och södra Tjörn med de i sillfiskets historia så framstående Marstrands-, Elgö- och Hakefjordarne***). Tjörn egde ock under förra fiskeperioden enligt en förteckning från 1792 ett antal af 52 trankokerier samt mycket talrika salterier, och inom Morlanda socken funnos då 38 transjuderier samt en stor mängd salterier†). En granskning af fiskeristatistiken för de två senaste vintrarne visar

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 256 (Aftr., sid. 32); 1886, sid. 160; 1886, sid. 254—255 (Aftr., sid. 44—45).

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 144—146.

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 128—129; 1886, sid. 271 (Aftr., sid. 61).

†) Ljungman, A. V., Bohus läns hafsfiske och dess framtid. Göteborg 1882, sid. 15. — Jfr vidare König, P., Om trankokningen i Bohus län (Kongl. Vetensk. Acad. handl. f. år 1817, sid. 47. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 318). — Handlingar rörande sillfisket i bohuslänska skärgården. Stockholm, 1843, sid. 4. *(Utg. anm.)*

ock en utveckling af sillfiskebedriften inom fögderiet, som snart skall låta detta intaga sin gamla ställning såsom det främsta*). Sista vinterns statistik visar nemligen att 2—6 fiskedistriktens sillfångst uppgått till 2,252,909 kubikfot af de 3,308,723 kubikfot, som erhållits inom hela länet, och om man frånräknar från 6 distriktets fångst den obetydliga del, som fåtts vid Stångenäsets och Bokenäsets till distriktet hörande kuster, och från 2 distriktets fångst den helt visst åtskilligt mer betydande del, som fåtts vid Inlands fögderis till distriktet hörande kust**), så återstår dock för Orosts och Tjörns fögderi en fångst, som långt öfverstiger hälften och uppgår till fyra sjundedelar ungefär af hela länets totalfångst***). Storsjöfisket har likaledes alltid stått högst i utveckling inom Orosts och Tjörns fögderi, o. s. v.†)

---

*) Detta har redan inträffat, och det bland annat till följd deraf att 1887 års höstfiske egde rum hufvudsakligen blott vid Orost och Tjörn samt Marstrandsöarne och att den under samma års höst i rikligaste mängd erhållna sillen var af bättre beskaffenhet än den under föregående år samt under vintern erhållna sillen. *(Utg. anm.)*

**) Det är att märka, det Tjörn eger djupare stränder, som bättre lämpa sig för sillfångst, än Inland, hvars i regeln långgrunda stränder deremot passa väl för fiske med faststående ryssjeredskap. Vid Lafön Elgön, Marstrandsöarne m. fl. ställen finnas dock äfven inom Inlands fögderi tjenliga ställen för sillfångst, men Tjörn eger ännu ett långt öfvervägande antal öfvade yrkesfiskare, som bidraga till att göra fisket der rikare. Vindens riktning och styrka utöfvar naturligen ock inflytande på fiskets riklighet vid den ena eller andra sidan af fjordsträckningen, och är sjövind förmonligare för den vestra, men landvind för den östra kusten. *(Utg. anm.)*

***) Sillfisket under hösten och vintern 1887—1888 torde komma att förete än förmonligare siffror för Orost och Tjörn, hvartill kan läggas att den södra delen af mellersta skärgården kan påräkna tidigare fiske under hösten och derigenom äfven bättre sill, än skärgården norr om Gullmaren. (Jfr LJUNGMAN, A. V., Bohus läns hafsfisken och de vetenskapliga hafsfiskeundersökningarna. Göteborg 1878, sid. 27—28). *(Utg. anm.)*

†) Jfr vidare den i *Bil. A* meddelade tabellen öfver fiskefartyg och båtar år 1886, hvilken än mer torde ådagalägga Orosts och Tjörns öfvervägande betydelse för fiskebedriften Handeln med färsk hafsfisk och forslingen af färsk sill utöfvas ock i långt större omfattning från Orosts och Tjörns fiskelägen än från någon annan trakt i bohuslänska skärgården. *(Utg. anm.)*

Samma statistik och än mer en grundlig kännedom om förhållandena inom fögderiet ådagalägga ock att en ganska intensiv samverkan i afseende på både fiskhandeln och sillfiskets utöfning eger rum mellan de båda nämnda hufvudcentra för fiskebedriften, under det att desamma deremot stå isolerade nog i fråga om det närmast nordligare centret i Sotenäs härad. Det torde fördenskull också varit fiskerierna och ur dem härrörande gemensamma intressen, som förde Skaftölandet redan från fordom till Orosts och Tjörns fögderi och icke till Sunnervikens *). Orosts och Tjörns fögderi är derför icke blott en administrativt, utan äfven en både genom sin fysiska och genom sin ekonomiska beskaffenhet ett sammanhängande helt bildande ögrupp, som det skulle lända till allvarlig skada att genom konstlade medel splittra, på sätt nu från Lysekil och Uddevalla eftersträfvas.

Granskar man fördenskull opartiskt förhållandena, skall man snart finna, att det med hänsyn till telefonväsendets ordnande för fiskelägena inom Orosts och Tjörns fögderi i främsta rummet är af nöden för dessa att komma i direkt telefonförbindelse med hvarandra och med de vigtigaste platserna för sillfångsten *inom* fögderiet, under det att man i fråga om platser utanför detta får på grund af de större afstånden eller det mindre behofvet af lifligare meddelanden vara belåten med blott indirekt sådan förbindelse med telegrafen såsom mellanled. Det är sålunda klart, att skiljandet af f. ex. Gullholmen och Grundsund från Orosts och Tjörns telefonnät till förmon för ett egennyttigt Uddevalla—Lysekilsintresse också skulle skilja dessa lägens fiskuppköpare och fiskare från den mycket stora fördelen af direkt telefonförbindelse mellan hemorten och platserna inom skärgården för deras fiskuppköp eller sill-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 272 (Aftr., sid. 62).

fångst*). Den af nämnda intresse förordade ledningen från Gullholmen och Grundsund öfver badorten Fiskebäckskil till Lysekil skulle derföre, liksom i fråga om den ofvan vidrörda stationen å Bovallsstrand i Sotenäs härad skett, blott framkalla önskan om en sådan telefonförbindelse med den *egna* traktens fiskelägen och fångstplatser, af hvilka fiskerinäringen i verkligheten kunde vara betjent. För fiskarebefolkningen å Orosts och Tjörns fiskelägen är det sålunda med hänsyn till telefonväsendets ordnande inom bohuslänska skärgården af synnerlig vigt, att *inom* fögderiets gränser erhålla alla de för fiskebedriften betydande platserne förenade med fögderiets telefonnät, emedan derigenom ju vinnes *dels* största möjlighet för lifliga meddelanden mellan de skilda orterna inom inom fögderiet med deraf följande förmoner för näringslifvet samt en väl behöflig sammanslutning och samverkan till näringarnes förkofran mellan de förut så splittrade platserna, *dels* tydliga fördelar för administrationen med hänsyn särskildt till ordningens upprätthållande, *dels* tillräckligare inkomst för underhållet af den för fögderiets telefonnät gemensamma centraltelefon- och telegrafstationen, så att denna station om möjligt till fördel för ett lifligare begagnande må kunna åtminstone under vissa delar af året uppflyttas i högre klass, och *dels* större förhoppning om att framdeles vid förefallande behof kunna utverka sammanskott från befolkningen till telegraf- och telefonväsendets vidmakthållande och utveckling inom fögderiet. Telefonförbindelser af den art åter att de splittra skärgårdsbefolkningen eller minska utsigterna till de nödiga inkomsterna för centraltelefon- och telegrafstationens upprätthållande äro deremot ur närings-

---

*) Såsom tydligt nog påvisas i nedan införda kommunalstämmoprotokoll från Grundsund af den 22 Okt. 1887, ligger äfven stor vigt uppå att f. ex. fiskarena vid Grundsund kunna telefoniskt meddela sig med de vid södra Tjörn boende talrika fiskuppköparne och sillförarne. *(Utg. anm.)*

lifvets intresse för det närvarande åtminstone att undvika*).

Gent emot denna uppfattning har man från Uddevalla, i afsigt att dels få använda en större del af de ifrågavarande anslagen till bekostande af en telefonförbindelse mellan Uddevalla och Lysekil och dels förhindra den ur fiskeriernas synpunkt önskliga utvecklingen af Orosts och Tjörns telefonnät samt om möjligt äfven beröfva samma öar den enda telegrafstation, de ega, genom att undergräfva dennes ekonomiska förutsättningar, sökt att icke blott få ledningen till de nämnda stora lägena Grundsund och Gullholmen lagd så att den till största delen skulle komma att utgöra just hvad som felas i en telefonledning mellan Uddevalla och Lysekil, utan äfven få anbringa en telefonledning å den befintliga telegraflinien mellan Uddevalla och Orost**), hvarigenom skulle ernås dels den önskade minskningen i inkomster vid telegrafstationen å Varekil och dels en mer skenbar än i verkligheten användbar direkt telefonförbindelse mellan fiskelägena Gullholmen och Grundsund öfver Fiskebäckskil, Källviken, Uddevalla, Ljungskile, Svansund och Varekil med sydvestra Orosts och södra Tjörns befintliga eller blifvande telefonstationer. Ingen, som känner beskaffenheten af Uddevalla telefonnät och vet, hur fullständigt allt hvad telefonhemlighet heter vid detsamma saknas, eller har reda på, hur liten utsigten

---

*) På grund häraf anhöllo ock Orosts och Tjörns riksdagsman och landstingsmän den 19 September 1887 uti skrifvelse till Kongl. Telegrafstyrelsen, »det Orost och Tjörn, intill dess telefonväsendet inom bohuslänska skärgården kan varda långt fullständigare, än nu är fallet, genomfördt och till ett sammanhängande helt med Göteborg såsom utgångspunkt ordnadt, måtte varda förskonadt från en telefonledning till Orost af den beskaffenhet, man, enligt hvad i skrifvelsen meddelas, från Uddevalla eftersträfvar.» Jfr vidare Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 105 (Aftr., sid. 11), der önskvärdheten af ett sådant ordnande »framdeles» nog tydligt framhålles. *(Utg. anm.)*

**) Riktigheten af denna uppfattning erkännes indirekt åtminstone uti en från Uddevalla till länsstyrelsen ingifven skrifvelse af den 10 Dec. 1887. *(Utg. anm.)*

är att kunna begagna dylika af kabel- och landledningar ömsom bestående långledningar, som de här från Uddevalla ifrågasatta, för verkliga samtal, annat än då väderleksförhållandena äro för telefonering äfven å mycket långa afstånd gynsamma, kan emellertid låta vilseleda sig af dessa Uddevalla—Lysekilsintressets förslag*).

Af de inför Riksdagen i de uti Riksdagens skrifvelse åberopade handlingarne till utförande särskildt förordade stationerne inom Orosts och Tjörns fögderi eller Fiskebäckskil, Grundsund, Gullholmen, Kärringön, Klädesholmen och Rönnäng samt Hättan kan den å badorten Fiskebäckskil nu lemnas helt och hållet å sido, sedan Uddevalla uti inlaga till Kongl. Telegrafstyrelsen af d. 12 sistl. September anhållit få anlägga densamma på egen bekostnad**)

---

*) De af detta förslag närmast berörda kommunerne eller Grundsund och Gullholmen hafva ock uti petition till Kongl. Maj:t samt icke mindre än trenne särskilda kommunalstämmobeslut hvardera uttalat sina protester mot detsammas genomförande. *(Utg. anm.)*

**) Enligt hvad man från Uddevalla meddelat uti en skrifvelse till länsstyrelsen af den 10 Dec. 1887 är denna uppgift icke riktig, då man tvärtom i Uddevalla »fordrar» att telefonförbindelsen mellan Uddevalla och skärgården skall i allt väsentligt bekostas med de här ifrågavarande utaf Riksdagen och hushållningssällskapet beviljade anslagen. Detta misstag betyder emellertid intet med hänsyn till sakens afgörande, enär Fiskebäckskil längesedan upphört att vara fiskeläge och derför icke heller eger sådan betydelse för fiskebedriften att det på grund deraf kan ifrågakomma vid den förestående fördelningen af de nu tillgängliga anslagen annat än i händelse af öfverskott, som icke kan på bättre sätt användas. Att Fiskebäckskil upphört befatta sig med fiskerinäringen, intygades redan för länge sedan af A. E. Holmberg (Bohusläns historia och beskrifning, III, Uddevalla 1845, sid. 192; 2 uppl., II, Örebro 1867, sid. 311) och vitsordas för den närvarande tiden af den ofvan åberopade herr C. J. Ödman jemte talrike andre Skaftölandsbor uti en skrifvelse till länsstyrelsen angående Skaftölandets indelning i kommuner den 12 Nov. 1887, uti hvilken det i en utförligare redogörelse för näringslifvet å denna ö heter om Fiskebäckskil, att det »hufvudsakligast och nästan uteslutande beror af segelfarten», hvarförutom detta förhållande nog tydligt torde framgå af tab. XXXIV i den senaste statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken. Fiskebäckskil benämnes derför ock med rätta såväl i länsstyrelsens skrifvelse till Kongl. Maj:t den 13 Okt. 1886 som i den nämnda skrifvelsen från C. J. Ödman m. fl. för blott »läge» i motsats mot Grundsund, Kärringön m. fl. platser, som få heta »fiskeläge» (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 256, Aftr., sid. 46). *(Utg. anm.)*

och Fiskebäckskil förklarat sig nöjd med en ledning från hvilket håll som helst, blott det får en telefonstation. För stationerne å de betydande fiskelägena Grundsund och Gullholmen utöfvar deremot ledningarnes riktning ett stort inflytande icke blott å stationernes värde för fiskerinäringen utan äfven å sjelfva anläggningskostnaden, hvarföre de olika förslagen här skola bedömas först med hänsyn till denna senare. Vid telefonanläggningars utförande i bohuslänska skärgården har man emellertid att taga i betraktande icke blott sjelfva anläggnings- utan äfven underhållskostnaden och tryggheten mot plötslig förstörelse genom f. ex. kablars afslitning o. dyl. Granskar man nu med hänsyn härtill Kongl. Telegrafstyrelsens förslag*), skall man först finna, att det föreslagna läget för kabeln mellan Gullholmen och Islandsbergs hufvud är högst otillfredsställande, då en kabel säkerligen icke kan, skyddad mot hafvets ofantliga våldsamhet, tagas i land å det beräknade stället, utan måste fortsättas till Skuteviken, derifrån landledning kan dragas utmed Värbosundets norra strand fram till Grundsund. Härigenom kommer emellertid kostnaden för ledningen Gullholmen—Grundsund att uppgå till åtminstone 6,025 kr. Vida mer tryggad och långt billigare kan emellertid en ledning till Gullholmen utföras från Ellös eller Kårehogen öfver den med Orost medels bro landfasta och med körvägar försedda Lafön, från hvars nordvestra hörn, Kroksholm eller Rumpen kalladt, en kabelledning kan fullt tryggad läggas öfver till Gullholmen. En sådan landledning öfver Lafön bör möta vida mindre svårighet att utföra och erbjuder långt mindre betänkligheter än f. ex. landledningen mellan Grafvarne och Amborseröd eller mellan Stockevik och Rönnäng, att icke tala om den nämnda ledningen öfver Islandsbergs hufvud. Kostnaden för en sådan ledning torde blifva med Ellös såsom

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1886, sid. 264, 268 (Aftr., sid. 54, 58).

utgångspunkt 2,800 kr. och med Kårehogen såsom utgångspunkt 2,900 kr. Till Grundsund torde en ledning öfver fiskeläget Rågårdsvik från Orost icke böra beräknas kosta mer än 5,850 kr., om Ellös väljes såsom utgångspunkt, och 5,500 kr., om Kårehogen (med bibehållande naturligen af stationen vid Ellös) väljes såsom utgångspunkt. Kårehogen såsom platsen för fögderiets apotek samt rätt mycket bebygdt torde nemligen lämpa sig bäst såsom vexlingsstation för de till fiskelägena Kärringön, Hällevikstrand, Gullholmen, Ellös, Rågårdsvik och Grundsund gående ledningarne; och kan den sistnämnda af dem väl tjenligast dragas från Kårehogen till Hallen vid Malösund samt derefter utmed detta till Malösundskanalens vestra mynning, derifrån kabel kan läggas öfver fjorden till Rågårdsvik*). I händelse ledningen Grundsund—Rågårdsvik kommer till stånd, blifver naturligen ledningen Grundsund —Fiskebäckskil, till följd af det gemensamma stycket mellan Grundsund och Gunnarsbo, billigare och kommer att kosta blott 1,075 kr. Tages nu Lysekil till utgångspunkt för ledningarne till Fiskebäckskil, Grundsund och Gullholmen, så blifver kostnaden 16,725 kr. (af hvilka 9,450 kr. för linien till Fiskebäckskil, 1,250 kr. för linien till Grundsund och 6,025 kr. för linien till Gullholmen), under det att, om Ellös tages till utgångspunkt för ledningarne till samma stationer, kostnaden blifver blott 9,725 kr. och om Kårehogen tages till utgångspunkt allenast 9,475 kr. eller en besparing i förra fallet af 7,000 kr. och i det senare af 7,250 kr. Tages åter den af Uddevalla erbjudna stationen i Fiskebäckskil såsom utgångspunkt för en ledning till blott Grundsund och Gullholmen**), så blifver kost-

*) Möjligen kan någon liten besparing i kostnaderna vinnas genom ledningens dragande öfver Malön? *(Utg. anm.)*

**) Antagandet att linien Källviken—Fiskebäckskil skulle vara erbjuden att bekostas utaf Uddevalla stad, beror, såsom ofvan nämnts, på en missuppfattning, hvarföre kostnaden för denna linie måste tilläggas, på sätt uti förslaget n:o 7 i *Bil. B* skett. *(Utg. anm.)*

naden för densamma visserligen endast 7,275 kr. eller 1,125 kr. billigare än ledningarne från Kårehogen och 1,375 kr. billigare än ledningarna från Ellös till samma båda lägen*), men värdet för dessas både fiskerinäring och öfriga näringslif blifver så mycket mindre. Den stora »besparing i kostnaden af 5,550 kr.», hvarom från Uddevalla ordas i den ofvan åberopade inlagan till Kongl. Telegrafstyrelsen, är, såsom vid hvarje närmare granskning genast framgår, grundad på vilseledande beräkning och vunnen genom ett det mest oberättigade förbigående af den höga kostnaden (9,450 kr.) för linien Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil. (Jfr vidare *Bil. B*).

Beträffande nu värdet för fiskerinäringen af dessa tre förslag, så torde mer än tillräckligt framgå, såväl af hvad här ofvan meddelats som af innehållet uti petitionen och kommunalstämmoprotokollen från fiskelägena Grundsund och Gullholmen (*Bil. D & E*), att direkt telefonförbindelse med Orosts och Tjörns telefonnät är den enda eftersträfvansvärda och dugliga**) samt att särskildt förbindelsen öfver Fiskebäckskil och Källviken vore så litet värd för fiskebedriften att dess utförande med de nu tillgängliga anslagen väl ej kan ens ifrågasättas, hvarförutom Uddevalla, som i sjelfva verket nära nog ensamt skulle skörda fördelen af denna förbindelse, icke saknar medel att bekosta åtminstone den del af densamma, som skulle förena linien Källviken – Uddevalla med Fiskebäckskil. Linien Grundsund—Ellös (eller Kårehogen) innebär vidare den rätt stora fördelen att å densamma kan med ringa kostnad anbringas en mellanstation i fiskeläget Rågårdsvik, hvarigenom man ju vid den för sillfisket så synnerligen betydande Ellösfjorden erhölle en station till jemte den vid Ellös.

---

*) Tages deremot kostnaden för linien Källviken—Fiskebäckskil, uppgående till 2,025 kr., med i räkningen, ställa sig siffrorna helt annorlunda, och ledningarne från Kårehogen blifva då föga dyrare.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, 271—273 (Aftr., sid. 61—63); 1887, sid. 104—106 (Aftr., sid. 10—12).

Morlanda—Ellösnejden*) erbjuder i motsats mot Lysekil de allra tydligaste förmoner såsom centrum för ett ifrågavarande del af skärgården afseende telefonnät. Från Ellös utgå nemligen nu tvänne ledningar, den ena till Hällevikstrand och den andra till Ileberg och Varekil, och från Ellös eller Kårehogen kunna ju, efter hvad här visats, lämpligen anbringas en ledning öfver Lafön till Gullholmen och en ledning till Rågårdsvik och Grundsund (samt möjligen äfven Fiskebäckskil) eller inalles fyra ledningar till olika håll, och likväl återstå tvänne nya af Kongl. Maj:t till upprödjning fastställda vägar från det inre Orost samt den föreslagna jernvägslinien öfver Flatön och Bokenäset till Uddevalla att begagna för ytterligare ledningar**). Att här ifrågavarande nejd äfven är långt tjenligare såsom en blifvande koncentrationspunkt för näringslifvet i den mellersta delen af bohuslänska skärgården än Lysekil, derpå är af landstingets jernvägskommitté i dess betänkanden anförda talrika bevis, och insigten derom förmådde redan år 1881 hushållningssällskapet att anslå medel för undersökning af en till Ellös ledande jernväg, hvarefter denna jernväg sedan utgjort föremål för ansträngningar från länets riksdagsmän i Andra kammaren och slutligen äfven från landstinget, som hos Kongl. Maj:t förra året gjorde hemställan om densammas byggande såsom statsbana i förening med Uddevalla—Venersborg—Herrljunga jernvägs inlösande till statsverket, till hvilken hemställan Konungens Befallningshafvande »på det kraftigaste förordade bifall»***).

Beträffande den föreslagna stationen å Kärringön är att märka, det kabelledningen från Orost kan göras kor-

*) Jfr den Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 130 (Aftr., sid. 36), åtföljande kartan.

**) Undersökning har egt rum och anslag sökts äfven för en landsväg från Björnsundet öfver Rabön, Flatön och Ängön till Dragsmark. *(Utg. anm.)*

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 110; 1886, sid. 227—231, 232—233, 272 (Aftr., sid. 17—21, 22—23, 62); 1887, sid. 128, 134—136 (Aftr., sid. 34, 40—42).

tare och på samma gång vinna större trygghet mot att ödeläggas af hafvets våldsamhet, om den får utgå antingen från Flackevik och läggas söder om Togskären på minst 5 famnars djup å öppna fjorden eller ock från en något nordligare plats och läggas strax norr om Väckholmen och Togskären på minst 9 famnars djup å öppna fjorden. På blott 4 famnars djup finnes nemligen ingen säkerhet för att icke kabeln å för hela hafvets våldsamhet utsatta ställen å öppna fjorden kan nås af vågsvallet. Kostnaden bör emellertid genom den här föreslagna ändringen kunna nedbringas till 7,500 kr. Kärringön är ett läge af största betydelse för utomskärsfisket, som skulle skörda mycket gagn af en telefonstation både för sin redan befintliga fiskebedrift och för det utomskärsfiske efter såväl makrill som sill. hvars uppkomst en sådan station i hög grad skulle främja. Kärringöns långt i hafvet utskjutna läge gör henne nemligen företrädesvis lämplig såsom utgångspunkt för allt slags utomskärsfiske och i synnerhet för sådant efter makrill och sill.

Klädesholmen är ett stort fiskeläge med mycket framstående betydelse för hafsfiskebedriften och i synnerhet för fiskhandeln, med hänsyn till hvilken det väl intager främsta rummet inom länet, och är derför äfven i stort behof af en telefonstation. Ledningen från Stockevik öfver Rönnäng, der mellanstation bör anbringas*), till Hättan skulle få en mycket stor betydelse för fiskerinäringen med hänsyn dels till de fyra fiskelägen, som ligga i närheten af Rönnängs kyrka (»Torget»), nemligen Ropekullen, Stora och Lilla Kalfven samt Stansvik, och dels till de fiskare, som bo i närheten af Hättan å Dyrön, Risön m. fl. små

*) Från stationen å Ropekullen vid Rönnängs kyrka torde framdeles böra utgå en förbindelseledning, som förenar Orosts och Tjörns telefonnät med Marstrand, dervid kabeln lämpligast kan tagas i sjön strax sydost om nämnda kyrka i Kåreviken och derifrån dragas genaste vägen till Backudden å Marstrands Koö o. s. v.
(Utg. anm.)

öar, samt dels till det ofantligt rika sillfiske, som bedrifves i Elgö- och Hakefjordarne och för hvilket Hättan erbjuder den mest välbelägna platsen såsom blifvande telefonstation*).

Utom anförda ställen torde fiskelägena Skärhamn och Kyrkesund böra nämnas såsom förtjenta af att framdeles ihogkommas med hvar sin telefonstation. Särskildt är Skärhamn ett läge af allt mer framstående betydenhet för både fiske, fiskhandel och fiskberedning, såsom ock den här åberopade statistikens siffror nogsamt bära vitne. (En jemförelse med en så framhållen plats som Lysekil torde t. o. m., om hänsyn tages blott till verklig betydelse för fiskebedriften, nog tydligt utfalla till förmon för Skärhamn).

Folkmängden å de här i främsta rummet till erhållande af telefonstation förordade platserna inom Orosts och Tjörns fögderi utgjorde vid slutet af år 1886 i Grundsunds församling 923, i Gullholmens församling 594, i Kärringöns församling 508, i Klädesholmens församling 800 och i Rönnängs församling 1,196 personer.

Inom **Inlands** fögderi finnas en telegrafstation i Marstrand och en telefonstation å Stenungssund af värde för fiskebedriften samt dessutom åtminstone ett par privata telefonstationer, af hvilka den i Marstrand varit till stort gagn för fiskhandeln. Fögderiet har med undantag för sillfisket, så vidt man vet, aldrig egt någon nämnvärd betydelse för fiskerinäringen, och äfven sillfisket har ej inom fögderiet förmått utveckla några verkliga fiskelägen eller platser af större vigt för fiskebedriften. Vid Marstrandsöarne samt i Lycke sockens skärgård har dock sillfångsten under fiskeperioderne plägat vara mycket rik, och under förra fiskeperioden funnos äfven i samma skärgård talrika s. k. »verk» för sillens beredning till handelsvara. För

*) Skulle hänsyn tagas blott till sillfisket, då är Hättan tvifvelsutan den station, som borde sättas i främsta rummet af samtlige de föreslagna stationerna, då den är oumbärlig för den utomordentligt rika sillfångsten såväl vid sydöstra Tjörn som vid de utmed Inlandssidan belägna öarne Lafön och Elgön. *(Utg. anm.)*

denna skärgård finnes emellertid på goda grunder föreslaget inrättandet af en telefonstation å Tjufkilshufvud med ledning från Göteborg*); men då förmonen af en sådan ledning ju i hög grad inskränkes deraf att telefonnäten i Göteborg tillhöra enskilda bolag, som ej samverka med statens anläggningar af samma slag, och då trakten i fråga redan kommer att skörda stort gagn af den blifvande stationen å Hättan samt då fögderiets deltagande i sillfiskebedriften ännu är så litet utvecklad som den ofta åberopade statistiken antyder**); så torde med denna stations inrättande kunna anstå, till dess fråga blifver om sammanslutningen af länets skilda telefonnät till ett sammanhängande helt eller om att medels nya telefonledningar förena åtminstone mellersta skärgårdens telefonnät med Göteborg***). Kostnaden för ledningen Göteborg—Tjufkilshufvud beräknas af Kongl. Telegrafstyrelsen till kr. 8,700†).

Inom **Göteborgs** fögderi slutligen finnas för fiskerinäringen användbara telegrafstationer i Göteborg samt å Vinga och Brännö, hvartill komma flera privata telefonstationer. För Hisingsskärgården är emellertid på nog starka skäl föreslaget inrättandet af en telefonstation antingen vid Hästevik i närheten af Lilla Varholmen eller å Björkö eller vid Kalfsund med förord för det sistnämnda alternativet††). Kostnaden för en ledning från Göteborg blott till Hästevik beräknas af Kongl. Telegrafstyrelsen till kr. 3,750†††), men utsträckt till Kalfsund till

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 205—206 (Aftr., sid. 48—49); 1886, sid. 161.

**) Jfr *Bil. A* samt Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskaps qvartalsskrift, 1887, tab. XXII.

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 105, 109—110 (Aftr., sid. 11, 15—16).

†) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 265, 270 (Aftr., sid. 55, 60).

††) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 207—208 (Aftr., sid. 50—51); 1886, sid. 161.

†††) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 231 (Aftr., sid. 7).

(Utg. anm.)

kr. 7,700*). Olägenheterna af att Göteborgs båda telefonnät tillhöra med statens liknande inrättningar icke samverkande enskilda bolag komma dock att betydligt förringa värdet af en sådan ledning, för hvars åstadkommande på statens bekostnad heller ingen af de hittills hörda myndigheterna uttalat sig**). Kalfsund, som icke är ett fiskeläge, men eger betydelse såsom lots- oeh tullstation samt börjat utveckla sig till en liten badort och länge tjenstgjort som en rätt mycket besökt uthamn till Göteborg, borde ock jemte den kringliggande skärgården kunna med undvikande af förenämnda olägenheter långt bättre tillgodoses derigenom att ett af de privata telefonbolagen i Göteborg utsträckte sina ledningar dit. Hisingsskärgården har ännu ej hunnit att under innevarande fiskeperiod få någon större betydelse för sillfiskebedriften, såsom äfven af de statistiska berättelserna öfver länets hafsfisken tydligt nog framgår, och erfarenheten från äldre fiskeperioder ådagalägger, att sillfångsten på det hela taget varit mer osäker och mindre betydande inom Göteborgs fögderi än inom de andra fögderierna***). Fiskarena i den till Göteborgs fögderi hörande skärgården äro för öfrigt redan de i afseende på förmonlig afsättning mest gynnade inom länet †).

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 270 (Aftr., sid. 60).

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 226, 227, 247, 258 (Aftr., sid. 2, 3, 23, 34); 1886, sid. 256, 260 (Aftr., sid. 46—50); 1887, sid. 99 (Aftr., sid. 5). *(Utg. anm.)*

***) Jfr Trangrums-Acten. Stockholm 1784, sid. 6. — Kongl. Vetenskaps Academiens handlingar för år 1817, sid. 34. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1880, sid. 298, 306. — Ljungman, A. V., Bohus läns hafsfiske och dess framtid, Göteborg 1882, sid. 11. *(Utg. anm.)*

†) Telefonanläggningar till fiskebedriftens främjande i Hisingsskärgården torde, om de skola motsvara sin bestämmelse, böra utföras sålunda att först och främst en stamlinie drages från Göteborg till Hästevik (eller Lilla Varholmen) och derefter tvänne grenlinier från denna linies ändpunkt till de för fiskerinäringen vigtigaste småöarne utanför Hisingen, nemligen den ena linien öfver Björkö till Knippla och Rörö samt den andra till Hönö, hvarigenom man ju kunde erhålla telefonstationer å de rätta platserna. *(Utg. anm.)*

Då nu så stora anspråk på nya telefonstationer finnas framstälda från alla delar af länet, är det å ena sidan tydligen icke berättigadt, att använda de nu tillgängliga ringa anslagen till blotta förenandet af redan befintliga stationer, i synnerhet som den enda nu med detta syfte föreslagna förbindelsen mellan Lysekil och Uddevalla saknar större betydelse för fiskerinäringen och icke heller eftersträfvas af fiskarebefolkningen, under det att å andra sidan användningen af dessa anslag torde i enlighet med uttalandet i den kongl. propositionen*) böra inskränkas till hvad som vore af »företrädesvis framstående betydelse» och till de platser, som voro »framför andra förtjenta af understöd». Att till förfång för verkliga och betydande fiskelägen använda en större del af de ifrågavarande anslagen till den merabemälda telefonförbindelsen mellan Uddevalla och Lysekil, det vore att i uppenbar strid med tydliga syftet i både Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t och de i densamma åberopade handlingarne (d. v. s. kongl. propositionen såväl som den enskilda motionen) förvandla de till fiskerinäringens och den fattiga skärgårdens förkofran anslagna medlen till ett slags premie å rikedomen och ett lättfånget rof för ett par redan förut så högeligen gynnade samhällen att de hafva god råd att sjelfve bekosta sina telefonanläggningar, i synnerhet som de genom den sedan 1855 allt mer monopoliserade bränvinshandeln nog starkt beskattat den skärgård, med hvilken de åtminstone skenbart afse att komma i telefonförbindelse. Ej heller kan det för telegrafverket vara så angeläget, att bringa till stånd en konkurrens med dess telegrafledning mellan Uddevalla och Lysekil**), att de för annat ändamål beviljade anslagen böra derför få användas.

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 102 (Aftr., sid. 8).

**) Med anledning af länsstyrelsens förslag om telefonförbindelse mellan Bovallsstrand och Grafvarne yttrar Kongl. Telegrafstyrelsen uti skrifvelse till länsstyrelsen af den 2 Dec. 1887, att »enär mellan Grafvarnes och Bovallsstrands fiskelägen förbindelse redan förefinnes

Under sådana förhållanden bör det väl alltså ej blifva fråga om annan användning af de nu anslagna medlen, än att de utanordnas till åstadkommande så långt de räcka af telefonstationer å de uti Konungens Befallningshafvandes skrifvelse, Kongl. Maj:ts proposition och den nämnda riksdagsmotionen i främsta rummet framhållna platserna, på ett sådant sätt att de redan befintliga telefonnäten till ett det största gagn för fiskerinäringen derigenom möjligast vinna i värde. De nämnda platserna böra nemligen icke blott hafva fått tjena såsom lockbete till framkallande af Riksdagens offervillighet, utan äfven komma i åtnjutande af den efterlängtade och förespeglade förmonen. Ett bortplottrande af anslagen på isolerade ledningar skulle ock blott föga gagna fiskerinäringen i förhållande till uppoffringarne för desamma.

De nämnda platserna äro, sedan den för fiskebedriften jemförelsevis blott föga betydande badorten Fiskebäckskil, som på Uddevallas bekostnad erhåller telefonstation, frånräknats*), följande, nemligen Malmön, Grundsund, Gullholmen, Kärringön, Klädesholmen och Rönnäng samt Hättan, för hvilkas förseende med telefonförbindelse kostnaden uppgår till dessa belopp, nemligen:

öfver Lysekils och Fjellbackas telegrafstationer och den nu ifrågasatta förbindelseledningen med all sannolikhet skulle föranleda en minskning i nämnde telegrafstationers inkomster, anser Telegrafstyrelsen den inskränkning böra göras uti ledningens begagnande, att densamma icke får upplåtas för telefoniskt meddelande emellan telegrafstationerne i Lysekil och Fjellbacka»; men om en sådan inskränkning göres äfven uti ifrågavarande fall, hvilken annan fördel vinner man väl då i Uddevalla, än att skärgården hämmas i sin utveckling genom att beröfvas en stor del af förmonen utaf ett åt densamma beviljadt anslag.
(Utg. anm.)

*) Ehuru man från Uddevalla förklarat sig icke vilja göra några nämnvärda uppoffringar för att Fiskebäckskil skall komma i telefonförbindelse med Uddevalla, så behöfves icke derför någon ändring i det här lemnade förslaget, enär Fiskebäckskils ofvan påvisade ringa betydelse för fiskebedriften gör att en telefonledning dit omöjligen kan räknas bland de i främsta rummet behöfliga. *(Utg. anm.)*

Malmön—Grafvarne	till kronor	3,450.
Grundsund—Kårehogen	» »	5,500.
Gullholmen—Kårehogen	» »	2,900.
Kärringön—Hälleviksstrand	» »	7,500.
Klädesholmen—Stockevik	» »	3,850.
Hättan—Rönnäng—Stockevik	» »	7,250.
	Summa kronor	30,450.

Då de ifrågavarande anslagen emellertid blott utgöra 29,200 kr., och sålunda en brist af 1,250 kr. förefinnes, så torde, om detta belopp icke af kommuner eller enskilde tillskjutes*), med utförandet af någon linie eller någon del af en sådan böra få tills vidare anstå, för så vidt icke, med anledning af de nämnda liniernas synnerliga vigt för fiskerinäringen, det felande beloppet genast kunde bestridas med å sjette hufvudtiteln besparade medel. I händelse åter uppskof blifver nödigt, torde det böra träffa antingen linien Malmön—Grafvarne eller ock delen Rönnäng—Hättan af linien Hättan—Stockevik. Delen Rönnäng—Stockevik af sistnämnda linie bör nemligen ega stort värde för fiskerinäringen ensam för sig**).

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, får jag alltså, med hänvisning till bifogade handlingar***) och med an-

*) Sådane tillskott hafva emellertid om än med blott smärre belopp (tillsammans 830 kr.) gjorts inom Grundsunds, Gullholmens, Kärringöns, Morlanda och Stenkyrke kommuner, hvarjemte af enskilde personer i Göteborg lemnats kr. 2,000. *(Utg. anm.)*

**) Kostnaden för linien Stockevik—Rönnäng torde väl knappast kunna öfverstiga 1,600 kr. Med hänsyn dertill att frakt- och resekostnader m. fl. utgifter för anläggningen sannolikt torde ökas genom ett uppskof med utförandet af den östra delen af linien Stockevik—Rönnäng—Hättan, bör dock ett slikt uppskof så vidt möjligt undvikas. *(Utg. anm.)*

***) Såsom *bilagor* följde, utom hvad här nedan finnes infördt, under litt. *C—F* kommunalstämmobeslut från Kärringöns, Gullholmens, Grundsunds och Fiskebäckskils kommuner (jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 106. — Aftr., sid. 12), under litt. *G—L* fem häften »handlingar, rörande samfärdseln i bohuslänska skärgården» (aftr. ur Bohuslänsk Fiskeritidskrift) och under litt. *M* fjerde häftet af Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps qvartalsskrift, 1887. *(Utg. anm.)*

hållan att denna skrifvelse måtte få åtfölja Konungens Befallningshafvandes utlåtande i ämnet till Kongl. Maj:t, vördsammast hemställa:

det måtte Konungens Befallningshafvande uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t föreslå, *att* med de i år utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade anslagen af tillhopa 29,200 kr. skola utföras följande telefonledningar med tillhörande stationer, nemligen linierne Malmön—Grafvarne, Grundsund—Rågårdsvik—Kårehogen, Gullholmen—Kårehogen, Kärringön—Hälleviksstrand, Klädesholmen—Stockevik och Hättan—Rönnäng—Stockevik, samt *att* Kong. Maj:t, i händelse de beviljade medlen dertill skulle varda otillräckliga, täcktes med anledning af de föreslagna anläggningarnes synnerliga betydelse för fiskerinäringen fylla bristen med å sjette hufvudtiteln besparade medel.

Tjörn den 12 Oktober 1887.

Axel Vilh. Ljungman.
Riksdagsman för Orosts och Tjörns häraders domsaga.

Bilaga A.

Statistiska utdrag ur »berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1886—1887».

(Jfr *Bil. M;* Göteborgs och Bohus läns Hushållningssällskaps qvartalsskrift, 1887, sid. 195—223 samt tab. I—XXXIV. — Jfr vidare Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, 1881—1885, Göteborgs och Bohus län, sid. 8).

Fiskefartyg och båtar år 1886 (enligt tab. XXXIV):

	Bankfiskefartyg		Däckade båtar		Öppna båtar		Summa	
	Antal	Värde: kr.	Antal	Värde: kr.	Antal	Värde: kr.	Värde: kr.	Värde: kr.
Göteborgs fögderi: Askims härad.....	—	——	123	151,800	170	13,990	165,790	
Hisings Östra härad	—	——	—	——	20	585	585	
Hisings Vestra härad	—	——	101	228.900	342	43,110	272,010	438,385
Inlands fögderi.....	—	——	2	2,400	131	7,495	.....	9,895
Orosts och Tjörns fögderi: Tjörns härad	29	167,435	67	62,400	409	32,993	262,828	
Orosts Östra härad...	—	——	—	——	16	310	310	
Orosts Vestra härad...	51¼	489,815	77	85,150	374	28,675	603,640	866,778
Sunnervikens fögderi: Stångenäs härad	3	14,150	8	9,350	66	3,440	26,940	
Sotenäs härad.....	10¾	36,000	228	365,050	472	27,970	429,020	455,960
Norrvikens fögderi.....	—	——	157	156,685	374	54,465	.....	211,150
	94	707,400	763	1,061,735	2,374	213,033	.....	1,982,168

Obs. Uti ofvanstående uppgifter öfver däckade båtar finnas icke inberäknade de mycket talrika större sådana båtar, som från Orosts och Tjörns fiskelägen användas för fiskhandeln och sillforslingen men icke för egentligt fiske.

Storsjöfisket år 1886 (enligt tab. I—VII).

	Distriktets nummer	Fartyg		Fångst:	Fartyg		Fångst:	Fartyg		Fångst:
		Antal	Manskap	kronor	Antal	Manskap	kronor	Antal	Manskap	kronor
Göteborgs fögderi:										
Askims härad.....	1	19	108	56,900						
Hisings Vestra härad	1	67	402	207,600	.....	.. ..	.....	86	510	264,500
Orosts och Tjörns fögderi:										
Tjörns härad.....	2	13	115	36,525						
» »	3	24	259	66,450						
» »	4	3	32	12,001	40	406	114,976			
Orosts Vestra härad	4	14	168	82,440						
» » »	5	12	133	76,971						
» » »	6	30	341	113,769	56	642	273,180	96	1,048	388,156
Sunnervikens fögderi:										
Stångenäs härad.....	7	3	30	13,073						
Sotenäs härad.....	7	12	97	42,376	.....	.....	... .	15	127	55,449
							Summa för länet	197	1,685	708,105

Sillvadar vintern 1886—1887 (enligt tab. XXI—XXIX):

	Distriktets n:r	Sillvadar		Sillvadar		Sillvadar	
		Antal	Manskap	Antal	Manskap	Antal	Manskap
Göteborgs fögderi: Askims härad	1	9	154				
Hisings Vestra härad.....	1	28	488	.....	.....	37	642
Inlands fögderi	1	1	12				
	2	14	193	.....	.....	15	205
Orosts och Tjörns fögderi: Tjörns härad...	2	18	255				
» »	3	20	272				
» »	4	1	12	39	539		
Orosts Vestra härad.....	4	3	30				
» » »	6	31	335	34	365	73	904
Sunnervikens fögderi: Lane härad	6	2	22	2	22		
Stångenäs härad.....	6	7	84				
» »	7	8	85	15	169		
Sotenäs härad.....	7	32	363	32	363	49	554
Norrvikens fögderi	8	50	454				
	9	48	384				
	10	14	72	.....	.....	112	910
					Summa för länet	286	3,215

Sillgarnbåtar vintern 1886—1887 (enligt tab. XXI—XXIX):

	Distriktets nummer	Garnbåtar			Garnbåtar			Garnbåtar		
		Antal	Manskap	Garn	Antal	Manskap	Garn	Antal	Manskap	Garn
Göteborgs fögderi: Askims härad	1	2	8	12						
Hisings Vestra härad	1	6	30	83	.....	.....	.....	8	38	95
Inlands fögderi	2	10	32	112	.....	.....	.....	10	32	112
Orosts och Tjörns fögderi: Tjörns härad	2	5	12	17						
» »	3	56	138	205						
» »	4	7	18	23	68	168	245			
Orosts Vestra härad	4	48	138	200						
» » »	5	?	?	?						
» » »	6	51	145	306	99	283	506	167	451	751
Sunnervikens fögderi: Stångenäs härad	6	9	27	76						
» »	7	7	21	48	16	48	124			
Sotenäs härad	7	324	825	2,305	324	825	2,305	340	873	2,429
Norrvikens fögderi	8	206	542	968						
	9	127	418	639						
	10	8	32	64	.....	.....	.....	341	992	1,671
							Summa för länet	866	2,386	5,058

Obs. Femte fiskedistriktets sillgarnbåtar m. m. hafva helt och hållet förbigåtts i den till grund för denna tabell liggande statistiska berättelsen. Från Kärringön lär emellertid med 50 garn hafva fiskats för omkr. 1,200 kr. och från Hälleviksstrand med 90 garn för omkr. 2,000 kr.

Sillsaltning vintern 1886—1887 (enligt tab. XXI—XXIX):

	Distriktets nummer	Salterier	Tunnor sill	Salterier	Tunnor sill	Salterier	Tunnor sill
Göteborgs fögderi: Hisings Vestra härad.....	1	2	300	.....	.....	2	300
Inlands fögderi.....	1	4	568	.....	.....	4	568
Orosts och Tjörns fögderi: Tjörns härad....	2	?	?				
» »	3	38	7,743				
» »	4	2	25	40	7,768		
Orosts Östra härad.....	4	3	600	3	600		
Orosts Vestra härad	4	32	3,633				
» » »	5	?	?				
» » »	6	56	4,357	88	8,170	131	16,538
Sunnerbikens fögderi: Lane härad	6	1	2,517	1	2,517		
Stångenäs härad.....	6	15	6,156				
» »	7	12	675	27	6,831		
Sotenäs härad	7	254	19,559	254	19,559	282	28,907
Norrbikens fögderi.....	8	60	8,242				
	9	28	14,704				
	10	12	680	.....	.....	90	23,626
					Summa för länet	509	69,939

Obs. Dessutom lära uti Göteborgs stad hafva saltats omkring 3,000 tunnor sill och uti Inlands fögderi vid Stenungssund omkring 500 tunnor sill. Uti Orosts Vestra härad lära dels inom femte fiskedistriktet hafva saltats »några hundra tunnor sill» och dels inom sjette distriktet hafva saltats vida mer, än som uti den till grund för denna tabell liggande statistiska berättelsen angifves, hvadan länets sillsaltning förra vintern torde lågt beräknad hafva uppgått till åtminstone 75,000 tunnor.

Bilaga B.

Alternativa kostnadsförslag för inrättande af telefonstationer å fiskelägena Grundsund, Gullholmen och Kärringön samt å badorten Fiskebäckskil, uppgjorda med ledning af de uti Kongl. Telegrafstyrelsens utlåtande den 9 November 1886 meddelade kostnadsförslagen.

(Jfr *Bil. K*, sid. 57—60. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 267—270).

Linien Grundsund—Gullholmen:

1 km. ny linie till kr. 200: —	kr.	200.
0,5 » ledning » » 50: —	»	25.
3,500 m. kabel » » 1: 50	»	5,250.
1 telefonapparat	»	150.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.	»	400.
Summa kr.		6,025.

Obs. Beräknas 3,800 m. kabel, ökas kostnaden till 6,475 kr.

Linien Ellös—Lafön—Gullholmen:

4,5 km. ny linie till kr. 200: —	kr.	900.
3 » ledning » » 50: —	»	150.
800 m. kabel » » 1: 50	»	1,200.
1 telefonapparat	»	150.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.	»	400.
Summa kr.		2,800.

Linien Kårehogen—Lafön—Gullholmen:

4,5 km. ny linie till kr. 200: —	kr.	900.
5 » ledning » » 50: —	»	250.
800 m. kabel » » 1: 50	»	1,200.
1 telefonapparat	»	150.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.	»	400.
Summa kr.		2,900.

Linien Ellös—Rågårdsvik – Grundsund:

4 km. ny linie till kr. 200: —		kr.	800.
2,800 m. kabel » »	1: 50	»	4,200.
2 telefonapparater »	150: —	»	300.
1 linievexel	.....	»	50.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.		»	500.
		Summa kr.	5,850.

Obs. Beräknas öfverflödigt nog 3,000 m. kabel, ökas kostnaden till 6,150 kr.

Linien Kårehogen – Rågårdsvik – Grundsund:

6 km. ny linie till kr. 200: —		kr.	1,200.
2,300 m. kabel » »	1: 50	»	3,450.
2 telefonapparater »	150: —	»	300.
1 linievexel		»	50.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.		»	500.
		Summa kr.	5,500.

Linien Grundsund—Fiskebäckskil:

4 km. ny linie till kr. 200: —		kr.	800.
2,5 km. ledning » »	50: —	»	125.
1 telefonapparat		»	150.
		Summa kr.	1,075.

Linien Källviken—Fiskebäckskil:

4,5 km. ny linie till kr. 200: —		kr.	900.
250 m. kabel » »	1: 50	»	375.
2 telefonapparater »	150: —	»	300.
1 linievexel		»	50.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.		»	400.
		Summa kr.	2,025.

Linien Hälleviksstrand—Kärringön:

2 km. ny linie till kr. 100: —		kr.	400.
4,300 m. kabel » »	1: 50	»	6,450.
1 telefonapparat		»	150.
2 kabelhus, kabelns utläggning m. m.		»	500.
		Summa kr.	7,500.

Jemförelse mellan de olika förslagen att anordna telefonstationer å fiskelägena Grundsund och Gullholmen samt badorten Fiskebäckskil i afseende på anläggningskostnaden.

Förslag n:o 1.

Linien	Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil.....	kr.	9,450.
»	Fiskebäckskil—Grundsund.....	»	1,250.
»	Grundsund—Gullholmen.....	»	6,025.
		Summa kr.	16,725.

Förslag n:o 2.

Linien	Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil.....	kr.	9,450.
»	Fiskebäckskil—Grundsund	»	1,250.
»	Kårehogen—Lafön—Gullholmen.....	»	3,100.
		Summa kr.	13,800.

Förslag n:o 3.

Linien	Ellös—Rågårdsvik—Grundsund.....	kr.	5,850.
»	Grundsund—Fiskebäckskil..	»	1,075.
»	Ellös—Lafön—Gullholmen.....	»	2,800.
		Summa kr.	9,725.

Förslag n:o 4.

Linien	Kårehogen—Rågårdsvik—Grundsund.....	kr.	5,500.
»	Grundsund—Fiskebäckskil	»	1,075.
»	Kårehogen—Lafön—Gullholmen	»	2,900.
		Summa kr.	9,475.

Förslag n:o 5.

Linien	Ellös—Lafön—Gullholmen.....	kr.	3,000.
»	Gullholmen—Grundsund	»	6,025.
»	Grundsund—Fiskebäckskil.....	»	1,250.
		Summa kr.	10,275.

Förslag n:o 6.

Linien	Källviken—Fiskebäckskil.....	kr.	2,025.
»	Fiskebäckskil—Grundsund	»	1,250.
»	Kårehogen—Lafön—Gullholmen.....	»	3,100.
		Summa kr.	6,375.

Förslag n:o 7.

Linien	Källviken—Fiskebäckskil	kr.	2,025.
»	Fiskebäckskil—Grundsund	»	1,250.
»	Grundsund—Gullholmen	»	6,025.
		Summa kr.	9,300.

Förslag n:o 8.

Linien	Källviken—Fiskebäckskil	kr.	2,025.
»	Kårehogen—Rågårdsvik—Grundsund	»	5,500.
»	Kårehogen—Lafön—Gullholmen	»	2,900.
		Summa kr.	10,425.

Obs. 1. Uti förslagen n:o 3 och 4 är linien Grundsund—Fiskebäckskil angifven billigare än linien Fiskebäckskil—Grundsund uti förslagen n:o 1, 2, 5, 6 och 7, emedan i förra fallet ett stycke af linien är gemensam med linien Grundsund—Rågårdsvik—Kårehogen (eller Ellös).

Obs. 2. Uti förslagen n:o 2, 5 och 6 är linien Kårehogen (eller Ellös)—Gullholmen angifven 200 kr. dyrare än uti förslagen n:o 4 och 8, emedan enligt de förra en telefonapparat och en linievexel tillkomma i kostnaden, då linien ju måste anläggas oberoende af linien Kårehogen (eller Ellös)—Rågårdsvik—Grundsund, på hvilken dock kostnaden för nämnda oumbärliga apparater uti de senare blifvit lagd.

VII.

Till Kongl. Telegrafstyrelsen.

Med anledning af en mig genom Konungens Befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län delgifven skrifvelse från Kongl. Telegrafstyrelsen af den 20 sistlidne September, får jag härmed vördsammast anföra följande till svar å den från Uddevalla stad gjorda hemställan om inrättandet med begagnande af statens ledningar af en telefonförbindelse mellan telegrafstationerne i Uddevalla och Varekil.

Att, om en sådan telefonledning som den ifrågasatta skall komma till utförande, dervid bör iakttagas, att denna

ledning anbringas på sådant sätt att icke genom densamma telegrafhemligheten äfventyras*) och telegrafstationens värde för Orosts och Tjörns fögderi sålunda förminskas, är redan påpekadt uti den från samma fögderis landstingsmän den 19 sistlidne September till Kongl. Telegrafstyrelsen aflåtna skrifvelsen och torde sålunda ej behöfva här ytterligare framhållas.

Att kongl. brefvet den 10 April 1885 i verkligheten blott afser telefonförbindelse mellan sådana telegrafstationer, för hvilka en viss minimiinkomst icke garanterats af kommuner eller enskilde och der sålunda resultatet af konkurrensen mellan telegraf- och telefonledningarna träffar telegrafverket allena, men icke sådana telegrafstationer, för hvilka viss minimiinkomst garanterats telegrafverket af kommuner eller enskilde, det torde vara tydligt nog af det kongl. brefvets eget innehåll, då det i detsamma åberopade fallet ju afser icke garanterade telegrafstationer och då icke antagas kan, att Kongl. Maj:t skulle fullständigt åsidosatt all rätt och alla billiga anspråk hos de kommuner eller enskilde, hvilka iklädt sig sådan garanti. Ett bifall till den ifrågavarande ansökan torde fördenskull icke böra ske, med mindre sökandene ikläda sig den nödiga garantien för upprätthållandet af telegrafstationen i Varekil, så länge densamme är för orten behöflig. Orosts och Tjörns fögderi har nemligen fullt berättigade anspråk på att icke blifva beröfvadt eller behöfva ikläda sig eljes onödiga kostnader för en telegrafstation, som beviljats detsamma till främjande af fögderiets betydande fiskerinäring. Att få till stånd en ny garanti för ifrågavarande telegrafstation, sedan inkomsterna vid densamma blifvit minskade genom en med sådant syfte till dels anordnad telefonförbindelse, torde nemligen blifva svårt nog, då fögderiets

*) Jfr Carlberg, E., Bidrag till kännedom om telefonväsendet i Sverige och utlandet. Stockholm 1886, sid. 80—93. — Nyström, C. A., Handbok i telefoni. Stockholm 1885, sid. 133. *(Utg. anm.)*

kommuner hafva så synnerligt stora utgifter förestående för andra samfärdsanstalters åvägabringande och upprätthållande. Åtminstone *en* telegrafstation är emellertid för ortens näringslif alldeles oumbärlig och kan på intet vis ersättas genom en blott telefonförbindelse med vare sig Uddevalla eller annan telegrafstation. Det ligger för öfrigt, såsom äfven blifvit af ortens riksdagsman framhållet, i ortens intresse, att inkomsterne vid telegrafstationen i Varekil kunna så betydligt ökas, att densamma åtminstone under sillfisketiden kan uppflyttas i högre klass. Arbetet å telegrafstationen skulle deremot sannolikt, i jemnbredd med inkomsternes minskande, genom en sådan telefonförbindelse som den ifrågavarande till nog stor olägenhet under nämnda tid väl starkt ökas, derigenom att direkta samtal mellan stationerne i det sålunda vidgade nätet långt ifrån i hvarje fall skulle kunna ega rum, hvadan meddelandena ofta finge uppskrifvas för vidare repetering från telegrafstationen.

Att »den vunna erfarenheten beträffande telegrafstationer, mellan hvilke telefonförbindelse under några år genom telegrafverkets försorg varit för allmänheten tillgänglig, gifvit vid handen, att den sammanlagda uppbörden för telegram och telefonsamtal i någon mon öfverstigit den förutvarande portoinkomsten för allenast telegrammen», torde hafva sin lätt förklarliga grund deruti att »hittills» dylika med telegrafledning konkurrerande telefonledningar genom telegrafverkets försorg kommit till stånd endast der de varit af verkligt behof påkallade och der hela den nämnda afgiften af 50 öre fått uppbäras af stationerne*). Här der-

*) Att Kgl. Telegrafstyrelsen i sjelfva verket hyser alldeles enahanda uppfattning, torde framgå ur samma styrelses skrifvelse till länsstyrelsen i Göteborg den 2 Dec. 1887, uti hvilken med hänsyn till en ifrågasatt förbindelseledning mellan Grafvarnes till Lysekils och Bovallsstrands till Fjellbacka telegrafstation hörande telefonstationer framhålles, dels att denna »förbindelseledning med all sannolikhet skulle föranleda en minskning i nämnde telegrafstationers inkomster»

emot föreligger ett fall, der en sådan telefonförbindelse sökts ej på grund af dess behöflighet för näringslifvet utan, såsom allmänt kändt är och nedan ytterligare skall visas, i afsigt att dels nu genast kunna få använda en tredjedel af det utaf Riksdagen till fiskerinäringens främjande beviljade anslaget till nya telefonanläggningar i bohuslänska skärgården för åstadkommandet af en telefonförbindelse mellan Uddevalla samt badorterne Fiskebäckskil och Lysekil, dels ock framdeles få telegrafstationen i Varekil slopad och ersatt med en under Uddevalla telegrafstation lydande telefonstation. Telefonledningen i fråga skulle nemligen knappast kunna öka antalet meddelanden emellan fögderiets telegraf- och telefonstationer samt Uddevalla stad, men måste tydligen högst betydligt minska inkomsten för dessa meddelanden å telegrafstationerne, i synnerhet om telefonstationsföreståndarne, såsom hittills skett, torde äfven framdeles få uppbära sin aflöning i form af 25 öre för hvarje samtal eller meddelande, och telegrafstationen sålunda i regeln blott finge behålla högst hälften af de 50 ören, som erlades för hvarje telefonsamtal.

Då en riktig uppfattning af hufvudsyftet med ifrågavarande ansökan från Uddevalla tvifvelsutan är för sakens rättvisa afgörande af största vigt, torde en närmare utredning af detta syfte ock vara på sin plats. Ändamålet med ansökan framgår tydligt af den i henne förekommande anhållan, »att Konungens Befallningshafvande i Göteborg måtte delgifvas Kongl. Styrelsens beslut i denna sak, så snart sådant blifvit fattadt, enär beslutet kan inverka på frågan om de föreslagna telefonledningarne i länet»; ty af dessa ord bör väl genast vara klart, att ansökan är tillkommen hufvudsak-

---

och dels att med anledning deraf »den inskränkning bör göras uti ledningens begagnande, att densamma icke får upplåtas för telefoniskt meddelande emellan telegrafstationerne i Lysekil och Fjellbacka».
(Utg. anm.)

ligast af önskan att få de till fiskebedriftens främjande af Riksdagen samt länets hushållningssällskap anslagna medlen använda icke i enlighet med gifvarnes afsigter utan i enlighet med ett sjelfviskt Uddevallaintresses fordringar. De uppoffringar, Uddevalla stad enligt ansökan vill göra, visa sig nemligen vid närmare granskning vara dels jemförelsevis *ytterst obetydliga* och dels erbjudna endast »under förutsättning att telefonlinien mellan Fiskebäckskil och Lysekil kommer till utförande», hvadan, då förutsättningen sålunda i verkligheten innebär bortslösandet till Uddevalla stads förmon men till förfång för några af länets främsta fiskelägen af 9,450 kronor å utförandet af en ledning, som för fiskebedriften knappast kan ega någon annan nämnvärd betydelse än den att hindra för samma bedrift obestridligen behöfliga ledningars åstadkommande och som i verkligheten blott afser att bringa till stånd hvad som fattas i en telefonledning mellan Uddevalla och Lysekil (eller stycket mellan Essviken och Lysekil), de ej heller äro mycket värda att fästa afseende vid*). Syftet i ansökan framgår vidare af den vilseledande kalkyl, hvarmed sökandene afsett att styrka sin sak. Vid beräkningen af kostnaden för telefonledningen till Grundsund frånräknas nemligen lika afsigtligt som oberättigadt kostnaden för den ju en ingalunda öfvergifven »förutsättning» utgörande linien Lysekil–Essviken–Fiskebäckskil, hvarigenom en skenbar anläggningskostnad af blott 1,250 kr. erhålles i stället för den verkliga kostnaden af 10,700 kr. Den af sökandene anförda »besparingen å kostnaden» reducerar sig derför vid närmare granskning, på sätt ortens riksdagsman i skrifvelse till Konungens Befallningshafvande den 12 dennes påvisat, till sin raka motsats eller dertill att det varder omkring 7,000 kr. billigare att skaffa fiskelägena Grundsund och

*) *Obetydligheten* af uppoffringarne i fråga vitsordas ock uti en från Uddevalla stadsfullmäktiges telefonkomité till länsstyrelsen i Göteborg ingifven skrifvelse af den 10 December 1887. *(Utg. anm.)*

Gullholmen samt badorten Fiskebäckskil telefonstationer medels ledning från Orost (Ellös eller Kårehogen) än medels ledning från Lysekil, hvadan ansökan sålunda i sjelfva verket innebär, att omkring 7,000 kr. skulle få ryckas bort från det ändamål, hvartill de beviljats, för att i stället användas till utvidgande af Uddevalla stads telefonnät. Ett väsentligt skäl, hvarför ansökan äfven innehåller en hemställan om telefonledning mellan Uddevalla och Varekil, är att i samband med ansökans hufvudsyfte finna uti den i strid mot ansökans önskningar gående motivering för de merabemälda anslagens bättre användning, som anförts dels i den i ansökan åberopade motionen från »riksdagsrepresentanten för Orost och Tjörn» och dels uti kommunalstämmobeslut å fiskelägena Grundsund och Gullholmen och hvari framhållits det stora behofvet ur fiskerinäringens synpunkt af att dessa lägen komma i möjligast direkt och användbar telefonförbindelse med de andra lägena *inom* samma socken. Detta ur fiskerinäringens synpunkt alldeles obestridliga behof vill man nu i Uddevalla tillfredsställa på det sätt att man ifrån Gullholmen och Grundsund skulle få telefonförbindelse med de andra lägena öfver Fiskebäckskil, Källviken, Uddevalla, Ljungskile, Stenungssund, Svansund och Varekil; men då man tager i öfvervägande, dels hur ringa utsigt det finnes för att en så lång samt af kabel- och landledningar ömsom bestående ledning, som den man sålunda finge mellan Gullholmen och Grundsund samt de andra lägena inom samma fögderi, skulle kunna för verkliga samtal användas, annat än då förhållandena voro för telefonering å så långa afstånd nog gynsamma, och dels hur snart sagdt fullständigt all telefonhemlighet saknas inom Uddevalla stads telefonnät, der hvarje telefonabonnent i regeln kan, när helst han så för godt finner, höra hvad som talas å de genom stadens centralstation gående linierne; så är ej att undra på att man inom den till Orosts och Tjörns fögderi hörande skärgården

icke är belåten med ett sådant förslag och att icke blott fiskelägena Gullholmen och Grundsund genom vederbörliga kommunalstämmobeslut utan äfven fögderiets riksdagsman och landstingsmän å sina valmäns vägnar uttalat sig deremot. Ledningen i fråga är nemligen så obestridligen begärd från Uddevalla allenast »under förutsättning» af att en större del af det anslag, som eljes med god utsigt skulle till fiskebedriftens främjande få användas till utvidgning af Orosts och Tjörns telefonnät, i stället blefve förbrukad för åstadkommandet af en för samma bedrift föga värde egande direkt telefonförbindelse mellan Uddevalla samt badorterne Lysekil och Fiskebäckskil, att uraktlåtenhet af invändningar mot densammas utförande i verkligheten från ortens representanter hade, om sådan egt rum, tydligt nog inneburit ett svikande af valmännens förtroende.

Hyser man derför i Uddevalla »en liflig åstundan att per telefon komma i förbindelse å ena sidan med det vidsträckta telefonnätet på Orost och Tjörn och å andra sidan med de betydande platserne Fiskebäckskil och Lysekil», så torde helt visst vara billigt*), att Uddevalla genom telegrafverkets försorg får på helt och hållet *egen* bekostnad utföra de derför nödiga ledningarne, men *då* på ett sådant sätt att andres rätt icke derigenom kränkes och att icke de af Riksdagen och länets hushållningssällskap till fiskebedriftens främjande beviljade anslagen derför till flera betydande fiskelägens förfång ryckas bort till användning för andra ändamål, än de hvartill de blifvit beviljade. Önskar

---

*) Detta dock alldeles icke på grund af det af sökandene anförda skälet, att »Uddevalla är helt beroende på Telegrafstyrelsens godtfinnande, enär något enskildt bolag icke der i orten vunnit insteg», ty genom sådant bolags försorg vore det ju knappast möjligt att komma i förening vare sig med Orosts och Tjörns telefonledningar eller med den emellan Lysekil och Fiskebäckskil nu ifrågasatta ledningen, enär dessa ledningar ju tillhöra staten och samverkan mellan statens och enskildes telefonnät i regeln icke eger rum. *(Utg. anm.)*

man alltså i Uddevalla »ett utvidgadt telefonsamband, synnerligen i afseende på telefonförbindelsen med den närmast derutanför belägna skärgården», må då Uddevalla gerna få på *egen* bekostnad genom telegrafverkets försorg bragt till stånd en fortsättning af ledningen till Källviken ut till Fiskebäckskil och derifrån till Grundsund, hvarest ju en förbindelse med Orosts och Tjörns telefonnät kan ernås, så snart ledningen från Grundsund till Orost (Ellös eller Kårehogen) kommit till utförande. Uddevalla skulle ju derigenom vinna en både genare och naturligare samt användbarare förbindelse med Morlanda sockens stora fiskelägen, än öfver Ljungskile, Stenungssund och Varekil är möjligt, och ingen här å Orost skall motsätta sig en sådan anordning, blott ej de nämnda anslagen varda använda till bekostande af en sådan förbindelse mellan Uddevalla stads samt Orosts och Tjörns telefonnät och blott de äldre eller med samma anslag utförda stationerne inom Orosts och Tjörns fögderi fortfarande blifva skyldige att afsända sina telegram öfver telegrafstationen i Varekil.

Den ifrågavarande ansökans afgörande kan och bör väl för öfrigt icke ske förr, än afgjordt har blifvit, om den nämnda »förutsättningen» för önskningarne kommer till stånd eller icke.

På grund af det anförda får jag alltså hemställa:

1:o) *att* med utförandet af den ifrågasatta telefonledningen mellan Ljungskile och Varekil får anstå, tills den varder af verkligt behof påkallad, och

2:o) *att*, om och när denna ledning en gång kommer till utförande,

dels detta måtte ske på sådant sätt att telegrafhemligheten ej derigenom äfventyras med hänsyn till telegramvexlingen genom telegrafstationen i Varekil, och

dels sökandene måtte tillförbindas att, så länge telegrafstationen å Varekil är för orten be-

höflig, ersätta den minskning uti uppbörden vid telegrafstationen, som af en sådan telefonförbindelse kan varda följden.

Varekil den 18 Oktober 1887.

Simon Hedström.

VIII.

Protokoll, hållet vid kommunalstämma med Grundsunds kapellförsamling den 22 Oktober 1887.

Undertecknad, ordförande i Grundsunds kommunalstämma, hade från kronofogden i orten emottagit en så lydande skrifvelse:

»Sedan Riksdagen på extra stat för år 1888 för anläggande i bohuslänska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar jemte tillhörande stationer anvisat ett anslag af kr. 21,900, under vilkor att hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde till de anläggningar, som med detta anslag utfördes, bidroge med minst en fjerdedel af anläggningskostnaden, samt Konungens Befallningshafvande hos länets senaste landsting, med tillkännagifvande, dels att länets hushållningssällskap anslagit 5,475 kr., motsvarande tre fjerdedelar af det belopp, hvarmed hushållningssällskap, landsting, kommuner eller enskilde skulle för ändamålet bidraga, och dels att återstående erforderliga beloppet, kr. 1,825 blifvit under vissa vilkor af Lysekils och Fiskebäckskils kommuner m. fl. tecknadt, hemstält, huruvida landstinget vore villigt att bidraga med sistnämnda återstod; så har landstinget, som ansåge att de kommuner eller enskilde, som fingo förmon af telefonledning, i främsta rummet borde bidraga till fyllandet af den summa, som för saken behöfdes, beslutat

att, så vidt vid närmare utredning och efter Konungens Befallningshafvandes bepröfvande ådagalades, att ej sådant bidrag stode till buds, garantera den begärda summan, 1,825 kr.»

»Till följd af sistnämnda myndighets i ärendet till mig aflåtna skrifvelse, afseende de kommuner, som kunna vara intresserade af telefonanläggningar emellan Stockevik och Hättan, Stockevik och Klädesholmen samt emellan Grundsund, Gullholmen och Ellös, får jag härmed anmoda Eder att ofördröjligen å utlysande kommunalstämma infordra upplysningar, huruvida kommunen är villig att till ifrågavarande telefonanläggningar bidraga med något belopp, samt att utdrag af protokollet genast derefter hitsända.

Orost å kronofogdekontoret den 10 Oktober 1887.»

Med anledning häraf hade å kommunalstämma den 13 i denna månad beslutats, att till i dag i och för denna fråga stämma skulle utlysas, och beslöts nu efter öfverläggning enhälligt att afgifva följande utlåtande:

I dels petition till Hans Maj:t Konungen*) och dels kommunalstämmoprotokoll af den 28 sistlidne Februari anföres såsom skäl för begäran om erhållande af telefonledning härifrån till Orost hufvudsakligen följande:

»*att* fiskeläget Grundsund är beläget strax utanför vestra mynningen af den såsom en af de främsta hufvudplatserna för det ymniga sillfisket under de s. k. sillfiskeperioderna kända Ellösfjorden;»

»*att* Grundsund har en folkmängd af 910 invånare samt 15 bankskutor med omkring 479 tons drägtighet och 176 mans besättning, hvarförutom till detta läge hörde talrika vadlag m. m.;»

»*att* beskaffenheten af detta fiskeläges icke blott hela näringslif, utan äfven dess öfriga förhållanden hafva sedan urminnes tid fört det tillsammans

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 271—274 (Aftr., sid. 61—64). *(Utg. anm.)*

med Orosts vestra skärgård och icke med vare sig Lane eller Stångenäs härad med deras ganska olikartade förhållanden;»

»*att* länets hushållningssällskap och landsting samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förordat anläggandet af en uthamnsjernväg från Uddevalla till Ellös, då denna plats blir medelpunkten för näringslifvet i Bohus läns mellersta skärgård;»

»*att* läget i administrativt hänseende hör till Orost;»

»*att* då, såsom ofta är fallet, flere af våre vadfiskare vistas dels i Ellösfjorden, dels vid Hälleviksstrand och Mollösund samt platser ännu längre söder ut belägne, sysselsatte med sillfiske, så skulle det för dem, hvilket hvar och en lätt kan inse, vara ofantligt stor lättnad, om de kunde medels telefon meddela sig med hemmet, då de derigenom undveke de långa och tidsödande resor eller relativt dyra budskickningar, som för detta ändamål eljes måste göras;»

»*att* största delen af den storsjöfisk, som af våre bankskutor hemföres, försäljes färsk till Klädesholmen, Rönnäng och Gullholmen samt att en stor del af den hummer, som här fiskas, afyttras till Hälleviksstrand och att det ligger i sakens natur, att dessa affärer skulle betydligt underlättas, om säljare och köpare kunde hastigt meddela sig med hvarandra;»

»*att* slutligen det tyckes vara sannolikt, att Orosts och Tjörns telefonnät inom kort kommer att förenas med Göteborg öfver Rönnäng och Marstrand, då äfven Grundsund, om ledningen derifrån drages till Orost, erhölle del af denna stora förmon, hvilket icke blefve fallet, om ledningen drages till Lysekil.»

Såsom ytterligare skäl för telefonledningens dragande till Orost må här anföras, att ledningen från Gullholmen till Lysekil via Grundsund och Fiskebäckskil blir circa 7,000 kr. dyrare, än om Fiskebäckskil, Grundsund och Gullholmen förenas med Orost, hvadan, äfven om det tecknade bidraget, 1,825 kr., af Lysekils kommun samt några der bosatte personer tages med i räkningen, det i alla händelser blir en förlust för fiskerinäringen, om denna ledning från Lysekil skulle komma till stånd, enär färre ledningar i skärgården derigenom skulle kunna upprättas och enär ju flera stationer, som kunna åstadkommas, dess bättre, eftersom telefonledningarne väl i främsta rummet äro afsedde att gagna fiskarene direkt och understödja deras handtering. För fiskarene ligger nemligen största vigten uppå att kunna inhemta hvar sillen »går till», att, då de äro aflägsnade från hemmet, kunna meddela sig med detta, och att kunna meddela sig med sådana platser, der befolkningen hufvudsakligen sysselsätter sig med att befordra sillen från fiskeplatserna till städer och salterier. Dylika platser äro företrädesvis Rönnäng och Klädesholmen å Tjörn. Fiskarene kunna nemligen endast undantagsvis och då ej annan utväg gifs sjelfve transportera den färska varan till försäljningsplatserna, enär detta skulle upptaga allt för mycken tid.

En *direkt* telefonledning f. ex. till Göteborg, skulle derför vara af ringa betydelse för fiskarena*) och egentligen endast gagna »uppköparne». En ledning till Uddevalla skulle tydligen vara af ännu mindre nytta och i många fall icke vara användbar ens för »silluppköparne» eller handlandena, synnerligast om telefonmeddelandena måste passera salteriet Källviken, som deraf gifvetvis kunde betjena sig till sin fördel. Inom Uddevalla telefonnät exi-

*) Härmed afses tydligen blott ett sådant förhållande att Grundsund blefve förenadt med Göteborg medels telefonledning men skildt från den öfriga skärgården utmed Orost och Tjörn. *(Utg. anm.)*

sterar nemligen såsom bekant icke någon telefonhemlighet. En ny ledning från Uddevalla blefve väl för kostsam, och den befintliga ledningen derifrån till Källviken lär dessutom vara mindre omsorgsfullt uppsatt, hvadan den ofta är afbruten, hvartill kommer att såväl telefon- som telegrafstationer i städer i allmänhet äro mycket anlitade och till följd deraf ofta hinder kunna uppstå för samtal och telegrammer, hvilket allt skulle förringa nyttan af en ledning dit. — Naturligtvis finge dock äfven en sådan ledning en viss om än ringa betydelse och kan sålunda vara önskvärd, ehuru den ingalunda i värde kan tåla en jemförelse med en ledning till Orost, äfven om den möjligen något billigare anläggningskostnaden tages i betraktande, för så vidt nemligen med de ifrågavarande telefonanläggningarne i främsta rummet skall afses att främja fiskebedriften.

Att ett antal Grundsundsbor, då frågan om den till Orost hörande skärgårdens förseende med telefonförbindelser år 1885 för första gången bragtes å bane, förenade sig med åtskillige i Fiskebäckskil och Lysekil boende personer om en gemensam petition till förmon för en ledning från Lysekil öfver Fiskebäckskil till Grundsund, hade sin orsak deruti att man då hvarken egde något utveckladt telefonnät för Orosts och Tjörns fögderi eller någon erfarenhet om telefonanstalternas vare sig bästa anordning eller verkningar med hänsyn till fiskerinäringens upphjelpande, och att man då ansåg sig hafva större utsigter både att ernå en egen telefonstation och att undgå en för otillfredsställande med rätta ansedd telefonförbindelse öfver Källviken till Uddevalla genom samverkan med de båda nämnda orterna, Lysekil och Fiskebäckskil, samt att man då ännu kunde tro på möjligheten och önskvärdheten af den ifrågasatta jernvägen till Lysekil från Frändefors station å Bergslagernas jernväg, hvilket nu ej längre är förhållandet.

Inom Grundsunds kommun, hvilken på det varmaste

intresserar sig för telefonledningarne i fråga och i enlighet med hvad ofvan anförts till fullo inser vigten och nyttan för läget att komma i telefonförbindelse med Orost framför hvilken annan plats som helst samt, då Lysekils kommun jemte en del der bosatte personer med helt annat syfte tecknat ett bidrag af kr. 1,825, under vilkor att en telefonledning från Gullholmen till Grundsund fortsättes till Lysekil öfver Fiskebäckskil, t. o. m. anser som en skyldighet att göra en uppoffring för ernåendet af sitt önskningsmål att erhålla telefonförbindelse med Orost och ej med Lysekil eller Uddevalla, äro dock ty värr förhållandena för närvarande sådana att de omöjliggöra hvarje tanke på en penningeutgift om än så ringa.

Härvidlag gäller synbarligen för Grundsund och Gullholmen åtminstone allra största delen af beloppet, kronor 1,825, enär vederbörande kommuner å Orost och Tjörn rimligtvis icke vilja vara med om en utgift, då de vida mindre än Grundsund och Gullholmen äro beroende af frågans utgång.

Såsom skäl för Grundsunds oförmåga att kunna anslå något belopp må nämnas, att inom den närmaste framtiden dels nytt komministersboställe skall uppföras samt härvarande kyrka och skolhus repareras och ombyggas och dels härvarande hamn förbättras*), något hvaraf läget är i största behof och hvartill visserligen statsanslag kommer att sökas, men som troligen ej kan erhållas, med mindre kommunen sjelf bidrager med en del. Dessa utgifter torde nemligen uppgå till belopp, som det måhända blir omöjligt att åstadkomma, då i betraktande tages det sedan flera år tillbaka ogynsamma storsjöfisket, hvilket hittills utgjort Grundsunds förnämsta näringsfång, äfven om bättre konjunkturer skulle uppstå, enär de ingalunda helt hastigt kunna bringa läget till välstånd. Denna ogynsamma ställning verkar också derhän

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 165—167; 1887, sid. 150—156. *(Utg. anm.)*

att enskilde, jemförelsevis burgne personer, som säkert eljes skulle gjort en uppoffring för saken i fråga, nu anse sig ej kunna göra detta, då de tvifvelsutan äro nödsakade spara sina krafter för än större uppoffringar för långt mer tvingande behof såsom f. ex. till hamnförbättringen.

Stämman, som med kännedom om de pekuniära förhållandena å Gullholmen förutsätter att något bidrag till merabemälda telefonledningar ej heller der kan beviljas, fastän detta läge liksom Grundsunds önskar erhålla telefonledning till Orost, får härmed uttala den förhoppningen att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte pröfva skäligt, att landstinget bidrager med erforderligt felande penningebelopp, kr. 1,825, på det att icke tvänne stora fiskelägen med ett sammanlagdt innevånareantal af 1,517 personer måtte, till följd af oförmåga att göra en penningeuppoffring, beröfvas den länge önskade och eftersträfvade förmonen att blifva på för fiskerinäringen mest gagnande sätt förenade med det redan befintliga telefonnätet inom den del af skärgården, till hvilken de höra.

Att justera detta protokoll valdes skolläraren A. A. Halldin och fiskaren Karl Tobiasson.

Som ofvan

Axel Hagberg.
Stämmans ordförande.

Justeradt:

A. A. Halldin. Karl Tobiasson.

IX.

Protokoll, fördt vid ordinarie kommunalstämma med Gullholmens församling den 25 Oktober 1887.

— — — — — — — — — — — — —

§ 3.

Behandlades väckt förslag om bidrag från församlingens sida till en telefonledning Gullholmen—Ellös (eller Kårehogen). Efter en stunds liflig diskussion anhöll stämman att få uttrycka samhällets förhoppning om en snar telefonledning men på samma gång beklaga församlingens oförmåga att bisträcka med medel till anläggningen.

För att visa att församlingen är rätt betungad med utgifter, anhölls att få fördt till protokollet församlingens ställning i ekonomiskt hänseende, nemligen: äldre skuld å skolhuset kr. 600 — verkställd nyare reparation i år af detsamma kr. 500 —, skuld å bron mellan Gullholmen och Hermanö kr. 437. Dertill kommer en grundlig reparation af kyrkan och likaledes å bron, att nytt småskolehus skall byggas äfvensom att hamnen har stort behof af upprensning. Detta utom löpande utgifter. Derjemte framhölls, att vilja ej saknades till bidragande till en så nyttig inrättning som telefonledning, men som innevånarne hufvudsakligen bestå af fiskare, hvars inkomster i några år och synnerligast i år varit dåliga, så finnes ej förmåga att utbetala annat än till de direkt kommunala utgifterna.

På grund af telefonfrågans vigt och som utom den af doktor A. V. Ljungman föreslagna ledningen till Ellös äfven föreslagits sådan till Uddevalla eller Lysekil, så ville stämman med stöd af de närvarandes kännedom om den verkliga nytta, Gullholmen kunde draga af den ena eller andra ledningen, äfven nu framhålla önskvärdheten i både eko-

nomiskt och administrativt hänseende af att telefonledningen härifrån drages till Ellös eller Kårehogen, så att Gullholmen komme i förbindelse med Orosts och Tjörns telefonnät och platserna inom fögderiet med framtida fortsättning till Marstrand och Göteborg.

Till sist framhölls att ifrågavarande telefonledning blefve en synnerligt god hjelp för afsättning af färsk sill och fisk i allmänhet, och äro förhoppningarne fästade vid att arbetet kunde börja så snart som möjligt, och ville stämman för öfrigt hänvisa till sitt beslut af den 28 sistlidne Februari.

— — — — — — — — — — — — — —

Som ofvan.
M. Olsson.
Ordf. i stämman.

Justeradt:
Alf Gullbring. Gustaf Hallgren.

X.

Protokoll, hållet vid kommunalstämma med Gullholmens församling den 6 December 1887.

Stämman hade blifvit utlyst i och för förnyad behandling af den redan den 25 Oktober detta år behandlade frågan om huruvida kommunen vore villig att bisträcka med någon del af den för telefonledningarne i skärgården i det af Riksdagen beviljade anslaget felande summan och hvilken fråga kommunen i nämnda stämmobeslut besvarat nekande, men nu efter kännedom om förhållandet på nytt ville öfverväga. Dervid anfördes och beslöt stämman som följer:

Då Riksdagen beviljade anslaget till nya telefonledningar i skärgården för att underlätta förbindelsen mellan

fastlandet och öarnes skärgårdar, så gladde det oss mycket, att vi genom en sådan förbindelse i allmänhet skulle komma ifrån en mängd svårigheter, som ligga deri att vara skilda från den trakt, der vi hafva vår öfverhet och hvarifrån vi måste taga våra förnödenheter. Kommunen trodde också att denna förbindelse under nu pågående sillfiske skulle anses medföra så stort allmänt gagn, att landstinget utan inskränkning skulle fyllt det i riksdagsanslaget felande beloppet, då skärgårdarne utan undantag gjort dryga skuldsättningar i och för sillfisket, hvilket åtminstone hittills kommit skärgårdarne minst till godo på grund af redskapens dyrhet och varans oerhördt låga pris. Då dessa förhoppningar icke fullt gingo i fullbordan, utan saken ställdes beroende af enskild teckning, så ansåg sig kommunen på grund af de tryckta omständigheter, som anfördes i stämmobeslutet af den 25 Oktober detta år, icke kunna teckna sig för något bidrag, i hopp att saken ändock skulle utfalla i en för kommunen gynsam riktning. För kommunen har det dock nu blifvit bekant, att fara är för handen, att genom enskilda personers påverkning i eget intresse genom teckning af bidrag den med stor sakkännedom af doktor A. V. Ljungman föreslagna ledningen komme att i stället för till Orost dragas till Uddevalla eller Lysekil, orter med hvilka vi icke alls stå i någon närmare beröring.

Till följd deraf anser sig Gullholmens kommun nödsakad att, ehuru stadd i tryckta ekonomiska omständigheter, förklara sig villig att, för den händelse de utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade eller garanterade medlen skulle befinnas för ändamålet otillräckliga, bidraga till de föreslagna telefonledningarne med kr. 200 att vid anfordran utbetalas, dock med det uttryckliga vilkor att telefonledningen härifrån förenas med Orosts och Tjörns telefonnät.

Kommunen kan vidare icke utan smärta påpeka det

högst orätta i att en sak, som för vår långt ute i hafvet belägna kommun kunde blifva till verkligt stor nytta och välsignelse, genom enskilda intressen och ovärdiga syften och sträfvanden, som icke komma oss vid, skulle bortfuskas till något, som vi åtminstone icke kunna inse kan skapa oss ens en bråkdel af de fördelar, som vi genom en direkt förbindelse med Orost och Tjörn kunna vinna.

— — — — — — — — — — — — —

Som ofvan
M. Olsson.
Ordf. i stämman.

Justeradt:
Alf Gullbring. Gustaf Hallgren.

XI.

Protokoll, hållet vid kommunalstämma med Grundsunds församling den 8 December 1887.

För att besluta, huruvida Grundsunds kommun skulle vilja bidraga med något belopp till de föreslagna telefonledningarne emellan Stockevik och Hättan, Stockevik och Klädesholmen samt emellan Grundsund, Gullholmen och Orost, hölls kommunalstämma den 22 sistlidne Oktober.

Stämman anförde då de skäl, som gjorde det otänkbart för denna kommun att göra en uppoffring för saken i fråga, men framhöll på samma gång det önskvärda och nödvändiga uti att erhålla en telefonledning till Orost och icke till Lysekil eller Uddevalla, hvilket skulle vara till relativt föga gagn. Äfven uttalades den förhoppningen, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte pröfva skäligt, att icke tvänne stora fiskelägen, Grundsund och Gullholmen, med ett sammanräknadt innevånareantal af öfver 1,500

personer måtte, till följd af oförmåga att göra en penninge-uppoffring, beröfvas den länge önskade och eftersträfvade förmonen att blifva på för fiskerinäringen mest gagnande sätt förenade med det redan befintliga telefonnätet inom den del af skärgården, till hvilken de höra.

Den ekonomiska ställningen inom läget har visserligen icke, sedan detta stämmobeslut fattades, kunnat i någon nämnvärd grad förbättras, men det ymniga sillfisket, som sedan dess äfven i dessa skär uppstått, har i sinnena ingjutit något hopp om bättre tider, och det i sammanhang med detta fiske stående behofvet af en telefonledning, som för hvarje dag gör sig allt mer och mer gällande, hvartill kommer fruktan för att Lysekil och Uddevalla, hvars intressen äro vidt skilda från skärgårdens, möjligen kunna vinna framgång för sina syften, hafva verkat derhän att denna fråga, huruvida kommunen skulle vilja lemna något bidrag till förutbemälda telefonledningar, till i dag å för detta ändamål utlyst kommunalstämma ånyo skulle upptagas; och beslöts enhälligt:

> att, för den händelse de af Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade eller garanterade medlen skulle befinnas för ändamålet otillräckliga, bidraga med kronor ett hundra (100), att vid anfordran utbetalas, med det vilkor likväl att den föreslagna telefonledningen från Grundsund förenas med det redan å Orost och Tjörn befintliga telefonnätet.

Stämman uttalade den förhoppningen, att icke afseende komme att fästas på detta ringa belopp i och för sig, utan att i betraktande tages kommunens förmåga att göra denna uppoffring. Dessa 100 kr. hafva nemligen för denna kommun för visso mer att betyda, än det för Uddevalla eller Lysekil skulle vara att t. ex. bekosta en telefonledning härifrån till endera eller båda dessa platser, och stämman anser derför med skäl att, om Uddevalla- eller Lysekilsborne

önska komma i telefonförbindelse med Grundsund, detta må ske på deras egen bekostnad och dertill ej bör användas medel, beviljade till fiskerinäringens fromma, hvilket visserligen ej blir fallet, om icke afseende fästes på vår uttalade önskan och ödmjuka anhållan.

Att justera detta protokoll valdes folkskolläraren A. A. Halldin och fiskaren Karl Tobiasson.

Som ofvan

Axel Hagberg.
Stämmans ordförande.

Justeradt:

A. A. Halldin. Karl Tobiasson.

XII.

Protokoll, hållet vid kommunalstämman på Kärringön måndagen den 19 December 1887.

S. D. Kommunalstämma hade på begäran blifvit utlyst att hållas denna dag härstädes för att höra kommunens ledamöter, hvilka uppoffringar de ville göra, för att komma i åtnjutande af telefonförbindelse med Orost och Tjörn.

Då detta ärende på utsatt ställe och tid föredrogs, visade det sig, att kommunalstämman var villig anslå ett belopp af ett hundra trettio kronor till åstadkommande af de utaf riksdagsmannen för Orosts och Tjörns härader A. V. Ljungman i skrifvelse till Konungens Befallningshafvande den 12 sistlidne Oktober föreslagna telefonledningarna, i händelse de af Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade medlen skulle visa sig vara för ändamålet otillräckliga.

Uppläst, justeradt och vidkändt år och dag som ofvan.

L. O. August Simson.
L. Th. Wessberg.

XIII.

Till Konungen.

Med anledning af E. K. Maj:ts Befallningshafvandes underdåniga utlåtande den 14 dennes med förslag till användning af de utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade anslagen till fiskebedriftens främjande medels anläggningen af nya telefonledningar med tillhörande stationer i bohuslänska skärgården, i hvilket förslag den i E. K. Maj:ts proposition till Riksdagen upptagna ledningen från *Stockevik* öfver *Rönnäng* till *Hättan* uteslutits, får Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommun härmed i djupaste underdånighet vända sig till E. K. Maj:t med anhållan om sådan ändring i detta förslag vid ärendets afgörande att den talrika fiskarebefolkningen vid södra Tjörn måtte vederfaras rättvisa.

Uti E. K. Maj:ts Befallningshafvandes ifrågavarande utlåtande heter det visserligen »att de särskilda telefonområdena böra, i den mon sådant låter sig göra, med hvarandra förenas», men deraf följer väl icke att anslag, hvilka begärts och beviljats för telefonledningar till sådana platser, som »voro af företrädesvis framstående betydelse och framför andre förtjente af understöd», nu böra användas icke så mycket för att enligt ursprungliga syftet skaffa de för fiskebedriften mest betydande platser inom länet, hvilka nu sakna telefonförbindelse, en sådan förmon, utan snarare för att gynna vissa redan förut med telegraf- eller telefonförbindelser väl försedda platser med ytterligare sådana. E. K. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning om betydelsen af de skilda telefonnätens förening med hvarandra må vara riktig, under förutsättning af att föreningen utsträckes till att omfatta äfven *Marstrand* och *Göteborg**) och att

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 105 (Aftr., sid. 11). *(Utg. anm.)*

ledningarnes beskaffenhet medgifver telefonering äfven på mycket långa afstånd; men en sådan förbindelse blott mellan Orosts och Tjörns fögderis samt Sotenäs härads nu endast medels telegraf med hvarandra förenade telefonstationer saknar synbarligen, så länge Orosts och Tjörns telefonnät icke är utsträckt till de nämnda båda städerne, all större betydelse för fiskebedriften, såsom ock af E. K. Maj:ts Befallningshafvandes ifrågavarande utlåtande torde framgå, enär i detsamma icke kunnat uppvisas i hvilket hänseende eller på hvad sätt den en kostnad af 9,450 kr. kräfvande föreningslinien Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil skulle under nu rådande förhållanden vara för fiskerinäringen behöflig eller gagnelig, hvadan det heller icke kan vara befogadt, att »det tills vidare må anstå med telefonledningen Stockevik—Hättan», för att denna föreningslinie redan nu måtte komma till utförande.

Såsom af de bohuslänska fiskeriernas historia är kändt, har södra Tjörn städse intagit ett det mest framstående rum i fråga om såväl storsjöfisket som isynnerhet det ymniga sillfisket, hvilket senare under de s. k. fiskeperioderne, med undantag allenast för desses första år, städse varit företrädesvis rikligt uti fjordsträckningen mellan Tjörn och Inland, så att den ifrågavarande telefonledningen till Hättan, om hänsyn tages blott till sillfisket, väl är den starkast motiverade af samtliga de föreslagna ledningarne; och Rönnängs kring Tjörns sydspets belägna kapellförsamling, hvars 1196 medlemmar nästan uteslutande äro för sin nödtorftiga bergning beroende af fiskebedriften, är både för sina i närheten af församlingens kyrka liggande fiskelägen Ropekullen, Stora och Lilla Kalfven samt Stansvik och för sina i trakten af Hättan å Dyrön m. fl. småöar boende fiskare i stort behof af bemälda telefonledning, hvilken för öfrigt skulle lända till betydande gagn icke blott för nämnda fiskelägen och fiskare, utan äfven för fiskarena såväl vid den midt emot Hättan liggande kusten af Inland som å de

fiskelägen uti Orosts nordvestra skärgård, derifrån fångsten plägar försäljas till de inom Rönnängs församling boende talrike fiskuppköparne och salteriidkarne *).

På grund häraf får Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommun alltså hemställa:

det E. K. Maj:t täcktes lemna nådigt bifall åt det förslag, som, framstäldt af ortens riksdagsdagsman, bifogats E. K. Maj:ts Befallningshafvandes ifrågavarande utlåtande, eller, om detta icke låter sig göra, åt ettdera af E. K. Maj:ts Befallningshafvandes båda förslag, efter det de sålunda ändrats, att uti det första alternativet linien Stockevik—Rönnäng—Hättan (med mellanstation vid Rönnäng) fått ingå i stället för den för fiskebedriften för närvarande obehöfliga linien Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil, och uti det andra alternativet linien Stockevik—Rönnäng insatts i stället för den redan färdiga och till begagnande upplåtna linien Ellös—Hälleviksstrand.

Underdånigast

Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommun

genom

J. E. Billström.

Stämmans ordförande.

Tjörn den 28 December 1887.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 215—216, 249, 250. *(Utg. anm.)*

XIV.

Till Konungen.

Sedan bekant blifvit att E. K. Maj:ts Befallningshafvande uti sitt utlåtande den 14 sistlidne December till E. K. Maj:t med förslag till användning af de »för anläggande i bohuslänska skärgården af för fiskebedriftens främjande nödiga telefonledningar med tillhörande stationer» beviljade anslagen ansett sig, till följd af en ansökan från Lysekil, böra i det företrädesvis till E. K. Maj:ts nådiga bifall förordade alternativet utesluta den föreslagna ledningen till fiskeläget *Kärringön*, får samma läges kommunalstämma härmed, på grund så väl af fiskelägets obestridliga betydelse för fiskebedriften och stora behof af ifrågavarande samfärdsmedel som af den utaf E. K. Maj:ts Befallningshafvande i stället förordade Lysekil—Fiskebäckskils-ledningens obehöflighet för fiskerinäringen, då badorten Fiskebäckskil samt fiskelägena Grundsund och Gullholmen ju enligt samma förslag erhålla den för deras fiskebedrift nödiga telefonförbindelsen genom ledning ifrån Orosts telefonnät, i djupaste underdånighet hemställa,

det E. K. Maj:t täcktes i nåder bifalla antingen det förslag, som af riksdagsmannen för orten ingifvits till E. K. Maj:ts Befallningshafvande och fått medfölja ofvan åberopade utlåtande, eller ock E. K. Maj:ts Befallningshafvandes andra alternativ med den förändring att i detsamma linien Stockevik—Rönnäng får ingå i stället för den redan utförda linien Ellös—Hälleviksstrand.

Underdånigast

Kärringöns kommunalstämma
genom
L. O. August Simson.
Kommunalstämmans ordförande.

Kärringön den 3 Januari 1888.

XV.

Till Konungen.

Med anledning af de anslag, som utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljats eller garanterats till åstadkommande af nya telefonförbindelser till fiskeriernas främjande inom bohuslänska skärgården, få undertecknade härmedels, till följd af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes utlåtande i frågan den 14 December 1887, i djupaste underdånighet hemställa, att, på grund af den södra eller söder om Gullmarsfjorden belägna delens af skärgården öfvervägande betydelse för såväl fiskerinäringen i allmänhet som sillfisket i synnerhet, de med nämnda anslag afsedda ledningarne med tillhörande stationer måtte utföras på sådant sätt, att i främsta rummet en så beskaffad utveckling af statens telefonanläggningar inom bohuslänska skärgården åvägabringas, att de mest betydande fiskelägena i nämnda del af skärgården sinsemellan blifva förenade. Detta syfte ernås otvifvelaktigt säkrast, om det förslag, som innefattas i doktor Ljungman's motion till Riksdagen i frågan, följes, nemligen att telefonledningarne från Grundsund, Fiskebäckskil, Gullholmen och Kärringön dragas till Orost samt att äfven de för Tjörn föreslagna ledningarne Stockevik—Klädesholmen och Stockevik—Rönnäng—Hättan komma till utförande. Utom det direkt fördelaktiga i att dessa telefonledningar komma till stånd, bedja vi att få för E. K. Maj:t särskildt påpeka, att, hvad telefonledningen Stockevik—Rönnäng—Hättan vidkommer, dess utförande är af största betydelse i och för en framtida sammanknytning af hela telefonnätet medels en ledning från Rönnäng öfver Marstrand med Göteborg. Härigenom skulle den oskattbara fördelen vinnas, att hela den stora söder om Gullmaren belägna skärgården blefve sammanbunden med dessa två såsom afsättningsorter så ytterst vigtiga platser.

Då för åstadkommandet af ofvannämnda telefonledningar å Orost och Tjörn jemte den äfven föreslagna ledningen Malmön—Grafvarne de af Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting anslagna medlen möjligen befinnas otillräckliga, så har en del kommuner i skärgården tecknat ett belopp, som dock till följd af der varande tryckta ekonomiska omständigheter icke kunnat blifva synnerligen nämnvärdt, hvarföre personer i Göteborg, som insett vigten och nyttan af det af oss anförda, lemnat bidrag, som hosgående teckningslista närmare utvisa*). Vid denna teckning är således fästadt det vilkor, att telefonledningarne anordnas på sätt, som vi nu i underdånighet våga anhålla, det E. K. Maj:t täcktes bifalla.

Underdånigast

M. Rubenson. T. Simmingsköld. G. Ekman.
Alfr. Svensson. Th. Plass. P. A. Hagberg.
J. J. Johansson. Alf Gullbring. Axel Hagberg.
J. J. Hallgren. Gust. Hallgren.

Göteborg den 3 Januari 1888.

---

*) Sammanlagda teckningen af bidrag för utsträckningen af Orosts och Tjörns fögderis telefonnät till för fiskebedriften inom samma fögderi mer eller mindre vigtiga platser utgör:

från Fiskebäckskils	kommun	kr.	150.
» Grundsunds	»	»	100.
» Gullholmens	»	»	200.
» Kärringöns	»	»	130.
» Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars	»	»	150.
» enskilde personer i Morlanda socken		»	250.
» » » i Göteborg		»	2,000.
		Summa kr.	2,980.

(Utg. anm.)

XVI.

Till Konungen.

Efter det E. K. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborg den 14 sistlidne December afgifvit anbefaldt underdånigt utlåtande öfver den till dess förberedande utredning hänskjutna frågan om användningen på bästa sätt af de »till fiskebedriftens främjande» genom anläggningen af nya telefonstationer i bohuslänska skärgården utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade anslagen och dervid tydligt nog uti det i främsta rummet till E. K. Maj:ts bifall förordade förslaget låtit helt *andra* syften än »fiskebedriftens främjande» få i väsentlig mon bestämma dettas innehåll, får undertecknad härmed i djupaste underdånighet hemställa om sådana ändringar uti E. K. Maj:ts Befallningshafvandes förslag att de derefter må sägas kunna motsvara det med anslagens beviljande afsedda syftet.

Redan vid första genomläsandet af ifrågavarande utlåtande är det icke möjligt undgå att märka i hur ringa grad E. K. Maj:ts Befallningshafvande tagit kännedom om de till ärendet hörande handlingarne och särskildt om den rätt fullständiga utredning af ämnet, som af mig företetts. E. K. Maj:ts Befallningshafvande har derför ock kunnat föreslå till förnyadt utförande den redan färdiga och till begagnande upplåtna linien Ellös—Hälleviksstrand och till disposition för andra gången medel, hvilka redan förbrukats enligt E. K. Maj:ts nådiga förordnande den 10 December 1886*). Vid redogörandet för frågans utvecklingsgång och de till ärendet hörande handlingarne finner E. K. Maj:ts Befallningshafvande dessutom för godt att med synnerlig utförlighet åberopa en äldre skrifvelse från åtskillige å bad-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 96 (Aftr., sid. 2). *(Utg. anm.)*

orterne Lysekil och Fiskebäckskil samt ön Skaftölandet boende personer, hvilken skrifvelse år 1885 såväl af samme Befallningshafvande som af E. K. Maj:t lemnades utan afseende, men deremot icke ett från det å nämnda ö liggande stora fiskeläget Grundsund såsom svar å en från bemälde Befallningshafvande den 1 sistlidne Oktober utsänd skrifvelse erhållet kommunalstämmoprotokoll, uti hvilket frågan om nämnda ös förseende med *för fiskebedriften* nödig telefonförbindelse på det utförligaste och mest sakkunniga sätt utredes och den nämnda skrifvelsen från 1885 fullständigt vederlägges. Detta protokoll jemte liknande sådana från Gullholmen, Kärringön och Tjörn bifogas derför här *(Bil. B—G)*. E. K. Maj:ts Befallningshafvande meddelar vidare en skrifvelse från Kongl. Telegrafstyrelsen med dertill fogade tvänne afskrifter, den ena utaf en den 12 sistlidne September daterad ansökan från bankdirektör P. Malmberg m. fl. personer i Uddevalla och den andra af en hemställan från sex landstingsmän från Orost och Tjörn med anledning af denna ansökan, men deremot icke afskrift af det för den föreliggande frågans bedömande ganska upplysande svar å bemälda skrifvelse, som den 18 sistlidne Oktober afgifvits utaf handlanden S. Hedström i Varekil, hvarför en sådan från landskansliet i Göteborg utlöst afskrift här bifogas *(Bil. A)*.

Redan af blotta beskaffenheten utaf inledningen till E. K. Maj:ts Befallningshafvandes utlåtande torde sålunda vara klart, att ärendet icke genom samme Befallningshafvande erhållit den fullständiga utredning, som var af nöden för att ett tillfredsställande resultat skulle ernås.

Innan jag öfvergår till den nödiga granskningen utaf den af E. K. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborg lemnade knapphändiga utredningen, skall emellertid, till belysande af frågans verkliga innebörd och betydelse för bohus-

länska skärgården, såsom en inledning meddelas en granskning af den från Uddevalla stadsfullmäktiges särskilda kommitterade till samme Befallningshafvande ingifna och den 10 sistlidne December daterade skrift, uti hvilken man bland annat söker göra troligt, att jag uti min skrifvelse till nämnde Befallningshafvande af den 12 sistlidne Oktober skulle afsett att »vilseleda» vederbörande, och för detta ändamål äfven anför fyra förmenta bevis. Först och främst vilja desse kommitterade nemligen framhålla, »att Uddevalla aldrig fordrat eller tänkt fordra någon andel af de medel, staten anslagit till telefonlinier i skärgården», men hvar och en som tager kännedom om frågans utveckling och vill genomläsa kommitterades ansökan till Kongl. Telegrafstyrelsen af den 12 sistlidne September och handlanden S. Hedström's svar derå af den 18 sistlidne Oktober*), skall snart finna, att man från Uddevalla söker att med alla till buds stående medel få emot skärgårdsbefolkningens genom upprepade kommunalstämmobeslut uttalade protester använda 9,450 kr. af dessa medel till den för Uddevallas intressen men ingalunda för skärgården och fiskerinäringen vigtiga telefonlinien Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil, hvadan mitt omdöme om de förkastliga sträfvandena från Uddevalla i detta hänseende blott kan sägas hafva varit allt för mildt. — Att jag råkat missuppfatta kommitterades anbud i fråga om telefonlinien Källviken—Fiskebäckskil, må vara förlåtligt, då deras åberopade ansökan är så föga tydligt affattad, att jag icke blifvit vare sig den förste eller siste, som råkat ut för alldeles samma misstag. Kommitterades senare skrifvelse visar emellertid nu, att man i Uddevalla »fordrar» att omkostnaderne för åvägabringandet af telefonförbindelse mellan Uddevalla och skärgården skola i allt väsentligt bekostas med just de »till fiskebedriftens främjande» beviljade anslagen och

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 239—247.
(Utg. anm.)

icke af Uddevalla, och bör derigenom äfven hafva beröfvat Uddevallas sträfvanden i saken den lilla återstod af berättigad sympati, de möjligen förut kunna hafva egt. Att emellertid icke mitt öfverskattande utaf Uddevallas offervillighet med hänsyn till nämnda telefonlinie något det allra minsta inverkat på mitt förslag uti min ifrågavarande skrifvelse, skall nedanföre visas. — Hvad åter anföres till bevis på att man i Uddevalla »aldrig arbetat på att få bort Varekils telegrafstation», utgör snarare ett bevis för mitt påstående, hvartill kan läggas, att kommitterades egen uppgift just är »vilseledande», då man i Uddevalla hvarken för närvarande står i någon här emottagen undergaranti för en viss minimiinkomst vid nämnda telegrafstation eller något det allra minsta bidragit till denna stations vare sig åstadkommande eller vidmakthållande. Man har för öfrigt i Uddevalla icke gjort någon hemlighet af de utaf mig omnämnda önskningarne med hänsyn till samma telegrafstations slopande. — Beträffande vidare »telefonhemligheten» inom Uddevalla telefonnät, är mig af egen erfarenhet bekant, att man vid en abonnentsstation ofta nog kan fullt tydligt förnimma hvad som talas af andre inom telefonnätet, hvilket deremot icke är fallet vid tätare telefonnät sådana som f. ex. Stockholms och Göteborgs, der man väl kan höra att samtal mellan andre ega rum, men icke tydligt urskilja hvad som säges. Hur »särdeles hemma i telefonväsendets tekniska förhållanden» kommitterade än må vara, så ådagalägga de emellertid sin obekantskap om skilnaden i praktiskt hänseende för allmänheten mellan ett verkligt telefonnät för blott muntliga meddelanden mellan hufvudsakligast mera i närheten af hvarandra boende abonnenter och sådana mer enstaka telefonledningar till i regeln längre aflägset från hvarandra liggande stationer, der telefoneringen verkställes genom edsvurne föreståndare, hvilka skriftligen såsom telegram expediera de telefoniskt emottagna meddelandena, och hvilka stationer äro afsedda

att för de i trakten boende ersätta bristen af telegrafstation. — Till bemötande slutligen af kommitterades nog hetsiga inledning till deras här redan vederlagda bevisföring må vara tillräckligt framhålla, att kommitterade genom sina alldeles obefogade personliga utfall mot mig först uti den åberopade ansökningen af den 12 sistlidne September och derefter uti en af deras nuvarande ordförande grosshandlaren R. M. Thorburn författad och till länets landsting utdelad, i allra högsta grad »vilseledande» broschyr*) samt slutligen uti den här närmast afsedda skrifvelsen fullt tydligt ådagalagt, att deras sak är sjuk och att mina oegennyttiga sträfvanden att skaffa bohuslänska skärgården de för dennes ekonomiska förkofran oumbärliga samfärdsanstalterna äro dem synnerligt förhatliga. Af bifogade statistiska tabell synes, hur långt Bohus län står efter andra delar af södra och mellersta Sverige i afseende på nutidens vigtigaste samfärdsmedel**), och vill man göra sig besvär att taga reda på orsaken dertill, skall man snart finna, »att bohuslänska skärgårdens och bohuslänska städernas intressen, hvad länets hufvudnäringar beträffar», ingalunda »varit ganska intimt förenade med hvarandra», utan att tvärtom särskildt Uddevalla stads mot både skärgård och landsbygd stridiga intressen i väsentlig mon äro vållande till Bohus läns låga ställning i afseende på samfärdselns utveckling, ett sakförhållande som på sätt och vis om än blott indirekt erkänts äfven utaf länets landsting, då det sista gången förehade till behandling den gamla frågan om länsresidensets förflyttning till Uddevalla (Göte-

*) Till Göteborgs och Bohus läns landstingsmän år 1887. Telefonfrågan inom länet i ny belysning. Göteborg 1887.

**) Tabell, utvisande de skilda länens ytvidd, folkmängd och bevillning samt den omfattning, i hvilken de kommit i åtnjutande af allmänna samfärdselsanstalter och erhållit understöd af statsmedel till väganläggningar och odlingsföretag (Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar. Stockholm 1886, sid. 125—127).

borgs och Bohus läns landstings handlingar, 1885, n:o 26, § 52).

Verkliga arten af den väl häftiga striden om användningen af de till nya telefonanläggningar i bohuslänska skärgården »för fiskebedriftens främjande» anslagna medlen har emellertid blifvit klar såväl genom de ansökningar och skrifvelser, hvilka ingifvits dels från verkställande direktören vid Bohus läns enskilda banks afdelningskontor i Lysekil kaptenen m. m. C. S. Lilliehöök i förening med f. d. sjökapten C. J. Ödman och dels från verkställande direktören vid samma banks hufvudkontor i Uddevalla P. Malmberg samt grosshandlaren R. M. Thorburn m. fl. i samma stad, som genom den åberopade, af nämnde grosshandlare utgifna broschyren; ty af dessa handlingar torde tydligt nog framgå, att hufvudsyftet med ansträngningarne från Uddevalla och Lysekil är, att qvarhålla bohuslänska skärgården på samma låga och af nämnda privilegierade samhällen beroende ståndpunkt i afseende på samfärdseln som hittills, genom att möjligast hämma den utveckling till det bättre, till hvilken en från länets både hushållningssällskap och landsting understödd insats gjorts under de senaste sex åren*). Fiskarebefolkningen borde nemligen enligt detta syfte vara fullt belåten med Uddevalla och Lysekil såsom »centralplatser för skärgården» och nöja sig med blott den samfärdsel, som vid dem står till buds. De upprepade offentliga uttalandena från flera fiskeriidkande kommuner i skärgården vitna ock om hur väl man bland fiskarebefolkningen uppfattar denna de nämnda båda samhällenas fiendtliga ställning gent emot sträfvandena att föra skärgården framåt, genom att inom densamme främja uppkomsten af med god samfärdsel utrustade verkliga fiskareståder, liknande utlandets (jfr *Bil. B, C, E, F, G* samt

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 212. *(Utg. anm.)*

den från Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommun till Kongl. Maj:t insända ansökan af den 28 sistlidne December).

Såsom stöd för dess särskildt förordade förslag anför E. K. Maj:ts Befallningshafvande allenast att »det synes, som systemet att anlägga telefonstationer i skärgården på det sätt att kring hvarje telegrafstation ordnas ett antal telefonstationer, hvilka endast kunna direkte meddela sig med hvarandra i det fall att de utgå från samma telegrafstation, icke skulle vara det mål, som bör eftersträfvas, utan att de särskilda telefonområdena böra, i den mon sådant låter sig göra, med hvarandra förenas», men förbiser dervid, dels att det vid afgörandet af hur de ifrågavarande anslagen skola användas icke bör eftersträfvas något helt *annat* »mål», än som afsågs, då anslagen begärdes och beviljades, och dels att, innan man söker genomföra något nytt »mål» för anläggningarne i fråga, bör detsamma hafva blifvit föremål för en noggrann utredning, och detta med hänsyn till både hur detta »mål» lämpligast och billigast skall kunna nås och hvilka resultat som med de för detsammas ernående föreslagna ledningarne i tekniskt afseende såväl som i praktiskt hänseende för fiskerinäringen stå att vinna. Intet fans sålunda anfördt i hemställandena till vare sig Riksdagen eller länets hushållningssällskap och landsting, som antydde att man med anläggningarne i fråga åsyftade något *annat,* än blott att skaffa några för fiskerinäringen betydande platser inom bohuslänska skärgården, hvilka nu sakna telefonförbindelse, en sådan; men hade det »mål», E. K. Maj:ts Befallningshafvande nu alldeles för sent med så mycken vigt söker förverkliga, såsom vederbort, framhållits redan uti det första utlåtandet i ämnet den 13 Oktober 1886 med anledning af den redogörelse för just detta »mål», som lemnats

af mig i min nämnda utlåtande bifogade ansökan af den 22 Juni samma år, då hade icke allenast Kgl. Telegrafstyrelsen fått utreda de tekniska och ekonomiska förhållandena för dess förverkligande, utan ock E. K. Maj:t kunnat pröfva dess berättigande *före* framläggandet af propositionen till Riksdagen, och då hade icke såsom nu, om E. K. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning vinner afseende, en eller annan för fiskerinäringen mycket betydande plats behöft offras för detta »mål», som ju särskildt kunnat tillgodoses uti E. K. Maj:ts proposition till Riksdagen.

Uti den till senaste Riksdag inlemnade och uti Riksdagens skrifvelse åberopade motionen i ämnet framhölls i öfverensstämmelse med skärgårdsbefolkningens allmänna mening hurusom, när en förening af de skilda »telefonområdena» inom länet skall försiggå, denna ur fiskerinäringens intresse borde ske på sådant sätt att skärgården först och främst komme i telefonförbindelse med städerne Marstrand och Göteborg såsom de för afsättningen af fångsten vigtigaste platserna*), och en liknande uppfattning söker äfven göra sig gällande i den E. K. Maj:ts Befallningshafvandes utlåtande bifogade afskriften af de sex landstingsmännens från Orost och Tjörn hemställan till K. Telegrafstyrelsen den 19 sistlidne September liksom uti den från Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommun till E. K. Maj:t ingifna ansökan af den 28 sistlidne December. Det lider heller icke något tvifvel, att ju icke ett förslag om en förbindelseledning från Stockevik öfver Rönnäng till Marstrand i stället för den af E. K. Maj:ts Befallningshafvande föreslagna föreningslinien mellan Lysekil och Fiskebäckskil skulle vunnit allmänt bifall bland fiskarebefolkningen och att den förra linien, om den nu komme till utförande, skulle blifva af lika stort gagn för fiskebedriften som den senare skulle blifva af litet. Skall

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 105 (Aftr., sid. 11). (*Utg. anm.*)

emellertid ett sådant »mål» redan nu fastställas för telefonanläggningarne inom bohuslänska skärgården som det af E. K. Maj:ts Befallningshafvande senast förordade, så bör det väl åtminstone genomföras på ett sådant sätt att dermed vinnes största och ej minsta möjliga gagn för fiskerinäringen.

Ej mindre vigtigt vid bedömandet af frågan om dylika föreningsliniers anläggning är att hafva klart för sig icke blott dessa liniers inverkan på upprätthållandet af befintliga smärre telegrafstationer i skärgården, utan äfven deras duglighet för den åsyftade samfärdseln. Skulle sålunda dessa liniers anläggning medföra en derhän minskad inkomst vid en eller annan af dessa telegrafstationer att indragning måste ega rum, om ej kommuner eller enskilde garantera nödiga tillskott, då är att tillse hvilket som för trakten i fråga är förmonligast, antingen att behålla telegrafstationen och afstå från föreningen med andra telefonområden eller att erhålla den senare men afstå från den förra, eller om behöflig garanti för viss minimiinkomst vid sådana telegrafstationer ändock kan fås. För affärslifvet erbjuder säkerligen telegrafen så många fördelar, hvilka telefonen långt ifrån i samma grad besitter, att man svårligen kan antaga, att någon på större afstånd från stad belägen trakt i Bohus län vill offra sin telegrafstation för en blott telefonförbindelse med en långt aflägset liggande telegrafstation i f. ex. Uddevalla, Lysekil eller Strömstad, och detta i synnerhet icke om telefonförbindelsen blott kan i hela sin utsträckning begagnas, då ogynsamma väderleksförhållanden icke lägga hinder i vägen för telefonering å långa afstånd. Den erfarenhet, man redan kunnat i sistnämnda hänseende inhemta vid de redan befintliga telefonanläggningarna, har nemligen så långt ifrån ingifvit någon sådan öfvertygelse om säkerheten af telefonering på mycket långa afstånd äfven under för sådan telefonering ogynsamma väderleksförhållanden, att den tvärtom ådagalagt

nödvändigheten af att hålla på de nu befintliga smärre telegrafstationerne, hvilkas föreståndare dessutom äro af nöden för skötandet af centraltelefonstationerne och för tillsynen öfver telefonanläggningarna, o. s. v.

Efter denna granskning af E. K. Maj:ts Befallningshafvandes särskildt förordade förslag i allmänhet, skola de båda i detta förslag upptagne föreningsliniernes värde här hvar för sig bedömas ur synpunkten af fiskerinäringens och skärgårdens främjande.

Linien Bovallsstrand—Grafvarne.

Uti underdånig skrifvelse till E. K. Maj:t den 13 Oktober 1886 hemstälde E. K. Maj:ts Befallningshafvande om beredandet af »nödigt anslag för anläggning å Malmön af ny telefonstation och för sammanbindande af denna samt Smögens, Grafvarnes och Bovallsstrands fiskelägen medels en hufvudstation inne i häradet, exempelvis vid poststationen Tossene å hemmanet Haga»*), emot hvilken senare anordning K. Telegrafstyrelsen uti underdånigt utlåtande den 9 November samma år gjorde de af E. K. Maj:ts Befallningshafvande anförda invändningarne**), hvilka deremot alls icke afse den af E. K. Maj:ts Befallningshafvande nu förordade föreningslinien Grafvarne—Bovallsstrand. Med hänsyn till denna linie lemnar emellertid K. Telegrafstyrelsen uti skrifvelse den 2 sistlidne December en i hög grad behjertansvärd upplysning, hvilken, trots sin afgörande vigt för sakens bedömande, dock helt och hållet förbigås af E. K. Maj:ts Befallningshafvande, och framställer följande förslag sålunda: »enär emellan Grafvarnes och Bovallsstrands fiskelägen förbindelse redan förefinnes öfver Lysekils och Fjellbacka telegrafstationer och den nu ifrågasatta förbindelseledningen med all sannoliket skulle föranleda en

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 254 (Aftr., sid. 44). *(Utg. anm.)*

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 263 (Aftr., sid. 53). *(Utg. anm.)*

minskning i nämnda telegrafstationers inkomster, anser Telegrafstyrelsen den inskränkning böra göras uti ledningens begagnande, att densamma icke får upplåtas för telefoniskt meddelande mellan telegrafstationerne i Lysekil och Fjellbacka.»

Med anledning af detta yttrande hade tydligen bort utredas, huruvida den väntade fördelen af ifrågavarande föreningslinie såsom sådan kunde vinnas med en dylik inskränkning eller om densamma, till följd af en för upprätthållandet af telegrafstationen å Fjellbacka möjlig garanti för den nödiga inkomsten, kunde undvikas, men detta har lika litet skett som det påvisats, hvilka afgörande fördelar som för fiskerinäringen skulle kunna ernås genom förenandet redan nu af Qville och Sotenäs häraders telefonstationer. Det förra häradet har såsom bekant i afseende på telefonväsendet helt andra önskningar att i främsta rummet erhålla fylda och torde dessutom vara långt angelägnare om att få behålla sin telegrafstation, än att komma i telefonförbindelse med Sotenäs och Lysekil, och för det senare häradet är det i sjelfva verket fråga om icke så mycket att komma i telefonförbindelse med det förra häradet, utan snarare att inom sig sjelf få telefonväsendet ordnadt på samma sätt som f. ex. å Orost med en för samtlige stationerne gemensam centralstation, något hvarom E. K. Maj:ts Befallningshafvandes nyss åberopade skrifvelse af den 13 Oktober 1886 bär vitne. För fiskeläget Bovallsstrand skulle det emellertid vara förmonligt att snarast möjligt komma i telefonförbindelse äfven med de för fiskhandeln vigtiga fiskelägena kring Kungshamn, men Bovallsstrands betydenhet för fiskebedriften är ingalunda sådan att något enda af de telefonförbindelse saknande större fiskelägena eller någon af de vigtigare fiskeplatserne inom skärgården böra tillbakasättas för att ökad sådan förbindelse i stället måtte beredas Bovallsstrand.

Linien Lysekil—Essviken—Fiskebäckskil.

Äfven beträffande denna föreningslinie saknas sådan utredning uti E. K. Maj:ts Befallningshafvandes ifrågavarande utlåtande, som kunde ådagalägga, att densammas utförande med de nu tillgängliga anslagen innebure så stor förmon för fiskebedriften, att för densamma borde åsidosättas de föreslagne ledningarne till Rönnäng och Hättan samt till Kärringön, och än mindre har betydelsen af en sådan förbindelse mellan Lysekils och Varekils telegrafstationer med hänsyn till såväl upprätthållandet af de nödiga inkomsterne vid dem som möjligheten af att äfven under för telefonering å långa afstånd ogynsam väderlek använda de sålunda uppkomna långledningarne blifvit ens vidrörd, utan inskränker sig E. K. Maj:ts Befallningshafvande till blotta antaganden och till att efter den från Lysekil emottagna skrifvelsen af den 13 sistlidne September upprepa en »vilseledande» uppgift, rörande den utaf denna linie närmast berörda del af skärgården. Det heter nemligen, att, »enär den delen af skärgården, som är belägen mellan Gullholmen och Grafvarne, är af mycket stor betydelse i afseende å fiskebedriften, kan icke bestridas, att en telefonförbindelse mellan dessa punkter via Lysekil skulle medföra väsentliga fördelar, i synnerhet om, i enlighet med hvad E. K. Maj:ts Befallningshafvande förut föreslagit, ledningen utsträcktes från Grafvarne till Bovallsstrand, hvarigenom en direkt förbindelse med den norra skärgården öppnades.» Hvari dessa »väsentliga fördelar» med hänsyn till fiskebedriften skulle bestå, då hvarken Orosts och Tjörns fögderis fiskare afsätta sin fångst till Stångenäs, Sotenäs och Qville härader eller dessa senares fiskare sin till Orost och Tjörn, derom lemnas lika litet någon upplysning som någon redogörelse för eller vederläggning af den i alldeles motsatt riktning gående fullständiga utredning, som företetts i det ofvan åberopade kommunalstämmoprotokollet den 22 sistlidne Oktober från Grundsund.

Såsom jag redan i min den 12 sistlidne Oktober daterade skrifvelse till E. K. Maj:ts Befallningshafvande framhållit, är det *i högsta grad vilseledande,* att åberopa sig på »den del af skärgården, som är belägen mellan Gullholmen och Grafvarne», såsom ett i afseende på näringsförhållandena sammanhängande helt, då man tvärtom har ett sådant helt af stor betydelse för fiskebedriften mellan Marstrand och Grundsund å Skaftölandet och ett annat mellan Malmön och Soten, under det att den mellan nämnda Grundsund och Malmön liggande delen af skärgården saknar större betydenhet för fiskerinäringen. Det är så långt ifrån att Gullholmen och Grundsund jemte de smärre lägena vid Ellösfjorden utgöra en från den öfriga delen af Morlanda socken afskild samt med Stånge- och Sotenäsen i näringsväg förenad trakt, att tvärtom samtliga nämnde sockens fiskelägen utgöra ett med hänsyn till näringsutöfning och intressen så sammanhängande helt som möjligt, hvarförutom till och med den senast offentliggjorda fiskeristatistikens siffror tydligt nog vederlägga en motsatt uppfattning. Då sålunda värdet för fiskefartyg och båtar för hela länet belöpte sig till kr. 1,982,168, så kommo af detta belopp 866,778 kr. eller bortåt hälften på Orosts och Tjörns fögderi*) samt 600,872 kr. eller bortåt tredjedelen på Morlanda socken af Orosts Vestra härad, under det att blott 26,940 kr. kommo på Stångenäs härad med Lysekil**). Re-

*) Denna Orosts och Tjörns fögderis öfvervägande betydelse för fiskebedriften skulle än mer hafva framstått, om uti den statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken, såsom vederbort, medtagits äfven de blott för fiskhandel och sillforsling men icke egentligt fiske använda däckade större båtarne, hvilka särskildt uti Tjörns härad äro mycket talrika (omkring 50 stycken allenast inom Klädesholmens och Rönnängs kapellförsamlingar). *(Utg. anm.)*

**) Särskildt Lysekils ringa betydenhet för fiskebedriften vitsordas ock uti länsstyrelsens senaste femårsberättelse öfver länet, i hvilken om Lysekil framhålles, hurusom »något storsjöfiske icke bedrifves af köpingens invånare och annat fiske endast till husbehof», och i hvilken Lysekil ej ens fått en särskild plats i den stora tabellen öfver inom länet befintlig fiskemateriel (Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, 1881—1885, Göteborgs och Bohus län. Stockholm, 1887, sid. 8, 71). *(Utg. anm.)*

dan af dessa siffror torde vara klart, hvarest och hur fiskebedriften koncentrerat sig inom länet, och att de från Lysekil härrörande anspråken icke kunna vara berättigade, då hänsyn måste tagas till fiskebedriften.

Att de vidare till förmon för nämnda anspråk uti E. K. Maj:ts Befallningshafvandes referat af den ofvan berörda skrifvelsen från Lysekil m. fl. ställen år 1885 anförda skälen antingen icke äro riktiga eller ock sakna betydelse för fiskebedriften, är uppvisadt såväl uti min skrifvelse till samme Befallningshafvande den 12 sistlidne Oktober som uti det åberopade kommunalstämmoprotokollet den 22 i samma månad från Grundsund, och torde för öfrigt vara klart nog ändock. Hur skulle väl f. ex. Grundsunds och Gullholmens fiskarebefolkning behöfva söka lots å Lysekil, då lotsstation finnes å Gullholmen och traktens ende inseglingsfyr samt främsta skeppslopp till och från hafvet äro belägna mellan Gullholmen och Grundsund, och hvilken beröring medels telefon är väl för denna befolkning nödig med Lysekils tullplats, då utförsel af färsk sill eller annan fisk ifrån Lysekil icke eger rum i sådan omfattning, att den i Lysekil boende och för Lysekil tydligt nog partiske fiskeritillsyningsmannen ansett densamma kunna ens omnämnas i den senaste statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken. Det å Lysekil befintliga bankkontorets verksamhet har som bekant varit allt annat än gagnande för fiskarebefolkningen i Orosts nordvestra skärgård och anlitas fördenskull lyckligt nog nu föga af densamma, den föreslagne jernvägen från Frändefors station å Bergslagernas jernväg till Lysekil saknar på grund af sin orimlighet ur ekonomisk synpunkt all utsigt att komma till stånd och har dessutom påvisats skola medföra intet nämnvärdt gagn men väl rätt mycken skada åt skärgården, vid Kårehogen (nära Ellös) å Orost finnes för Gullholmen och södra Skaftölandet närmare beläget apotek, som mer än väl ersätter »medikamentsförrådet» å Lysekil, o. s. v. Ej heller hvad

i skrifvelsen den 13 sistlidne September från Lysekil anförts om de för öfrigt ganska måttliga uppköpen af färsk sill vid Grötöns och Källvikens fabriker kan tillmätas någon sådan betydelse*), att det ens bör kunna blifva tal om, att ledningarne till för fiskebedriften så framstående platser som Kärringön, Rönnängslägena och Hättan derför skola åsidosättas.

Att ej heller Fiskebäckskils behof af telefonförbindelse kan nu berättiga till förordet för den ifrågavarande linien från Lysekil, framgår deraf, att Fiskebäckskil dels förklarat sig vara belåtet, från hvilket håll det än finge en telefonledning ut till sig, och dels för ganska lång tid sedan förlorat all nämnvärd betydelse för fiskebedriften. Redan för fyrtiofem år sedan kunde derför äfven A. E. Holmberg uti sin Bohus läns historia och beskrifning framhålla**), hurusom Fiskebäckskil »helt och hållet frångått den bestämmelse, som benämningen *fiskeläge* antyder, och i stället blifvit skepparesamhälle», och nyligen vitsordades detta förhållande uti en af f. d. sjökapten C. J. Ödman i förening med mycket talrike personer å Skaftölandet till E. K. Maj:ts Befallningshafvande den 12 sistlidne November ingifven skrifvelse om Skaftölandets indelning i kommuner, uti hvilken det vid redogörelsen för denna ös näringslif uttryckligen säges om Fiskebäckskil, att »detta läge *(sic!)* hufvudsakligast och nästan uteslutande beror af segelfarten» *(Bil. M)*. Äfven den senast utgifna fiskeristatistikens siffror vitna tydligt nog om Fiskebäckskils ringa betydelse för fiskerinäringen, och E. K. Maj:ts Befallningshafvande använder derför ock i sin underdåniga skrifvelse den 13 Oktober 1886 benämningen »läge» och icke fiskeläge om

---

*) Beträffande gagnet för fiskebedriften af dessa båda till dels med »bygdepolitiska» syften anlagda verk, äro meningarne mycket delade inom skärgården. *(Utg. anm.)*

**) Holmberg, A. E., Bohusläns historia och beskrifning, II, Uddevalla 1843, sid 102, III, Uddevalla 1845, sid. 192. *(Utg. anm.)*

denna badort. Uti motionen vid senaste Riksdag anföres Fiskebäckskil fördenskull först bland de i tredje och sista rummet uppräknade platser inom skärgården, som voro förtjente af att ur fiskebedriftens synpunkt förses med telefonstation. Med hänsyn till sjöfartsnäringen och badortsväsendet är emellertid Fiskebäckskil i hög grad uti behof af att komma i telefonförbindelse med telegrafstation, och gäller detsamma med afseende på sjöfarten äfven om det Grundsund närmare än Fiskebäckskil liggande Gåsö*).

I likhet med hvad uti Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommuns ansökan den 28 sistlidne December framhållits, bör den ifrågavarande föreningslinien från Lysekil öfver Essviken till Fiskebäckskil icke för närvarande kunna anses vara af sådant värde *för fiskebedriften* att någon enda plats i skärgården af större betydelse för denna bedrift bör för denna linies utförande åsidosättas, och hvarje sorgfällig utredning af saken skall äfven ådagalägga, att om denna telefonlinie än skulle få betydelse nog för vissa privatbanks-, bränvins- och ölförsäljnings-, badorts- och handelsintressen, så skulle den dock, så länge telefonförbindelsen icke är utsträckt till att omfatta äfven Marstrand och Göteborg, blifva af blott föga gagn för fiskerinäringen. Utförandet af denna föreningslinie med de nu tillgängliga anslagen skulle sålunda tydligen innebära en dessas användning för *andra* ändamål än det, för hvilket de beviljats, och är dessutom så mycket mindre berättigadt, som de af densamma fördelen skördande

---

*) Beträffande Gåsös betydelse för fiskebedriften, heter det uti den ofvan åberopade skrifvelsen om Skaftölandets indelning uti kommuner, att »näringsfånget» icke är detsamma å Gåsö som å fiskeläget Grundsund, »emedan Gåsöborne icke haft något storsjöfiske sedan 1825, då den sista storsjöbåten såldes derifrån, och det lilla hemfiske, som sjömännen derstädes vintertiden bedrifva, icke kan få anses såsom något egentligt näringsfång; men deremot har Gåsöbornes hufvudsakligaste näring varit segelfart i förening med litet jordbruk, hvilket icke öfverensstämmer med Grundsundsbornes yrken.»

(Utg. anm.)

samhällena Uddevalla och Lysekil hafva nog stora inkomster af den monopoliserade bränvinshandel, genom hvilken de beskatta skärgården, att de böra utan afsaknad kunna undvara det belopp, som kräfves för denna telefonlinies anläggning.

Af hvad här sålunda anförts, torde framgå, att E. K. Maj:ts Befallningshafvandes uppfattning om betydelsen af de befintliga »telefonområdenas» förening medels särskilda förbindelseledningar icke bör eller kan berättiga till de nu ifrågavarande anslagens användning för en sådan förenings åstadkommande, utan att med densamma får anstå, till dess utredt har blifvit, hur densamma på bästa sätt med Göteborg såsom utgångspunkt bör anordnas, och till dess särskilda medel blifva för sådant ändamål tillgängliga.

E. K. Maj:ts Befallningshafvande har emellertid icke så uteslutande fästat afseende vid åstadkommandet af de förut berörda föreningslinierne, att icke hänsyn i någon mon tagits äfven till *fiskebedriftens kraf,* om än dessa på sätt och vis blifvit satta blott i andra rummet, och E. K. Maj:ts Befallningshafvande framhåller för den skull också uttryckligen, att »Gullholmens, Grundsunds och Fiskebäckskils telefonförening med Lysekil» tillstyrkes »endast under förutsättning att en förening af Grundsund och Gullholmen med telefonledningarne på Orost öfver Ellös kan åvägabringas, i enlighet med hvad doktor Ljungman förut föreslagit och E. K. Maj:ts Befallningshafvande i förut afgifvet utlåtande tillstyrkt.» Den utredning, som företetts i fråga om behöfligheten *ur fiskebedriftens synpunkt* af att fiskelägena Grundsund och Gullholmen förenas med Orosts telefonnät medels direkt ledning till detta, är ock så fullständig och så bevisande, att ett annat förslag väl knappast var ens möjligt.

E. K. Maj:ts Befallningshafvandes andra alternativ inne-

håller ock i verkligheten ett fiskebedriftens kraf ganska väl motsvarande förslag*), som endast behöfver underkastas några få helt obetydliga förändringar, för att blifva fullt tillfredsställande. I stället för den på grund af E. K. Maj:ts förordnande den 10 December 1886 redan utförda och till begagnande upplåtna linien Ellös—Hälleviksstrand torde nemligen, med hänsyn till de kring Rönnängs kyrka liggande fiskelägenas stora betydelse för fiskebedriften, böra insättas den en kostnad af blott omkring 1,600 kr. kräfvande linien Stockevik—Rönnäng, och i afseende å den nödiga föreningen af fiskeläget Grundsund med telefonnätet å Orost torde en ledning öfver Rågårdsvik till Ellös eller Kårehogen vara att föredraga framför en linie Grundsund—Gullholmen, och detta såväl med hänsyn till den framtida utvecklingen af traktens telefonförbindelser som sannolikt äfven med afseende på kostnaden**). Full frihet bör ock lemnas åt K. Telegrafstyrelsen att anordna vexlingsstationen för de i Ellösnejden sammanträffande ledningarne vid Kårehogen, om denna plats dertill skulle finnas lämpligare än Ellös***). Med dessa jemförelsevis obetydliga förändringar skulle E. K. Maj:ts Befallningshafvandes andra alternativ erbjuda följande utseende†):

---

*) Konungens Befallningshafvandes första, här bestridda alternativ har följande utseende:

Grafvarne—Bovallsstrand	kr.	1,750,
Grafvarne—Malmön	»	3,450,
Lysekil—Fiskebäckskil—Grundsund—Gullholmen	»	14,900,
Ellös—Gullholmen	»	3,700,
Stockevik—Klädesholmen	»	3,850.
	Summa kr.	27,650.

Redan i uppställandet af ett andra alternativ jemte det i främsta rummet förordade ligger ett erkännande af att man ej är säker på det sistnämndas företräden. *(Utg. anm.)*

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 219—220, 236. *(Utg. anm.)*

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 220. *(Utg. anm.)*

†) De anförda kostnadsbeloppen äro hemtade från K. Telegrafstyrelsens utlåtanden (jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift 1887, sid. 236—237). *(Utg. anm.)*

Grafvarne—Malmön	kr.	3,450,
Grundsund—Fiskebäckskil	»	1,250,
Ellös (eller Kårehogen)—Grundsund	»	5,350,
Ellös (eller Kårehogen)—Gullholmen ...	»	3,700,
Hälleviksstrand—Kärringön	»	9,000,
Stockevik—Klädesholmen	»	3,850,
Stockevik—Rönnäng	»	1,600.
	Summa kr.	28,200.

Till ytterligare stöd för att detta E. K. Maj:ts Befallningshafvandes andra alternativ, sålunda förändradt, bör gifvas företrädet vid ärendets slutliga afgörande, kan vidare anföras, att då den södra hälftens af länet skärgård både nu eger och städse egt långt större betydelse för fiskebedriften med mycket talrikare stora fiskelägen än den norra hälftens skärgård, och då den förra fått telefonstation blott å *ett* enda af sina större fiskelägen, nemligen Mollösund, under det den senare fått telefonstation eller telegrafstation eller bådadera å *alla* sina större fiskelägen med undantag allenast för det nu till erhållande af sådan förmon föreslagna Malmön; så är det väl endast i sin ordning, att de nu senast beviljade anslagen företrädesvis böra användas till fromma för den södra, hittills tillbakasatta delen af skärgården. Det kan nemligen under de anförda förhållandena knappast vara rättvist, att fördela de ifrågavarande anslagen sålunda, att enligt E. K. Maj:ts Befallningshafvandes första alternativ blott 7,550 kr. af dem skulle få användas för den söder om Skaftölandet liggande delen af skärgården och att blott *en* enda ledning, nemligen den till Klädesholmen, med en kostnad allenast af 3,850 kr. skulle få utföras med dem söder om Gullholmen. En sådan fördelning vore ock så mycket mer i ögonen fallunde obillig som ymnigaste sillfångsten under ännu pågående fiske egt rum i skärgården mellan Gullholmen och Marstrand samt varit allra rikast vid södra Tjörn, der man liksom vid Marstrandsöarne hade ymnigt sillfiske ungefär

sex veckor *tidigare* än i norra hälften af länet, hvartill kommer att, enligt föregående århundradens erfarenhet, sillfångsten i regeln både begynt tidigare på hösten och varit mycket ymnigare i den söder än i den norr om Skaftölandet liggande delen af länets skärgård och att sillen varit af allt bättre beskaffenhet, ju tidigare på hösten den erhållits. Härigenom vederlägges ock den synnerligt »vilseledande» uppgift i motsatt riktning, som lemnats uti den åberopade skrifvelsen från Lysekil af den 13 sistlidne September*)

Benägenheten hos såväl Riksdagen som länets hushållningssällskap och landsting att bevilja anslag till bohuslänska *hafsfiskebedriftens främjande* skulle ock minskas eller försvinna, om de nu lemnade anslagen blefve i väsentlig mon använda till förmon för helt *andra* intressen, än de för hvilka de begärts och beviljats.

Till följd af de utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade anslagens *otillräcklighet* i förhållande till de stora anspråken har, på grund hufvudsakligen af E. K. Maj:ts Befallningshafvandes skrifvelse den 1 sistlidne Oktober till kronofogdarne i Sunnervikens samt Orosts och Tjörns fögderier, frivillig teckning af bidrag till anslagens ökande egt rum inom det sistnämnda fögderiets skärgård till ett belopp af 830 kr., nemligen 150 kr. af Stenkyrka, Klädesholmens och Rönnängs församlingars kommun, under vilkor att ledningarne till Klädesholmen, Rönnäng och Hättan komma till utförande, 130 kr. af Kärringö kommun, under vilkor att telefonnätet å Orost utsträckes till fiskelägena Kärringön,

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 210. Då en den ymnigaste sillfångst inomskärs begynte vid Marstrandsöarne och södra Tjörn redan natten till den 24 Oktober, så fick man först i December se uppgifter om att nämnvärd fångst börjat erhållas äfven i trakten af Lysekil och den norr derom belägna delen af skärgården, o. s. v. *(Utg. anm.)*

Gullholmen och Grundsund, 300 kr. af Gullholmens och Grundsunds kommuner, under vilkor att ledningarne från dessa fiskelägen drages till Orost i stället för till Lysekil eller Uddevalla och 200 kr. af enskilde personer i Morlanda socken, under vilkor att telefonnätet å Orost utsträckes till fiskelägena Grundsund, Gullholmen och Kärringön, samt 50 kr. af en enskild person från sistnämnda socken å samma lista och med samma vilkor som föregående, men med tillägg att en station inrättas äfven å Kårehogen *(Bil. D—H);* och hafva vederbörliga tillkännagifvanden om dessa bidrag till E. K. Maj:ts Befallningshafvande inlemnats*). Anslagen i fråga *ökas* genom denna teckning, i händelse den föreslagne utsträckningen af Orosts och Tjörns telefonnät till Grundsund, Gullholmen, Kärringön, Klädesholmen, Rönnäng och Hättan vinner E. K. Maj:ts bifall, till kr. 30,030, en ökning som helt visst är ringa, men som dock är betydlig nog i förhållande till hvad som åstadkommits utaf det vida förmögnare Sunnervikens fögderi med de från sina bränvinsförsäljningsbolag stora inkomster hemtande rika samhällena Lysekil och Uddevalla för ernåendet af de derifrån härrörande vida större anspråken.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag alltså i djupaste underdånighet hemställa,

> det täcktes E. K. Maj:t i nåder förordna, att med de utaf Riksdagen samt länets hushållningssällskap och landsting beviljade anslagen till fiskebedriftens främjande medels nya telefonanläggningar i bohuslänska skärgården skola utföras följande ledningar med tillhörande stationer nemligen: Grafvarne—Malmön, Ellös (eller

*) Inom Göteborgs stad har dessutom, enligt hvad af ofvan införda ansökan till Kongl. Maj:t framgår, insamlats 2,000 kr. såsom bidrag till Orosts och Tjörns fögderis telefonnäts utsträckning till de nämnda platserna inom samma fögderi. *(Utg. anm.)*

Kårehogen)—Rågårdsvik—Grundsund, Ellös (eller Kårehogen)—Lafön—Gullholmen, Hälleviksstrand—Kärringön, Stockevik—Klädesholmen och Stockevik—Rönnäng—Hättan (med mellanstation vid Rönnäng), samt att E. K. Maj:t, i händelse de nämnda anslagen jemte de af kommuner och enskilde tecknade bidragen dertill skulle befinnas otillräckliga, täcktes med anledning af de föreslagna ledningarnes synnerliga betydelse för fiskerinäringen fylla bristen med å sjette hufvudtiteln besparade medel, eller, om detta ej kan ske, bifalla här anförda förslag till ledningar och stationer med uteslutande, för att anslagen skola räcka till, antingen af linien Grafvarne—Malmön eller af den öster om Rönnäng liggande delen af linien Stockevik—Rönnäng—Hättan.

Underdånigast.

Axel Vilh. Ljungman.

Riksdagsman för Orosts och Tjörns häraders domsaga.

Varekil den 4 Januari 1888.

Såsom bilagor till ofvanstående skrifvelse voro fogade:

A) Skrifvelse till K. Telegrafstyrelsen d. 18 Okt. 1887 af S. Hedström.
B) Kommunalstämmoprotokoll den 22 Oktober 1887 från Grundsund.
C) » » 25 » » » Gullholmen.
D) » » 28 » » » Stenkyrka.
E) » » 6 December » » Gullholmen.
F) » » 8 » » » Grundsund.
G) » » 19 » » » Kärringön.
H) Teckningslista för enskilda bidrag från Morlanda socken.
J) Intyg om folkmängden i Rönnängs kapellförsamling.
K) Broschyren: Telefonfrågan i ny belysning (af R. M. Thorburn m. fl.).
L) Tabell, utvisande de särskilda länens ytvidd, folkmängd och bevillning samt den omfattning, i hvilken de kommit i åtnjutande af allmänna samfärdselsanstalter m. m.
M) Skrifvelse från Skaftölandet den 12 November 1887 af C. J. Ödman m. fl., angående denna ös indelning uti kommuner.

XVII.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 17 December sistlidna år har E. K. Maj:t anbefalt Telegrafstyrelsen att afgifva underdånigt utlåtande öfver en af E. K. Maj:ts Befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län gjord underdånig framställning med förslag, rörande användandet af anslaget till telefonledningar i bohuslänska skärgården för fiskebedriftens främjande, uti hvilken framställning anförts,

— — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — —

Vid afgifvandet af det anbefalda underdåniga utlåtandet anhåller Telegrafstyrelsen att, med afseende å hvad E. K. Maj:ts Befallningshafvande anfört emot det vid anläggning af telefonförbindelser i bohuslänska skärgården hittills följda systemet att leda dessa förbindelser till närmaste telegrafstation, få i underdånighet erinra, att med detta system, som af E. K. Maj:t blifvit godkändt*), afsetts att bereda fiskeriorterne tillfälle till skyndsamma meddelanden med afsättningsorterna för deras näringsfång. För vinnandet af detta ändamål har telegrafverket fått sig pålagdt underhållet och betjenandet af dessa telefonförbindelser utan annan ersättning än den ökade portoinkomst, som antagits kunna tillkomma å telegrafstationerne genom tillförsel af telegram medels telefonbindelserna. Om deremot, såsom E. K. Maj:ts Befallningshafvande förordar, vid de nya telefonliniernas anläggning hufvudsakligt afseende skulle fästas dervid, att alla de särskilda fiskeriorterna erhölle telefonförbindelse jemväl sins emellan, så att dymedels telefonmeddelanden kunde med förbigående af telegraf-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 149—152. *(Utg. anm.)*

stationerne och till men för dessas portoinkomst ega rum äfven mellan från hvarandra aflägsna orter; så synes det som borde särskilda medel i form af abonnementsafgifter eller på annat sätt anvisas till bestridande af kostnaden för ledningarnes framtida underhåll eller ock såväl anläggning som underhåll och betjenande af dylika förbindelser blifva orternas ensak och statsverket icke dermed betungas.

Telegrafstyrelsen kan derför icke biträda hvad E. K. Maj:ts Befallningshafvande i detta afseende föreslagit, rörande anläggning af telefonförbindelser mellan orter, som redan hafva dylik förbindelse med telegrafstation eller äro föreslagna att erhålla sådan*). Då flera telefonledningar sammanlöpa på en och samma telegrafstation, såsom t. ex. förhållandet är på Orost, komma visserligen härigenom de orter, hvarifrån dessa ledningar utgå, i telefoniskt samband sins emellan, och deremot kan från Telegrafstyrelsens sida så mycket mindre vara något att erinra, som denna anordning ingår i den ursprungliga planen för anläggningarna och någon minskning i telegrafinkomst icke derigenom föranledes; men förhållandet blifver helt annorlunda, om emellan grupper af telefonledningar, som sålunda blifvit bildade med en telegrafstation såsom centrum, upprättas särskilda förbindelselinier, hvilkas hufvudsakliga ändamål vore att befordra meddelanden, för hvilka telegrafstationerne eljes skulle anlitas**).

Anordnandet af telefonförbindelser mellan orter, der telegrafstationer äro inrättade, kan visserligen genom tele-

*) Då K. Telegrafstyrelsen sjelf nedanföre meddelar, hur den med hänsyn till Uddevalla på grund af kongl. brefvet den 10 April 1885 medgifvit undantag från »det hittills vid anläggning af telefonförbindelser i bohuslänska skärgården följda och af Kongl. Maj:t godkända systemet», så är svårt att inse, hvarför icke dylika undantag skulle kunna på samma vilkor medgifvas äfven i fråga om öfriga telegrafstationer, då denna Telegrafstyrelsens invändning ju förfaller. *(Utg. anm.)*

**) Denna obestridligen fullt riktiga uppfattning har K. Telegrafstyrelsen emellertid sjelf öfvergifvit i fråga om Uddevalla telegrafstation med tillhörande telefonnät, då den förunnat Uddevallaborne

grafverkets försorg ega rum, men dervid skola tillämpas de föreskrifter och vilkor, som i detta afseende af E. K. Maj:t blifvit stadgade genom nådiga brefvet till Telegrafstyrelsen af den 10 April 1885, på grund af hvilket nådiga bref Telegrafstyrelsen gått i författning om anordnandet af telefonförbindelse mellan Uddevalla och Varekils telegrafstationer samt dermed förbundna, af telegrafverket anlagda telefonstationer*).

I de af E. K. Maj:ts Befallningshafvande uppgjorda alternativa förslag till nya telefonanläggningar i bohuslänska skärgården får alltså Telegrafstyrelsen, på grund af hvad ofvan blifvit anfördt och med hänsyn jemväl till de af doktor Ljungman med flere särskildt afgifna underdåniga framställningar i ämnet, föreslå följande förändringar, nemligen:

att i det första förslaget i stället för ledningarna Ellös—Gullholmen och Grafvarne—Bovallsstrand, hvilka skulle förbinda orter, som redan hafva eller äro föreslagna att erhålla telefonförbindelse med telegrafstation, upptagas ledningarne Stockevik—Rönnäng—Hättan, samt

att i det andra alternativet ledningen till Grundsund måtte till beredande af mera direkt förbindelse med centralstationen i Varekil upptagas såsom utgående från Ellös och ej från Gullholmen, äfvensom ledningen Stockevik—Rönnäng införas i stället för ledningen Ellös—Hälleviksstrand, hvilken på grund af E. K. Maj:ts nådiga bref den

---

att t. o. m. få använda sjelfva telegrafledningen mellan Uddevalla och Varekil för sådana telefoniska meddelanden, »för hvilka telegrafstationerne eljes skulle anlitats», och dymedels i verkligheten beredt innevånarne i Uddevalla en alldeles särskild nedsättning i afgiften för dylik lednings begagnande, som eljes genom kongl. brefvet den 29 Oktober 1886 blifvit rikets innevånare i allmänhet oaktadt Riksdagens hemställan nekad. *(Utg. anm.)*

*) Kongl. brefvet den 10 April 1885 innehåller naturligen alls icke någon föreskrift om att K. Telegrafstyrelsen på grund af vederbörlig ansökan skall medgifva anordnandet af sådan telefonförbindelse utan endast att Telegrafstyrelsen må göra det, »der så lämpligen kan ske». *(Utg. anm.)*

10 December 1886 redan under förliden sommar blifvit jemte en telefonstation i Svansund af Telegrafstyrelsen anlagd med användande af det till 1,856 kronor 37 öre uppgående öfverskottet å förut till telefonanläggningar i Bohus län anslagna medel.

Med iakttagande af dessa förändringar blifva alltså de alternativa förslagen till nya telefonanläggningar i bohuslänska skärgården följande:

*1:sta alternativet**):*

Grafvarne—Malmön	kronor	3,450.
Lysekil—Fiskebäckskil—Grundsund—Gullholmen	»	14,900.
Stockevik—Klädesholmen	»	3,850.
Stockevik—Rönnäng—Hättan	»	7,000.
Summa kronor		29,200.

*2:dra alternativet***):

Grafvarne—Malmön	kronor	3,450.
Ellös—Grundsund—Fiskebäckskil	»	6,600.
Ellös—Gullholmen	»	3,700.
Hälleviksstrand—Kärringön	»	9,000.
Stockevik—Klädesholmen	»	3,850.
Stockevik—Rönnäng	»	1,850.
Summa kronor		28,450.

I händelse E. K. Maj:t finner för godt, att i nåder antaga det senare alternativet, hemställer Telegrafstyrelsen i

*) K. Telegrafstyrelsens förändring af länsstyrelsens i Göteborg första alternativ består sålunda hufvudsakligen uti uteslutandet af hvad som i detta alternativ utgör det mest väsentliga och det ur *fiskebedriftens* synpunkt vigtigaste eller »föreningen af Grundsund och Gullholmen med telefonledningarne på Orost öfver Ellös» för att få fram ett förslag, mot hvilket både skärgårdsbefolkningen och länsstyrelsen protesterat (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 282) och hvilket i verkligheten innebär ett försök att få använda anslagen i fråga för *andra* ändamål, än de för hvilka de begärts och beviljats eller för utvidgning af Uddevalla stads telefonnät i stället för till åstadkommandet af för *fiskerinäringen* särskildt nödiga telefonförbindelser. *(Utg. anm.)*

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 283—284. *(Utg. anm.)*

underdånighet, att, derest svårighet skulle uppstå att i Ellös anordna erforderlig vexelstation för grenlinierna, det må stå Styrelsen öppet att, med bibehållande af telefonstationen å sistnämnda ort, förlägga vexelstationen till Kårehogen eller annat lämpligt ställe i närheten af Ellös, äfvensom att de öfverskottsmedel, som kunna uppkomma å statsanslaget samt bidragen från länet, må jemte de medel, som för öfrigt kunna för ändamålet blifva tillgängliga, i främsta rummet användas till utsträckning af ledningen Stockevik—Rönnäng till Hättan.

Telegrafstyrelsen anhåller slutligen att, i sammanhang med nådigt beslut angående ifrågavarande telefonanläggningars utförande genom telegrafverkets försorg, E. K. Maj:t täcktes förordna om utbetalande till Telegrafstyrelsen af såväl de för ändamålet anslagna statsmedlen som de belopp, hvilka böra från länet utgå.

De i nåder remitterade handlingarne med tillhörande bilagor varda härmed bifogade.

Underdånigast

D. Nordlander.

Herman Uddenberg. M. Wennman.

Carl Åkerlund.

Stockholm den 24 Januari 1888.

XVIII.

Till Konungens Befallningshafvande öfver Göteborgs och Bohus län.

Med de senaste årtiondenas stora framsteg i ekonomiskt välstånd har äfven följt ökade behof af en förbättrad samfärdsel, och ön Orost utgör i detta hänseende intet undantag. Trots de på det hela taget ingalunda dåliga sjökommunikationerne har dessutom denna stora ö, enär

den genom talrika bergsträckningar är splittrad i mestadels från hvarandra skarpt åtskilda dalgångar, ett det mest tydliga behof af att erhålla ett i jemförelse med andra trakter mycket stort antal allmänna vägar för samfärdseln både inom och mellan dessa dalgångar. Visserligen hafva under de senaste åren dels utförts en betydande omläggning af häradsvägen från Nedra Dale förbi Varekil till Skopesund, dels påbörjats anläggningen af en ny väg från Henån till Lerklefs backe nära Morlanda och dels till upprödjning och underhåll såsom häradsvägar fastställts fyra nya vägar, af hvilka de tvänne kortare eller den från Vräland till Vestra Kollungeröd och den från Myckleby till Allmags brygga tillhöra Orosts Östra härad och de tvänne längre eller den från Gilleby till Bua och den från Stensbo till Mollösund Orosts Vestra härad*); men det mesta återstår dock ännu alldeles ovidgjordt, och detta i synnerhet hvad det sistnämnda häradet vidkommer, hvilket i förhållande till sin betydenhet erhållit en allt för liten sträcka häradsväg sig tilldelad, men tilldömts utförandet af en ny väg till Mollösund från Stensbo, af hvilken det hvarken har behof eller skulle skörda nämnvärdt gagn i förhållande till den mycket stora anläggningskostnaden.

Den allt större betydelse, skärgården och fiskerinäringen börjat tillvinna sig till följd af den inträffade nya sillfiskeperioden, har dessutom framkallat ansträngningar för åstadkommandet dels af en jernväg från Uddevalla öfver Bokenäset och Flatön till Morlanda och Ellös, dels af en förbättrad inomskärsfarled längs hela Orosts Vestra härad och dels af nya eller förbättrade häradsvägar från det inre af ön till de främsta hamnplatserna vid nämnda farled; och hafva dessa ansträngningar redan föranledt länets landsting att hos Kongl. Maj:t anhålla om den nämnda på hushållningssällskapets och landstingets bekostnad undersökta jernvägens byggande på statens bekostnad, hvilken

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 105—112. *(Utg. anm.)*

anhållan af Konungens Befallningshafvande »på det kraftigaste» förordats, och att låta verkställa undersökning för den nämnda farleden emellan Gullmars- och Ellösfjordarne, samt hushållningssällskapets kretsafdelning för Orost och Tjörn att låta anställa undersökningar för omläggning af häradsvägen mellan Hogens gästgifvaregård och Morlanda och för nyanläggning af en häradsväg emellan Huseby klef och Ellös, men mycket återstår ännu att sålunda förbereda till utförande.

Denna skärgårdens ökade betydelse måste emellertid, oafsedt förhoppningarne på de af landstinget begärda och af Konungens Befallningshafvande till utförande på statsverkets bekostnad förordade större samfärdsförmonerne eller jernvägen till Ellös och förbättringen af inomskärsfarleden mellan Gullmaren och Ellösfjorden, göra en tillökning af häradsvägarne från det inre af ön till de tre hufvudstationerne för samfärdseln såväl mellan Orosts Vestra härad och Göteborg som mellan det inre af detta härad och skärgården eller Ellös, Hälleviksstrand och Nösund i högsta grad önskvärd. Anläggningen af dylika vägar skulle nemligen ensam för sig medföra, att ångbåtstrafiken i långt större omfattning, än hittills egt rum, skulle komma att angöra äfven endera eller båda de nämnda stationerne å vestkusten af sjelfva ön Orost och då der, på sätt inom f. ex. Stångenäs, Qville och Tanums härader till stor fördel för både skärgård och landsbygd skett, bringa till stånd ett kraftigare affärslif, genom att leda rörelsen tillsammans vid den eller de yppersta hamnplatserna och sålunda äfven i väsentlig mon bidraga till samfärdselns och varuomsättningens ökande samt näringslifvets höjande. För det härvid så vigtiga utbytet af alstren utaf skärgårdens och landsbygdens näringar såväl som för den möjligast beqväma afsättningen på Göteborg af särskildt landtbrukets produkter äro ju obestridligen sådana i riktning mot kusten till dennes bästa hamnplatser från det inre af ön ledande

vägar alldeles oumbärliga, och deras åstadkommande måste derför äfven i främsta rummet påkalla den offentliga uppmärksamheten. Det bör dessutom lätt nog kunna af en hvar inses, både att utverkandet af de nämnda tvänne för ortens ekonomiska utveckling så ytterst förmonliga samfärdsmedlen eller jernvägen till Ellös och förbättringen af inomskärsfarleden mellan Gullmars- och Ellösfjordarne skulle i hög grad främjas genom dylika vägars fastställande till upprödjning och framtida underhåll, och att sådana vägar kunna framför andra påräkna statsunderstöd, då de ju skulle underlätta afsättningen för en ej ringa del af den ymniga sillfångsten till gödningsämne åt traktens landtbrukare samt derigenom på en och samma gång ända häradets båda hufvudnäringar till obestridligt gagn. Den förestående ändringen uti lagstiftningen för väghållningsbesvärets utgörande torde slutligen böra påkalla, det väganläggningarne inom Orosts Vestra härad komma att litet mer än hittills afse äfven skärgården.

För närvarande leder såsom bekant blott *en* enda väg från det inre af ön Orost ut emot dess egentliga hafskust, nemligen den mycket backiga vägen från Hogens gästgifvaregård till Lerklefs backe och Morlanda, men tvänne nya sådana äro till upprödjning och underhåll såsom häradsvägar fastställda, nemligen den under byggnad varande vägen från Henån förbi Torebo till Lerklefs backe och den till utförande förestående vägen från Gilleby till Huseby klef å hemmanet Buas egor*), så att nödig för-

*) Till anläggning af denna väg, som eger en längd af 9,035 meter och beräknats kosta i utförande kr. 46,217, tillstyrkte Kongl. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redan den 31 December 1886 ett anslag af kr. 12,590 för den 4,800 meter långa »delen Bua—pålen 48 å Rålanda Nordgårdens utmark», hvilken beräknades skola kräfva en kostnad af kr. 18,890. Den ifrågavarande vägen är onekligen den nödigaste och gagneligaste af samtliga äfven med hänsyn till *fiskebedriften* föreslagna vägar inom Bohus län, men torde med afseende på den här förordade fortsättningen från Huseby klef till Ellös böra vid anläggningen utföras i ordning från öster till vester. (Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 108—110). *(Utg. anm.)*

bindelse mellan norra och mellersta delarne af Morlanda socken samt det inre af Orost snart torde komma till stånd, under det att deremot lämplig förbindelse å ena sidan mellan södra delen af nämnda socken och öns inre, motsvarande den anförda vägen från Henån till Lerklefs backe för den norra delen, och å andra sidan mellan södra delen af Tegneby socken samt både mellersta och södra delarne af Morlanda socken alldeles saknas. En sådan förbindelse bör derför åstadkommas genom att anlägga ny väg dels från Rålanda å vägen Gilleby—Bua öfver Rålandsberg och Eskekärr till lämpligast befunnen anknytningspunkt å den till Nösund ledande häradsvägen (å hemmanet Torps egor f. ex.) och dels från Eskekärr å denna nya väg öfver Röd till Stensbo å den till Hälleviksstrand ledande häradsvägen. Denna nya väg med tillhörande utgrening skulle för sydvestra delen af Orost få så mycket större betydelse som ungefär vid den blifvande anknytningspunkten å häradsvägen till Nösund tillstöta tvänne betydande byavägar, den ene från Härlycke öfver Norra Hjelmvik, Haga, Holm, Tvetehogen och Tveten samt den andre från öfverfartsstället till Lyrön öfver Vasseröd, Lalleröd, och Nötskärr, hvarförutom densammas fastställande till upprödjning och underhåll såsom häradsväg i stället för den för nämnda trakt nära nog värdelösa och dertill allt för kostsamma vägen från Stensbo till Mollösund skulle i högsta grad för samma trakt motsvara verkliga behofvet af förbättrad dylik samfärdsel. Dertill kan vidare läggas att utförandet af bemälda väg till Mollösund skulle försvåra åstadkommandet af den för trafiken sjöledes mellan Morlanda sockens sydvestra skärgård och Nösund samt Stigfjorden önskliga kanaliseringen af det smala edet mellan Edshultskile och Kollsviken vid Tångesund. På grund af Konungens Befallningshafvandes underdåniga hemställan den 3 Juni 1885 skall »frågan om anläggning af vägen emellan Stensbo och Mollösund tills vidare få förblifva

hvilande», ett beslut hvarigenom denna vägs ringa betydelse för orten ju äfven blifvit offentligen erkänd*). Vidare måste den anförda vägen från Gilleby till Bua, för att fullt motsvara sin bestämmelse, fortsättas från Huseby klef rakast möjligt fram till Ellösestrand, på sätt den utaf hushållningssällskapets kretsafdelning bekostade undersökningen närmare utvisar.

På grund af hvad här ofvan sålunda anförts samt med åberopande af 25 kapitlet 1 § Byggningabalken och Kongl. kungörelsen den 9 Mars 1824, angående laga domstol i frågor om nya väganläggningar, få vi alltså vördsammast hemställa,

det Konungens Befallningshafvande måtte *dels* förordna om upprödjning till häradsväg

1:o) af en möjligast gen fortsättning från Huseby klef å den redan beslutade vägen mellan Gilleby och Bua ned till Ellösestrand och

2:o) af en ny väg från Rålanda å nämnda väg mellan Gilleby och Bua öfver Rålandsberg och Eskekärr till lämpligast befunnen anknytningspunkt å den till Nösund gående häradsvägen med utgrening från Eskekärr öfver Röd till Stensbo å den till Hälleviksstrand ledande häradsvägen,

dels ock, om denna ansökan i förestående del vinner slutligt bifall, hos Kongl. Maj:t göra hemställan om befrielse från det genom nådig resolution den 3 Mars 1882 fastställda åliggandet för Orosts Östra och Vestra häraders väghållningsskyldige innevånare att, såvida statsanslag till två tredjedelar af anläggningskostnaden erhölles,

---

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 103—105. *(Utg. anm.)*

upptaga och underhålla väg från Stensbo till Mollösund.

Eskekärr å Orost den 12 Januari 1888.

(Talrika underskrifter.)

Meddelanden om Förenta Staternas och Canadas fiskerier

af

Filip Trybom.

II.

Om fiskerilagstiftningen och om andra åtgärder, vidtagna från det allmännas sida för fiskeriernas befrämjande inom Förenta Staterna och Canada.*)

Knappast hade de första nybyggarne fått fast fot i New England, förrän kolonien vid Plymouth innanför det fiskrika Cape Cod genom sin "general court" började utfärda lagbestämmelser för fisket. Liksom ännu i de flesta af Unionens stater eger rum, blandades redan då de i så många afseenden af samma natur varande föreskrifterna för jagten och fisket om hvarandra, till och med i samma paragrafer. Jagt och fiske förklarades visserligen fria för koloniens bebyggare, men "the general court" tog sig från början rättighet till — och begagnade sig också af den — att för enskildes eller det allmännas intresse och för att skydda fiskens bestånd göra högst betydliga inskränkningar i fiskefriheten. Kolonien behöfde också penningar för offentliga ändamål, och fisket var dess hufvudsakligaste näringsgren. 1670 beskattades sill- och framför allt makrillfisket, det senare med 6 pence för hvarje fångad tunna, och denna afgift fördubblades efter 12 år, då man ock beslöt, att främlingar skulle erlägga 2 shillings för hvarje tunna, de efter förut af styrelsen erhållet tillstånd finge fiska vid stränderna. Makrill, kanske den mest betydelsefulla fisken, fångades myc-

*) Efterföljande uppsats är i hufvudsak lika med ett föredrag i K. Landtbruksakademien, som finnes tryckt i denna akademis Handlingar och Tidskrift för år 1887.

ket med landnotar, hvilkas bruk dock, redan förut genom lag inskränkt, 1680 endast medgafs mellan 15 Oktober och 20 November samt 1684 alldeles förbjöds. Ungefär samtidigt utfärdades föreskrifter för saltning, ordningsstadga för fiskets bedrifvande o. s. v. I alla vatten med ebb och flod fingo strandegarne strandrätt, men endast så långt ut, som stranden låg torr vid lägsta ebbtiden. 1709 föreskrefs det för första gången, att ingen medelst utsättande af fastståeende fiskeredskap eller stängsel af annat slag finge vid tiderna för fiskens upp- och nedgång i floderna hindra densamma. Man skulle derefter hafva offentligt tillstånd för att få uppföra qvarndammar eller nyss nämda slags fisken och stängsel o. s. v.*)

Men nog sagdt om detta exempel på den äldsta fiskerilagstiftningen i Förenta Staterna. Den har sedan så småningom utvecklats, liksom så många andra grenar af landets lagstiftning, ryckvis och vacklande, i det man ett år tagit tillbaka, hvad man ett föregående beslöt. Också skulle det för allmänheten vara helt svårt att hafva reda på, hvad som för tillfället vore lag för fisket, om icke fiskerikommissionärerna, såsom fallet varit i de flesta staterna, dragit försorg om de skilda stadgandenas publicerande tid efter annan.

Förenta Staternas kongress har mycket litet att göra med fiskerilagstiftningen. Det är mestadels, när stater tvista om rätten att lagstifta för vissa vatten, som frågan hänskjutes till kongressen. För de större hafsfiskena, såsom makrillfisket, gör dock äfven kongressen lag. Så t. ex. antog "the house of representatives" i Maj 1886 ett lagförslag**), som för en period af 5 år f. o. m. 1887 förbjuder att i Förenta Staterna landa någon makrill under Mars,

---

*) I appendix till Massachusetts fiskerikommissionärers sjette årsrapport (1872) finnes en sammanställning af statens alla fiskeristadganden från och med 1623 till och med 1871, hvarur föregående hemtats.

**) Se Bulletin of the U. S. Fish Commission, vol. VI (1886), sid. 216 och 217.

April och Maj månader, för så vidt den ej blifvit fångad till hafs med ref från öppna roddbåtar, mindre än 6,1 meter långa i kölen. Denna lag afser att förhindra makrillfångst med hvarje slags notar straxt före och under lektiden, då man endast får sämre fisk. Sedan bruket af snörpvadarne ("purse seines") blef allmänt, aftog nämligen fångsten af och tillgången på större och bättre makrill i oroväckande grad. Fiskarena och egarne af makrillfartygen yrkade enstämmigt på lagens antagande; blott de, som handlade med färsk makrill, voro emot den.

De allra flesta *stater* och *territorier* hafva kraftiga fiskeristadgar. Då samma principer genomgå de flesta, må det tillåtas mig att i korthet anföra några hufvuddrag, sådana de voro gällande år 1886.

I New-Englands kuststater har man åtskilliga bestämmelser för det egentliga *hafsfiskets* utöfvande. Så får i Maine makrill, sill, menhaden med flera fiskar ej fångas med snörp- eller dragnot i sund, vikar och dylika vatten, som äro smalare än 3 engelska mil, eller som hafva en smalare mynning. Sill för sardinfaktorierna, eller för hvad man kallar canning, får ej fiskas mellan den 15 December och 1 April, och ej heller får den, som är under 203 mm. i längd med hufvud och stjert, för nämda ändamål användas. För hummerfisket är det i samma stat stadgadt, att honhummer i lek eller med ägg fästade under stjerten och unghummer, kortare än 265 mm., icke få fångas mellan 1 Oktober och 15 Augusti följande år. Mellan den 1 April och 15 Juli göres härifrån det undantaget, att hummer, som blott håller 230 mm., också får fångas. Allt hummerfiske, annat än för husbehof, är förbjudet mellan 15 Augusti och 1 Oktober.

I floderna, som utfalla i hafvet, är det vissa dagar i veckan förbjudet att fånga shad, alewives, lax och andra fiskar, som i dem gå upp; i Maine (1 April—15 Juli) och California t. ex. 48, i South Carolina ända till 108 timmar.

Dessutom får t. ex. shaden endast fångas på våren och försommaren. Den fisk, man kallar black bass, är förbjuden en tre månader under lektiden o. s. v. Laxen är i Maine förbjuden från 15 Juli till 1 April (metas får den mellan 15 Juli och 15 September), i Connecticut och Massachusetts för vissa år, i Californien i September och i Oregon i Augusti —Mars. Men i det på andra sidan Columbiafloden liggande Washington-territoriet finnes ingen skontid, och derföre är det nästan omöjligt att i denna flod öfvervaka laxfångsten. För nät, notar och faststående notredskap finnas vid de nämda floderna noggranna bestämmelser om minimistorleken för maskorna. I Californiens floder t. ex. få icke några fasta redskap användas.

De olika slags foreller, som förekomma i Förenta Staternas mindre strömmar, få i allmänhet endast metas samt äro från början af November, Oktober eller September, ja i en stat ända från 15 Juli alldeles förbjudna vanligast till den 1 April. I Michigan är jemte bäckforellen ("the brook trout") äfven den för många andra värdefulla fiskar såsom glupsk romslukare förderfliga harren ("the grayling") skyddad från den 1 November till den 1 Juni. I alla strömmar och mindre vatten få dessa fiskar aldrig fångas för afsalu eller för att sändas ikring på jernvägar, ångbåtar o. s. v.

För "*de stora sjöarne*" har man också föreskrifter om maskstorlek och detta för alla slags garnredskap. I Michigan t. ex. är skontiden i Eriesjön för den höstlekande "hvitfisken" eller siken från 20 November till 1 Mars. Man återfinner der de hos oss ej ovanliga förbuden mot begagnandet af isnot (på vissa platser) och segelnot. I mindre vatten är not alldeles förbjuden eller, såsom i Illinois, åtminstone för vår- och sommarmånaderna. Skontiderna äro liksom öfverallt afsedda för, att fisken må kunna ostörd förrätta sin lek, men i den till Ohio hörande delen af Lake Erie t. ex. är det dock icke förbjudet att fånga de der förekommande sikarterna under lektiden på hösten, utan på

sommaren.*) Förhållandet är likartadt med den förut omnämda shadfisken, men den vore dock knappast möjligt att fånga annat än vid tiden för leken. Under det skjutning med gevär och ljustring af fisk i Michigans mindre vatten äro förbjudna från och med Mars till och med Augusti, äro dessa fiskesätt jemte metning de enda i Minnesotas mindre vatten tillåtna (för hvitfisk endast undantaget).

För *fiskens passage i floderna* till och från lekplatserna är i allmänhet — förutom genom den nämda veckoskontiden — äfven för öfrigt väl sörjdt. I många staters fiskeristadganden föreskrifves, att nät och annan fiskeredskap ej får utsättas längre ut från stranden än $^1/_3$ af en ströms bredd, d. v. s. man har alldeles samma stadgande som hos oss om *kungsådra*. Så långt ebb och flod nå upp, skola två tredjedelar af bredden lemnas öppna.

Men lagen sörjer dock långt bättre än hos oss för fiskens uppkomst i floderna. I de allra flesta stater är det nämligen påbjudet, att egare af qvarndammar eller andra fördämningar, vare sig dessa skola nyuppföras eller äro af äldre datum, skola i dem på egen bekostnad bygga och underhålla *fisktrappor* eller *fiskvägar*. Det är merendels de olika staternas fiskkommissionärer ålagdt att bestämma, hvar och huru dessa fiskvägar skola uppföras, och de skola tillhandahålla normalritningar samt öfvervaka trappornas byggande och tillbörliga underhåll. I många stater behöfver man endast hålla dessa "vägar" öppna vissa tider på året, t. ex. Mars—Juni; i en del är det stadgadt, att de ej behöfva byggas, der allt vatten skulle behöfvas till de verk, för hvars skull dammarne uppförts. Man får ej fiska i deras omedelbara närhet; i Michigan t. ex. ej 30,5 meter närmast ofvan eller 91,5 meter närmast nedanför någon fisktrappa.

Att döda fisk med explosiva eller direkt giftiga eller döfvande ämnen är förbjudet i alla de stater, hvars fiskeri-

*) Enligt uppgift af fishcommissioner Ch. Sadler och fiskhandlaren Post i Sandusky.

stadganden varit mig tillgängliga. Sågspån, koltjära och stenkolsaffall, färgeristoff och afflöde från fabriker, affall från fiskkonservfaktorier, rutten fisk o. s. v. få merendels ej heller under några vilkor släppas ut i fiskevattnen. För de till staten Wisconsin hörande delarne af "de stora sjöarne" har man t. o. m. gått så långt i öfverdrifven omsorg, att det vid rensandet af fisk i båtar icke ens långt ut från land är tillåtet att låta inelfvorna falla i vattnet.

Strandrättsfrågan är i Förenta Staterna synnerligen invecklad. I allmänhet uppgifves det, att fisket i floder, i sjöar och vid hafsstränderna är fritt, men inskränkningarne i friheten äro dock i många fall så omfattande, att den just icke har mycket att betyda. I Michigan är det t. ex. lagstadgadt, att ingen får fiska med not, ej heller med faststående eller sammanhängande fiskegårdar eller ryssjor på ett område af en engelsk mil ut från strand, som af annan eges eller innehafves, detta räknadt från lågvattensranden. I kuststaterna är det vanligt, att styrelsen inom dessas "tidvattensområde" mot vissa afgifter ("licences") förlänar fiskerätt för större, fastående redskap, eller att städer arrendera bort fisket intill "sitt" land. De vigtiga ostronbankarne, eller de platser, der sådana blifvit med konst åstadkomna, uti staterna Connecticut och New-York, hafva sålts eller utarrenderats dels af staterna, dels af vissa städer *).

Vi hafva sett, hurusom fiskerilagen i Förenta Staterna bland en mängd prohibitiva stadganden också innehåller *positiva påbud.* I California t. ex. föreskrifves vidare — likasom hos oss — att fiskyngel i allmänhet ej får uppfångas. I Wisconsin åläggas alla, som fiska lekfärdig röding eller sik ur "de stora sjöarne" att, då hanar och honor samtidigt fångas, verkställa befruktning af samt på grundt vatten utlägga rommen.

---

*) Då jag har för afsigt att i en särskild uppsats behandla de amerikanska ostronfiskena, har jag i allmänhet här uteslutit, hvad som på dem har afseende.

Om man, med en plikt af 10 dollars i händelse af försummelse, ålade våra fiskare att, liksom de i Michigan och Wisconsin bofasta, årligen till myndigheterna insända besvurna uppgifter på storleken af deras fångster, de pris, de för fisken erhållit, o. s. v., skulle det helt visst icke upptagas med blida känslor. I Massachusetts är plikten för fiskegårds-("trap"-)egarne i dylika fall ända till 100 dollars.

Jag har nämnt, att fiskerilagarne äro stränga, och detta visa de fastställda *straffen* för deras öfverträdelse nogsamt. Några exempel, på en höft tagna, må anföras. Olofligt fiske med not i Maine är belagdt med 300 till 500 dollars böter, lagstridigt hummerfiske med 1 dollar för hvarje fångad hummer samt 50 dollars dertill mellan 15 Augusti och 1 Oktober. Att begagna för små maskor i staten New-York kostar 400, att drifva olofligt shadfiske 100 dollars jemte redskapen; att meta foreller i oloflig tid i Massachusetts straffas med 5 till 50 dollars för hvarje fångad fisk. I Californien kostar det minst och i Michigan jemnt 100 dollars att bruka för småmaskig redskap. I Michigan är plikten på att förorena ett fiskevatten upp till 300 dollars. Underlåtelse att ställa sig föreskrifterna om byggandet af fiskväg till efterrättelse bestraffas i sistnämda stat med 200 dollars för hvarje försummad månad och i Syd-Carolina med 5,000 dollars i ett. Kan ej plikt erläggas, utbytes den mot fängelsestraff, hvarvid 1, stundom 10 dollars motsvaras af en dag. I sist anförda fall omtalas dock endast penningeböter. Fiskeritillsyningsmännen hafva rättighet att arrestera förbrytarne.

Fiskerilagarnes tillämpning lider i Förenta Staterna af ungefär samma brister som hos oss. Der aflönade tillsyningsmän finnas, äro de vanligen för få, och af de oaflönade kan man på andra sidan Atlanten just icke vänta större tjenster än på denna. I några stater tillämpas fiskeristadgarna åtminstone periodvis rätt strängt, men så få också på andra tider och orter lagöfverträdelserna ostraffadt fortgå. Uppe vid "de stora sjöarne" hörde jag erfarna gamla fiskare yttra:

"ja, nog kunde fiskeristadgandena vara bra i många fall, endast alla blefve tvingade att efterlefva dem. Då skulle ej den enes exempel eller afundsjuka öfver, att en annan på olofligt sätt ökade sitt fiskafänge, förleda till öfverträdelser, och snart nog skulle det för alla falla sig helt naturligt att efterlefva fiskeristadgans föreskrifter." Just detsamma, man så ofta hör här hemma. Olikt med förhållandet hos oss skall dock i åtskilliga stater fiskeristadgan långt strängare tillämpas än *jagtstadgan*, en sak, som ock i många af våra provinser borde vara helt naturlig, då fiskets och jagtens betydelse för befolkningen jemföras.

Innan jag lemnar Unionens fiskerilagstiftning, må jag slutligen också nämna, att i hvarje stat finnas talrika specialstadgar för mindre, från de stora hufvudvattnen skilda och med dem olika vatten eller vattenområden.

I **Canada** är det centralstyrelsen i Ottawa, som utfärdar fiskerilagar, äfven sådana, som äro afsedda för en viss provins eller till och med för ett visst, mindre vattenområde. Den gällande allmänna fiskerilagen är antagen af parlamentet, men generalguvernören och hans ministerium ("the governor gen. in the council") kan göra behöfliga ändringar och tillägg i densamma.

För *hafsfiskena* finnas åtskilliga prohibitiva stadganden. Så är det t. ex. föreskrifvet, att torsknotar skola hafva 50 mm. långa maskstolpar på armarne och 38 mm. i midten. Vid de ymniga sillfiskena i Charlotte county, N. B., får vad icke begagnas inne i vikarne eller närmare land än tre engelska mil. En för hela kusten gemensam bestämmelse innehåller, att sill mellan den 25 Juni och 25 Augusti icke med garnredskap får fångas närmare än 183 meter från de platser, der hon brukar leka. Faststående gårdar för sillfångst få ej uppsättas annat än efter af myndigheterna erhållet tillstånd. Att fånga sill vid blåss är förbjudet o. s. v. För nors (här saltvattensfisk) har man en skontid. Hummerfisket är förbjudet 8 månader (20 Augusti till 20 April

i provinsen Quebec, 1 Augusti till 1 April i provinserna Nova Scotia och New Brunswick), honhummer med ägg eller ungar under stjerten får ej uppfångas, ej heller hummer med löst skal eller den, som är kortare än 230 mm. Skontiden för ostron räcker från 1 Juni till 15 September.

Bestämmelserna för de vigtiga *laxfiskena* äro synnerligen noggranna. Den för fångst tillåtna tiden räcker endast 3 till $4^1/_2$ månader, olika för skilda provinser. Flugfiske eller metning är dock tillåten en månad längre. Utlekt och utmagrad lax eller den, som ej väger minst 1,36 kg., är alltid förbjuden. Maskorna i all för fångst af lax afsedd garnredskap skola hafva minst 63 mm. långa stolpar, och i allmänhet är sådan redskap endast tillåten så långt upp i strömmarne, som ebb och flod nå. Der nedanför lemnar centralregeringen särskildt tillstånd för fiske på vissa platser och med vissa bestämda redskap (nätgårdar), i New-Brunswick t. ex. mot en årlig afgift af 3 cents för hvarje famn af nät*). Uppe i floderna är det provinsstyrelserna, som utlemna och taga inkomsten för fiskerätten utanför allmänningarne; de enskilde utanför sina egor — vanligen. Drifgarn för laxfångst äro alldeles förbjudna; de få t. ex. icke ens användas ute i den, jag tror, en 30 engelska mil breda mynningen till Bay des Chaleurs. Såväl i Canada som i Förenta Staterna räknar man nämligen stora öppna vikar med breda mynningar, jag vill blott nämna Massachusetts Bay, till statens sjöterritorium, der inga främlingar få fiska, och der landets fiskerilagar tillämpas.

Till Canadas specielt för laxfisket afsedda lagstadganden må jag blott tillägga, att lax icke får fångas närmare än 183 meter intill flodmynningar (äfven af bifloder), der den går upp för att leka.

Foreller, laxöring och röding ("speckled trout") få, lik-

*) Ministern för marinen och fiskerierna lemnar ut fiskerättigheter, »der ingen förut har uteslutande rätt att fiska» på högst 9 år. För längre tid kan dock generalguvernören lemna fiskearrenden.

som i allmänhet i Förenta Staterna, uppe i floderna endast metas. Man har en lång skontid för dem närmast före och efter samt under leken. De för fisket vigtiga hvitfisken och rödingen ("lake trout" eller "salmon trout") i "de stora sjöarne" i provinsen Ontario får man ej fånga under leken i November månad, ej heller med nät, som hafva mindre maskstolpar än 63 mm., eller notar, som hafva dem kortare än 50 mm. Att fånga dessa båda fisksorter med not är dessutom förbjudet en längre tid på året.

Nät för fångst af en mängd andra fiskarter skola hafva minst 38 mm. mellan knutarne. Under söndagsdygnet (36 timmar) är det i allmänhet påbjudet, att fisken skall, obehindrad af nät o. s. v., få gå upp i floderna. Ljustring är i allmänhet förbjuden, och yngel af värdefullare fiskar får ej fångas eller innehafvas.

Kungsådra skall liksom i Förenta Staterna hållas öppen till $^1/_3$ af strömmarnes bredd ofvanför, dit tidvattnet når; till $^2/_3$ i detta.

Fiskvägar eller *trappor* skola, i eller förbi såväl äldre som nyare dammar, der marin- och fiskeriministern så bestämmer, byggas och underhållas af damegarne, hvarvid dock dessa kunna af allmänna medel få ersättning för hälften af kostnaderna.

Att döda fisk med explosiva eller giftiga ämnen, att förorena eller uppgrunda fiskevattnena, specielt att från sågar låta sågspån, bark eller annat affall komma ut i floderna, är förbjudet. För *barkning af timmer*, afsedt för flottning, finnas dock inga föreskrifter, hvarken här eller i Förenta Staterna.

Böterna för öfverträdelse af fiskerilagen äro i Canada ej så höga som i grannlandet. Straffet för begagnandet af nät med för små maskor m. fl. förseelser utgör högst 20 dollars eller 1 månads fängelse jemte förlust af redskapen, böterna eller straffet beräknadt för hvarje dag förbrytelserna ske. Att fiska på till andra utarrenderade områden kostar

100 dollars, att släppa ut sågspån i en flod högst 100 dollars o. s. v.

Fiskerilagarne tillämpas ojemförligt bättre — jemnare och kraftigare — i Canada än i Förenta Staterna, ja, bättre än i de flesta europeiska stater. Provinsernas fiskeriinspektörer, fiskeriuppsyningsmännen*) och befälhafvarne på de statens fartyg, som utsändas för polisuppsigten vid hafsfisket, få svära ett slags domareed och äro ex officio fredsdomare. De kunna snabbt och utan många omständigheter ådöma böter o. s. v., hvarvid den för fiskerilagarnes tillämpning så vigtiga omständigheten, att uppsyningsmännen sjelfva få vittna, om hvad de sett och till inspektörerna inberättat, är i alla fall satt utom allt tvifvel. Man kan bötfälla blott på en uppsyningsmans vittnesmål, men vanligast brukar man dock söka skaffa ett vittne till.

Såsom bekant och såsom nämndt blifvit, har Canada ett särskildt *ministerium för marin- och fiskeriärenden.* Närmast ministern står deputerade ministern för fiskerierna, som till sitt biträde har en "chief clerk" samt åtskilliga andra byråtjenstemän. Huru stort det anslag är, som årligen utgår till sjelfva ministeriet med dess tjenstemän, känner jag ej, men deputerade ministerns lön är t. ex. 3,200, förste tjenstemannens näst honom 1,800 upp till 2,400 dollars o. s. v. För 1886, under hvilket värdet eller inkomsterna af Canadas samtliga fiskerier utgjorde 18,679,288 dollars**), utbetalade***) fiskeriministeriet i löner åt fiskeritjenstemän i provinserna o. s. v. 82,748, för fiskodling 44,038, för patrullerande ångbåt m. m. 37,613 eller tillsammans 164,399 dollars. Dertill kom antagligen lika mycket, som utdelades

---

*) Uppgifterna om, att fiskeriuppsyningsmännen (»the overseers») också svära domareeden, samt om bevisföringen lemnade af f. d. fiskeriuppsyningsmannen J. Mowat i Cambelton, N. B.

**) Enligt »Annual Report of the Departement of Fisheries, Dominion of Canada» för 1886.

***) Dessa utgifter äro beräknade för det administrativa året 1 Juli 1885 till och med sista Juni 1886.

i fiskepremier ("bounties"); 1885 en summa af 161,597 dollars. Inkomsten af utarrenderade fisken och af plikter uppgick 1885—86 till 26,088 dollars. Hela fiskerianslaget för året, ändande den 30 Juni 1887, utgjorde 273,000 dollars, hvari dock de egentliga fiskepremierna ej ingingo. Ej mindre än 150,000 dollars af denna summa är afsedd till polisfartyg.

I hela Canada finnas mellan 500 och 600 *uppsyningsmän* och *vaktare* ("wardens") för fiskerierna, de förra med en årlig aflöning af 50 till 400, de senare 20 till 50 dollars. Fiskeriinspektörerna i de större östra provinserna hafva 1,800, de öfriga 800 till 1,000 dollars i lön. Vid vissa floder finnas dertill af provinserna eller enskilda personer eller korporationer aflönade tillsyningsmän.

Fiskeripolisfartygen användes 1886 hufvudsakligast för att från de canadiska fiskevattnen bortjaga Förenta Staternas fiskare.

Fiskepremierna utdelas efter fångsternas storlek till med hafsfisket sysselsatta fartyg och båtar. Ett 100-tons fartyg har t. ex. fått en 160, ett 20-tons en 45 dollars. Man säger, att dessa premier haft en god verkan; de skola ungefär betäcka fartygsegarnes assuransafgifter*). Tillsammans med dessa premier må för år 1886 nämnas ett anslag af 4,000 dollars, afsedt för att uppmuntra tillverkningen af torsklefverolja och fiskguano.

Canadiska staten eger 12 fiskodlingsanstalter, hvaraf 10 hufvudsakligast äro afsedda att kläcka laxrom uti.

Det var 1871, som *Förenta Staternas kongress* beslöt tillsätta en *fiskerikommissionär*, som skulle föranstalta undersökningar om, huruvida någon minskning verkligen egt rum i fisktillgången såväl i salt som sött vatten, om, ifall så vore

*) Dessa uppgifter erhållna i Halifax.

händelsen, hvad orsakerna härtill kunde vara, och om några samt hvilka åtgärder — prohibitiva eller positiva — borde företagas till fiskenas förbättrande.

Intill sin död 1887 fungerade sekreteraren i Smithsonian Institution prof. S. F. Baird såsom fiskerikommissionär och chef för Förenta Staternas fiskerikommission. Nu innehafver Marshall Mc Donald denna befattning, och under honom stå omkring 30 tjenstemän, oberäknadt vid fiskodlingsanstalterna anställda samt mera tillfälligt engagerade personer. Dess anslag, som började med 8,500 för året 1871—72, hade 1881—82 stigit till 328,710 dollars, hvaraf 157,709 till ångfartyg och 145,000 till egentlig fiskodling (med byggnader), en summa som ungefär varit densamma äfven under följande år. Hvad professor Baird af kongressen begärt, har ej nekats. Den ena fiskodlingsanstalten har bygts efter den andra. Under året 1883 hade fiskerikommissionen 13 sådana för utkläckning af olika fisksorter. Några hafva sedan dess förändrats eller nedlagts, men nya kommo i stället. För året 1886—87 beviljade kongressen en 10,000 dollars till en ny sikodlingsanstalt uppe vid Lake Superior.

Att närmare redogöra för, huru Förenta Staternas fiskerikommission tagit sin uppgift, och hvad den uträttat, skulle taga allt för långt utrymme. Fiskodling och vetenskapliga eller kommersiella undersökningar rörande fiskerierna och med dem i sammanhang stående naturförhållanden har emellertid varit dess hufvuduppgift. Den förra har bedrifvits i enorm skala, de senare hafva också, synnerligast sedan man fick färdig den stora, för naturvetenskapliga undersökningar särskildt utrustade hafsångaren Albatross och den dyrbara och väl inrättade stationen Woods Hole, afsedd för odling af hafsfiskar och för studiet af hafsdjur, varit den stora republiken fullt värdiga. De skilda verksamhetsgrenarne hafva utvidgats och nya tillkommit. Så tager fiskeristatistiken allt flera arbetare i anspråk, och en skicklig kemist för

experimentering i och för olika fiskkonserveringsmetoder har blifvit anställd.

Redan innan Förenta Staterna fick sin fiskerikommission eller före 1871 hade omkring ett halft tjog af *de skilda staterna* sådana. År 1882 egde nästan alla staterna och många af territorierna fiskerikommissioner med tillsammans en bevillning af 120,948 dollars*). Förenta Staternas och alla de enskilta staternas fiskerikommissioners sammanlagda årliga anslag utgör omkring 400,000 dollars. Mest penningar har den i staten New-York haft att röra sig med eller 15,000 dollars årligen. Deras verksamhet går i det hela i samma riktning som den, Förenta Staternas fiskerikommission har sig förelagd. I staten New-York t. ex. eger fiskerikommissionen 4 fiskodlingsanstalter, enskilda personer samma antal.

Då *fiskodlingen* var den gren af de amerikanska fiskerierna, som mest intresserade mig, blefvo också mina iakttagelser i den riktningen temligen vidsträckta. Jag hoppas snart blifva i tillfälle att publicera det vigtigaste af dem; vill nu blott i förbigående nämna något af det intressantare, Förenta Staternas fiskerikommission uträttat för fiskodlingen.

Shad och striped bass äro tvänne af de på samma gång smakligaste och mest betydelsefulla af den amerikanska ostkustens fiskar, men de saknades alldeles i Stilla Hafvets vattenområde. Medelvigten på den förra uppskattas till 1,8, på den senare till 9 kg. 1871 förde man första gången shadyngel till Pacifickusten. Sändningarne hafva sedan årligen upprepats och med det lyckliga resultat, att denna fisk nu är en af de allmännare och mest efterfrågade på San Franciscos torg. Den har till och med af sig sjelf spridt sig ända upp till Puget Sound. Af striped bass hafva det ringare antal unga fiskar, man fört öfver till Californien,

---

*) Se »The Bulletin of The United States Fish Commission», vol. III, sid. 149—152

der visat sig trifvas väl, och det är all sannolikhet för, att äfven den skall kunna acklimatiseras i Stilla Hafvet, om den också ej kan fatta fast fot med samma enorma hastighet som shaden. Det kan tyckas egendomligt, att dessa fiskars uppe i flodvattnet flytande ägg ej blifva allesammans uppslukade af roffiskar, men man må betrakta striped-bass-fiskens romkorn. Der kunna ligga hundra tusenden i ett genomskinligt glaskärl, och man har svårt att ens upptäcka dem, så vattenklara äro de. På det sättet äro de skyddade.

Den europeiska karpen har i Förenta Staterna, der den trifves förträffligt, blifvit kringplanterad och utbredd med en exempellös fart. Foreller hafva blifvit spridda till vidsträckta flodsystem, der de förut ej funnits. Den sikart, man uppe vid "de stora sjöarne" kallar hvitfisk, utkläckes i enorma massor på artificiell väg; år 1886 t. ex. vid en enda af Förenta Staternas fiskerikommissions fiskodlingsanstalter omkring 60 mill. yngel. Då man sett, huru lifliga och krya de små hvitfiskynglen äro, när de sättas ut i sjöarne, samt äfven tager med i räkningen, att rommen och mjölken tages ur fiskar, som fångats för afsalu under lektiden d. v. s. hvilkas rom eljest skulle blifva uppäten eller förstörd, kan man ju ej tvifla om, att denna fiskodling måste vara mycket gagnfull. Och laxodlingen i Amerika? Ja i en och annan flod, t. ex. Ristigouche i Canada, har den i förening med strängt tillämpade skyddslagar för laxen medfört ett synbarligen godt resultat, men att rätt döma öfver de följder, den i sin helhet haft — om de motsvara de uppoffringar, man gjort — vill jag åtminstone ej så här i största korthet inlåta mig på. Det är så svårt att samla alla nödvändiga och medverkande faktorer i sin hand, då man skall göra sådana uppskattningar, likasom då man på förhand vill söka sluta sig till, om en fisk kan acklimatiseras i ett för den främmande vatten. Hvarför hafva t. ex. de ofta upprepade försöken att till östra Amerikas floder införa Californiens stora lax misslyckats, då samma fisk från guld-

staten, såsom det säges, med mycket god framgång inplanterats i Australien?

Från Massachusetts kan man nu med lätthet föra der uppe artificielt kläckt torskyngel i nästan hvilka massor som helst ned till Mexikanska bugten, och förhållandet är detsamma med många andra hafsfiskar. Hvad verklig betydelse detta i praktiken kan komma att hafva, kommer framtiden att utvisa. Det kan ligga ofantligt vigtiga uppslag i denna odling af hafsfisk. Oss mindre och fattigare nationer bör det vara en lycka, att det rika Amerika använder penningar och arbete på experiment, hvars resultat vi sedan kunna få så stort gagn af.

Då jag hoppas snart blifva i tillfälle att utförligare behandla den amerikanska fiskodlingen, vill jag här endast i några få ord nämna några fiskar från hinsidan Atlanten, hvilka möjligen böra kunna komma i fråga att hos oss acklimatiseras. Shad och striped bass t. ex. skulle för oss vara utmärkta acquisitioner. Men, man vet ej, om inplanteringen skulle lyckas. MARSHALL MC DONALD har visat, att shaden först söker sig upp i floderna för att leka, när temperaturen i dem vid tiden för leken stiger till + 15,5 ° C.*). Båda dessa fiskarter förekomma emellertid ända uppe i Canada. Den utmärkta amerikanska sötvattensfisken black bass t. ex. skulle också vara mödan värd att söka få till oss införd, men den är en ytterligt rofgirig fisk. Detsamma skall ock vara förhållandet med de talrika arterna, af hvad man i Amerika kallar kattfiskar.

---

*) Se: »Transactions of the American Fish-Cultural-Association», 13th. ann. meeting, sid. 164 och följande.

Om ostronodling.

En reseberättelse *).

Ett af en enskild person framstäldt förslag till bildande af ett aktiebolag för ostronodling i Bohus län tyckes gå mot sitt förverkligande. Dervid lär hufvudsakligen den metod komma att följas, som begagnas af ostronodlingskompaniet "Norge" i Norge.

För att inhemta närmare kännedom om denna metod afreste undertecknad i Oktober 1886 till Norge, der en af nämnde kompanis anläggningar, nemligen den i Nipekilen, besöktes.

Nipekilen är en vik i närheten af Risöer, omkring 3,000 fot lång och 600 till 800 fot bred med från 5 till 13 famnars vatten. Sjelfva inloppet till viken är dock endast ett par famnar bredt och så grundt, att en liten roddbåt nätt och jemnt flyter in. Viken bildar således nästan en sluten bassin. Dess längdriktning går i norr och söder. I sin inre norra ända mottager viken en liten bäck, som nedrinner från bergen. Stränderna utgöras af berg, hvars sidor under vattnet äro temligen släta och stupande. På dessa bergväggar sitta anläggningens stamostron. Dessa äro sådana ostron, som funnos der före vikens användande till odling, och som förmera sig genom den lilla del af deras yngel, som af sig sjelf fäster sig på bergväggarne. För stamostronens tillkomst och förökning göres således ingenting med konstlade medel. Bottnen är gyttja. Fördelen af gyttjebotten är, att i denna utvecklar sig ett rikt mikroskopiskt lif, som sprider sig i vattnet och tjenar ostronen till näring.

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 275, 276. *(Utg. anm.)*

Inga ostron tillåtas dock komma i beröring med gyttjan, emedan de då skulle dö.

Tvärs öfver viken äro spända en mängd ståltrådslinor, fastgjorda vid jernbultar, som äro inborrade i berget 2 fot under vanligt vattenstånd (för isens skull). Linorna äro parallela, och deras inbördes afstånd öfverallt 3 famnar. De uppbäras af tomtunnor (fotogénfat), fästa vid linorna med 5 till 6 famnars mellanrum. Från linorna nedhänga 2 famnar långa jerntrådar, uppbärande hvar sin tegelpanna. Afstånden mellan pannorna äro endast 1 fot. Pannorna äro vanliga hvälfda taktegel med ett hål vid ena ändan för jerntråden. Dessa pannor äro afsedda till fäste för kringsvärmande ostronyngel. Då stamostronen yngla, svärmar det nästan mikroskopiska ynglet fritt omkring i vattnet under en kortare tid, men fäster sig sedan och fortlefver, ifall det träffar på fullkomligt rena ytor att häfta sig fast vid. Så rena ytor träffar det endast sällan under de förhållanden, som naturen sjelf erbjuder, och det allra mesta ynglet dör således, om ej konstlade medel tillkomma. Meningen med pannorna är således endast att erbjuda rena fästeytor åt ynglet, och pannorna äro upphängda, på det att det yngel, som fäster sig på dem, ej må förstöras af bottnens gyttja. Detta är det hufvudsakliga i denna ostronodling. Erfarenheten har emellertid visat, att, om ynglet får fästa sig omedelbart på teglet, så kan det icke framdeles lösgöras derifrån, utan att de då ännu späda skalen gå sönder. Pannorna erhålla derför ett kalköfverdrag eller rättare 2 sådana. Detta tillgår på följande sätt. Två delar osläckt kalk släckas och blandas med en del cement. En skyffel af blandningen utröres i vatten, tills röran blir såsom mjölk. Deri doppas pannorna, hvarefter de få torka två dagar på spjelor i skjul. Derpå tagas lika vigter hydraulisk kalk, fetkalk och sand; kalken släckes, hopröres med sanden och blandas med vatten, tills allt blir såsom en gröt. Pannorna doppas nu äfven i denna blandning, som bör fästa sig vid dem $^1/_8$

tum tjockt. De torkas sedan 8 dagar i skjul med en anordning, liknande den i tegelbrukens torkskjul, och kunna sedan förvaras torra, tills de behöfvas. I Nipekilen finnas pannor uthängda i vattnet till ett antal af omkr. 40,000. Första gången uthängdes sådana den 22 Juni 1884. Redan i Juli s. å. fans ostronyngel på dem. År 1885 ynglade ostronen deremot ej förrän i September och 1886 alldeles icke, emedan sommaren det året var kall. Ynglet tillväxer utan vidare åtgärder och skiljes från pannorna i Mars månad*).

Frånskiljandet utföres medelst ett jern af ungefär samma form som ett stämjern. Med detta göras intryck i pannans kalköfverdrag rundt om hvarje ostron och kraftigast på den sida, der ostronets lås sitter. Emedan kalköfverdraget är dubbelt och har olika beskaffenhet i sina båda lager, lossnar då ostronet lätt, medtagande den bit af kalken, som det varit fäst vid. De sålunda lösgjorda ungostronen utläggas genast på så kallade gödningsbankar, d. v. s. på berg, singel eller hård lerbotten men aldrig på sand eller gyttja, och på banken få de qvarligga, tills de efter omkring 3 år äro matnyttiga. Det är att märka, att från dessa odlade ostron förväntar man aldrig något yngel, utan detta kommer alltid från de först nämnda s. k. stamostronen.

I stället för på bank nedläggas i Nipekilen de lösgjorda ungostronen numera äfven i lådor af perforerad zinkplåt. Lådorna äro 6 fot långa, hälften så breda och 3 tum höga. De nedsänkas i vattnet till ett antal af ända till 20 stycken ofvanpå hvarandra mellan 4 stolpar, som neddrifvits i sjelfva Nipekilens gyttja. Tvärslåar mellan stolparne nedtill hindra lådorna att nedsjunka på gyttjebottnen.

Arbetena i vattnet i Nipekilen utföras från en däckad pråm eller flotte, 3 famnar lång och 2 famnar bred med en

---

*) Det unga ostronet är då, förutsatt att det tillkommit så tidigt som närmast föregående Juli, något större än en enkrona. Ifall yngel ej erhållits föregående året, måste pannorna i alla fall upptagas och kalkas på nytt, emedan de ej längre äro rena utan öfverväxta af konferver o. dyl.

vid öppning i midten. Ett par fast aflönade uppsyningsmän bo på platsen. Under vårarbetet, som måste utföras på så kort tid som möjligt, samlas en betydlig arbetsstyrka från omnejden.

Vid mitt besök i Nipekilen voro de äldsta odlade ostronen från 1884 2 år och 3 månader gamla samt $2^1/_2$ till 3 decimaltum i diameter. Skalen voro mycket tunna.

I Nipekilen såväl som i andra af kompaniet Norges anläggningar är det bragt utom allt tvifvel, att ostron kunna odlas genom kompaniets nu beskrifna metod. Emellertid kan det icke nekas, att metoden är dyrbar att använda, och det synes mig ännu vara för tidigt, att döma om företagets ekonomiska resultat.

Det enklaste sättet att hos oss undersöka, om en plats är sådan, att ostron der riktigt trifvas och växa fort, är att i Juli eller Augusti der utlägga ungostron och att efter några veckor pröfva deras tillväxt genom att undersöka den nybildade "kragen" på skalet.

Lysekil den 6 Juni 1887.

A. H. Malm.

Berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1886—1887.

Med anledning af den uti sista häftet för år 1887 af Göteborgs och Bohus läns Hushållnings-Sällskaps qvartalsskrift (sid. 195—241) offentliggjorda statistiska berättelsen öfver länets hafsfisken, må det vara på sin plats att dels något litet fästa uppmärksamheten å ett och annat i denna berättelse, som eljes kanske skulle hafva förbisetts, och dels i samband dermed vidröra åtskilliga för en riktig uppfattning af skärgårdens näringslif ej nog beaktade förhållanden.

I stället för de äldre mer knapphändiga berättelserna i nämnda qvartalsskrift har man nu undfägnats med ett mycket digert häfte, som upptager åtminstone fjerdedelen af denna tidskrifts innehåll för hela året. Denna tillökning i volym har vunnits genom offentliggörandet äfven af de mer i enskildheter gående tabeller, som ligga till grund för det mindre antal blott allmänna öfversigter företeende tabeller, med hvilka man förr fick åtnöja sig. Det förra året inslagna*) och nu än ytterligare genomförda sättet, att offentliggöra så mycket som möjligt af det insamlade statistiska materialet, medför emellertid den stora förmonen, att allmänheten blifver i tillfälle, att i någon mon åtminstone kontrollera den i fråga varande statistikens beskaffenhet, hvilket förr svårligen kunde ske. Mången skärgårdsbo, som nu genomögnar den till dels åtminstone i enskildheter utförda berättelsen, skall nemligen slås med förvåning öfver icke så få af de lemnade uppgifternas otillräcklighet eller felaktighet, och förr eller senare skola ock anmärkningarne

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 193—209.

öfver den ena eller andra delen af berättelsen leda till densammas förbättrande derhän, att den allt mer kommer att motsvara sin bestämmelse. Det forna bruket att i dessa berättelser äfven meddela namnen å de personer, som insamlat och i första hand äro ansvarige för de lemnade uppgifterna, torde väl ock i samband med en sådan förbättring komma till heders igen, ty helt visst innebär ett sådant bruk både en rättvisa mot och en sporre å dem, som mot nog ringa arvode insamla uppgifterna, samt dessutom en ökad kontroll å och en större trygghet för dessa uppgifters riktighet.

Den i flera hänseenden både vigtigaste och svagaste delen af den nu offentliggjorda statistiska berättelsen utgör tvifvelsutan tabellen (n:o XXXIV) öfver **fiskefartyg, fiskebåtar och fiskeredskap** inom länet*). Denna tabell borde nemligen, om den egde nödig fullständighet, kunna lemna en den bästa ledning för bedömandet af den verkliga betydenheten af länets hafsfiskebedrift; men att den icke eger de derför nödiga egenskaperna, det visar t. o. m. redan en den första och ytligaste granskning. Då t. ex. för trenne kommuner, nemligen Röra, Långelanda och Forshälla finnes en sådan anmärkning, som att man icke har sig bekant något om deras fiskebåtar och fiskeredskap, så kunde man vara frestad att tro, det denna tabell vore synnerligt fullständig. Ser man emellertid litet noggrannare efter, finner man snart, att tre hela härad och dessutom åtta socknar, städerne Uddevalla och Göteborg samt köpingen Lysekil, hvilka alla gränsa till hafvet, äro helt och hållet förbigångna, och detta utan att sådant med ett enda ord blifvit antydt. Då man ej medtagit ett för fiskerinäringen så betydande härad som Qville, kan det synas öfverflödigt nog att införa, det man intet vet om f. ex. Forshälla socken. Kastar man vidare en blick på tabellens sista kolumn, faller genast i

*) Offentliggjord äfven uti länsstyrelsens senaste femårsberättelse (Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser, 1881—1885. Göteborgs och Bohus län. Stockholm 1887, sid. 8).

ögonen, hurusom 3,875 hummertinor i Tanums socken äro upptagna till ett värde af 38,565 kronor, under det att 3,895 sådana i Öckerö socken anses värda blott 7,178 kr., och ser man efter noggrannare, skall man finna, att det beräknade värdet för en hummertina vexlar inom de olika kommunerne från kr. 1: 50 till kr. 13: 04, hvilket ju innebär en uppenbar orimlighet. Liknande oegentligheter finner man ock litet hvarstädes i denna helt okritiskt ihoprafsade tabell. Någon kolumn för faststående fiskeredskap finnes deri icke, sillvadarne hafva ej fördelats på kommunerne, ehuru sådant lika lätt kunnat ske med dem som med t. ex. båtarne och garnen, småvadarne utmed fjordsträckningen norr om Orost m. fl. ställen äro förbigångna m. m. dylikt, under det att man samtidigt affekterar en utomordentlig noggrannhet, genom att uppföra t. o. m. obetydliga bråkdelar af däckade fiskebåtar (t. ex. $^1/_{12}$ af en sådan från Tanum, utan att det synes hvar de återstående $^{11}/_{12}$ finnas), o. s. v. Materialet har tydligen varit rikt nog, men det har icke blifvit ordnadt och brukadt med tillräcklig uppmärksamhet eller urskiljning; och man kan svårligen undgå att förvåna sig öfver, att denna så många ofullständigheter och besynnerligheter röjande tabell kunnat utan något slags reservation offentliggöras i det skick, uti hvilket den nu befinner sig.

Ur den som det synes mest tillförlitliga och fullständiga delen af denna tabell kan man dock utdraga följande för hafsfiskets utveckling inom länets skilda delar ganska betecknande siffror, med hänsyn till hvilka man på nog goda grunder kan antaga, att ofullständigheten och felaktigheterna äro så pass jemnt fördelade, att åtminstone proportionen mellan dessa delars siffror ej i allt för stor och väsentlig mon derigenom rubbas.

För Göteborgs fögderi uppgifvas 224 däckade fiskebåtar, värda 380,700 kronor och 532 öppna sådana, värda 57,685 kr., eller tillsammans 756 båtar, värda *438,385* kr., af hvilket belopp 165,790 kr. komma på Askims härad och

272,595 kr. på Hisingen. För Inlands fögderi uppgifvas 2 däckade fiskebåtar, värda 2,400 kr., och 131 öppna sådana, värda 7,945 kr., eller tillsammans 133 båtar, värda *9,895* kr. För Orosts och Tjörns fögderi uppgifvas 80 bankfiskefartyg, värda 657,250 kr., 144 däckade fiskebåtar, värda 147,550 kr. och 799 öppna sådana, värda 61,978 kr., eller tillsammans 1,023 fartyg och båtar, värda *866,778* kr., af hvilka 262,828 kr. komma på Tjörns härad, 310 kr. på Orosts Östra härad och 603,640 kr. på Orosts Vestra härad. För Sunnervikens fögderi uppgifvas 14 bankfiskefartyg, värda 50,150 kr., 236 däckade fiskebåtar, värda 374,400 kr., och 538 öppna sådana, värda 31,410 kr., eller tillsammans 788 fartyg och båtar, värda *455,960* kr., af hvilka 26,940 kr. komma på Stångenäs härad och 429,020 kr. på Sotenäs härad. För Norrvikens fögderi uppgifvas 157 däckade fiskebåtar, värda 156,685 kr., och 374 öppna sådana, värda 54,465 kr., eller tillsammans 531 båtar, värda *211,150* kr. För hela länet skulle värdet å bankfiskefartygen sålunda utgöra 707,400 kr., å de däckade fiskebåtarne 1,061,735 kr. och å de öppna båtarne 213,033 kr., eller tillsammans *1,982,168* kr., af hvilket sistnämnda belopp 22,12 procent komma på Göteborgs fögderi, 0,50 proc. på Inlands fögderi, 43,73 proc. på Orosts och Tjörns fögderi, 23 proc. på Sunnervikens fögderi och 10,65 proc. på Norrvikens fögderi. För Orosts och Tjörns fögderi komma 13,26 proc. på Tjörn och 30,47 proc. på Orost; för Sunnervikens åter 1,36 proc. på Stångenäset och 21,64 proc. på Sotenäset. Största betydelsen för fiskebedriften inom länet har Morlanda socken med fiskefartyg och fiskebåtar till ett värde af 600,872 kr. eller 30,03 proc. af värdet för hela länet*).

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 231, 278. — Orosts och Tjörns betydande öfvervigt i fråga om värdet af dess fiskefartyg och fiskebåtar skulle än mer hafva framstått, om deruti, såsom ske bort, äfven inberäknats värdet af dessa öars för sillforsling och fiskhandel men ej egentligt fiske använda däckade större båtar. Ej heller de såsom logifartyg under sillfisket brukade däckade båtarne skola vara inberäknade uti de ofvan anförda uppgifterna för Orost och Tjörn.

Uti de tvänne närmast föregående tabellerna (n:o XXXII och XXXIII) finner man en redogörelse för **Göteborgs och Bohus läns fiskareförenings** verksamhet, hvilken ådagalägger att för år 1886 funnos uti föreningen assurerade 76 bankfiskefartyg från Orosts och Tjörns fögderi, 10 bankfiskefartyg från Sunnerviken och 1 drifgarnsbåt från Norrviken. Den lilla öfversigtstabell, som under rubriken "rekapitulation" meddelas emellan tabellerna XXXII och XXXIII, är emellertid vilseledande så till vida att i densamma, utan att sådant särskildt antydes, begagnas en annan indelning af skärgården i distrikt, än i den öfriga delen af berättelsen.

Tabellerna öfver **ostron- och hummerfiskena** (n:o XXX), det s. k. **vinterfisket** (n:o IX) och **makrillfisket** (n:o VIII) erbjuda knappast något annat, än hvad man varit van att finna i de föregående berättelserna. Åtskilligt i dem torde emellertid böra egnas en förbättrad verksamhet, dervid i främsta rummet må påpekas den väl mycket besynnerliga redogörelsen för nionde distriktets s. k. vinterfiske(?). Ända till och med för år 1880 angifves nemligen detta distrikts vinterfiske hafva inbringat jemförelsevis ganska obetydliga belopp, hvarefter det för år 1881 heter i berättelsen, att "åttonde och nionde distriktens vinterfiske är upphördt till följd af sillfisket". För åren 1882—1884 synes samma förhållande hafva varit rådande, ty intet finnes för dessa år angifvet i tabellerna öfver vinterfisket för nämnda två distrikt; men för år 1885 uppgifves helt plötsligen och utan att beledsagas af någon förklarande anmärkning, att s. k. vinterfiske(?) för nionde distriktet inbragt ett belopp, som med mer än tio gånger öfverstiger det, som angafs för år 1880. I kolumnerne för båtar och manskap förekomma dock blott ??. Uppgiften, som framträder under liknande, misstänkt form äfven för år 1886 afser tydligen allt inom nionde distriktet idkadt fiske, som ej kan rubriceras under benämningarne sillfiske, makrillfiske, hummerfiske och ostronfiske, hvadan hela det s. k. "småfisket" eller "dagliga fisket"

faller derunder*). Ville man på samma sätt uppskatta vinterfisket för södra hälften af länet och särskilt för Orost och Tjörn, finge man långt större belopp än de nu angifna.

Det dugligaste utaf berättelsen utgöres tvifvelsutan af tabellerne öfver sillfisket och storsjöfisket, enär de äro så långt i enskildheter gående, att ett bedömande utaf värdet och betydelsen af deras innehåll är möjligt. Här nedan skall derför i möjligast sammanträngd form lemnas en till den af allmänheten kända administrativa indelningen sig så vidt möjligt hänförande redogörelse för dessa tabellers vigtigaste siffror.

Enligt tabellerna I—VII öfver **storfisket** *(sic!)* funnos uti Askims härad 19 fiskebåtar med 108 mans besättning, som fiskat för 56,900 kr., och uti Hisings Vestra härad 67 fiskebåtar med 402 mans besättning, som fiskat för 207,600 kr., eller tillsammans uti Göteborgs fögderi 86 fiskebåtar med 510 mans besättning, som i Kattegat mellan Hisingen samt Skagen, Läsö och Anholt fiskat för 264,500 kr. Detta från länets södra skärgård bedrifna fiske öfverensstämmer till sin art väl mest med det i egentligare mening s. k. vinterfisket och blott föga med det verkliga storsjöfisket samt torde minst af allt förtjena att rubriceras såsom "storfiske" **). Från Tjörns härad idkades storsjöfiske med 40 fiskefartyg och 406 mans besättning, som fiskade för 114,976 kr., och från Orosts Vestra härad med 56 fiskefartyg och 642 mans besättning, som fiskade för 273,180 kr., eller tillsammans från Orosts och Tjörns fögderi med 96 fiskefartyg och 1,048 mans besättning, som fiskat för 388,156 kr. Från Stångenäs härad idkades storsjöfiske med 3 fiskefartyg och 30 mans besättning, som fiskade för 13,073 kr., och från Sote-

*) Möjligen spelar ock traktens jernvägspolitik en icke oväsentlig rol i de märkligt höga uppgifterna från distriktet i fråga.

**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 91. — Nationalekonomiska Föreningens förhandlingar, 1883, sid. 28—30. — Ljungman, A. V., Kortfattad berättelse öfver de 1873—83 utförda undersökningarne, rörande sillen och sillfisket, sid. 75—76.

näs härad med 12 fiskefartyg och 97 mans besättning, som fiskade för 42,376 kr., eller tillsammans från Sunnervikens fögderi med 15 fiskefartyg och 127 mans besättning, som fiskat för 55,449 kr. För hela länet gör detta 197 fiskefartyg eller båtar med 1,685 mans besättning, som fiskat för 708,105 kr., och kommer öfver hälften af detta belopp eller 388,156 kr. på Orosts och Tjörns fögderi *).

Enligt tabellerne XI och XXI—XXIX öfver **sillfisket** funnos under vintern 1886—1887 uti Askims härad 9 sillvadar med 154 man och uti Hisings Vestra härad 28 med 488 man eller tillsammans för Göteborgs fögderi *37* vadar med *642* man. Inlands fögderi egde blott *15* sillvadar med *205* man. Till Tjörns härad hörde 39 sillvadar med 539 man och till Orosts Vestra härad 34 med 365 man eller tillsammans till Orosts och Tjörns fögderi *73* vadar med *904* man. Till Lane härad hörde 2 sillvadar med 22 man, till Stångenäs härad 15 med 169 man och till Sotenäs härad 32 med 363 man eller tillsammans till Sunnervikens fögderi *49* vadar med *554* man. Inom Norrvikens fögderi funnos slutligen *112* sillvadar fast med blott *910* man, hvaraf dessa vadars mindre storlek framgår. För hela länet funnos alltså *286* sillvadar, kostande med tillbehör *757,116* kr. och skötta af *3,215* man **), med hvilka fångats 3,028,673 kubikfot stor sill och 12,500 kubikfot lottsill eller tillsammans *3,041,170* kubikfot vadsill.

Enligt samma tabeller funnos vidare under hösten och vintern 1886—1887 följande antal sillgarnsbåtar, nemligen i Askims härad 2 med 8 man och 12 garn och i Hisings Vestra härad 6 med 30 man och 83 garn, d. v. s. tillsammans inom Göteborgs fögderi *8* båtar med *38* man och *95* garn, inom Inlands fögderi *10* båtar med *32* man och *112* garn, i Tjörns härad 68 med 168 man och 245 garn och i Orosts Vestra härad 99 med 283 man och 506

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 232.
**) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 233.

garn, d. v. s. tillsammans inom Orosts och Tjörns fögderi *167* båtar med *541* man och *751* garn, i Stångenäs härad 16 med 48 man och 124 garn och i Sotenäs härad 324 med 825 man och 2,305 garn, d. v. s. tillsammans inom Sunnervikens fögderi *340* båtar med *873* man och *2,429* garn, samt inom Norrvikens fögderi *341* båtar med *992* man och *1,671* garn. Tillsammans för hela länet gör detta *866* sillgarnsbåtar, kostande 338,785 kr., *2,836* man och *5,058* garn*) kostande 158,760 kr., med hvilka fångats under hösten (medels drifgarnsfiske) 750 kbft stor sill och under vintern (medels sättgarnsfiske) 280,050 kbft stor sill eller tillsammans *280,800* kbft garnsill.

Enligt samma tabeller funnos vidare under vintern 1886—1887 följande antal salterier, hvilka insaltade nedanstående antal tunnor sill, nemligen inom Göteborgs fögderi (Hisings Vestra härad) *2* salterier (*300* t:r), inom Inlands fögderi *4* salterier (*568* t:r), inom Orosts och Tjörns fögderi *131* salterier (*16,538* t:r), af hvilka 40 (med 7,768 t:r) komma på Tjörns härad, 3 (med 600 t:r) på Orosts Östra härad och 88 (med 8,170 t:r) på Orosts Vestra härad, inom Sunnervikens fögderi *282* salterier (*28,907* t:r), af hvilka 1 (med 2,517 t:r) kommer på Lane härad, 27 (med 6,831 t:r) på Stångenäs härad och 254 (med 19,559 t:r) på Sotenäs härad, samt inom Norrvikens fögderi *90* salterier (*23,626* t:r). Sammanräknade för hela länet får man alltså *509* salterier, i hvilka saltats *69,939* t:r sill**). Många af dessa s. k. salterier äro dock blotta sjöbodar, som helt tillfälligtvis och naturligen endast i mindre omfattning kunnat användas för sillsaltning.

Beträffande sistnämnda tabeller är att märka, dels att både sillfisket med garn (och fremmande vadar) och sillsaltningen i det Orosts Vestra härad tillhörande femte fiskeridistriktet äro utlemnade och dels att både i Göteborg och

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 234.
**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 235.

vid Stenungssund i Inlands Nordre härad samt i norra hälften af Morlanda socken å Orost saltats ej obetydligt med sill, som ej upptagits, hvadan sillsaltningen i länet under förra vintern torde hafva lågt beräknadt uppgått till åtminstone 75,000 tunnor.

Uti tabellerna X och XII—XX finnas veckorapporter med uppgifter öfver fisket af både stor sill och lottsill samt skarpsill för hvarje särskild vecka under hösten och vintern 1886—1887, hvilka uppgifter, i den mon de äro korrekta, ega ett mycket stort värde för bedömandet af sillfiskets förlopp. Ehuru dessa tabeller för fångsten af skarpsill gå tillbaka ända till September månad, är dock drifgarnsfisket efter stor sill utanför södra skärgården icke uti dem upptaget, hvilket skett först uti tabell XXXI, som innehåller en allmän öfversigt öfver samtliga hafsfiskena inom länet.

Betraktar man en karta öfver länet, finner man snart, att norra hälften eller den norr om Gullmaren belägna delen af detsamma företer en i jemförelsevis vida mindre omfattning splittrad kuststräcka samt endast tvänne ögrupper på något större afstånd utanför fastlandets kust af någon fast ej stor betydenhet, nemligen Koster- och Väderöarne, under det att södra halfvan af länet är långt mer splittrad samt derför också eger både talrikare och större ögrupper, af hvilka en till och med är så betydande, att den fått utgöra ett eget fögderi för sig; och häraf har äfven blifvit följden, att den sistnämnda hälften af länet erhållit en långt större betydelse för fiskerierna med vida talrikare fiskelägen och fiskarebefolkning. Inom den norr om de stora öarne Orost och Tjörn belägna delen af länets skärgård skiljer sig emellertid den till Sunnervikens fögderi hörande sydliga och mindre sträckan genom sina af djupt inskärande fjordar åtskilda näs (Bokenäset, Tungenäset, Stångenäset, Herrenäset och Sotenäset) mycket tydligt från den ett mer samman-

hängande helt bildande nordliga och större, till Norrvikens fögderi hörande sträckan, och inom den söder om Sunnervikens näs belägna delen af länets skärgård skilja sig de stora öarne Orost och Tjörn jemte Marstrandsöarne på det tydligaste från den utanför Göta elfs båda mynningar liggande skärgården med dess gemenligen uti ytan bräckta och "tjocka" vatten. Länets skärgård kan sålunda med hänsyn till sin naturliga beskaffenhet indelas uti fyra olikstora hufvuddelar, af hvilka den nordligaste, hufvudsakligen till Norrvikens fögderi hörande, benämnts norra skärgården, de tvänne mellersta, omfattande Sunnervikens, Orosts och Tjörns samt största delen af Inlands fögderiers skärgårdar, åter mellersta skärgården och den sydligaste, omfattande sydligaste delen af Inlands samt Göteborgs fögderis skärgårdar, slutligen södra skärgården*).

Inom norra hälften af länet är emellertid Sotenäs härads skärgård, till följd af sitt i hafvet långt utskjutna läge, bäst lämpad för hafsfiskebedriften, och inom södra hälften af länet är det Orosts och Tjörns häraders skärgård, som erbjuder de största naturliga förmonerna för fiskerinäringens utöfning. Skärgården från och med Marstrandsöarne till och med Sotehufvud eller den s. k. "mellersta skärgården" innefattar alltså dessa båda af naturen med hänsyn till hafsfisket företrädesvis gynnade skärgårdssträckor, och de bohuslänska fiskeriernas historia vitnar ock om huru just denna mellersta del af länets skärgård städse egt den största betydelsen för länets hafsfiske icke blott i allmänhet utan i synnerhet för det ymniga sillfisket.

Detta förhållande har ock tydligt nog framträdt uti

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 72. — Jfr vidare Ljungman, A. V., Preliminär berättelse för 1873—74 öfver de beträffande sillen och sillfisket vid Sveriges vestkust anställda undersökningarna. Upsala 1874, sid. 2. — Holmberg, A. E., Bohusläns Historia och Beskrifning. II, Uddevalla 1843, sid. 81. — Trangrums-Acten. Stockholm 1784, sid. 120, 134. — Handlingar rörande sillfisket i bohuslänska skärgården. Stockholm 1843, sid. 86, fr. 8. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 306.

länets indelning uti tio skilda fiskedistrikt, af hvilka det första fått omfatta den södra skärgården (Göteborgs och den sydligaste delen af Inlands fögderier), det andra till och med det sjunde den mellersta skärgården (återstoden af Inlands samt Orosts och Tjörns jemte Sunnervikens fögderier) och det åttonde till och med det tionde den norra skärgården (Norrvikens fögderi). Orosts och Tjörns fögderi har sålunda i verkligheten gifvit upphof åt jemnt halfva antalet af dessa distrikt eller det andra till och med det sjette, under det att det för hafsfisket så föga betydande Inlands fögderi fördelats mellan första och andra distrikten, men den del af Sunnervikens fögderi, som eger verkligt stor betydenhet för hafsfisket, eller Sotenäs härad fått utgöra ett eget distrikt (det sjunde) och den för fiskerinäringen föga vigtiga återstoden af samma fögderi*) lagts under det för hafsfisket så mycket mer betydande nordvestra Orost (sjette distriktet). Att Norrvikens fögderi fördelats på tre distrikt, men Göteborgs fögderi jemte närmast angränsande del af Inland blott på ett distrikt, har sin orsak dels uti Norrvikens jemförelsevis så långa kuststräckning med deraf följande stora afstånd och dels uti behofvet att bilda ett eget distrikt af gränsvattnet mot Norge. Närheten till Göteborg med deraf följande ypperliga afsättning har dock gifvit en större betydenhet åt Göteborgs fögderis hafsfiske än åt Norrvikens.

Egendomligt nog har hafsfiskebedriften kommit att antaga en helt olika karakter i sin utveckling inom de fyra för fiskerinäringen egentligen vigtiga fögderierna, på sätt genast torde framträda vid en jemförelse mellan dessa *fyra* hufvudområden för länets hafsfiskebedrift, nemligen 1:o) Styrsö och Öckerö socknars skärgård (Göteborgs fögderi), 2:o) Stenkyrka, Klöfvedals och Morlanda socknars skärgård (Orosts och Tjörns fögderi), 3:o) Sotenäs härads skärgård (Sunnervikens fögderi) samt 4:o) Qville, Tanums och

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 207—208, 278—279.

Vette häraders skärgård (Norrvikens fögderi). Ingen, som eger den ringaste blick för vare sig hafsfiskets eller öfrige dermed sammanhängande näringars utveckling inom vårt läns skärgård, kan undgå att märka de *fyra* helt olika typer hos vårt skärgårdslif, som utbildat sig inom dessa till följd af både naturligt läge och folklynnets beskaffenhet samt ekonomiska förhållanden så olikartade hufvudplatser för hafsfiskebedriften. Detta får och bör ej heller förbises af den, som vill rätt uppfatta och bedöma våra skärgårdsförhållanden.

Med hänsyn särskildt till "det yppade ymniga sillfisket" är att noga ihogkomma att dess periodicitet framträdt icke allenast deruti att det under flera efter hvarandra följande årtionden alldeles upphört, utan äfven deruti att det inom hvarje särskild fiskeperiod i en viss ordning gått till och nått betydenhet inom olika delar af länets skärgård. Det har således börjat i norra skärgården och först efter några års förlopp gått till allt mer äfven i den mellersta skärgården samt slutligen också i den södra. Ett liknande förlopp har egt rum äfven i fråga om sillens beskaffenhet, så att rikligare mängd af inmatssill ("full sill") tidigare inom perioden börjat erhållas uti norra skärgården än uti den mellersta, hvaraf allt följden har blifvit, att icke allenast sillfisket i allmänhet utan äfven den af fångsten utaf inmatssill med sättgarn nu för tiden åtminstone i viss mon beroende sillsaltningen nått en något tidigare utveckling i den norra skärgården än i den mellersta och södra. Detta visar sig tydligt nog äfven vid jemförelse af de statistiska berättelserna öfver de år, som förflutit, sedan nu innevarande fiskeperiod tog sin början. Fisket, som i flera år var ymnigast i norra skärgården, gick under senaste vintern så rikligen till i den mellersta, att ensamt vid kusterna af Orosts och Tjörns fögderi erhölls långt utöfver hälften eller omkring fyra sjundedelar af hela fångstmängden inom länet. Af den till 3,308,723 kubikfot skattade

sillfångsten under vintern*) fick man nemligen 2,252,909 kbft inom andra till sjette distrikten (hufvudsakligast vid Orost och Tjörn), 475,847 kbft inom sjunde distriktet (hufvudsakligast vid Sotenäs härad), 379,580 kbft inom åttonde, nionde och tionde distrikten (Norrvikens fögderi) och blott 200,387 kbft inom första distriktet (Göteborgs fögderi). I all synnerhet var fisket rikligt uti de från forna fiskeperioder för sin ofantligt ymniga sillfångst kända Ellös- och Hakefjordarne**), och då den del af sjette distriktets fångst, som är att räkna till Boke- och Stångenäsens vid Gullmaren belägna stränder, är jemförelsevis blott föga betydlig, samt då den helt visst större del af andra distriktets fångst, som är att föra till Inlands skärgård, dock understiger den, som erhölls vid den motsatta kusten af Tjörn, så torde lätt inses, att nyss angifna uppskattning af sillfångsten vid Orosts och Tjörns fögderis kuster icke ens kan vara för högt tilltagen***).

Hösten år 1886 tog sillfisket sin *början* inomskärs vid sydvestra Tjörn i närheten af Klädesholmen, och äfven under nu senast förflutna höst har sillfångsten inomskärs begynt vid nämnda del af Tjörn i Kalfvesundet (ej att förvexla med Kalfsund i Hisingsskärgården) och vid Marstrandsöarne, efter det att sillen utomskärs under båda höstarne, fast blott i helt ringa myckenhet, blifvit dessförinnan fångad med drifgarn utanför Göteborgs fögderis kuster.

Under det af den förra fiskeperiodens skeden, hvilket

---

*) Häri är icke inberäknadt vare sig den till 750 kbft uppskattade fångsten med drifgarn utanför Göteborgs fögderis skärgård eller de 12,500 kbft lottsill, som angifvas hafva erhållits inom första, andra, fjerde och tionde fiskedistrikten, eller den under våren och sommaren i ringa mängd fångade kust- eller fjordsillen.

**) Göteborgs och Bohus läns Hushållnings-Sällskaps qvartalsskrift, 1887, sid. 201. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 203, 213. — Med Hakefjord menas här hela fjordsträckningen mellan Tjörn och Inland från Stenungsön och Almön i norr intill Nordön och Instön i söder. Södra delen af denna fjord omkring Elgön och Hättan benämnes ofta Elgöfjorden.

***) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 214.

följde i ordningen näst efter det första skedet med fångst hufvudsakligen blott i norra skärgården*), ingick sillen redan i början af hösten i södra skärgården, der man då ock synes haft det tidigaste fisket; men under den mest betydande delen af perioden egde första insteget i regeln rum genom den stora och djupa fjordsträckningen mellan Marstrandsöarne och Tjörn, derifrån sillmassorna och med dem fångsten sedan spredo sig till öfriga delar af skärgården. Sammalunda synas ock förhållandena på det hela taget komma att te sig äfven under nu innevarande period, fast förhoppningarne om ett tidigt höstfiske inomskärs, sådant som det under förra århundradet, redan hunnit förblekna. Sillfisket har emellertid, under de senare åren åtminstone af nu innevarande period, visat en tendens att draga sig år efter år något mer söderut, hvadan det ej är oantagligt, att Öckeröskärgården dock har att emotse rikare fiske än hittills och att sillen kan komma att än några år allt tidigare söka sig in uti skärgården. Under förra århundradets fiskeperiod dröjde det nemligen ända till dennas sextonde år, innan sillen som allra tidigast ingick uti skärgården, hvarefter hon så småningom anlände år efter år allt senare, till dess hon vid periodens slut först stötte in i fjordarne vid jultiden igen, såsom vid periodens första början.

Då emellertid, såsom redan ofvan blifvit antydt, sättgarnsfisket och sillsaltningen under nu innevarande fiskeperiod först kommo till utveckling inom Norrviken och nu enligt föreliggande statistiska berättelse stå högst inom Sotenäs härad i Sunnerviken; så visar dock redan den starka tillväxten under vintern 1886—1887 för Orosts och Tjörns fögderi, att det sannolikt ej kommer att dröja länge, innan tyngdpunkten äfven i detta hänseende kommer att flytta sig söderut till sina gamla hufvudorter inom sistnämnda fögderi.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1885, sid. 2, 5, 292, 296 (anm.).

De bohuslänska sillfiskenas historia från äldsta tider och intill nutiden visar, såsom redan ofvan nämnts, att sillfångsten, då man ser bort från fiskeperiodernes första början, städse nått sin högsta utveckling och största betydelse i länets *mellersta* skärgård, och der egentligen vid följande tre hufvudorter för fiskebedriften, nemligen Askums socken i Sotenäs härad (Kungshamnstrakten), Morlanda socken i Orosts Vestra härad och Stenkyrka socken i Tjörns härad. I synnerhet hafva Ellösfjorden vid Morlanda sockens kust samt Marstrands-, Elgö- (eller Hätte-) och Hakefjordarne emellan Tjörn och Inland med Marstrandsöarne gifvit upphof åt ett det allra rikaste fiske, så att de flesta och största "verken" inom länet för sillens beredning till handelsvara under föregående fiskeperioder uppstått inom Morlanda, Stenkyrka och Lycke socknar*), hvarefter i ordningen kommit Öckeröskärgården, Kungshamnsskärgården och Fjellbackaskärgården. Då det sålunda under förra fiskeperioden väcktes fråga om skärgårdens indelning i distrikt för nödig rättsskipning under sillfisket, ansågos betecknande nog Grafvarne, Gullholmen, Klädesholmen och Kalfsund såsom sjelfskrifna stämmoställen för hvar sitt distrikt, under det att fisket i skärgården norr om Soten ansågs för obetydligt för att påkalla en sådan åtgärd. Stationerne för de s. k. "tullarene", d. v. s. uppbördsmännen af kronans rättigheter af sillfisket under 1500-talens fiskeperiod eller Marstrand, Mollösund, Hermensund (vid Gullholmen), Bäckevik (invid Grafvarne) och Homborgssund vitna om ungefär enahanda utveckling af sillfiskebedriften äfven den tiden, ja redan de i de gamla norska konungasagorna prisade storverken af konung Håkan Håkansson "den gamle" att anlägga Marstrand och Gullholmen samt Dragsmarks kloster och att bebygga Öckeröarne och förse dem med egen kyrka, allt under förra hälften af 1200-talen, tyda på fiskeperiod efter fiskeperiod upprepade förhållanden af i det närmaste likartad beskaf-

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 213.

fenhet. Marstrand fick dock under norska tiden sin betydelse i väsentlig mon såsom befästad uthamn till Bohus och Konghäll, hvarföre det, så snart Bohus län blef svenskt, genast började förlora sin vigt för fiskerinäringen, hvilken öfvertogs af fiskelägena vid sydligaste delen af Tjörn, der dock redan under 1500-talens fiskeperiod hamnarne på båda sidor om Tjörns hufvud egt ett det största värde för sillfiskebedriften. Ellösfjorden tillvann sig ock under sistnämnda sillfiskeperiod ett sådant rykte för sitt utomordentligt ymniga fiske, att kronan ännu långt efter periodens upphörande under förra hälften af 1600-talen vid utbyte ("mageskifte") af hemman, belägna vid eller i närheten af sagde fjord, städse med hänsyn till en framdeles förestående ny fiskeperiod förbehöll sig rätten att å de bortbytta hemmanens stränder få uppsätta bodar för idkande af sillsaltning. Öckeröskärgården, der sillfisket städse varit mindre årvisst, så till vida att det, åtminstone om man får döma efter erfarenheten från förra fiskeperioden, under rätt många af periodens bästa år alldeles uteblifver eller är blott helt obetydligt, har emellertid efter Göteborgs anläggning och starka tillväxt, på grund hufvudsakligen af sin närhet till denna stad, nått en större betydenhet för både sillfiskebedriften och fiskerinäringen i öfrigt, än dessförinnan gerna kunde ega rum.

Då bohuslänska sillfångsten under nu innevarande fiskeperiod redan nått den utveckling, att den i fullaste mått bör blifva föremål för statens kraftiga omvårdnad och för den enskilda företagsamhetens ansträngningar, kan man icke nog fästa uppmärksamheten å behofvet af att dervid den värdefulla *ledning,* som både förflutna tiders och nutidens erfarenhet kan lemna, icke förbises, och detta i synnerhet som det icke saknas personer och intressen både inom och utom Bohus län, hvilka tyckas

hafva gjort till en för dem väsentlig uppgift att för egennyttiga syftens främjande än så och än så vanställa sanningen. Skola nemligen de önskade resultaten ernås vare sig med statens uppoffringar och åtgärder eller med de privatkapital, dem man nu må hoppas måtte söka en verkligt stor användning inom sillfiskebedriften, så får ej erfarenhetens säkra ledning skjutas åt sidan för vare sig de lokala eller personliga intressenas sjelfviska önskningar och skenfagra men vilseledande förslag. För åstadkommandet af denna ledning icke blott för sillfiskebedriften utan äfven för den öfriga hafsfiskenäringen behöfvas tvifvelsutan också bland mycket annat fullständiga och tillförlitliga berättelser öfver fiskebedriftens utveckling, åtföljda af upplysande statistiska tabeller, eller med andra ord att man *årligen erhåller en dugande* **statistisk berättelse öfver länets hafsfisken.** Äfven med hänsyn till kommande tiders anspråk på upplysningar från vår tid är det nödigt för att icke säga en skyldighet, att en möjligast god dylik berättelse årligen utgifves.

De anspråk, man i främsta rummet har att ställa på en god näringsstatistik torde vara att af densamma skall möjligast tydligt och tillförlitligt framgå den ifrågavarande näringens verkliga utveckling och betydelse. Den måste sålunda angifva antalet och fördelningen af de i näringens utöfning deltagande, materielen, produktionen, afsättningsvärdena o. s. v., och detta fullt opartiskt så att icke f. ex. förutfattade meningar må till förmon för den ena eller andra näringsformen eller den ena eller andra orten göra sig gällande derhän, att de verkliga förhållandena af dem gifvas ett annat utseende, än de eljes skulle fått.

Den som vill göra sig besvär att för de senaste två årtiondena genomgå de offentliggjorda statistiska berättelserna öfver länets hafsfisken, skall snart finna, att i dem en allt mer framträdande förkärlek för den norra hälften af länets skärgård och särskildt för Stånge- och Sotenäsen

söker göra sig gällande, samt att, då den förre tillsyningsmannen syntes vilja hålla fram än det ena eller andra slaget vadredskap och än det ena eller andra slaget garnredskap, så tyckes den nuvarande tillsyningsmannen deremot vara afgjordt partisk för garnredskapen på ett sätt, som i viss mon gör hans berättelser vilseledande.

Det förra förhållandet har ty värr medfört olägenheter, som sträcka sig långt utöfver den blotta inverkan på berättelsernas omdömen eller siffror, och har sålunda t. ex. i väsentlig mon bidragit till att då i norra hälften af länets skärgård samtliga fiskelägen af större betydenhet med undantag allenast för Malmön fått telegraf- eller telefonstation eller bådadera, så har deremot i södra hälften af länets skärgård blott *ett* enda af de der jemförelsevis talrika större fiskelägena, nemligen Mollösund, erhållit en telefonstation, under det att de öfriga hittills fått blifva utan *). Det har vidare framträdt såväl uti förvaltningen af Göteborgs och Bohus läns fiskareförenings angelägenheter **) som uti åtskilligt annat af ej mindre betydelse.

Det senare förhållandet eller det partiska framhäfvandet af sillfisket med garn framför det med vadar är af än större betydelse; ty det är icke svårt att inse, att sillfiskets periodicitet och sättgarnsfiskets deraf härrörande större förmonlighet under blott en del af fiskeperioden måste göra det i hög grad betänkligt, att i allt för väsentlig mon bygga sillfiskebedriftens och dermed sannolikt äfven hela skärgårdens ekonomiska utveckling och välfärd på den i verkligheten blott mer tillfälliga och vexlande grundval, som sättgarnsfisket efter inmatssill med ty åtföljande sillsaltning kunna erbjuda.

Garnsillen är nemligen för afsättningen hänvisad nä-

*) Jfr fiskeritillsyningsmannens utlåtande den 17 Juni 1885 till länsstyrelsen öfver ifrågasatta telegraf- och telefonanläggningar i bohuslänska skärgården. Jfr vidare Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 128—129, 142—143, 147; 1887, sid. 203, 204, 284.

**) Jfr f. ex. Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1887, sid. 208—209.

stan uteslutande till salterierna*), då här i Bohus län endast en mindre mängd kan, till följd af det högre priset eller beskaffenheten, atyttras färsk eller användas till rökning, och sillfisket med garn kräfver mycket folk i förhållande till fångstmängden samt en väl hög betalning för den fångade sillen i förhållande till dennas verkliga värde i jemförelse med vadsillen. Det har ock visat sig att denna senare, särskildt vid sillfiskets början under hösten, alldeles icke är så tarflig eller så långt underlägsen garnsillen, som man velat låta påskina, ett förhållande som efter erfarenheten från förra fiskeperioden nog kommer att allt mer framträda i den mon nemligen inomskärsfisket kan börja allt tidigare, då äfven med vadarna erhålles allt mer inmatsill och allt fetare tomsill. Sättgarnsfisket torde för öfrigt, om det vinner för stor och hastig utveckling, sannolikt komma att för ordningens upprätthållande kräfva stora uppoffringar, som kunde bättre användas till näringslifvets främjande inom skärgården**).

Vadsillen åter har visat sig förmonligast för exporten till utlandet såsom färsk för rökerierna, och hon är till följd af sin synnerliga prisbillighet ensam lämplig för att i större mängd kunna såsom färsk spridas med jernvägarne öfver nästan hela södra och mellersta Sverige***), hvarigenom hon äfven erhållit en särskild nationalekonomisk betydelse såsom ett den allra billigaste animaliska födoämne för i synnerhet den fattigare befolkningen och hvartill kommer att hon fångas i så stor myckenhet att hon kan användas till fabrika-

---

*) Om det bohuslänska drifgarnsfiskets obetydliga fångster äro här icke tal, då de ej äro eller under den närmare framtiden, så länge fullgod inmatsill kan till så mycket *billigare* pris fångas innomskärs, ens kunna blifva af någon större betydenhet. Under den närmast förestående delen af fiskeperioden kan det nemligen väl svårligen blifva fråga om att söka den för saltning tjenliga sillen utomskärs för många gånger högre pris, än den kan erhållas för inomskärs.

**) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 99—100.

***) Ända upp till Östersund i Jämtland har vår bohussill kunnat såsom färsk sändas med jernvägarne.

tion i stort af tran, gödningsämne och kraftfoder, m. fl. produkter. Äfven till saltning blifver den allt tjenligare, i den mon sillen ingår uti skärgården allt tidigare på hösten samt också med vadarne erhålles af allt bättre beskaffenhet, och detta i synnerhet så länge jemförelsevis låga pris å saltad sill i marknaden kräfva lågt inköpspris å råvaran, för att affären skall kunna löna sig. Det är nemligen icke blott inmatsillen utan äfven bättre tom sill, som vinner efterfrågan i marknaden.

För närvarande är det tydligen ock vadfisket efter sill, på hvilket de största förhoppningarne med hänsyn till bohuslänska skärgårdens förkofran i främsta rummet *måste* vara baserade, ehuru garnfisket nog under den närmaste framtiden torde komma att tilltaga i betydenhet och möjligen en gång t. o. m. kan få en större betydelse för skärgården, än som nu är möjlig eller vore önsklig. En allt för stor utveckling af särskildt sättgarnsfisket (d. v. s. af den enda för närvarande i större omfattning i Bohus län användbara formen af garnfiske efter sill) skulle under nu rådande förhållanden, såsom ofvan blifvit antydt, endast bereda stora svårigheter och draga det allmännas uppmärksamhet och uppoffringar bort från det för skärgården allra vigtigaste till afhjelpande hufvudsakligen blott af de svårigheter, som uppstå till följd af de olika fiskeredskapens svårförenliga anspråk och deraf följande stridigheter mellan de fiskande. Erfarenheten ifrån Norge är i detta hänseende varnande nog.

Vadfisket efter sill i vår skärgård utmärker sig framför garnfisket bland annat genom en ganska märklig arbetsfördelning. Då garnfiskaren nemligen hos oss liksom i det öfriga Sverige vanligtvis sjelf försäljer sin fångst till salterierna eller förbrukningsorterna, så är deremot produktionen vid vårt vadfiske i stort efter sill fördelad på skilda lag af sillfiskare och sillförare, hvilke senare köpa fångsten vid vadarne och derefter forsla den fram till förädlingsverken eller afsättningsorterna i första hand. Man får derföre helt

naturligt en alldeles falsk uppfattning af vårt sillfiskes verkliga betydenhet och dess fångsts värde, om man bortser från sillförarnes antal och deras båtars värde samt beräknar fångstens värde allenast efter hvad sillförarne betala. En vigtig del af näringen blifver nemligen derigenom förbigången och sillfångstens värde kommer att för vadfisket framstå med alldeles för små siffror. Ett sådant förbiseende i de statistiska berättelserna af arbetsfördelningen vid vårt vadfiskes sillfångst har emellertid städse egt rum under nu innevarande fiskeperiod och fintligt nog begagnats af fienderna till bohuslänska fisket i allmänhet och sillfisket med vad i all synnerhet, då särskildt sistnämnda fiske hos oss derigenom kommit att framstå med för små belopp i jemförelse med dem för garnfiskena vid Skåne, Gotland m. fl. ställen.

Uppköpandet och forslingen af färsk sill och annan färsk fisk inom skärgården utgör en så vigtig och betydande del af vår fiskerinäring att den icke får förbigås af de statistiska berättelserna öfver vårt hafsfiske, och detta i synnerhet som den arbetsfördelning, hvilken sålunda kommit till stånd, medfört mycket stora ekonomiska förmoner åt skärgården. Under förra århundradets sillfiskeperiod insåg man äfven betydelsen af sillförarne, och uti de statistiska uppgifter, som finnas qvar från den tiden, äro de ej heller uteglömda. Värdet å den fångade sillen beräknades också då gemenligen efter de pris, som betaltes vid verken, och ej efter hvad som betaltes af sillförarne.

Salterierna för beredning af s. k. storsjöfisk till handelsvara torde ock förtjena att ihogkommas uti de statistiska berättelserna, då de ju äfven så väl som sillsalterierna äro af stor betydelse för fiskerinäringen*).

*) Förbigåendet af salterierna för storsjöfiskens beredning till handelsvara liksom af sillförarne och uppköparne i skärgården af färsk fisk inverkar mest på framställningen af Orosts och Tjörns fiskebedrift, der dessa båda grenar af fiskebedriften äro mest utvecklade och nått sin egentliga betydenhet.

Den ifrågavarande statistiken skulle än vidare vinna i värde, om i densamma kunde, såsom förut någon gång skett, lemnas redogörelse för medels jernvägarne från Göteborg och Uddevalla inåt landet forslad färsk sill (och annan fisk) samt för i länets städer och vigtigare badorter m. fl. afsättningsplatser torgförd saltsjöfisk äfvensom för till utlandet från länet exporterad fisk.

För vinnandet af en möjligast fullständig och verkligt dugande fiskeristatistik är emellertid nödigt, dels att hafva tillgång till behöfligt anslag för materialets insamlande, ty endast en ringa del af detta material torde erhållas gratis, och dels att hela det statistiska arbetet ledes med erforderlig kraft och planmessighet samt både lokal- och sakkännedom.

En med de ofvan behandlade förhållandena nära sammanhängande fråga är den om **planen** för den offentliga verksamheten till främjande af bohuslänska hafsfiskebedriften; ty att ett sådant främjande lämpligen skulle kunna försiggå helt *planlöst*, vill väl ingen gerna påstå, om ock rätt många af egennyttiga beräkningar önska, att så likväl måtte ske. Medlen, som kunna väntas beviljade för ändamålet, varda nemligen helt visst begränsade nog, hvadan det ju måste vara en hufvuduppgift att efter en den bästa plan så ordna denna verksamhet att största resultat kan ernås med möjligast minsta anslag.

Då det blifvit klart, att en ny sillfiskeperiod inträdt, fästade författaren af denna uppsats fördenskull äfven upprepade gånger uppmärksamheten å den utveckling, sillfisket enligt föregående århundradens erfarenhet borde komma att taga*); men gent häremot sökte vissa intressen göra gäl-

*) Olikheten mellan innevarande och närmast föregående fiskeperiod förbisågs dervid icke (jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 76—80, 89). — Kortfattad berättelse öfver de 1873—1883 utförda vetenskapliga undersökningarna rörande sillen och sillfisket. Göteborg 1883, sid. 64.

lande, att den nu inträffade fiskeperioden skulle blifva alldeles olik sina föregångare derutinnan att det nu skulle blifva den *norra* skärgården eller åtminstone norra hälften af länet, som skulle få den egentliga betydelsen för sillfiskebedriften, och icke såsom under de föregående perioderna *mellersta* och *södra* skärgårdarne, inom hvilka senare då särskildt den mellan Gullmaren och Sälöfjord liggande delen af mellersta skärgården på det hela taget ju städse utgjort fiskets hufvudplats.

På grund af denna, såsom erfarenheten från innevarande period redan hunnit visa, fullständigt falska uppfattning om en sillfiskets utveckling i helt annan ordning än den forna, sökte man emellertid utverka stora anslag från både länets landsting och staten till ett par Dalslands och Vermlands skogsbygder egentligen afseende jernvägar till Strömstad och Lysekil m. m. samt vann äfven i afseende på t. ex. telefonnätets anordning i skärgården åtskilligt, under det att man för främjandet af dessa syften sträfvade att skymma undan både fisket, de säkrare förhoppningarne och de bättre anspråken för södra halfvan af länet och särskildt för den del af densamma, som städse för fiskerinäringen egt och fortfarande eger den största betydelsen eller Orosts och Tjörns skärgård. Till detta förkastliga sträfvande synes äfven länets fiskeritillsyningsman hafva slutit sig, och spåren deraf saknas ej heller i de statistiska berättelserna.

Att nu den offentliga verksamheten till fiskerinäringens främjande icke får förbise erfarenheten från både förflutna tider och nutiden, är redan i det föregående framhållet och bör för öfrigt vara klart nog; men deraf följer ock vigten af att ega icke blott en god historisk framställning af våra fiskeriers och särskildt det ymniga sillfiskets utveckling och vexlande skeden under olika tider, utan äfven möjligast fullständiga redogörelser för våra nutida fiskens beskaffenhet och vilkoren för samt medlen till deras förkofran och goda

statistiska berättelser, som år efter år utvisa de ekonomiska resultaten af yrkesutöfningen. Först sålunda kan erfarenheten genom offentliga skrifter komma näringen till godo. Annat och mer än blott en god offentlig författareverksamhet behöfves emellertid för att föra våra fiskerier framåt.

För bohuslänska hafsfiskebedriftens förkofran äro tvifvelsutan samma vilkor en förutsättning och enahanda åtgärder af nöden som för främjandet af näringslifvet i allmänhet, nemligen tillräcklig samfärdsel, goda kommunala och andra allmänna anordningar inom de näringsidkande samhällena samt en näringslagstiftning, som gifver nödig trygghet och en förmonlig riktning åt näringsutvecklingen, utan att i vidare mon, än gagnligt är, begränsa näringsutöfningens frihet. Vigtigaste och på samma gång mest hufvudsakliga föremålet för den offentliga verksamheten till bohuslänska fiskeriernas och skärgårdens förkofran måste emellertid tydligen vara att bringa till stånd de egentliga förutsättningarne för denna förkofran.

Direkta åtgärder till fiskfångstens förbättrande torde i allmänhet ej behöfvas, då fiskarena i de flesta fallen sjelfve åstadkomma det dervidlag nödiga utan det allmännas mellankomst, när blott tillräcklig och lönande afsättning för fångsten förefinnes. Man får för öfrigt icke förbise, att man genom främjandet af ett fångstsätt lätt kan skada ett annat i en omfattning, som sedan kan medföra de största olägenheter. Den benägenhet, som hos fiskarena å Sotenäset visat sig att för garnfisket öfvergifva storsjöfisket eller just den främsta och vigtigaste formen för vårt hafsfiske, bör tvifvelsutan ock mana till försigtighet att icke med konstlade medel söka framtvinga ett större garnfiske, än som af de rådande förhållandena sjelfva påkallas. Att söka med stora uppoffringar af allmänna medel tvinga fram ett större drifgarnsfiske efter sill utanför bohuslänska kusten i Skagerack, innan man fått de ekonomiska förutsättningarne för dess

möjlighet till stånd, d. v. s. innan man är säker om att kunna få så tillräckligt hög betalning för fångsten att denna lönar sig, är ju lika fåfängt som onödigt. Må man fördenskull med hänsyn till detta slags fiske blott sträfva efter eller invänta tillkomsten af dessa förutsättningar, innan man griper sig an med en offentlig verksamhet, som måste misslyckas, derför att den är för tidig. Ansträngningar från det allmännas sida för att uppmuntra storsjöfisket och särskildt för att erhålla en fiskefartygsform, som lämpar sig för flera slags fisken och medgifver fisksaltning ombord å fartygen i öppna sjön omedelbart efter fångsten, torde dock icke allt för länge böra eftersättas, om de än få något stå tillbaka för de åtgärder, som afse fiskfångstens underlättade afsättning. Storsjöfisket måste nemligen, såsom den gren af näringen, hvilken, när sillfiskeperioden en gång upphör, har att i främsta rummet uppbära fiskarebefolkningens ekonomi, hållas vid makt och om möjligt äfven förkofras.

Åtgärderna till främjande af fiskfångstens afsättning torde i främsta rummet och hufvudsakligen böra afse åstadkommandet af en förbättrad samfärdsel genom utförandet af derför nödiga jernvägs-, telegraf- och telefonanläggningar samt farleds- och landsvägsförbättringar. Vidare genom fisketelegram och marknadsunderrättelser, anordningar för vinnandet af jemngoda och marknadsdugliga fiskvaror, o. s. v. En den allra vigtigaste uppgift för åstadkommandet af en god fiskafsättning måste tydligen vara, att förskaffa bohuslänska skärgården åtminstone en välbelägen jernvägsuthamn, som kan spela ungefär samma rol för denna skärgård, som f. ex. Great Grimsby gör å vestkusten af England; och måste en sådan uthamn, för att motsvara sin bestämmelse, lämpa sig för anläggning af en verklig fiskarestad, ega ett centralt läge i sjelfva den trakt, som eger största betydelsen för hafsfisket och särskildt för utomskärsfisket inom länet, besitta ett möjligast stort uppland i sin närhet och bästa samfärdslägenheter med den kringliggande skärgården m. fl.

egenskaper, som främja uppkomsten af en stad, samt på genaste sätt medels möjligast korta jernvägssträcka kunna förbindas med det inre landets jernvägsnät och erbjuda möjlighet för denna ändpunkt att varda en koncentrationsplats för näringslifvet i skärgården och en hufvudort för utbytet af landsbygdens och skärgårdens produkter, o. s. v. Till en dylik jernvägsuthamn med ständigt salt vatten äfven i ytan bör större och värdefullare hafsfisk kunna införas lefvande och förvaras sådan uti tjenliga behållare för att, i den mon reqvisitioner ingå, upptagas, dödas (klubbas eller slagtas) och afsändas till konsumtionsorten, inpackad uti lådor med is eller inlagd uti kylvagn, på sätt ungefär i Grimsby med flera engelska hamnar eger rum, hvarigenom först en välordnad handel med färsk hafsfisk kan komma till stånd och derigenom äfven den oumbärliga förutsättningen för utomskärsfiskets utveckling till en högre tidsenlig ståndpunkt.

Vår skärgård eger blott en enda plats, som fullt motsvarar alla dessa anspråk på en för hafsfisket välbelägen jernvägsändpunkt, och det är Morlanda—Ellösnejden med dess snart sagdt oöfverträffliga hamnar*).

Äfven en eller ett par från denna i midten af mellersta skärgården belägna hufvudplats för samfärdseln aflägsnare hamnplatser i norra skärgården torde likaledes böra bringas i förening med landets jernvägsnät genom en grenlinie från den till den förstnämnda platsen gående hufvudlinien*).

Hvarje förslag att utan sådan jernvägsförbindelse som den här föreslagna bringa skärgården till en tidsenlig stånd-

---

*) Jfr Ljungman, A. V., Om offentliga åtgärder med hänsyn till det rika bohuslänska sillfisket. Göteborg 1882, sid. 16—26. — Bohus läns hafsfiske och dess framtid. Göteborg, 1882, sid. 26—30, 41—48. — Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 32—41, 314; 1885, sid. 203, 259—263; 1886, sid. 47—48, 68, 69, 109—110, 128, 129, 222, 226—231, 232—234, 273; 1887, sid. 134—136, 222, 278—279. — Betänkande, angående den beslutade planen för Göteborgs och Bohus läns landstings verksamhet att befordra anläggandet af för Bohus läns utveckling oumbärliga jernvägar. Stockholm 1886, sid. 25—29, 37—38, 46—68, 80—81, 83—84, 85—86, 88—91.

punkt i afseende på näringsutvecklingen skall vid utförandet visa sig vara i viss mon fåfängt, ty i vår tid fordrar hafsfiskebedriften lämpliga jernvägsförbindelser för att i fullaste mått trifvas och till större kraft utvecklas.

Vidare behöfves en fullgod inomskärsfarled längs den yttre kusten med Göteborg såsom utgångspunkt och ett så vidt möjligt till ett sammanhängande helt ordnadt telegraf- och telefonväsende inom skärgården samt goda landsvägar, som underlätta förbindelsen mellan fiskelägena eller fiskafsättningsplatserna och den innanför dem liggande bygden.

Bland anordningarne till fiskafsättningens främjande har man väl mycket öfverskattat betydelsen af det gagn, de i utlandet anstälde fiskhandelsagenterne medfört eller kunna medföra. Likaledes har man af lätt insedda skäl bygt alldeles för stora förhoppningar på vår fiskexport till England.

Af verkligt stor betydelse för näringsutvecklingen äro deremot alla sådana ansträngningar för en förbättrad beredning af mer eller mindre hållbara handelsvaror utaf fiskfångsten, som underlätta eller möjliggöra ett allt mer tidsenligt utöfvande af äfven denna så vigtiga gren af fiskerinäringen. Med hänsyn till verksamheten för sillfisket vore det emellertid föga lyckligt, om genom denna en allt för stor ensidighet i näringsutöfningen till förmon för sillsaltningen komme att göra sig gällande. Oafsedt de betänkligheter, som redan förut anförts mot en sättgarnsfiskets allt för hastiga tillväxt, medför periodiciteten hos vårt sillfiske, dels att sillsaltning blott under en del af fiskeperioden kan utöfvas i större omfattning och med mer säker framgång och dels att sillsaltningen hos oss är en näringsform, som icke på grund af sitt förestående aftagande under ett kommande skede af perioden samt fullständiga upphörande vid periodens slut bör i sådan grad få bestämma näringsutvecklingen att både näringsutöfningen och skärgårdsbefolkningen i allt för väsentlig mon blifva af densamma beroende. En hufvudsakli-

gast på sillsaltning baserad utveckling af bohuslänska sillfisket skulle nemligen bereda skärgården ganska stora olägenheter såsom först ett i för stor omfattning drifvet sättgarnsfiske, senare svårigheter vid dettas aftagande och slutligen elände vid fiskeperiodens slut samt under hela tiden ett försummande af det för skärgårdens välstånd nödigaste. Häraf torde ock inses hvarföre det icke vore klokt, att genom importtull å saltad sill helt hastigt framdrifva en kolossal sillsaltning.

Framför sillsaltningen såsom form för afsättningen måste man derföre i så hög grad som möjligt främja afsättningen inom landet af sillen såsom färsk samt fabrikationen af olja, gödningsämne, kraftfoder m. fl. produkter af sillen; ty de afsättningsutvägar, som derigenom beredas för den ymniga sillfångsten, erbjuda mindre olägenheter för skärgårdsbefolkningen men större förmoner för skärgårdens ekonomiska utveckling, på samma gång som man blifver i tillfälle att allt fullständigare tillgodogöra sig de stora sillmassorna.

För skärgårdsbefolkningens ekonomiska förkofran äro slutligen genom förbättrad samfärdsel och för näringsutöfningen nödiga allmänna anordningar underlättadt näringslif samt goda kommunala förhållanden det vigtigaste att eftersträfva. Man måste i skärgården söka få till stånd lifskraftiga samhällen, ordnade såsom städer eller köpingar, i hvilka genom näringslifvets större både mångfaldighet och koncentration samt genom de på grund deraf äfven större resurserna en vida ökad näringsverksamhet möjliggöres. Härför åter äro dels allmänna arbeten och inrättningar eller anstalter såsom jernvägsanläggningar, farleds- och hamnförbättringar, inseglingsfyrar, telegraf- och telefonanstalter, postanstalter, försäkrings- och bankinrättningar, undervisningsanstalter o. s. v., dels kommunala anordningar med hänsyn till sundhets-, byggnads- och brandväsende m. m. i större eller mindre mon nödiga för att icke säga oumbärliga. Skall vår skärgård höjas till en fullt tidsenlig ståndpunkt, så kräfves, tyckes det, en synnerligt intensiv offentlig verk-

samhet, ty med hänsyn till de flesta af de ofvan uppräknade föremålen för densamma finnes ännu blott litet eller intet vidgjordt.

För främjandet i allmänhet af såväl fiskfångsten och dennas afsättning som fiskarebefolkningens ekonomiska ställning är, såsom redan nämnts, en planmessig verksamhet af nöden, som afser icke blott den närmaste framtiden utan hela fiskeperioden med dess vexlande olika skeden samt äfven de helt ändrade förhållanden, som måste uppkomma genom denna periods en gång inträffande slut. Oklokt i hög grad vore fördenskull att rikta den offentliga verksamheten så öfvervägande på den blott mer tillfälliga uppblomstringen af en eller annan näringsgren att man derigenom försummade att bereda ett på mera beständiga grunder bygdt stadigvarande välstånd i skärgården.

Vid bedömandet af de bohuslänska fiskeriförhållandena under nu förhandenvarande omständigheter får man alltså icke förbise den stora och djupt ingripande betydelsen af det ymniga sillfiskets *periodicitet*, och detta med hänsyn såväl till sjelfva näringsutöfningen samt skärgårdens ekonomiska utveckling och välstånd som till de nödiga offentliga åtgärderna till fiskebedriftens främjande och skärgårdens förkofran samt fiskerilagstiftningen och fiskeriadministrationen. Näringsidkarne behöfva sålunda f. ex. på förhand kunna beräkna fiskets framtida utveckling och förlopp samt derefter lämpa anordningarne för sin näringsutöfning, o. s. v.

En allvarlig fara för bohuslänska skärgården ligger i den *bristande sakkännedomen* hos en eller annan af de personer, som äflas att uppträda såsom ledande män i fråga om bohuslänska hafsfiskets och skärgårdens främjande. Ej blott en skadlig humbug får derigenom ett allt för betydande insteg, utan stora summor, som väl använda kunde ländt till stort gagn för näringsutvecklingen, ryckas derigenom bort till onyttiga och fruktlösa försök, som allenast

vilseleda allmänheten och minska hennes förtroende till äfven den fullt gedigna och på verklig sakkännedom grundade verksamheten. Önskligt är derför i hög grad, att i bohuslänska skärgården måtte uppstå en stam af sakkunnige män, som förmå att uppbära näringens anspråk och framhålla hennes behof samt värna hennes rätt.

Då det här blott helt hastigt och mer i förbigående vidrörda ämnet om de nödiga offentliga åtgärderna till bohuslänska hafsfiskets främjande är af den allra största vigt för icke blott Bohus län utan i viss mon äfven för svenska folket och staten, skall detsamma i nästa årgång blifva föremål för en utförligare och mer i enskildheter gående framställning. I denna skall ock visas, hurusom staten genom anordnandet af en tillräckligt kraftig och omfattande samt med nödig omtänksamhet efter en fullgod plan ledd verksamhet bör kunna utveckla bohuslänska fiskerinäringen och skärgården derhän, att de komma att lända till stort gagn för riket samt förmå att allt mer reda sig sjelfva utan fortfarande större understöd i den ena eller andra formen från det allmänna.

A. V. L.

Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme.

Uti första årgången af Bohuslänsk Fiskeritidskrift lemnades en kort redogörelse för denna den äldsta af de skandinaviska föreningar, som gjort fiskerinäringens främjande till sin uppgift *). Här skall blott tilläggas, att sällskapet äfven under de senare åren med samma framgång och till lika stort gagn fortsatt och vidare utvecklat sin verksamhet, samt till belysning af omfattningen utaf denna verksamhet och till jemförelse med våra svenska förhållanden ur sällskapets senaste årsberättelse för år 1886 meddelas följande ansökan från sällskapets styrelse till den norska regeringen om anslag af statsmedel **).

"Andragende fra Direktionen om, at der for kommende Storthing måtte blive fremsat kgl. Proposition om Bevilgning af Kr. 40,000 til Selskabet og dets Filialer.

(Dateret den 11 September 1886).

I Henhold til Skrivelse fra Den Kongelige norske Regjerings Departement for det Indre af 15 Juli d. Å. har man den Äre at fremsende Andragende om, at der for kommende Storthing måtte blive fremsat Kongelig Proposition

*) Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 61—68. — Till jemförelse med den 1884 (sid. 63) meddelade uppgiften öfver sällskapets inkomster och utgifter för år 1883 må här meddelas en liknande uppgift för år 1886: Inkomster: Statsbidrag kr. 16,000, Privata bidrag kr. 7,474: 50, Refusioner kr. 1,678: 76, Restantier kr. 2,003: 14, *Summa kr. 27,156: 40;* Utgifter: Administration kr. 8,208: 77, Fiskförökningsklassen kr. 2,425: 00, Fångst- och redskapsklassen kr. 2,116: 54, Fiskberedningsklassen kr. 1,995: 22, Norsk Fiskeritidende kr. 2,315: 25, Bibliotek kr. 155: 85, Fiskerimuseet kr. 2,059: 80, Afdrag å skuld kr. 1,945: 00, Filialernes andel i statsbidraget kr. 3,650, *Summa kr. 24,871: 43; Skuld* d. 1 Januari 1886 kr. 8,687: 64 (Aarsberetning 1886, Bilag, sid. 25—27).

**) Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme. Aarsberetning 1886. Bergen 1887, Bilag, sid. 13—17.

om, at der tilståes Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme for Budgetterminen 1 Juli 1887—30 Juni 1888 et Statstilskud af 40,000 Kroner.

Med Hensyn til Selskabets Formål, Virksomked, pekuniäre Hjälpemidler og Gjäld tillader man sig at henvise til tidligere Andragender om Statstilskud, samt til Selskabets årlige Beretninger.

Man tror at burde fremhäve, at der iår er ganske märkbare Tegn til en foröget Interesse for Selskabet, idet man blandt andet kan nävne, at Bergens Brändevinssamlag har ydet 2,000 Kroner til Selskabets Fiskerimuseum, at Bergens Kommunebestyrelse har bevilget de fornödne Penge til Indredelse af Fiskerimuseets Lokale, og at der er oprettet et fast Prämiesystem for veltilvirket Klipfisk, hvortil af private alene i Bergens By er tegnet årlige Bidrag til et Belöb af circa 1,500 Kroner. Fra Privatmänd har Selskabet modtaget som Gave 2,500 Kroner. Det synes også, som om den private Offervillighed er i stigende ligeoverfor enkelte af Filialerne, idet såvel Arendals som Vardös har modtaget rige Bidrag fra disse Byers Sparebank og Brändevinssamlag.

Filialernes Antal er for Tiden 11, og under Oprettelse er for närvärende en Filial i Namsos. Til disse er af Hovedselskabet bevilget följende Bidrag i Kontanter:

i	1882	Kr. 1,487: 50
„	1883	„ 2,892: 50
„	1884	„ 2,454: 50
„	1885	„ 5,100: 00.

Det må imidlertid erindres, at med den stigende Interesse for Fiskerinäringens Udvikling vokser også Kravene til Selskabets Virksomhed, og man må iår som tidligere höilig beklage, at Virksomheden stadig hemmes på Grund af manglende Resourser. Således har man iår kun tilnärmelsevis kunnet påbegynde de mange på Selskabets Program stående Spörgsmål, hvoraf en Flerhed — såsom Vei-

ledning i Tilberedning af Fiskeprodukter, Forsög med at hindre og borttage Mid på Klipfisk, Försög med Konservering af fersk Fisk med nye Konserveringsmidler og Frysemaskiner, Afholdelse af lokale Udstillinger, väsentlig af Fiskeprodukter, Foranstaltninger til Udvikling af Bankfiske og Drivgarnsfiske i Nordsöen, samt Foranstaltninger til Forbedring af Fiskernes ökonomiske Stel, särlig med Hensyn til Assurancekasser og Selvhjälpsforeninger, — kräver mere og mere påträngende sin Lösning, som alene kan opnåes ved en betydelig Förögelse af Selskabets årlige Statsbidrag.

Ser man derunder hen til, at det viser sig mere og mere nödvendigt, at Selskabets Virksomhed stilles i et mere direkte, praktisk Forhold til Fiskeribefolkningen, ved at der anstilles stedlige Forsög i Overensstämmelse med Befolkningens og Lokaliteternes Krav, hvilket selvfölgelig medförer förögede Udgifter for Selskabet, og da det må antages, at de nye ansättendes Fiskeriinspektörers Virksomhed end yderligere vil föröge de forannävnte Krav til Selskabets Virksomhed på alle de praktiske Felter, må det väre indlysende, at kun et betydelig föröget Statsbidrag vil kunne före til betragtelige Resultater.

Med Hensyn til Selskabets Administrationsudgifter vil disse for kommende Budgettermin stille sig noget anderledes og gunstigere for Selskabet end tidligere, idet ved Hr. Kaptein Juel's Fraträdelse som Selskabets Präses indspares Kr. 3,000, hvoraf der igjen vil blive anvendt 1,000 Kroner til en Assistent i Österskultur, der tillige kommer at fungere som Fiskerimuseets Präparant, 800 Kroner i Erstatning till Inspektör Buch, der fra 1 Juli d. Å. overtog Sekreteriatet og grundet herpå ikke längere vil kunne overtage de praktisk-videnskabelige Undersögelser vedrörende Sildefiskerierne, samt Kr. 240 i Lönstilläg til Kassereren. Ved denne Ordning indspares altså henved Kr. 1,000.

Under Forudsätning af, at det ansögte Statsbidrag i sin Helhed bevilges, har man på kommende Års Budget,

efterat have indhentet Klassernes Udtalelser, forelöbig beregnet Udgifterne, heri indbefattet Bidrag til Filialerne, til Kr. 42,600, hvoraf der till de förste 13 Poster, Selskabets faste Udgifter, medgår Kr. 14,600. Med Hensyn til Klassernes Budgetoverslag, der tilsammen udgjör Kr. 28,000, skal man tillade sig at gjöre opmärksom på, at man har tänkt sig följende Summer anvendt til de forskjellige Filialer til Formål, approberede af Hovedselskabet, nemlig til:

Vardö Filial Kr. 2,000 (til Foranstaltninger vedrörende Havfiskets Udvikling og en forbedret Produkttilvirkning), til

Tromsö Kr. 2,000 (til samme Formål som Vardö), til Nordlands Fiskeriforening Kr. 4,000 (til Arbeider henhörende under Fangst- og Redskabsklassen samt Tilvirkningsklassen), til

Trondhjem Kr. 1,000 (til Fremme af Havfiske), til

Kristiansund Kr. 1,000 (til Ophjälp af Österskulturen og Hummerfisket), til

Ålesund Kr. 1,000 (til Fremme af en forbedret Klipfisktilvirkning), til

Florö Kr. 500 (til Udvikling af Bankfiske), til

Haugesund Kr. 500 (til Udsendelse af Fiskere til Holland og England), til

Stavanger Kr. 1,000 (til Udvikling af Bank- och Drivgarnsfiske i Nordsöen), til

Arendal Kr. 4,000 (til Udkläkningsanstalten for Saltvandsfisk), samt til

Langesund Kr. 500 (til Udsendelse af Fiskere).

I Henhold til alt foranstående tror man at burde udtale, at Selskabets Virksomhed omfatter så landsvigtige Formål, at det fortjener Statsmyndighedernes kraftigste Stötte, og at man dybt må beklage, at denne Stötte hidintil ikke har väret ydet i en Udsträkning, der endogså blot tilnärmelsevis har stået i det rette Forhold til Sagens overordentlige Betydning.

Ser man hen til, hvad andre fiskeridrivende Nationer

ofrer til lignende Foranstaltninger til Fiskerinäringens Udvikling, (i Tyskland, hvor Fiskerierne spiller en uväsentlig Rolle — den pröisiske Östersökyst täller 16,717 Fiskere og Nordsökysten blot 894, hvoraf omtrent Halvparten ernäre sig af Fiskeri alene, — opförer man således iår 100,000 Mark väsentlig til Fremme af Havfisket) og den deraf följgende truende Konkurrence, må man i vort Land have al Opfordring til at sörge for en kraftig Udvikling overensstemmende med Tidens Krav, der på alle Punkter kan bringes i Höjde med, hvad der på disse Felter prästeres af de övrige Nationer, for hvem Fiskerinäringen ikke på langt när spiller den Rolle i Statshusholdningen som hos os.

Selskabets Budget for kommende Termin er opfört således:

1.	Inspektör Buch*)	Kr.	4,000.
2.	Assistent Eriksen	„	1,000.
3.	Kasserer Pedersen	„	600.
4.	Reiser	„	600.
5.	Kontor, Lys og Ved	„	700.
6.	Bekjendtgörelser, Trykning	„	800.
7.	Kontorrekvisita	„	100.
8.	Porto	„	250.
9.	Böger og Tidsskrifter	„	200.
10.	Selskabets Samlinger	„	1,500.
11.	Norsk Fiskeritidende	„	2,500.
12.	Afdrag på Selskabets Gjäld	„	2,000.
13.	Renter	„	350.
14.	Arbeide under Formerelseskl.	„	9,000.
15.	„ „ Tilvirkningskl.	„	11,000.
16.	„ „ Fangst- og Redskabskl.	„	8,000.
		Ialt Kr.	42,600.

*) Sällskapets sekreterare och redaktör af Norsk Fiskeritidende. *(Utg. anm.)*

Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet under fjerde året af Föreningens tillvaro*). 1887.

Föreningen har under fjerde året af sin tillvaro med oförminskadt intresse fortsatt sina sträfvanden att bidraga till bohuslänska fiskeriernas förkofran.

Föreningens **verksamhet** har fortfarande varit begränsad af de ringa ekonomiska tillgångarne, hvilka nu såsom under föregående år icke medgifvit Föreningen att, på sätt inom de liknande sällskapen i Norge och Danmark eger rum, vare sig anställa särskilde, nödigt aflönte personer för utförandet af en väl behöflig verksamhet till fiskerinäringens förkofran eller lemna någon ersättning för sådant arbete, som för genomförandet af Föreningens syftemål är oumbärligt; men Föreningen har icke dess mindre förmått uträtta åtskilligt genom sine egne ledamöters lika frivilliga som oaflönta arbete**).

Föreningen har hållit flera sammanträden för öfverläggningar om åtgärder till bohuslänska skärgårdens och fiskeriernas förkofran, och dervid äfven uttalat åsigter om och framstält förslag till sådana åtgärder. För de vigtigaste af dessa yttranden och förslag må en kort redogörelse här vara på sin plats.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 361—380; 1885, sid. 363—368; 1886, sid. 275—280.

**) Af förekommen anledning får här än ytterligare framhållas, att Föreningens förtroende- eller embetsmän lika litet som redaktören af Bohuslänsk Fiskeritidskrift uppburit något det allra ringaste arvode för sin verksamhet såsom sådane, hvadan också anspråken på dem måste vara helt måttliga.

Efter det Föreningens kretsafdelning uti Göteborg anordnat en utställning af saltad bohussill den 20—23 sistlidne April, derunder öfverläggningar rörande bland annat saltning och märkning samt vrakning af bohussill egde rum och en kommitté för afgifvande af förslag rörande sillmärken och sillvrakning utsågs, samt efter det denna kommitté afgifvit sitt utlåtande och ett allmänt möte i Göteborg den 20 sistlidne September antagit derpå grundade förslag, beslöt Föreningen på sitt ordinarie årsmöte i Uddevalla den 30 i samma månad att bifalla detta förslag, i hvad det angick frågan om märkning af tunnor, innehållande saltad sill, oförändradt, men i hvad det angick frågan om anställandet af sillvrakare, blott så till vida att Föreningen ansåge önskligt, att en fakultativ (ej en obligatorisk) sillvrakning komme till stånd och att duglige sillvrakare anställdes uti åtminstone länets vid hafvet belägne städer.

Beträffande frågan om ostronfiskets upphjelpande har Föreningen uttalat den åsigten, att det visserligen vore önskligt, att den stadgade fridlysningstiden, med hänsyn bland annat till behofvet af skydd för det späda ynglet, utsträcktes med en eller annan månad eller t. o. m. intill den 1 November och att för små ostron ej borde, på sätt nu skedde, få till salu utbjudas; men att det med hänsyn dels till frågans outredda skick och dels till ostrongrundens egenskap att utgöra enskild egendom vore en mycket för våldsam åtgärd att för en tid af flera år alldeles förbjuda begagnandet af det redskap, ostronskrapan, hvarmed fångsten i regeln bedrefves och å de flesta grunden endast med någon fördel kunde bedrifvas. Under öfverläggningen om sistanförda förbudsförslag anfördes, hurusom den rikligare ostronförekomsten vore periodisk liksom sillfisket och hurusom en äldre för någon tid sedan afliden egare af förr mycket gifvande men under de senaste två årtiondena fattiga ostrongrund berättat, det hans farfader omtalat, att under hans faders tid fans en period af ostronfattigdom, liknande

den nuvarande, o. s. v. samt hurusom bättre bevis för gagnet af ett sådant totalt förbud och bättre kännedom om de naturliga ostrongrundens rätta värd i bohuslänska skärgården med dess egendomliga naturförhållanden behöfdes, innan det vore värdt framkomma med ett så högeligen i den enskilda eganderätten ingripande förslag som det nämnda.

Angående vården af hummerfisket har Föreningen uttalat sig för att detta borde vara förbjudet från och med den 1 Juni till och med den 30 September samt att hummer ej borde få utbjudas till salu, som ej egde en längd af minst 21 centimeter från stjertspetsen till en mellan ögonens ytterkant dragen linie.

Föreningens **ekonomi** är fortfarande inskränkt till samma helt små förhållanden som förut. Enligt den af Föreningens revisorer afgifna berättelsen öfver Föreningens ekonomiska förvaltning under tiden från och med den 1 Augusti 1886 till och med den 31 Juli 1887 befans resultatet af denna sistnämnda vara följande:

Föreningens egna medel:

Inkomster:

Behållning från förra bokslutet	kr.	498: 74.	
Årsafgifter.....	„	20: —	
Ränta	„	33: 31.	552: 05.

Utgifter:

Åtskilliga omkostnader		13: 85.
Behållning till nästa räkenskapsår	kr.	538: 20.

Hushållningssällskapets anslag:

Inkomster:

Behållning från förra bokslutet	kr.	1,465: 33.	
Årsanslag	„	1,500: —	2,965: 33.

Utgifter:

Bohuslänsk Fiskeri-tidskrift	kr. 1,492: 41.	
Sillfisketelegram ...	„ 259: 82.	1,752: 23.
Behållning till nästa räkenskapsår		kr. 1,213: 10.
Summa behållningar		kr. 1,751: 30.

Tillgångar:

Innestående å giroräkning i bank	kr. 1,710: 22.	
D:o hos redaktionen af Bohuslänsk Fiskeritidskrift	„ 8: 70.	
D:o hos Föreningens skattmästare ...	„ 32: 38.	
Summa tillgångar		kr. 1,751 30.

Föreningens **arbetsafdelningar** och **styrelse** utgöras efter senaste val af följande personer, nemligen:

Arbetsafdelningen för fiskfångst och fiskeredskap:

F. Carlson (Lysekil), ordförande.
J. Peterson (Uddevalla), vice ordförande.
N. Olsson (Glimsås, Kårehogen).

Arbetsafdelningen för fiskberedning och fiskhandel:

C. W. Collander (Uddevalla), ordförande.
A. Hagberg (Grundsund), vice ordförande.
Th. Plass (Göteborg).

Arbetsafdelningen för fiskevård:

G. J von Yhlen (Känsö, Styrsö), ordförande.
W. Gibson (Jonsered), vice ordförande.
A. H. A. Malm (Lysekil).

Arbetsafdelningen för fiskarevård och skärgårdens förkofran:

A. V. Ljungman (Lilldal, Varekil), ordförande.
P. Malmberg (Uddevalla), vice ordförande.
J. N. Sanne (Uddevalla).

Ledamöter i styrelsen jemte de fyra arbetsafdelningarnes ordförander:

M. Backelin (Fjellbacka).
F. L. Cöster (Uddevalla).
W. T. Lundgren (Strömstad).
M. Rubenson (Göteborg).
J. N. Sanne (Uddevalla).

Suppleanter i styrelsen jemte arbetsafdelningarnes vice ordförander:

R. W. Bley (Uddevalla).
J. Collander (Uddevalla).
A. H. A. Malm (Lysekil).
A. W. Rydholm (Uddevalla).
A. N. Widell (Marstrand).

Inom Föreningens styrelse är till ordförande och skattmästare utsedd herr C. W. Collander (Uddevalla), till vice ordförande herr F. L. Cöster (Uddevalla) och till sekreterare doktor A. V. Ljungman (Varekil).

Från Kretsafdelningen i Göteborg afgifves särskild berättelse.

Tjörn i Januari 1888.

Axel Vilh. Ljungman.

Bilaga A.

Protokoll, hållet i Lysekil den 30 Juli 1887 vid sammanträde af den beredning, som utsågs å diskussionsmötet under sillutställningen i Göteborg den 21 April 1887.

Närvarande: herrar C. F. Töpffer, I. B. Florén, A. V. Ljungman, A. Hagberg, P. Larsson och A. H. Malm.

§ 1.

Herr Malm tillkännagaf, att han utfärdat kallelse till detta sammanträde i följd af det uppdrag, som meddelades

honom af diskussionsmötet under sillutställningen i Göteborg den 21 April 1887. — — — — — — — — — —

Herr Malm anmodades vara beredningens ordförande äfvensom att anteckna öfverläggningens resultat i detta protokoll, som skall aflemnas till ordföranden i Göteborgs kretsafdelning af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande.

§ 2.

Härefter vidtog öfverläggningen om den första af de tvänne frågor, beredningen fått till sig hänskjutna, nemligen: hvilka märken böra användas för bohussillen, och hvilka egenskaper böra motsvara hvartdera märket?

Af meningsutbytet framgick, att de närvarande enade sig om att inmatsill och tomsill borde hafva hvart sitt märke äfvensom att af hvardera sorten lämpligt antal storlekar borde utmärkas. Till dessa märken vore bäst att använda bokstäfver, enär ingen osäkerhet kan uppstå om, huru sådant märke bör utsägas, hvilket deremot kan blifva förhållandet med andra tecken.

För att beteckna inmatsill, ansågs bokstafven **F** lämplig. Den användes visserligen för samma ändamål af skottarne, men detta bör ej vara till hinders ens för dem, som önska en sjelfständig bohuslänsk sillmärkning, eftersom tilläggsbokstafven för sillens storlek ej komme att likna något skotskt märke eller ens hafva någon motsvarighet deri. Med afseende på storleken sorteras den bohuslänska inmatsillen lämpligast i trenne sorter, hvilka beredningen ansåg kunna enkelt betecknas med bokstäfverna **A, B** och **C,** hvarvid A borde beteckna den största och C den minsta. Inmatsillens märken blefve således **FA, FB** och **FC.**

Den bohuslänska tomsillen sorteras lämpligen i fyra storlekar, hvaraf de tre större motsvara norrmännens märken KKK, KK och K och den fjerde utgöres af mindre sill. För denna minsta sort (den s. k. "mellansillen") ansågo be-

redningens samtlige ledamöter, att bokstafven **M** borde användas. I öfrigt yppade sig härvid meningsskiljaktighet.

Herrar Töpffer och Florén önskade att tomsillens tre större storlekar fortfarande måtte utmärkas med **KKK, KK** och **K,** oaktadt dessa märken äro norska eller snarare just derför. — I Norge hafva dessa märken numera endast betydelse af storleksmärken och uttrycka intet om sillens beskaffenhet i öfrigt. Dessutom saltas äfven betydliga qvantiteter tom bohussill eller dermed likartad sill på Östlandet, och denna komma norrmännen ganska säkert att allt framgent beteckna med K-märkena. Herrar Töpffer och Florén ansågo äfven att för bohuslänsk tomsill K-märkena redan vunnit det burskap kring Östersjön, att det vore betänkligt öfvergifva dem.

Beredningens öfrige ledamöter voro af den meningen, att K-märkena borde i Bohus län öfvergifvas, emedan de äro norska, och att i deras ställe en beteckning borde införas, motsvarande den, som redan förordats för inmatsill, således någon af bokstäfverna **A, B** och **C** för storleken och en särskild bokstaf för att utmärka, att sillen är tom. Begynnelsebokstafven i ordet *tom* ansågs härtill mindre lämplig, enär T och F genom missöden eller oaktsamhet vid anbringandet eller af annan anledning lätt kunna komma att förvexlas. Bokstafven **S** vore deremot ganska lämplig. Den kunde hos oss anses betyda "stråksill"*). Skottarne nyttja S, begynnelsebokstafven i ordet "spent", för större tom sill, men af samma skäl, som anfördes vid fråga om F och inmatsill, kunna ej **SA, SB** och **SC** förvexlas med skotska märken. På samma gång hafva bokstäfverna F och S den fördelen att deras betydelse förstås äfven af sillhand-

*) Äfven och väl närmast slosill. Jfr Ljungman, A. V., Om sillens och skarpsillens racer, Kjöbenhavn 1881—1882, sid. 8, 78—84, 92, 109, 111, (Nordisk Tidskrift for Fiskeri, VI, sid. 288, VII, sid. 43—49, 233, 250, 252). Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1883, sid. 30—31, 53—54, 66—68.

(Utg. anm.)

larne i utlandet, eftersom de redan allmänt användas för att beteckna full sill ("full herring") och tom sill ("spent herring", "shotten herring", "schoot Haring", "Schoten").

För tom sill förordades således å ena sidan **KKK, KK, K** och **M** samt å den andra **SA, SB, SC** och **M.**

Beredningen ansåg vidare, att å tunnorne böra utsättas dels saltarens namn eller initialer, dels saltningsorten. Saltarens namn eller initialer och saltningsorten äfvensom ettdera af ofvannämnda qvalitets- och storleksmärken borde anbringas å ena bottnen, qvalitets och storleksmärkena dessutom å tunnans hals, på det att de ej måtte komma bort med bottnen, sedan denna frånslagits, eller ock orätt botten med orätt märke kunna framvisas. Frågan om huruvida märkena böra brännas eller målas med chablon, ville beredningen lemna öppen. Bränningen tager längre tid samt är förenad med större besvär, och huru önskligt det än är, att gamla tunnor ej användas, kan dock, när så sker, bränningen lätt gifva anledning till att gamla märken få qvarstå, äfven då de icke längre passa till varan. Dessutom vore det lättare att genom målning åstadkomma tillräckligt stora och tydliga märken. Att utsätta årtal ansågs onödigt. Att beteckna månaden, då sillen saltats, vore olämpligt, eftersom ganska säkert missbruk skulle göras vid sådan märkning, som ej kunde med säkerhet kontrolleras genom att än så noga granska sillen.

Slutligen voro alla ense om att det vore bäst, om en kunglig förordning utkomme, beträffande märkena, samt om denna förordning i öfversättningar tillställdes sillhandlarne i synnerhet i norra Tyskland, Ryssland och Finland. Förordningens spridning kunde ombesörjas af Föreningen. En sådan förordning borde äfven innehålla straffbestämmelser för oriktig användning af sillmärke, i afsigt att bedraga eller vilseleda köpare.

Det allmänna diskussionsmötet i Göteborg hade till denna beredning äfven hänskjutit den frågan: vore det

önskligt att i Göteborg och skärgården vrakare anställdes för att på anmodan granska och märka den bohussill, som fördes till Göteborg?

Alle närvarande voro af den meningen att det skulle vara till stor fördel vid handeln med saltad sill, om edsvurne vrakare funnos, som på begäran kunde lemna intyg om huruvida sillen motsvarade de åsatta märkena eller ej. Sådane vrakare kunna dock ej under nuvarande förhållanden anställas i skärgården, der salterirörelsen är ganska splittrad, utan vore det bäst, om två stationerades i Göteborg och åtminstone en i Stockholm. Lönen borde hufvudsakligen vara fast, men något arbetspenningar derjemte ingå deri. I instruktionen för vrakarne i Göteborg borde medgifvas, att en af dem kunde på reqvisition få begifva sig ut i skärgården för att der granska och stämpla uppgifvet parti saltad sill.

Vrakarenas fasta lön borde bekostas af vederbörande kommunalmyndighet, på sätt under föregående århundrade hos oss egt rum, men då vrakare reqvirerades ut till skärgården, borde reqvirenten ersätta honom resekostnaderne.

Lysekil den 30 Juli 1887.

A. H. Malm.

Bilaga B.

Nya märken för den bohusländska sillen

samt redogörelse för öfriga beslut, fattade å det af "Föreningens till bohusländska fiskeriernas främjande" Kretsafdelning i Göteborg anordnade *diskussionsmötet å Handelsbörsen* i Göteborg den 20 Sept. 1887.

Kretsafdelningens styrelse får härmed uppmana Göteborgs och Bohus läns samtlige sillsaltare, att redan under nu stundande fiske på det *möjligast noggranna* sätt sortera

och märka den saltade sillen i enlighet med det af diskussionsmötet å Göteborgs Handelsbörs den 20 September detta år fattade beslut, hvarigenom önskningsmålet, att den bohuslänska sillen måtte få ett eget sjelfständigt märke och derigenom komma i åtnjutande af det anseende, som varan förtjenar, skall uppnås.

Göteborg i Oktober 1887.

Kretsafdelningens Styrelse.

M. Rubenson,
Ordförande.

J. Johansson,
(firma Johansson & Carlander).

Th. Plass.

P. A. Hagberg.

T. Simmingskiöld.
(firma Wickman & Stillström).

G. Ekman.

Alfred Svensson,
(firma Alfred Svensson & C:o).

Nya märken för den bohuslänska sillen.

I enlighet med särskilda kommitterades af Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande och dess Kretsafdelnings styrelsers tillstyrkta hemställan beslöt ett den 20 September 1887 å Handelsbörsen i Göteborg af nämnda Kretsafdelning anordnadt diskussionsmöte för sin del:

att den bohuslänska inmatsillen skall betecknas med bokstafven **F**,

och att den med afseende på storleken skall betecknas med **A**, **B** och **C**,

hvarvid *A* borde beteckna den *största* och *C* den *minsta* sorten,

hvadan inmatsillens märken skulle blifva **FA**, **FB** och **FC**;

att den bohuslänska tomsillen skulle betecknas med bokstafven **S**

och sorteras i *fyra* storlekar, hvaraf de tre större sor-

terna skulle i likhet med inmatsillen betecknas med resp. **A, B** och **C,**

hvadan tomsillens märken för de tre större sorterna skulle blifva **SA, SB** och **SC.**

För den *fjerde* och minsta sorten af tomsillen vore såväl samtlige kommitterade som mötet enige om, att bokstafven **M** borde användas.

Huru bör märkena anbringas å tunnorna?

Denna fråga beslöt mötet *lemna obesvarad* eller att öfverlemna åt en hvar salteriidkares godtfinnande, antingen han vill inbränna märkena eller måla dem med chablon.

Af meningsutbytet framgick emellertid, att inbränningen skulle hafva stora fördelar.

Sillvrakare.

Mötet beslöt vidare att godkänna Kretsafdelningens styrelses förslag:

att tre *sillvrakare* skulle anställas i Göteborg, och att en af dem skulle på reqvisition vara skyldig begifva sig ut i skärgården för att der granska och stämpla uppgifvet sillparti.

Åt Föreningens och Kretsafdelningens styrelser uppdrogs, att vidtaga lämpliga åtgärder för åstadkommande af medel till vrakarnes aflöning, hvartill man ansåg, att Landstinget och Hushållningssällskapet borde bidraga, liksom man trodde, att staden Göteborg icke skulle undandraga sig, att lemna fri vrakareplats.

Kunglig förordning rörande sillmärken.

Åt Föreningens och Kretsafdelningens styrelser uppdrog mötet, att verka för att en *kunglig förordning* måtte utkomma beträffande *sillmärkena*, hvilken förordning borde öfversättas och tillställas sillhandlarne i synnerhet i norra Tyskland, Ryssland och Finland.

Bilaga C.

Berättelse,

afgifven vid Kretsafdelningens i Göteborg sammanträde den 13 Januari 1888

af

M. Rubenson.

Vid fångstperiodens början, då sjöfarten i Göteborg ännu var i full gång, uppstod svårigheter för anskaffande af plats för den talrika båtflottan, enär den tillförene anvisade i flera hänseenden var ogynsam, dels för de här liggande sjögående ångarnes lossning och lastning och dels för svängbrons öppnande. Vederbörande visade ett erkännansvärdt tillmötesgående, och de mindre olägenheter, som uppstodo vid den nya anordningen, att båtarne skulle uppgå till Hultmans holme, undanröjdes snart, likasom ock de hinder, hvilka förefunnos med hänsyn till båtflottans placerande vid nämnda kajplats. Der kunde nemligen lasterna icke, såsom sig höfdes, befordras snart och med lätthet till banvagnarne, oaktadt intet lemnades å sido, som från statsbanbefälets sida här kunde göras.

Såsom exempel må anföras, att för ett fåtal vagnars flyttande fordrades ett par lokomotiv och en större arbetsstyrka. För att undgå denna tidsödande och för befordran af sillmängderna uppåt landet hämmande transport, var enda utvägen att få tillgång till Lilla Bommens bassin, så att båtflottan kunde förtöjas vid Östra Hamngatans kaj, der tre jernbanspår finnas och der lossning kan ske direkt från farkosterna till banvagnarne. Genom ytterligare tillmötesgående från hamnkaptenen, som här hade att i främsta rummet se till den ännu i full gång varande sjötrafiken, hvilken upptog kajområdet, erhölls genom ångarnes omplacering behöfligt område för båtarnes tilläggning.

Att Kretsafdelningen genom sin styrelse har varit i tillfälle att här komma fångstmännen, båtegarne och uppköparne af den färska varan till gagn, nämner jag blott i förbigående, likasom om de fördelar, som blifvit en följd af den äfven vid Lilla Bommen anbragta elektriska belysningen. Den hitförda vadsillen har varit i allmänhet bättre och med mera inmatsill blandad än från föregående årens fisken. Till en början betaltes såsom vanligt mycket höga pris och under November höllo sig prisen någorlunda uppe, men mot medlet af December nedgingo de, och dertill kom svårighet att finna afsättning för den rikliga, dagliga tillförseln. Det ännu pågående fisket har dock haft de företräden, som ligga deruti att fångsterna gjorts mer i närheten af de största afsättningsorterna, Göteborg och Marstrand. Varan har sålunda fordrat en kort seglingstid och kunnat komma riktigt *färsk* både till de sjögående ångarne och till landsorten med bantågen.

Den ekonomiska sidan af hvad fångsten inbringat, eller om den åt sina idkare öfver hufvud gifvit något öfverskott, torde icke för närvarande kunna beräknas; men visst är, att den färska varan gått åt, och att, såsom från Marstrand skett, samme ångbåtar mer och mindre reguliärt under fiskets gång hemtat laster till olika utländska hamnar, talar till fördel för afsättningens tilltagande. Så har ock exporten från Göteborg varit icke obetydlig, och det vill synas efter siffrorna i telegrammen, som om försäljningen i London och i Hull icke skulle varit så alldeles ogynsam förutom för sådan vara, som vanvårdats eller illa packats.

Rörande förädlingen af sillen genom saltning, kryddning, rökning o. s. v. är ledsamt nog icke mycket att säga. Säkert är dock, att så väl i Göteborg som i skärgården på flere ställen åt *saltningen* egnats mycket mera omsorg, och att man har en vara, som gör skäl för sig. Rökning sker också i större omfattning än tillförene, och "kippers" rökade på olika platser kunde, om man lade an på att röka i större

skala, täfla med andra lands liknande vara. Äfven andra sorter rökt sill varda allt mer föremål för företagsamheten, men ingalunda i så stor omfattning som de borde och kunde vara. En annan förädling: inläggning med kryddor, torde i år komma än mer i marknaden, och tvifvel råder icke derom, att denna sill skall äfven inom landet finna marknad, när man blott säljer den till ett pris, som står i förhållande till varan, eller med andra ord ej begär så mycket för den, att menige man eller de små hushållen, mängden af konsumenter, derför måste afstå från den aptitsretande rätten. På utlandet, särskildt på Amerika, kan enligt en fackmans uppgift beredas afsättning för sådan sill.

En ypperlig saltad *delikatess-sill* skulle erhållas här, likaväl som t. ex. i Norge, när man med omsorg beredde den bästa inmatsillen och packade den i fjerdingar eller mindre kärl, för att med mera lätthet kunna sälja densamma, ett tillvägagående som rekommenderas särskildt åt de framstående och kända svenska salterifirmorna i Göteborg. Hvad öfriga förädlingar af de ymniga sillmängderna angår, är för närvarande icke att mäla mera, än att den nya anläggningen för tillverkning af foderämnen m. m. å Björkö varder färdig inom ett par månader, och att herrar Alén och Levander fortfarande experimentera med att framställa gödningsämnen efter en af dem uppfunnen ny metod.

Kretsafdelningens styrelse har så vidt möjligt sökt följa med och gagna så långt i dess förmåga stått, och vid afdelningens sammankomster hafva framlagts de resultat, hvartill man kommit. Föreningen har ock med en sällspord enighet och efter mogen pröfning godkänt de framstälda förslagen, och så har initiativ härifrån tagits till den utställning af saltad sill, som här egde rum i April, likasom till de möten, som under förra året anordnats i sammanhang med nämnda utställning och i September månad. Förhandlingarna från dessa möten ha sedan blifvit tryckta och spridda

på de olika fiskelägena i skärgården. Glädjande är att omnämna, att de här föreslagna märkena, enligt fiskeritillsyningsmannen d:r MALM's uppgift, vid nu pågående fiske af flere salteriidkare upptagits.

Att för närvarande konjunkturerna äro dåliga, kan ej nekas, men bohuslänska sillfisket delar i så hänseende samma öde som de skotska, holländska och norska, från hvilka meddelanden föreligga om dåliga pris samt om svårighet att alltid finna användning för de ymniga skördarne, som hafvet gett och ger.

Utom den allt för stora tillgången, som öfver allt liksom hos oss bidrager till den sämre afsättningen, äro de bättre lefnadsvilkoren för den stora befolkningen äfven att nämna. Den billiga mjölken, mjölet, grynen och fläsket ingå numera exempelvis i Sverige till större omväxling bland födoämnena, der förr sill och potatis var daglig spis. Jag har ej velat underlåta att framhålla dessa fakta, då man så ofta får höra och se i tryck återgifvas, att man ej gör nog för att finna afsättning. I detta hänseende kan, såsom det nu förhåller sig, hvarken statsmakterne eller föreningar, äfven med de största ansträngningar, göra mycket mer, än hvad som gjorts. Å andra områden till näringens gagn är åter från statens sida allt för litet gjordt, men det hör ej till den redogörelse, för hvilken jag vid detta sammanträde velat taga uppmärksamheten i anspråk.

Huru sillen rökes i Holland och frågan om bohussillens afsättning der*).

(Ur Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning).

Vi återgifva här ett utdrag ur det anförande härom, som meddelades af herr M. Rubenson vid senaste sammanträde inom Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande kretsafdelning i Göteborg.

Den rökta holländska sillen under dess olika benämningar spelar såväl i Holland som i grannlanden en temligen stor roll som födoämne såväl för den i bättre som för den i tarfligare vilkor lefvande befolkningen. Den bästa tid för produktion och försäljning är från December, eller rättare, så snart kall väderlek inträder, och till efter fastan.

Prisen, hvilka ernås, äro högst olika, dels beroende på de olika sorterna, dels af qvaliteten och naturligtvis mest af fångsternas ymnighet.

Flera år efter hvarandra ha holländarne haft ett långt under medelmåttan gifvande fiske af vintersill, hvilket af åtskilliga ansetts vara en följd af det stora bohuslänska fisket, och började man för den skull under de båda senaste åren importera sill från Sverige, Norge och Danmark. Varan kom emellertid snart i misskredit genom den slarfviga behandlingen, sorteringen och transporten, i synnerhet de senare, enär sillen till stor del blef sänd löst lastad på jernbanvagnar, ofta utan is, från Fredrikshamn, hvarpå den ankom till bestämmelseorten 3 à 4 dagar senare, efter att under tiden ha varit utsatt för en mer eller mindre mild temperatur, hvartill kom skakningen under vägen. Hurudan beskaffenheten då var, har en hvar lätt att tänka sig. Den bästa sillen

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1884, sid. 343—360 jemte planscher. *(Utg. anm.)*

erhölls från Fredrikstad, inlagd i tunnor med borsyra. Den sändes direkt till Amsterdam med ångare, som nästan hvarje vecka gjorde reguliära turer. Dock förekommo äfven här felaktigheter, hufvudsakligen med afseende på sorteringen och behandlingen.

En så noggrant som möjligt företagen sortering af riktigt *stor* och *mindre* sill är ett af hufvudvilkoren för att ernå goda pris på den holländska marknaden, och orsaken härtill är att man har två klasser af rökare, af hvilka den ena endast kan använda den mindre sorten och den andra blott den större och fetare sillen. När nu blandning sändes eller medelstorlekar, äro dessa obrukbara för båda parterna och betalas alltid med en bagatell, om man i det hela taget kan finna afsättning för dem alls. Den mindre sillen rökes uteslutande af rökare i de olika städerna omkring Zuiderzee och går åt såsom en efterbildning af den s. k. "Zuiderzeeharing," under det den stora, feta sillen användes af rökare å Nordsjöplatserna, och från denna regel sker icke något undantag.

Under vintern förra året gjorde en norsk firma några försök med öfversändandet af efter holländsk metod rökt sill och använde härtill hufvudsakligen sådana storlekar, hvilka voro för små att bruka till "kippers" för export till England, hvarför dess rökeri förnämligast var afsedt. Försöken lyckades hvad qvaliteten angår mycket bra, och åtskilliga tusen lådor sändes till Holland, men resultaten i ekonomiskt hänseende vordo icke så goda — något hvartill äfven den varma väderleken bidrog.

Då uppförande af ett rökeri efter holländsk förebild *icke* är förenadt med stora kostnader, vore det ej ur vägen, om man också i Göteborg gjorde ett försök dermed för att tillgodogöra sig sillmängderna. Svårighet förefinnes dock för närvarande med lämpliga kommunikationer för en hastig och regelmässig transport; på Holland vore det måhända bäst att sända varan öfver Fredrikshamn och sedan på jern-

väg, enär man kunde genom att taga en hel vagn betinga billigare fraktkostnader.

I Holland finnes icke någon tull på rökt sill. Försäljningen sker vanligtvis till den högstbjudande på auktion, och konsumeras vanligen, endast i Amsterdam, flera tusen lådor hvarje vecka.

Innan jag redogör för sjelfva rökningen, måste förutsändas såsom ett oeftergifligt hufvudvilkor för ett godt resultat, att sillen måste vara så färsk som möjligt, sköljas och rensas väl från fjäll och slem, innan den rökes, och skall till rökningen uteslutande brukas affall af *ek*trä.

Olika rökningsmetoder.

N:r 1) Sill till böckling.

Blank böckling, passande för *Holland*, kallrökes utan tillsättning af salt, tills sillen varder fullkomligt torr (omkring 6 à 8 timmar); dock måste sillens ursprungliga färg bibehållas. Till böckling användes den minsta sillsort, helst sådan som är full, och är detta den sill, hvilken om vintern går mest åt i Amsterdam.

N:r 2) Blank böckling

för *Tyskland* och *Belgien* tillsättes med något salt för att varda mera hållbar (men måste dock ej ha någon salt smak) och rökes något längre tid än samma vara för Holland eller så att färgen stöter mera i gult än å den förut nämnda.

N:r 3) Hård, brunrökt böckling.

Sillen saltas under en kort tid, 4 à 6 timmar, i stark lake, rökes derefter långsamt, tills den blifvit någorlunda torr, hvarpå den erhåller en stark rökning, som gifver den behöflig brun färg och hårdhet.

N:r 4) "Spekböckling."

Härtill tages den största sortens full, fet sill. Sillen lägges i stark lake omkring 24 timmar, rökes derefter 4 à 5

dagar med $^1/_2$ à $^1/_1$ dags mellantid, så att sillen hvar gång varder fullständigt afkyld. Färgen måste vara mörk, guldgul, icke förbränd.

N:r 5) Engelsk böckling.

Detta är en nordsjösill, som fångas på 50 à 58 graders nordlig bredd under tiden från Juli till December månader och förvaras uti tunnor i lake (med omkr. 8 skålpund salt till tunnan) eller också lös och torr i skeppsrummet med strösaltning. Denna vara är gångbar hela året (mest från Augusti till Maj månader) och kan genom sin saltning och rökning förvaras lång tid, utan att qvaliteten försämras. Rökningen sker på samma sätt som för "spekböckling."

Samma sill begagnas också i brist på äkta vara till efterbildande af andra sorter, i det saltet urvattnas, hvarpå den rökes ljusgul (såsom n:r 2 för belgiska marknaden) eller också mörkbrun (som n:r 3 och då hufvudsakligen för marknaden i Amsterdam och ännu ett par mindre städer).

Den *äkta* varan, n:r 1, 2 och 3, är Zuiderzeesill och n:r 4 Nordsjösill.

Packningen sker i Holland uti simpla, flätade korgar. Den norska firman sände sin vara i mindre lådor om 100 stycken, hvilket visade sig fördelaktigt under den långa transporten.

Blank böckling ätes stekt i smör eller olja; de andra sorterna förtäras utan tillsats.

För äkta vara betaltes vid tiden, då ofvanstående skrefs från fackman i Holland, i medlet af December n:r 1 1,6 fl., imiterad bohussill, rökt i Amsterdam, 2,50 à 3,50 fl., n:r 3, äkta, 7 fl., imitation 3 fl. à 3,25 fl. per tal (200 stycken). För n:r 4 af bohussill 6 fl. per 100 stycken; engelsk böckling 2,75 à 3,25 per tal (200 stycken).

Rikt sillfiske och likaväl förlust.

(Ur Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning).

Under denna rubrik förekommer i ett par af de senare numren utaf norska tidningen "Verldens Gang" en uppsats, som äfven i vårt land förtjenar läsas och beaktas af i sillfisket intresserade fångstmän, sillsaltare och köpmän. Vi återgifva här framställningen i något förkortad form:

Ett så billigt sillfiske — skrifver nämnda tidning — som köpmännen hade i fjor, åtminstone uppe i Nordland, hör till sällsyntheterna. Man kunde få en tunna lös sill för 1 à 2 kronor och få den förädlad för 40 à 50 öre. Fångsten försiggick under den bästa årstid, då ångbåtsfrakterna voro billiga och utrustningen af uppköpsfartygen kräfde de minsta möjliga utlägg. Sillen gick till i fjordar och sund, der risken för fartyg och last var ringa eller ingen. Man måste derför vara berättigad tro, om det någon gång skulle löna sig att spekulera i sill, måtte det löna sig i år.

Men likaväl säga köpare, att många af dem hafva förlorat pengar på spekulationer, och detta rätt betydligt.

Slikt är vid första påseendet oförklarligt. Köparne erhöllo den synnerligen goda varan så godt som till skänks, i det fiskarne icke tjente maten under den tid, fisket pågick — ja många af vadegarne släppte sina "stäng," enär de ansågo det icke löna sig att upptaga den fångade sillen.

Det lönade sig alltså icke för fångstmännen att fiska.

Hvad är orsaken härtill? Utländingarne hafva icke minskat sin sillkonsumtion, och icke heller hafva de andra fiskeidkande nationerna i år gjort ett sådant storfiske, att det skulle förstört prisen. Visserligen öfverstiger vår egen sillutförsel under de tio första månaderna af 1887 betydligt utförseln under samma tid för 1886; men att detta skulle

göra den norska sillen så godt som värdelös på de fremmande marknaderna, kan ingen, som känner något till förhållandena, sätta tro till. Nej, orsakerna äro att söka på andra håll, af hvilka här må nämnas de vigtigaste.

Den egentliga hufvudorsaken till prisfallet på den norska sillen är det snart sagdt metodiskt genomförda slarfvet, som begås vid beredningen och behandlingen i öfrigt. Ifrån det sillen tagits upp ur hafvet och tills den skall sändas i marknaden, behandlas den, som om den icke vore bestämd att räknas till sådant, som kan ätas. Om jag blott skulle uppräkna hälften af det felaktiga i tillvägagåendet vid förädlingen, blefve jag icke trodd af dem, som icke känna till saken. Och ett dylikt tillvägagående göra såväl fiskrarne som köparne sig skyldiga till. Mera sällan finner man någon, som på allvar bemödar sig om ett bättre sätt vid sillberedningen.

Följderna af en dylik vårdslöshet äro, att en stor del sill, i synnerhet under den varma årstiden, har tagit skada, innan den kommit i salt. Detta tillskrifves dels fiskrarnes likgiltighet, i det de icke inse det orätta uti att promenera omkring uti den fylda båten och sålunda skada sillmassan, och dels att köparne taga för stora partier på en gång, så att varan förderfvas under sjelfva beredningen.

Att bevara den färska sillen mot väderlekens inflytande kommer aldrig i fråga. På saltningsplatserna är man ofta vitne till, huru hundradetals tunnor störtas i en binge, utan att man bryr sig om att blanda ett enda saltkorn i massan, och så ligger sillen der, utsatt för sol, blåst eller nederbörd, stundom dygnet om, innan den lägges i tunnan.

Sjelfva tunnornas behandling sker för det mesta på ackord, och en hvar vet, huru noga dylikt arbete måste kontrolleras för att undgå fusk. Gälningen försiggår icke med tillräcklig omsorg, hvadan blodet ej kan fullständigt rinna bort, hvilket förorsakar att sillen så mycket snarare förderfvas. Saltningen sker likaledes på slump. Är packaren

oöfvad, händer icke sällan, att han, när man t. ex. skall använda en tunna salt till tio tunnor sill, tager så mycket till den första tunnan, att det blir allt för litet till den sista, och tvärtom.

Våra usla silltunnor hafva nära nog blifvit ett ordspråk. Här har den så ofta prisade norska segheten och fasthållandet af det gamla invanda burit en af sina bittraste frukter. Att vår fetsill i utlandet har fått ett så dåligt rykte och måst säljas till underpris samt ofta vrakats, när det finnes tillgång på andra sillsorter, dertill är till stor del de usla silltunnorna skulden. Stafven är så eländigt tunn, att tunnan måste behandlas med den största varsamhet. Banden äro för få och för svaga, och många tunnor kräfva ett helt efterarbete för att varda vattentäta. Erhåller en dylik tunna under lossning och lastning en mindre stöt, så springer hon läck och innehållet förstöres. Arbetare, som äro vanda vid att behandla de solida skotska och holländska tunnorna, taga icke itu med en silltunna, som om hon innehölle ägg, och de hafva icke heller tid dertill.

Mycket af den sill, som från kuststäderna sändes till utlandet, är uppblandad med härsken, lakrunnen sill. Man har alltså icke kasserat den skämda varan, utan blandat den med god sill, för att sålunda få den såld.

Att våra tunnor få ett bättre utseende och förfärdigas af solidt, ändamålsenligt material, är icke nog; deras innehåll må jemväl svara mot hvad det yttre lofvar. Och detta kommer näppeligen att varda fallet förr, än det införes ordentlig *kontroll* vid beredningen, antingen genom myndigheterna eller de närmast intresserade sillspekulanterna.

Ett af de fel, som anföras mot vår fetsill, är dess totala brist på jemnhet. Och jemn, likartad vara skall man icke erhålla med det nuvarande tillvägagåendet. Jag skall endast nämna sorteringen. Denna tillgår alldeles på slump efter respektive köpares tycke. Och detta är så olika, att hvad en kallar stor Kristianiasill skulle en annan utan vidare

kalla medelsill. Äfven en den mest öfvade "sildevirkere" plägar, när han flyttar från en köpare till en annan, först undersöka, "huru stora märken" den senare brukar, för att i trygghet kunna komma i gång vid arbetet.

De våldsamma prisfallen hafva också en annan anledning, nemligen sillspekulanternas brådska att få de köpta partierna i handeln. Under loppet af eftersommaren och hösten utföra de så stora partier, att marknaderna varda öfverfylda. Många skulle mycket väl kunna vänta några månader, då tiden vore lämpligare, och med det samma skulle deras sill, väl behandlad, vinna derpå.

Ett obeskrifligt slöseri sker med fångsten å de större sillplatserna. Efter amtmannens uppgift fångades i fjor i Nordlands amt 450,000 tunnor sill. Med anledning deraf, att sillen föll sig mindre, och på grund af det sorteringssätt, köparne snart införde — mindre märken än stor Kristianiasill saltades icke —, kan man säkert säga, att en tredjedel af den fångade mängden kasserades. Alltså vordo minst 212,000 tunnor sill återgifna åt sjön eller såsom onyttiga bortkastade. Hade man tagit tranen ut ur denna sillmängd, hade erhållits — med beräkning att af 15 tunnor sill fås 1 tunna tran och denna värderas till 20 kronor — mer än en fjerdedels million kr., som nu gått förlorade. Och detta blott i ett enda amt på ett halft års tid! Kan väl ett dylikt slöseri medföra annat än armod och elände? Och förtjenar man annat?

* * *

I korta drag skall jag redogöra för skottarnes sätt att behandla sillen*). Skottarnes sill är bland de mest efterfrågade sorter både i och utanför Europa på grund af dess godhet samt dess utsökta och likartade behandling. Men det måste erinras, att den norska fetsillen i färskt tillstånd

---

*) Jfr Ljungman, A. V., Anteckningar rörande sillsaltning, sillvrakning och sillhandel. Uddevalla 1883. *Utg. anm.*

icke i något hänseende står tillbaka för den sill, som fångas vid Skotlands kuster. Allt ligger uti beredningen.

De skotske fiskrarne taga genast sillen utur garnen, då hon mycket lätt skadas genom att ligga qvar i garnhögen. Båtarne äro delade i flera rum, så att icke allt för stora mängder hopas på ett ställe. I det hela undviker man så mycket som möjligt att utsätta den färska sillen för starkt tryck eller att röra i den, likasom den alltid öfvertäckes till skydd emot vädrets vexlingar.

Den sill, som icke kommit i salt inom 24 timmar efter att den är fångad, erhåller icke den offentlige vrakarens stämpel (och i Skotland underkastas all sill, som exporteras, offentlig vrakning). Så snart man kommit i land, störtas sillen i lämpliga gälningsbingar och blandas med tillräckligt salt. Derpå gälas hon samt saltströs å nyo, innan den egentliga nedsaltningen vidtager.

Gälningen sker icke så som hos oss, der man ofta nöjer sig med att gifva sillen ett litet skärande i skinnet framme vid bröstfenorna. Skottarne borttaga under gälningen gälarne, strupen, hjertat, lefvern och magsäcken samt, om varan är ämnad till export utom Europa, också blindtarmarne — alltså alla de delar, som snarast äro utsatta för att förderfvas. Sorteringen försiggår icke såsom hos oss efter storleken, utan efter bukens innehåll, i det man gör skilnad mellan fetsill, utlekt sill och sill, som har utvecklad rom och mjölke.

Under saltningen lägges sillen på ryggen och tunnan fylles på sådant sätt, att ett par lag komma öfver kanten, hvarefter en särskild botten påsättes. Efter 3 à 4 dagar anses sillen ha sjunkit tillräckligt, tunnan fylles, slås igen och lägges på sidan. Den vändes hvar tredje eller fjerde dag, och efter minst 10 dagars förlopp aftappas laken, tunnan slås upp och fylles med sill af enahanda sort och samma inläggningssätt, hvarpå innehållet nedpressas och tunnan slås igen så-

som färdig till afskeppning. Genom sprundöppningen påfylles till sist så mycket lake, som tunnan kan mottaga.

Såsom häraf framgår, fordrar denna beredning mera arbete, än som hos oss är vanligt. Men det är ett arbete, som lönar sig, något som hos oss icke alltid kan sägas vara fallet.

De skotska silltunnorna äro förfärdigade af tumstjock björkstaf. I den ena änden äro påsatta 10 band, den ända, som är bestämd att slås upp, har 4 band på buken och 3 på laggen. Banden äro åtskilligt tjockare och sålunda starkare, än dem vi begagna.

* * *

Vid genomläsning af den okände författarens uppsats kan man med skäl göra den frågan: är det värkligen möjligt, att man i Norge går till väga såsom han säger? Skulle detta vara fallet, har han gjort sina landsmän lika stort gagn med sitt uppträdande, som då professor Reulaux uppträdde och skarpt gisslade sina landsmän, industriidkarne i Tyskland. I början togo desse upptuktelserna mycket illa vid sig; men omsider, allt efter som de funno det berättigade uti, hvad den på sin tid förhånade professorn sagt, försvann det bevingade ordet "billig und schlecht," som tillförene snart sagdt var oskiljaktigt från omdömena om tyska industrien.

Äfven för *vårt* lofvande sillfiskes framtid finnes i denna uppsats ett gif akt. Må äfven vi tillgodogöra oss de vunna erfarenheterna och snart bringa till stånd en samvetsgrann *gälning* och *sortering* samt noga *kontroll* vid saltningen, hvilket ju äfven varit på tal vid Föreningens till bohuslänska fiskerierna främjande sammanträden. Dermed skall hela näringen främjas.

Bevaring af fiskegarn*).

(Efter Norsk Fiskeritidende).

Då garn och andra fiskeredskap snart förstöras, till och med om de icke utsättas för yttre våld, så ligger orsaken dertill dels i den större eller mindre mängd animaliska beståndsdelar från fisken, som fastnar vid redskapen och som under vissa temperaturförhållanden öfvergår till förruttnelse, dels i myriader af mikroskopiska infusorier, som tränga sig in mellan fibrerna och der i synnerhet under sommaren starkt föröka sig. Jemte det att tråden försvagas, derigenom att dess beståndsdelar ingå nya kemiska föreningar, får helt visst en del af densamma tjena såsom föda för dessa infusorier. Ju lösare en tråd är spunnen, ju lättare bana dessa sig väg in i densamma, och ju hastigare varder den förstörd. För att bevara sina redskap, begagnar fiskaren derför hvarje tillfälle till att torka dem, och bör dertill väljas en plats, som ligger i skuggan och hvarest det finnes godt luftdrag. Hvar och en vet att man aldrig bör stufva hop våta fiskeredskap. Nödgas man emellertid dertill, strös salt mellan hvarje lag eller öfveröser man dem med hafsvatten. Garnredskap, hufvudsakligen sillgarn och vadar, som begagnas under sommaren, böra ofta rensas, antingen genom att urtvättas i björklut eller som i Nova Scotia uti ett afkok å gran- och furubark. Under fisketiden företages en sådan rensning der hvarje vecka, i det att garnen nedläggas i afkoket lördags afton och få qvarligga deri öfver söndagen.

---

*) Jfr Bohuslänsk Fiskeritidskrift, 1886, sid. 187—189, 209—210. *(Utg. anm.)*

Jemte det fiskeredskapen sålunda bevaras, derigenom att man förstör de organismer, som angripa det material, hvaraf de förfärdigats, kan man också preparera detta på ett sådant sätt, att det till en viss grad kan motstå deras inverkan.

Det enklaste bevaringssättet består i att röka garnen, som derigenom genomträngas af kreosot, hvars antiseptiska egenskaper äro allmänt kända. Då rökningen tid efter annan upprepas, är den, trots sin enkelhet, icke att förakta såsom bevaringsmedel*).

Varm stenkolstjära bevarar visserligen garnen mot att ruttna under begagnandet, men den gör dem hårda och styfva, hvarigenom tråden skörnar i knutarne, samt benägna att "taga brunne" (d. v. s. att blifva häftigt upphettade).

Varm med terpentinolja förtunnad trä- eller stenkolstjära göra likaledes garnen styfva och sköra. Samma är ock förhållandet med kokt linolja**).

"Träkoltjära" gör garnen fallna för att lätt "taga brunne".

Skottarne begagnade förr tjära och terpentinolja. Tjäran koktes först en timme, hvarigenom den förlorade en del af sin benägenhet att förorsaka "brunne", hvarefter en lika stor mängd till 40—50° C. uppvärmd terpentinolja tillsattes. Genom denna blandning drogs derefter garnen. I stället för tjära begagnades äfven "tjock terpentin", hvarefter den öfverflödiga vätskan utpressades genom att låta garnen gå genom en maskin med två rullar. På sistnämnda sätt indränkta bibehålla de sin naturliga färg.

I New Foundland brukar man att först koka furu-, gran- eller björkbark, intill dess vätskan erhållit den behöfliga styrkan, samt derefter aftappa densamma och försätta henne med tjära i sådant förhållande att 5 liter tagas till 100 liter utaf afkoket.

---

*) Mittheilungen d. D. F. V. Berlin 1885.
**) Fishing Gazette. Mars 1884.

I New Brunswick tillsättes grönsåpa i stället för tjära *).

I Frankrike begagnades mycket en (2—4 %) lösning i vatten af alun eller svafvelsyrad koppar- eller zinkoxid.

Från England finnes uppgifven såsom tjenlig en lösning af alun i vatten, som tillsättes med kernmjölk (2 uns eller 62 gram alun till hvarje gallon eller $4^1/_2$ liter), i hvilken vätska garnen få ligga i 6 timmar.

I Förenta Staterna begagnas tjära ännu mycket till de tyngre redskapen **) hvaremot man till de mindre liksom i Europa mest använder barkning eller garfning undantagandes till bomsläpnät (trawlnets), som indränkas med tjära. I synnerhet har Katekun **) — terra japonica — under de senaste trettio åren vunnit mycken utbredning som garfningsmedel. Häraf finnas tre hufvudsorter ***), nemligen:

1. Gambirkateku, som erhålles genom afkokning å grenar och blad från gambirbusken, hvilken växer i bortre Indien och på de indiska öarne. Efter afdunstning fås en lerfärgad massa, som skäres i terningar af omkring en kubiktums storlek. När terningarne äro fullt torra, äro de mörkbruna å yttersidan, men ljusbruna inuti. Stundom förekomma långt mindre terningar i handeln, men dessa äro ofta förfalskade med torkadt blod, mjöl o. s. v.

2. Palmkateku, som erhålles genom afkok å betelnötpalmens färska frön. Häraf finnas två sorter, nemligen Kassu, som formas i mörkbruna, runda, omkring 2 tum breda och en half tum tjocka brickor, ofta med risskal å ena sidan, och Coury, som är gulbrun och hvars jordartade brott lätt gör densamma igenkänlig från Kassun, som glimmar i brottet. Båda dessa sorter äro mindre god vara.

---

*) F. H. Storer: Memoranda of methods for "Barking" and Preserving Nets. Report of The Commissioner. U. S. C. o. F. & F. 1882.

**) Den blef bekant i Europa under sextonde århundradet och begagnades såsom läkemedel.

***) Dansk "Fiskeritidende", 1885.

3. Cutch, som erhålles af en ostindisk Acacia, hvilken nu äfven odlas i Vestindien. Häraf finnas två sorter, nemligen Pegukateku, som erhålles i mörkbruna, mellan blad packade klumpar, är tyngre än vatten, smakar bittert och angifves innehålla 55—58 % garfsyra, samt Bengalkateku, som är gråbrun med glänsande strimmor eller lag i brottet, helst försäljes i bitar af 1—3 tums bredd och innehåller bortåt 50 % garfsyra.

Rensad kateku benämnes en vara, som försäljes i kakor å omkring ett skålpunds vigt stycket. Den är för det mesta förfalskad.

I allmänhet anföres såsom kännetecken på god kateku, att den är brun och fettskimrande i brottet, som dessutom är muslinliknande. Till sin massa skall katekun vara tät och ensartad samt alltså hafva så få ihåligheter (blåsor) som möjligt. Uti varmt vatten skall den goda katekun långsamt lösa sig.

"Foreningen til Fiskeriernes Fremme i Danmark og Bilande" har låtit kemiskt undersöka 9 prof, hvilka innehöllo

från 12,15—18,25 % vatten
„ 77,05—83,94 „ organiska beståndsdelar och
„ 1,10— 7,40 „ organiska „

Mängden af garfsyra varierade för 5 af profven från 48 till 61 %. Detaljprisen varierade från 52 till 78 öre för kilogram.

Kateku förfalskas ofta genom att blandas med andra adstringerande extrakter, med potatisstärkelse, röd lerjord, sand, alun o. s. v.*). Är den blandad med sämre sorter eller fremmande extrakter, märkes detta på färgen, som är mörkbrun, nästan svart, samt på smaken, i det att den saknar den behagliga, söta eftersmak, den goda varan besitter. Förfalskningen kan äfven ådagaläggas genom kemisk undersökning. En lösning i vatten af god kateku får genom till-

*) D:r med. Herman Klencke: Lexikon der Verfälschungen. Leipzig 1879.

sättning af jernvitriol en grön färg, då den deremot blifver violett eller svart, om varan är tillsatt med sämre ämnen. Är den tillsatt med jord, sand eller liknande *), för att göra den tyngre, falla dessa ämnen till bottnen, när katekun upplöses i vatten, ättika, vin eller sprit. Vid förbränning blifva de likaledes qvar såsom fasta beståndsdelar. Stärkelse påvisas genom tillsats af jodtinktur, som färgar bottensatsen blå, efter det profvet lösts först i kallt vatten och derefter i sprit, då stärkelsen faller till bottnen.

För barkning med kateku har svensk-norske konsuln i Scheveningen A. E. Maas gifvit följande anvisning:

En kilogram kateku upplöses uti 40 liter kokande vatten, och användes samma förhållande i fråga om hvilken som helst mängd man behöfver **). Man måste hafva tillräckligt med lösning, så att garnen fullständigt täckas af densamma i barkningskaret, men man måste äfven se till att garnen komma att ligga så lätt och löst som möjligt, då de läggas i detta kar. Lösningen hälles först på garnen, när katekun blifvit under kokning helt och hållet löst, och den hälles på så varm som möjligt, men dock icke kokande (60—70 grader Celsius). Garnen böra ligga i 24 timmar i lösningen. Derefter tagas de upp och bredas ut å lämplig plats till torkning. Af särskild vigt är att garnen först må tagas in från torkningen, då de blifvit fullt torra. Den lösning, som finnes qvar uti karet, slås tillbaka i kitteln och tillsättes med vatten, intill dess man har vätska nog för att upplösa samma mängd kateku som vid den första barkningen, alltså 1 kilogram till 40 liter vätska, och

---

*) Sand skall dervid göra varan mera hållbar, och har man funnit henne tillsatt med ända till 26 % deraf.

**) Den belgiske kommissarien vid utställningen i Amsterdam 1861, E. de Brauwer, säger i sin berättelse, att vätskan icke må koka, utan blott uppvärmas till 80° C., enär kokningen skulle förändra vätskans natur och göra den frätande. Detsamma säger pastor Löberg i sin bok "Norges Fiskerier". Såsom af det följande synes, brukas likväl nu alltid att upplösa katekun i kokande vatten.

man har då blandning för andra gångens barkning. Sammalunda upprepas tillagningen af lösningen för hvarje särskild barkning.

Garn af bomullstråd, som skola indränkas med olja, böra förut hafva barkats 3 gånger på ofvan beskrifna sätt, hvarefter de måste väl torkas, förr än de indränkas med den oblandade och okokta linoljan. Oljan får alls icke värmas, utan må tvärtom helst vara så kall som möjligt. Oljan hälles i ett kar, och användes en kilogram olja till hvarje kilogram garn, d. v. s. lika många kilogram olja som vigten i kilogram af samtliga de garn, som skola indränkas. Efter det man lagt garnen i oljan, tagas de upp och få öfver karet gå emellan två valsar för att så mycket öfverflödig olja som möjligt må pressas ut och rinna tillbaka uti karet igen. Garnen läggas derefter i ett kar med dubbel botten, på det man må kunna uppsamla den olja, som ännu rinner af garnen och för att hindra det de understa garnen komma att ligga uti olja. Man låter garnen ligga i karen, intill dess att det icke längre droppar olja från dem, hvartill i allmänhet åtgår 12 timmar. Derefter utbredas garnen på en jemn plats i fria luften till torkning, och sålunda få de ligga, intill dess de äro alldeles torra. Rinner fortfarande olja från dem, kan man litet emellanåt vända dem på marken, men de böra aldrig upphängas till torkning och lika så litet få de packas ofvanpå hvarandra. Äfven om det regnar och stormar måste man låta dem ligga stilla, ty om man lägger dem tillsammans i hög, förr än tiden dertill är inne, kunna de "taga brunne" och fatta eld. Mycket regn är skadligt för nyss oljedränkta garn, men deremot finnes ingen bot.

När garnen äro fullständigt torra och icke längre smeta af sig, indränkas de ännu en eller två gånger med kateku*)

*) I "Fiskeritidende" samt i kand. Wallem's berättelse om Berlinerutställningen, ur hvilken uppsatsen synbarligen är tagen, står "olja", hvilket å begge ställena väl är tryckfel.

och torkas på samma sätt som förut. Derefter kan man förvara dem på ett svalt ställe.

Alltså först tre gångers barkning med kateku, derefter indränkning med olja och slutligen ånyo en till två gångers barkning. Efter hvarje fisketur barkas garnen på nytt, hvaremot de icke vidare indränkas med olja. Deremot tillsättes katekulösningen med litet linolja. Bomullsgarn, som man endast önskar att "barka" med kateku, men icke vill indränka med olja, böra barkas fem gånger med kateku. Hampgarn är det tillräckligt att barka blott tre gånger.

Ungefär samma metod begagnas i Förenta Staterna *).

Herr William Hearder förordar i Fishing Gazette **) följande metod:

För hvar tjugonde liter vatten tages en kilogram kateku, som upplöses genom kokning. Derefter läggas garnen eller linorna natten öfver i lösningen, hvarvid iakttages, att elden släckes, förr än garnen komma i kitteln. I allmänhet tillfogas såsom betningsmedel ett halft uns (15 gram) svafvelsyrad kopparoxid (blåsten) till hvarje gallon (4,5 liter) vatten samt stundom äfven litet hornlim, mot hvars användande författaren emellertid uttalar sig, då det snart tvättas ut och dervid tager med sig en del af barkningen. När redskapen tagits ur kitteln, tvättas de uti rent vatten, hvarefter de torkas.

En engelsk anvisning af Arthur Evans, prisbelönad år 1874 och utgifven på föranstaltande af lady Burdett-Coutts ***), lemnar följande föreskrift:

Första vilkoret är att garnen barkas ordentligt från begynnelsen, ty sker ej sålunda, förstöras de snart och ingen åtgärd kan senare återupprätta skadan. Det är fördenskull nödigt att först och främst aflägsna alla feta och

*) J. W. Collins uti Bulletin of the U. S. F. C. 1881.

**) Mars 1884. Författaren tyckes för öfrigt blott hafva kopierat Wilcocks (The Sea Fisherman, London 1868).

***) Lady Bourdett-Coutts, som är mycket rik, är känd för sin stora välgörenhet samt för det intresse, med hvilket hon omfattar fiskerierna.

oljaktiga ämnen, enär de hindra vätskan från att tränga in i tråden*). Detta sker genom att lägga garnen, utan att pressa dem för mycket, i en kittel med kokande vatten och låta dem småkoka en timmes tid, under det man allt emellanåt rörer omkring dem, för att de icke skola sätta sig fast vid bottnen. De tagas derefter upp, läggas på brädor, som slutta något litet, och pressas, för att få ut så mycket som möjligt af vattnet. Slutligen utbredas de för att torkas, och när de äro fullständigt torra, äro de färdiga till att barkas. Barkningen upprepas fyra gånger, innan garnet anses färdigt till begagnande.

Första barkningen. En kittel fylles med så mycket vatten, som är af nöden, för att det skall kunna stå öfver garnen, när dessa nedläggas deri, utan att för mycket sammantryckas. Man behöfver ej vara ängslig för att den första lagen blifver för svag. Det är nemligen bättre att hafva densamma för svag än för stark, ty i senare fallet tränger den ej tillräckligt in uti tråden utan bildar liksom en skorpa omkring densamma, hvilken så småningom faller sönder allt efter som garnen begagnas.

Till hela barkningen begagnas en kilogram bästa svart kateku för hvarje kilogram garn. Till första barkningen tages hälften, hvilken upplöses i vattnet uti kitteln. När katekun är fullständigt löst, fyras icke mer på under kitteln än att vätskan småkokar. Garnen läggas nu upp uti kitteln, i hvilken de kokas i två timmar, under det att de flitigt omröras. När de kokat den nödiga tiden, tagas de upp, läggas i täta kar, sammanpressas och öfvergjutas med katekulagen, så att denna står öfver dem, hvarefter locket lägges öfver karet, deruti de få ligga i 48 timmar, då de tagas upp, vridas ur och bredas ut till torkning. När de blifvit fullständigt torra, äro de färdiga till den andra barkningen, hvarföre man må så vidt möjligt undvika att spilla

*) I Norge brukar äfvenledes mången fiskare att koka tråden, förr än han begagnar honom. Det är dock bättre att koka det färdiga garnet.

bort vätskan, enär hon bör begagnas till de senare barkningarne.

Andra barkningen. Lösningen från första barkningen öses upp i kitteln och vatten tillsättes, om vätskan ej är tillräcklig för att täcka garnen. Häruti lägges hälften af den återstående katekun, och när den är fullständigt upplöst, hälles vätskan kokande öfver garnen, som man emellertid har lagt upp uti ofvan nämnda vattentäta kar. Man förfar derefter på samma sätt som under första barkningen.

Tredje barkningen utföres såsom den andra, i det att återstoden af katekun samt, om nödigt för att få en tillräcklig mängd vätska, äfven vatten tillsättes.

När garnen efter den tredje barkningen blifvit torra, urtvättas de väl i hafsvatten, tillsatt med 4—5 liter kalkvatten, som tillagats dagen förut af kalksten, så att kalken får tid att falla till bottnen, emedan intet af densamma får medfölja. Ändamålet med tvättningen är att aflägsna alla katekupartiklar, som möjligen kunna hafva fastnat utanpå tråden, enär dessa kunna förorsaka att den fjerde barkningen misslyckas, och ändamålet med kalkvattnet är att fästa färgen *). Garnen torkas derefter åter väl och upphängas färdiga att underkastas sista barkningen.

Fjerde barkningen. För denna öses den återstående katekulagen, som tillsättes med vatten om den är otillräcklig, upp i kitteln. I allmänhet beräknas 9 liter lag till ett garn af 90 meters längd och 300 maskors djuplek **). Till lösningen sättes två "quarts" (2,27 liter) Stockholmstjära och lika så mycket stenkolstjära för hvarje garn af nyss nämnda dimensioner. När vätskan börjar koka, minskas påfyrningen under kitteln, så att den blott småkokar under behandlingen, under hvilken vätskan oafbrutet måste omröras, enär de första garnen eljest skulle taga all tjäran till sig.

---

*) Härtill begagnas i Förenta Staterna ett bad af dubbelt kromsyradt kali (F. H. Storer).

**) Vigten af det obarkade garnet utgör antagligen 55—60 kilogram.

Barkningen eller, som det nu rättare må benämnas, tjärningen försiggår på det sätt att garnet drages genom vätskan, antingen med handkraft eller med tillhjelp af ett litet vindspel, i det att en man halar, en håller garnet ner i vätskan och rör om i henne samt en reder garnet efter som arbetet fortgår. För att stryka af den öfverflödiga vätskan begagnas ett 4—5 tum bredt trästycke, som lägges tvärs öfver kitteln och fästes vid honom. På midten af trästycket anbringas en halfrund urgröpning, omkring 1 tum djup och $1^1/_2$ tum bred. Öfver urgröpningen fästas, på samma sätt som ett par byglar, tvänne omkring 5 tum långa jernkrampor, af hvilka den ena med en vidd af 2 tum i krökningen sättes innerst (mot midten af kitteln) och den andra med en vidd af $1^1/_2$ tum i krökningen ytterst (mot kanten eller mot den som drager). Garnet skall gå öfver brädet mellan urgröpningen på den undre sidan och jernkramporna på den öfre. Öppningens storlek eller trycket kan regleras genom att slå in kramporna mer eller mindre. I stället för krampor begagnas äfven en häfstång med en urholkning närmast den faststående änden, under hvilken häfstång garnet drages. Genom att flytta en vigt på den andra ändan längre ut eller in kan trycket ökas eller minskas. Man låter de sålunda tjärade garnen ligga i hög öfver natten, hvarefter de torkas och äro sedan färdiga till begagnande.

Med hänsyn till garnens behandling under fisket uttalar samme författare, att de böra öfvertäckas, när de icke begagnas, samt att de böra torkas minst en gång hvarje vecka. Före torkningen böra de väl urtvättas så att ingen orenlighet må hänga vid, och under torkningen böra de spridas väl ut, så att den kan ske hastigt. Så snart de äro torra, böra de tagas in, enär blekning verkar högst skadligt på det ämne, med hvilket de blifvit indränkta. Har man gjort en rik fångst, böra de tvättas till och med om man ej är i tillfälle torka dem efteråt. Om man tror att man icke får anledning till att begagna dem under ett dygn eller

mer, böra de rikligen beströs med groft salt*). Förflyter längre tid, måste garnen luftas genom att skjutas om morgon och afton samt saltströs, hvarom icke är man utsatt för att de skola "taga brunne". I synnerhet är detta nödvändigt om sommaren, då luften är varmare och sjön mer uppfyld af organiska ämnen samt fisken fetare. När garnen äro i dagligt bruk, böra de ombarkas hvarje månad under sommaren och hvar sjette vecka under vintern. Första året garnen äro i bruk tages en "stone" (6,36 kilogram) bästa slags kateku till 3 garn om 90 meters längd och 400 maskors djuplek; äro de äldre torde samma mängd räcka till 4. Katekun lägges i en flätad korg, för att blad och föroreningar, som tilläfventyrs finnas i honom, icke skola komma ut i vätskan, samt hänges derefter ned uti vattnet i kitteln ett par tum från bottnen. Endast rent vatten bör användas och alls icke förut begagnad lösning. När katekun blifvit upplöst, tappas den kokande vätskan i ett kar, hvaruti garnen doppas. Vid detta arbete begagnas käppar, hvilka också nyttjas vid upptagningen, då hufvudsaken är att garnen komma i lösningen, då denna är så varm som möjligt, och det skulle taga för lång tid att vänta, tills vätskan blefve så pass afkyld att man kunde begagna bara händerna. Eftersom man hinner med få garnen färdiga, läggas de i en hög och öfvertäckas. Man bör låta dem få ligga sålunda i ett par timmar. Slutar man arbetet om aftonen, kunna de gerna få ligga natten öfver.

När garn skola läggas i upplag, bör man hafva tågvirket för sig och garnen för sig. De senare böra, förr än de uppläggas, urvattnas i färskt vatten i 24 timmar, så att allt salt aflägsnas, ty det drager som bekant fuktighet till sig. Under torkningen böra de tagas in hvar afton äfvensom i regnväder. Det bästa ställe att förvara dem på är ett luftigt loft, der de antingen upphängas eller läggas löst

*) Begagnas af amerikanarne samt till dels äfven i Norge.

i högar. I senare fallet böra de allt emellanåt luftas, i synnerhet efter fuktigt väder.

Bland andra bevaringsmedel eller sätt, att använda katekun på, må följande här tilläggas:

Till 1 liter vatten tages $^1/_4$ kilogram kateku, i hvilken lösning garnen läggas natten öfver, sedan den svalnat. Förr än de torkas, afspolas de väl i färskt vatten, hvilket gör dem mjukare, än om sådan afspolning ej eger rum. Till lösningen sättes stundom 15 gram kopparvitriol (svafvelsyrad kopparoxid) för hvarje liter vatten*).

Å ett och annat ställe begagnas en lösning af 2 kilogram kateku och 12 liter ekbark till 80 liter vatten*).

I Sverige begagnas, i synnerhet till bomullsgarn, ett afkok å finskuren björkbark, fri från näfver. Är barken frisk, kan den kokas genast, under det gammal torr bark först utblötes i tre dagar. Till 100 liter vatten tages 15 liter bark och omkring 6 kilogram soda, hvilken blandning kokas i 3—4 timmar. När vätskan afsvalnat, hälles den öfver garnen, som nedlagts uti kar eller tunnor. När garnen väl genomträngts af vätskan, torkas de. Äro garnen i bruk, upprepas barkningen hvarje månad. Till nya garn brukas första gången tillsätta 1 kilogram kateku till 100 liter vatten.

Bark begagnas mångenstädes i stället för kateku och i Norge nästan uteslutande. Till "lagen" kan begagnas alla slags bark**), och garfnings- samt färgämnet kan utdragas

---

*) Wilcocks, The Sea-fisherman. London 1868.

**) Forstkandidat E. Tanberg har i "Norsk teknisk Tidskrift" (1884) lemnnat några analyser, dels utförda af honom sjelf dels efter andre, med hänsyn till mängden af garfsyra i några in- och utländska barksorter. Efter dessa innehöll:

af inländsk bark:	
ekbark	8,4—9,0 %
granbark, gammal	5,4—6,0 „
„ från unga trän	5,0—6,7 „
rönnbark	7,5 „
askbark	3,4 „

ur densamma såväl genom kokning som med kallt vatten. I England begagnas mest ekbark men i Norge björkbark, och detta dels för att man i Norge har lättare att få den sistnämnda och dels af brist på ändamålsenliga redskap för ekbarkens söndermalning. I regeln beräknas lika vigt bark mot lika vigt garn, och af vatten begagnas en tunna (116 liter) till en "vog" (18 kilogram) bark. Kokas barken, kan litet mindre tagas, likasom barkning med kokande lage är varaktigare och tager mindre tid, så till vida nemligen att man icke behöfver låta redskapen ligga uti lagen längre än ett dygn. De böra derunder vara väl öfvertäckta. Af brist på behöfliga kokkärl till större redskap begagnas mest kallbarkning, hvilken antingen företages i sjelfva garfvarekaret eller i ett särskildt kar, ofta en båt. Utdragningen af garfsyran ur barken, så att lagen får den behöfliga styrkan, fordrar om sommaren 4—5, om vintren intill 14 dagar. När lagen är färdig, begynner barkningen med att redskapet lägges uti lagen i tre dygn, då det tages upp och torkas. I allmänhet återupprepas barkningen två gånger, alltså i allt tre barkningar*). För hvarje gång röres om i den gamla barken, som behålles qvar i karet, och tillsättes ny, intill dess lagen får samma styrka som första gången. Stundom begagnas såsom medel att fästa barkningen kalkvatten

---

af utländsk bark:

bästa svart ekbark	16—20 %	som maximum.
medelgod „	12 „	
granbark af unga trän.....	8 „	
bästa slags björkbark	6—7 „	
vidjebark, ett- till tvåårig...	13 „	

Mängden af garfsyra varierar för öfrigt icke obetydligt efter trädets ålder, jordmonens beskaffenhet, höjden öfver hafvet, klimatet, tiden för insamlingen o. s. v. Bark af unga trän är i regeln rikare på garfsyra än af gamla. Likaledes tilltager den å samma trä från den nedre (äldre) delen uppåt. Soliga berglandskap, som ligga i medelhöjd öfver hafvet, anses för att lemna den bästa granbarken. Med hänsyn till tiden för insamlingen är försommaren den bästa och vintren den sämsta årstiden.

*) När garnen ej skola genast begagnas, böra de två eller tre gånger doppas i hafsvatten och torkas mellan hvarje gång, ty eljes blifva de "brända", i synnerhet om sommaren.

(1 liter kalk till 100 liter vatten), i hvilken vätska, som bör tillredas dagen förut, garnen eller vaden doppas, när lagen efter sista gångens barkning har under ett par timmars tid fått rinna af. För öfrigt framträder färgen, så snart redskapet kommer i saltvatten. Efter hvarje fiskes slut upprepas barkningen en gång, dervid bör iakttagas att redskapet först noggrant rensas, och detta särskildt från fett. Angående behandlingen under och efter fisket hänvisas till hvad derom anförts i det föregående.

(N. Juel).

Färskfiskhandeln i Storbrittannien.

(Efter Norsk Fiskeritidende).

Enligt "the Journal of the National Fish Culture Association" för Januari 1887 ställde sig försändningen af färsk fisk med de skilda jernvägarne sålunda:

År	England	Skotland	Irland	Summa
	Tusenden af tons			
1880	195	51	7	253
1881	204	49	7	260
1882	206	57	6	269
1883	215	66	9	290
1884	255	69	8	331
1885	242	74	8	324

Af 224 tusenden tons, som under 1885 sändes med de engelska jernvägarne från 26 särskilda kuststäder, voro från ostkusten 176, från vestkusten 26 och från sydkusten 22 tusenden. Störst var sändningen från följande ställen, nemligen Great Grimsby med 77, Yarmouth med 30, Lowestoft med 25 och Hull med 22 tusenden tons. Dernäst kom Scarborough med 11 tusenden tons. Endast från hvart och ett af ofvan berörda 26 ställen sändes mer än tusen tons. Återstoden af de 242 tusendena eller 18 tusenden äro att fördela på 137 ställen, som nämnas i berättelsen.

Bland de skotska sjöstäderna funnos 22, som sände öfver tusen tons hvardera, men af dessa var det blott Aberdeen och Glasgow, som sände mer än 6 tusenden (6,708 och 6,495).

Bland de irländska kuststäderna fans det blott en, som sände mer än tusen tons, nemligen Kinsale (1,603).

Rättelser och tillägg:

Å	sid. 42,	rad. 1	uppifr.	står:	bräder; läs: brädor.
„	„ 139	„ 12	„	„	slå felt; läs: slå fel.
„	„ 142	„ 23	„	„	268,16 km.; läs: 268,64 km.
„	„ 214	„ 23	„	„	Lafön; läs: Löfön.
„	„ 224	„ 36	„	„	Lafön; läs: Löfön.
„	„ 237	„ 30	„	„	till kr. 100: —; läs: till kr. 200: —.
„	„ 294	„ 8	„	„	och Ellös; läs: och utfartsvägen till Ellös.
„	„ 295	„ 26—27	„	„	till Huseby klef å; läs: genom Huseby klef till häradsvägen å.
„	„ 297	„ 5 & 17	„	„	till Ellösestrand; läs: till utfartsvägen åt Ellösestrand.
„	„ 311	„ 31	„	„	Woods Hole; läs: Woods Holl.
„	„ 327	„ 2	„	„	Morlanda socken å Orost; läs: den till Orost hörande Morlanda socken.
„	„ 343	„ 6	„	„	som måste; läs: som eljes måste.

Innehållsförteckning:

Meddelanden om Förenta Staternas och Canadas fiskerier af F. Trybom. I. ..... sid. 1.
Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården. Femte samlingen ..... „ 95.
Årets sillfiske vid skotska ostkusten ..... „ 143.
Handlingar, rörande föreslagna hamnförbättringar i bohuslänska skärgården. Första samlingen ..... „ 145.
Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande i bohuslänska skärgården. Sjette samlingen..... „ 158.
Meddelanden om Förenta Staternas och Canadas fiskerier af F. Trybom. II. ..... „ 299.
Om ostronodling. Af A. H. Malm ..... „ 315.
Berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1886—1887. Af A. V. L. ..... „ 319.
Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme ..... „ 349.
Berättelse öfver Föreningens till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet under fjerde året af Föreningens tillvaro. 1887..... „ 354.
Huru sillen förädlas i Holland och frågan om bohussillens afsättning der ..... „ 369.
Rikt sillfiske och likaväl förlust ..... „ 373.
Bevaring af fiskegarn. (Af N. Juel) ..... „ 379.
Färskfiskhandeln i Storbrittannien..... „ 393.
Rättelser och tillägg ..... „ 394.

Förklaring:
A Kyrka
B Lasarett
C Rådhus eller annan offentlig byggnad
D Torg
E Magasinsqvarter
F Utfyldt område
Undersökt linie med Ellös som huvudstation
Alternativ linie med Morlanda som huvudstation, jernbanan och kajerna
BJÖRNSUNDS FJORDEN
ELLÖS FJORD
MALÖN
Malö-Sund
Morlanda
Kärrehögen
Ellös
Skala
UTKAST
TILL
STADSPLAN och LASTAGEPLATSER
VID
MORLANDA och ELLÖS
I
GÖTEBORGS och BOHUS LÄN.
1887.

19/124
Nov. 22 888

BOHUSLÄNSK
FISKERITIDSKRIFT.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

N:o 24—26. Januari—Augusti. 1887.

Innehåll: Meddelanden om Förenta Staternas och Canadas fiskerier. I (sid. 1—94). — Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande inom bohuslänska skärgården. Femte samlingen. I—VIII (sid. 95—142). — Årets sillfiske vid skotska ostkusten (sid. 143—144). — Tabell. — Plankarta.

Tillkännagifvande från Redaktionen.

Med detta häfte har Redaktionen börjat infriandet af det i förra årets sista häfte gifna löftet att egna en större del af utrymmet åt uppsatser, som mer omedelbart afhandla fiskerinäringens utöfning. Än någon tid måste dock det förestående afgörandet af just de kanske allra vigtigaste af de bohuslänska skärgårdens och fiskeriernas förkofran afseende offentliga frågorna påkalla en fortfarande uppmärksamhet från Redaktionens sida, och detta särskildt med hänsyn till samfärdselns utveckling och fiskerilagstiftningens förbättrande.

Då det derjemte ligger i Bohuslänsk Fiskeritidskrifts syfte att samla och genom offentliggörande både meddela åt samtiden och bevara åt efterverlden allt, som är af vigt för främjandet af Bohus läns fiskerier och skärgård eller som är upplysande för dessas historia och utveckling; så

vänder sig ock Redaktionen härmedels till allmänheten med anhållan om att en hvar, som dertill är i tillfälle, benäget måtte till Redaktionen för sagda ändamål insända 1:o) äldre handlingar, som lemna upplysningar om fiskerinäringens forna utöfning och betydelse, 2:o) domar, angående enskild eganderätt till fiske eller rörande fiskerinäringens utöfning och beskattning; 3:o) uppgifter, beträffande fiskens beredning till handelsvara och användning i hushållningen (fiskmatlagning m. m.), samt 4:o) upplysningar, angående fiskhandeln, fraktfarten å saltexport- och sillimporthamnarne m. m. dylikt. — De mottagna handlingarne skola efter begagnandet i oskadadt skick återställas.

Redaktionens adress är:

Doktor Axel Vilh. Ljungman.

Tjörn.

Tidskriften utlemnas endast till ledamöterne af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande, uti hvilken inträde kan vinnas genom insändande af den stadgade *årsafgiften* med ***5 kr.*** till Föreningens ordförande och skattmästare herr C. W. Collander (adr. Uddevalla) eller ock till Redaktionen.

10,124.
Vor. 22 88

BOHUSLÄNSK
FISKERITIDSKRIFT.

UTGIFVEN

AF

AXEL VILH. LJUNGMAN.

N:o 27—32. September—December. 1887.

Innehåll: Handlingar, rörande föreslagna hamnförbättringar i bohuslänska skärgården. I—III (sid. 145—157). — Handlingar, rörande åtgärder till samfärdselns förbättrande i bohuslänska skärgården. I—XVIII (sid. 158—298). — Meddelanden om Förenta Staternas och Canadas fiskerier af F. Trybom. II (sid. 299—314). — Om ostronodling. Af A. H. Malm (sid. 315—318). — Berättelsen öfver Göteborgs och Bohus läns hafsfisken under 1886—1887. Af A. V. L. (sid. 319—348). — Selskabet for de norske Fiskeriers Fremme (sid. 349—353). — Berättelse öfver Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande verksamhet under fjerde året af Föreningens tillvaro. 1887 (sid. 354—368). — Huru sillen förädlas i Holland och frågan om bohussillens afsättning der (sid. 369—372). — Rikt sillfiske och likaväl förlust (sid. 373—378). — Bevaring af fiskegarn (sid. 379—392). — Färskfiskhandeln i Storbrittannien (sid. 393). — Rättelser och tillägg (sid. 394).

Tillkännagifvande från Redaktionen.

Bohuslänsk Fiskeritidskrift afslutar härmed sin *fjerde* årgång, hvilken emellertid, till följd af den i så synnerligt hög grad ökade betydelse, den offentliga verksamheten till bohuslänska skärgårdens och fiskeriernas förkofran tillvunnit sig genom det förestående afgörandet inom den närmaste framtiden af just de allra vigtigaste bland de en sådan förkofran afseende frågorne, måst i långt vidsträck-

tare mon, än eljes skulle blifvit fallet, egnas åt offentliggörandet af ett större antal för nämnda frågors bedömande behöfliga handlingar. Uti nästa årgång skall dock vida större utrymme beredas äfven för uppsatser, som mer omedelbart afhandla fiskerinäringens utöfning.

Då det derjemte ligger i Bohuslänsk Fiskeritidskrifts syfte att samla och genom offentliggörande både meddela åt samtiden och bevara åt efterverlden allt, som är af vigt för främjandet af Bohus läns fiskerier och skärgård eller som är upplysande för dessas historia och utveckling; så vänder sig ock Redaktionen härmedels till allmänheten med anhållan att en hvar, som dertill är i tillfälle, benäget måtte till Redaktionen för sagda ändamål insända 1:o) äldre handlingar, som lemna upplysningar om fiskerinäringens forna utöfning och betydelse; 2:o) domar, angående enskild eganderätt till fiske eller rörande fiskerinäringens utöfning och beskattning; 3:o) uppgifter, beträffande fiskens beredning till handelsvara och användning i hushållningen (fiskmatlagning m. m.), samt 4:o) upplysningar, angående fiskhandeln, fraktfarten å saltexport- och sillimporthamnarne m. m. dylikt. — De mottagna handlingarne skola efter begagnandet i oskadadt skick återställas.

Redaktionens adress är:

Doktor Axel Vilh. Ljungman.

Varekil.

Tidskriften utlemnas endast till ledamöterna af Föreningen till bohuslänska fiskeriernas främjande, uti hvilken inträde kan vinnas genom insändande af den stadgade *årsafgiften* med **5 kr.** till Föreningens ordförande och skattmästare herr C. W. Collander (adr. Uddevalla) eller ock till Redaktionen.

3 2044 093 328 383